În acest PSEUDOZOOLOGICON Romulus Dianu inventariază fauna şi cultivă alegoria fără ostentaţie, realizînd o caustică enciclopedie a „rudelor nesurîzătoare“ ale omului.

Autorul continuă în proza sa de o izbitoare originalitate genul literar de erudiţie ilustrat de Buffon, Lamarck, J. Renard, datele exacte ale ştiinţelor naturale fiind comentate cu o remarcabilă vervă satirică din unghiul unui gînditor şi moralist.

Lei 10,50

Romulus Dianu • FAUNA BUFONĂ

ROMULUS DIANU

FAUNA BUFONĂ

EDITURA

ALBATROS

ROMULUS DIANU

FAUNA BUFONĂ

OLOGICON

EDITURA ALBATROS

Ilustrații: AUREL DRAGOȘ

Copertă: BRAUN LADISLAU

CĂTRE CITITOR

Cititorul va recunoaște măsura în care cercetările unor mari naturaliști, ca Buffon, Lamarck, Brehm, Fabre, umaniști ca La Fontaine, Jules Renard, Maeterlinck ș.a. au constituit fondul documentar al interpretărilor din această lucrare, ca și gradul inevaluabil în care Morala plurimilenară, vastă în conciziunea ei și neschimbată ca și Tabla lui Pitagora, au dominat paginile de față. Tributar tuturor achizițiilor progresului uman, atîtor mari genii citați sau necitați, am încercat să fac o sinteză a componentelor omului însuși. Sigur sînt că lucrurile pot fi privite și altfel, dar în egală proporție, cred că materia umană perfectibilă este șlefuită prin știință și artă, de generațiile contemporane, mai vrednice decît acelea la care aluziile cărții abundă. Rod al unor mai multe decenii de gestație, F a u n a b u f o n ă a fost scrisă în anul 1942, în plin război mondial, cînd orice om onest avea motive să considere viața zoologică mult mai morală decît viața istorică. Aerul vremii de atunci a făcut

să plutească asupra acestor portrete o undă de pesimism, luminat de speranțe. Am rescris cartea în 1957.

De atunci, oțelurile scelerate, armatele umilite de imperiale și păcătoase întocmiri, cazematele egoismului organizat pentru indivizi, și nu pentru colectivități, s-au prăbușit, iar jertfele și hărniciile au arătat soarelui o lume mai bună. Chiar și faunei pădurilor bombardate și incendiate, natura le-a aruncat o privire mai blîndă și le-a zîmbit.

Viața este mai puternică decît toate pirotehniile. Dar dacă atîtea triste amintiri au rămas să fie zestrea timpului putregăit, aceste foi de hîrtie, simbolul fragilității, au supraviețuit și, din eclipsa lor, legată de însăși existența mea, s-au salvat și iată-le... Ele sînt ca niște nori ce s-au ridicat din pasiunea mea pentru științele naturii și din unele preocupări de „violon d'Ingres". Cel mai potrivit titlu al cărții mi-a fost propus de un tînăr scriitor umanist, căruia îi adresez gratitudinea mea: P s e u d o z o o l o g i c o n. Este poetul Ion Acsan.

Înșiruirea portretelor este premeditat neștiințifică, urmărind surprize cromatice, așa cum au făcut și zeii lari ai lucrărilor de acest gen, printre care sensibilul Emil Gîrleanu. Dar nici o carte nu poate fi nici bogată, nici frumoasă ca viața.

Cînd pictorul Santiago Rusignon zugrăvea un peisaj, un țăran l-a întrebat: — Ce faci? — Fac și eu

copacul ăsta... — Domnule, dumneata trebuie că ești nebun!... Copacul l-a făcut natura. Dumneata fă altceva...

Este ce am încercat să fac.

Pentru rest, am dorit să nu ofer cititorului pagini soporifice. Un scriitor care nu vine pe lume pentru a face o declarație de dragoste umanității, n-are ce căuta în artă.

R. D.

GREIERUL, sau SERENADA NERĂSPLĂTITĂ

SUNĂ TELEFONUL ÎN IARBĂ. PÎNĂ SĂ TE DUCI SĂ răspunzi, telefonul a încetat.

Acum, măsori mai bine liniștea nopții, pe zimții ce se aud mai departe.

Nu vei izbuti nimic; nu te mai apropia de Greieri.

Ai impresia că minutarele lunii pline, în trecerea lor rotundă, pe larga fîneață, ating citera mică pe care i-o întind acești elfi.

Sau poate o fi însuși Robin Goodfellow, pe care Shakespeare l-a întîlnit în legendele și superstițiile Scoției, și pe care l-a pus să vrăjească omenirea, în *Visul unei nopți de vară*, sub numele lui Puck.

E drept că-l ciugulesc, din cînd în cînd, păsările de noapte, și că nici găinile nu-și refuză așa prăjitură cîntăreață, în după-amiezile de caniculă, pe miriști.

Un detestabil prozaizant a stins flacăra poeziei, calomniind pe Greier pentru lipsa lui de instincte capitalizatoare, istorisindu-ne cu o vinovată seninătate, binemeritata sa moarte, de ger, după o vară de cîntec. N-avusese alt păcat, decît pe acela de a fi cîntat, în loc să cumuleze și să fructifice. Noi oamenii admirăm mult pe fabuliști!

În ceea ce mă privește, sînt dispus să cred ceea ce afirmă Platon, în frumosul său Phaidon, unde

ne sînt arătaţi nişte artişti care, de dragul cîntecelor Muzelor, s-au lăsat să moară de foame. E cea mai frumoasă definiţie clasică a Artistului-Greier.

Muzele, mai clemente decît fabulistul, au transformat pe aceşti lăudabili citerişti, în Greieri.

Lor le-a închinat Anacreon o odă. Una singură. Greierii, de mii de ani, mereu, ne cîntă splendoarea actului dezinteresat, oda nopţilor de vară. Dar nici atunci nu-i ascultăm, fiind ocupaţi cu Miţa, care cîntă la toate instrumentele de percuţie.

Recordul Ariciului este însă victoria asupra viperei. Imun la muşcătura şarpelui, Ariciul dispune de reptile cum vrea. Nici de şobolani nu se teme. Apariţia pisicii nu sperie şobolanii, dar apariţia Ariciului pustieşte şoricăria.

Mica lui vizuină, în care ai fi înclinat să crezi că intimitatea conjugală n-ar fi posibilă, ocroteşte totdeauna doi Arici, adică o pereche, şi cîţiva pui. E un miracol cum reuşesc ei să nu se înţepe. Atîta timp cît puii de Arici continuă să se nască, trebuie să admitem că s-a găsit un modus vivendi agreabil, în viaţa lor de vizuină.

Înzestrat cu o mojicie nativă (robustă ca un talent), capabilă să izgonească din propria locuinţă pe sobol, în plină iarnă geroasă, aşa cum pretinde, într-un reportaj, un cunoscut calomniator de animale, Ariciul poartă cu sine drama olfactivă a unui nas rafinat. Ariciul respinge briza umedă şi fuge de mirosul fetid.

Slăbiciunea asta nu putea să scape vulpii.

Împotriva vulpii, Ariciul se face mingie ţepoasă, sperînd să treacă pericolul — dar nu poate nimic! Jupîniţa asta roşcată ştie cu ce trebuie să-l stropească, oricît ar fi de indecent, pentru ca Ariciul să se desfacă şi să încerce imposibilul, adică să fugă. Dar nu-i nimic de făcut contra acestui Opoponax!

— Decît să miros ca vulpea, mai bine mor!... cugetă Ariciul alergînd să facă un duş.

Dar nu ajunge niciodată pînă la gîrlă...

Nici un Arici n-a făcut baie. Vulpea l-a răsturnat, cu labele în sus, şi l-a mîncat ca din troacă, exact ca un ou din coaja lui, lăsînd pe bietul Arici caraghios (şi mort), în praful drumului, cu inutila lui apărare pasivă, cu nasul lui fin şi inadaptabil, cu ochii aceia spirituali, condamnaţi să-şi contemple viscerele, pînă-şi termină vulpea dejunul...

Ariciul este eminamente un animal demodat, ca toate armele defensive! Ce-o mai fi căutînd ăsta în Zoologie?

PUPĂZA, sau REPUTAȚIILE

PUPĂZA ȘTIE SĂ VORBEASCĂ CU PRECIZIUNE, CA PIC de la Mirandola, „de omni re scibili et quibusdam aliis", despre toate și despre multe altele. Ciocul ei împrumutat de la sitar, lung, subțire și ascuțit, vopsit ca al berzei, spune de toate, înainte de ora anaforei. E pamfletarul împăraților florilor și al inocenței, spurcă tot ce atinge, gătește viața privată a oricui, în sosul ei. Știe, sau pretinde că știe, tot ce face frunza, după miezul nopții. Despre Pupăză însă nu se știe nimic, nici barem conjectural.

Cum așa? Nimic? Imposibil! Și despre ea se știe totul, și se știe numai adevărul, dar se tace despre ea. De ce oare? Dacă pleci în viață cu convingerea că lumea e discretă, faci minuni!... Iată că le face! N-o ia nimeni de guler s-o ducă la Justiție. Se teme de scandal, de unde mai iese și altceva nedorit. Cine nu are și rufe murdare în familie? Dacă n-ar exista această realitate tristă, Pupăza n-ar exista. Cel care e mai „bine" nu are decît de pierdut, din conflictul cu cel „mai puțin bine".

Dar lumea nu trăiește totdeauna în adevăr, ci preferă să trăiască în realitate. Și e o mare deosebire!... Adevărul e salubru, te scutură, te umple de durere, dar te renaște și te reînnoiește, pe cînd realitatea te lasă în voia ta, să trăiești și să mori în ignoranță, în prostie, cum au trăit sute de generații.

Pupăza știe că tu trăiești comod în realitatea „așa cum e ea"; amenințîndu-te cu un adevăr public și ucigător, te stoarce de avantagii.

Aceasta e legenda Pupăzei.

E o pasăre-lacheu, judecînd-o după livreaua ei pestriță, după moțul ei în formă de evantai, care se resfiră și se comprimă, ca cinci cărți de joc în mîna unui trișor. Știm că afectează solitudinea. Nu apare în societate cu soția!...

Dar nu e atît de solitară pe cît vrea să pară. Invitată, sau nu, ea dă buzna acolo de unde poate să-și extragă eșantioanele ce vor fi dezvoltate. Ghicitoare în palmă (unde nu vede nimic), n-are nevoie să știe că te numești Ion. Ea te privește în față și te vede gras și frumos, cu tîmplele cenușii. Nu-ți găsește bătături în palmă. Îți vede un inel pe un deget și o verighetă. Te aude cum vorbești. Îți constată oarecare eleganță vestimentară. Ea nu e proastă. Tu ești prost! Și-ți apucă prostia de coarne, nu de coadă. Brusc, îți scuipă acest cuvînt care te surprinde și te zăpăcește complet:

— Mă, tu cam calci pe de lături!...

Așa e! Toate au conchis la asta, dar ai gugumănia de a crede că ea a văzut-o în ghioc, în palmă, în cafea, în oglindă, sau în cărți. Nu știai că toată ființa ta te trădează.

— Cine-i una blondă, grasă? Cine-i una roaibă, de-ți ține calea și așternutul? Una sîrmoasă, mă, care te usucă...

Cum să nu existe, săracele, că nu sînt decît de două culori majore, printre noi, iar restul, numai nuanțe intermediare. Există și roaiba și sîrmoasa!...

Aci rezidă geniul psihologic al Pupăzei.

Îți mai spune una, care-ți place la nebunie:

— Mult alergi, puțin alegi! Zi că nu-i așa!...

O plătești și pleci fericit că ți-a ghicit! Mai trimiți la ea și alți proști!...

Este secretul carierii Pupăzei.

Ea știe al cărui cuc sînt ouăle pe care le clocesc turturelele. Vede ce dramă se petrece în cuibul acela. Ușarnica umple tîrgul de zvonuri despre infidelitățile acestei păsări caste. Cînd răsar, întradevăr, puii de cuc de sub turturică, toată lumea găsește că Pupăza a știut ea ceva!... Că, vezi, domnule, a avut dreptate!... În definitiv, ce tot face turturica pe mironosița, că nu e ușă de biserică!... E la fel cu noi! Prostituata e convinsă că

toate femeile sînt niște întreținute. Doamna Warren o spune la scenă deschisă, unui public avertizat.

Nu e nimic de făcut împotriva calomniei. Acela care își vede liniștit de treabă, în lumea burgheză, va fi totdeauna surprins nepregătit să se apere.

De acord, Pupăza e o pasăre nelipsită de fotogenie, dar ostentează o eleganță care vrea să facă furori, o vezi că e vopsită pentru a face trotuarul. „Elle a du chien"[1]. Să fii sigur că poartă în poșetă o cheie mare, și o sumă de ustensile dubioase.

În scorburile pe unde se culcușește, doarme pe un pat de toate dejecțiunile. Faimoasa cugetare: „A dispărut cinstea de pe fața pămîntului", sau „Nu mai există femei cinstite, nici chiar fete", axiomaticele calomniei adresate societății, în mod impersonal și colectiv, toate sînt din arsenalul Pupăzei. Stă pe cracă, îmbrăcată numai într-un capot nerușinat, și bîrfește mamele, gospodinele, funcționarele, femeile din ateliere, femeile-medici, femeile-ingineri, femeile-profesoare, artistele, farmacistele etc... Nimeni nu e destul de curat, pentru Pupăză!...

Cum să nu-i convină? Unii șoptesc că această pasăre e celibatară, iar puii ei sînt toți „pui naturali". Și asta e o calomnie, dar o înregistrez numai fiindcă o merită!...

Pupăza este un inamic profesional al menajurilor fericite, și în general, clevetitorul tuturor celor absenți din societatea ei. Nici n-ai ieșit pe poartă, și te-a luat la forfecat!

Campionii lașității se apără, făcîndu-i puțină curte:

— Mîine e ziua onomastică a Pupăzei. Să-i ducem ceva... o mică atențiune... un gest, în fine! Nu ne trebuie prietenia ei, dar să fim siguri că nu ne bîrfește...

Inutil! Într-o zi, cînd Pupăza are, la rîndul ei, cîțiva invitați la sindrofie, ea se împiedică de darul ce i s-a adus de ziua ei, și își defăimează binefăcătorii...

[1] *Este de o seducțiune provocatoare.*

CÎINELE, sau TARIFUL DEVOTAMENTULUI

ÎN SCARA VALORILOR ASERVITE DE OM, CÎINELE FIGUREAZĂ printre cele dintîi. Oasele lui se găsesc lîngă ale omului, încă din epoca cuaternară.

Există Cîini cu funcțiuni bine determinate: Cîini-ciobani, Cîini-polițiști, Cîini-grăniceri, ogari, copoi, Cîini-de-tracțiune, Cîini-de-paza-curții, Cîini-de-vînătoare, Cîini-decorativi, Cîini-de-manșon, Cîini-vagabonzi, Cîini-sanitari, Cîini-exclusiv-pentru-purici, Cîini-comestibili și chiar Cîini-Cerești, fiindcă în afară de Cerberul de la Porțile Orcusului, mitologia budistă ne prezintă un Cîine cu peste șaizeci de întrupări, Cîinele-transformist, Cîine-pur-sînge-detectiv pentru depistarea delictelor.

Dar acest amănunt ce poate semnifica? Unii spun despre Cîine așa:

— Acest imbecil rău-mirositor, și care latră, și e indiscret cu atît mai mult cu cît este mai ignorant, dar care e paznicul prin excelență, înainte de a se fi inventat terenul minat și ceasornicul de control, el este campionul bunei-credințe. Cîinele reprezintă Credința Nerăsplătită și somnul diurn, pe apucate. El se încarcă, prin niște unde invizibile, încă nestudiate, cu sentimentul stăpînului. E vesel, sau e trist, după cum presimte că e mai oportun, și își datorează mizerabila situație faptului că admiră, cu sinceritate, pe om. Din punctul de vedere al caracterului, Cîinele este mai cameleon decît cameleonii...

Alții sînt de altă părere:

— E un animal idealist. E un „aspirant la umanitate" cum au spus Michelet și Buffon. E un prie-

ten de toată viaţa. (Urmează interminabilele exemple şi anecdote.)

Carnasier prin natura lui, prin dispoziţia dinţilor (care, şi la el, curios, tot „canini" se numesc!), Cîinele a devenit omnivor, prin educaţie: numai ca să ne intre în voie... Cîinele hîrbar (de la h e r b a — iarbă, nu de la hîrb, adică ciob) mănîncă urzici, buruieni, primeşte şi porumb de siloz. Face bietul ce poate, să nu fie rupt în coate...

Face orice, doarme în frigul cel mai eschimos, se supune la orice, numai să nu-i redăm libertatea, să nu-l trimitem în pădure, unde lupul îl aşteaptă, de mai multe milenii, la socoteală...

E amical, dezinteresat, de loc răzbunător, curajos, răbdător, ascultător — şi pe cît e de obedient faţă de om, pe atît e de autoritar faţă de toate celelalte animale. Vînează, dar aduce omului vînatul întreg, înfrîngîndu-şi pofta, foamea, ferocitatea.

Păzind oile, el îşi arogă iniţiative personale, din care deduci sentimentul de superioritate pe care Cîinele ştie că-l are asupra tuturor patrupedelor. Îşi ia rolul în serios, şi împărăţeşte asupra turmei, asupra măgarului, asupra tuturor fiinţelor care s-ar apropia de stînă, fără bilet de voie, de la baci: nici oaia n-o mănîncă, nici pe altul nu-l lasă să trăiască...

Lupta şi vînătoarea sînt mai vechi decît toate meseriile, talentele, ideile. Cîinele a învăţat, lîngă om, aceste precoce aptitudini şi a dezvoltat toate calităţile necesare acestor îndeletniciri.

Nu e un lup degenerat, nu e un lup care să fi trădat pădurea. Trăiesc şi astăzi, pe continentul american, cîini sălbatici, care se deosebesc foarte mult de lupi, trăind în haite, de o ferocitate de alt stil. Cîinii latră, pe cînd lupii nu.

Cîinele pe care îl cunoaştem noi, Bubico al ofiţerului Papadopolinii, Cîinele de casă şi de curte, e vorbăreţ, dă „şuete" de lătrat, toate noaptea, că îi place viaţa de cenaclu.

Coada lui, ori de cîte ori ajunge în faţa unei uşi închise, ne dovedeşte că a învăţat Alfabetul Morse, şi se descurcă numaidecît telegrafiindu-ne că vrea să intre.

Unii cîini cunosc Mersul Trenurilor, pe dinafară, şi vin la gară, exact la ora cînd trec caravanele feroviare, acceleratele, şi expresele cu vagoane-restaurante, şi cu fripturi, sau numai cu oase.

Are inteligenţă, are memorie, are sentimentul contractului (nu pretinde ca acesta să fie sinalagmatic), al cuvîntului dat, şi este fidel. Cu două picioare în minus, ar face minuni. Dar cu patru, face şi el pe ciobanul, pe gardianul, pe clopoţelul de alarmă...

La rigoare, bine înhămat, e un Mic-Cal-Putere, la sania lăptăresei, ca în Scandinavia.

Cîinele ud de ploaie, prin mirosul lui specific, sugerează musafirilor ideea fericită de a se duce acasă, că ne-au plictisit.

Ei formează grupuri demografice, cu asemănări şi deosebiri: cîini fără păr, tremurători, şi negricioşi „prăjiţi în unt", cîini danezi, finlandezi, englezi, siberieni, laponi, irlandezi, albanezi, saint-bernardini, pekinezi... Natura urăşte uniformitatea, şi se afirmă pretutindeni foarte originală.

Tot ce are Cîinele, tot ce a obţinut prin educaţie, prin ereditate, prin amestec şi prin încrucişare, constituie o diademă de calităţi suprazoologice.

Ai impresia că acest animal s-a făcut din ceea ce a căzut, sub daltă şi sub ciocan, atunci cînd a fost cioplit omul, în ziua Creaţiei. E o fiinţă din bucăţele, din rupturi umane, destinată să trăiască din ceea ce i se aruncă.

Omul recunoscînd în el un admirator necondiţionat al său, l-a instalat în coteţul tuturor umilinţelor.

Fiindcă detestăm pe cei care ne admiră!...

PERLA, sau STEAUA STINDARDULUI VANITĂŢII

CU PERLELE STĂM CA ŞI CU TALENTUL: EXISTĂ „DE cultură"; de incultură, există şi în stare naturală. Există şi imitaţii industriale, care nu costă scump.

Cine n-are, le confundă.

Cine are, se plictiseşte.

Omul fără talent, şi omul de talent, nu pot face casă bună.

— Fără talent, eu pot trăi. Artistul, fără pîine, moare. Las'că vine el la mine! Să vezi ce-o să-i fac...

Propriu vorbind, Perla e o bulină de sidef care învăluieşte o larvă de cestod, sau de trematod, în carapacea unei scoici. Valvele scoicii se deschid pentru un capriciu, sau pentru o necesitate fiziologică, şi prin deschizătură, intră cestodul, pentru totdeauna.

Pînă la sfîrşitul vieţii, scoica va suferi de pe urma talentului care i-a pătruns în corp!... Toate bolile se vindecă, în afară de ultima. Prin extraordinare sforţări, stridia va fabrica mantii peste mantii, de smalţ alb-argintiu, cu scopul de a-şi izola duşmanul instalat în intimitatea delicateţii ei de moluscă.

Dar nu e nimic de făcut! Tenia pe care scoica o înfăşoară necontenit în substanţe preţioase, murind treptat, va ocupa mereu un tot mai mare spaţiu, în princiarul compartiment de sidef. În cele din urmă, scoica se deschide, şi sucombă.

Pe fundul oceanelor, zac miliarde de Perle, în nisipuri călătoare, de care nu se sinchisesc nici pescarii din O'Tahiti, nici cei din Noua Caledonie.

Aceştia se mulţumesc să culeagă Perlele neisprăvite, din scoicile vii. Orice Perlă e neisprăvită, ca orice capodoperă.

O Bursă uriaşă funcţionează la Londra, alta la Paris, alta la Amsterdam, pentru distribuirea Perlelor, după criterii de prosperitate financiară, fiindcă în fruntea civilizaţiei se crede că ar fi Perlele.

Orgoliul uman îşi începe cariera de-abia acolo, înnobilînd frumoasele accesorii ale celor ce au căzut în sclavia Perlelor, cea mai cumplită.

Nu putem şti niciodată, cu exactitate, modul prin care cineva a dobîndit o mină de aur, dar ştim totdeauna cu precizie care au fost metodele „secrete" prin care imoralitatea şi-a binemeritat Perlele!...

Au devenit un stindard, o indiscreţie, o proclamaţie a Vanităţii.

Albe ca argintul, galbene ca şampania, roze ca pielea, cenuşii ca părul cărunţit, Perlele denunţă instinctele de posesiune, iar în apusul lor — fiindcă sînt atacate de aer, de lumină, de acizi, de parfumele corsajului, de transpiraţie, de întunericul dulapurilor etc... — aceste animale care aparţin Zoologiei tot atît de mult pe cît aparţin Bijuteriei evocă, pentru noi, miliardele de forme şi expresii ale frumuseţii obrazului omenesc, inimaginabile, noianul de surîsuri ameţitoare, îmbătătoare, care au fermecat umanitatea, de milenii, haosul de patimi care au determinat pe om să săvîrşească extraordinare lucruri, Furturi, Crime, Poeme, Tunuri, Monopoluri, Imperii, toate numai bune de atîrnat de gît sub forma colierelor de Perle.

Perla explică orice, deşi nu scuză nimic.

Vechii latini, care cumpărau de la Chinezi porţelanuri, nu ştiau din ce produc aceştia splendorile cu care-şi împodobeau interiorul casei. Şi necunoscînd caolinul, Romanii credeau că vasele chinezeşti erau fabricate din scoici, al căror nume latinesc este p o r c e l l a, de unde s-a format cuvîntul porţelan.

S-a aflat mai tîrziu cum şi din ce se industrializează porţelanul, dar numele acesta, aplicat greşit, a rămas: porţelanul s-ar face din scoici!

Aşa e şi cu Perla, aşa e şi cu Talentul. Le numim uneori eronat sau din ignoranţă. Nu orice Perlă e Perlă. Mai există şi mărgele...

Poeţii vor fi avînd?... (Nu vorbesc de Talent, vorbesc de Perle.)

BIBILICA, sau BĂTAIA-BUCO-MAXILO-FACIALĂ

CU CAPUL MIC ŞI VULTURIN, ÎMPODOBITĂ CU BARBEŢI, cu gîtul lung şi mobil, plantat pe un piept larg, rotundă şi de aparenţă cocoşată, fugace, sportivă şi fără nimic din superbia curcanului, Bibilica a luat din intelectualitate numai culoarea cenuşie şi o demnitate ireproşabilă. Culorile roşu şi albastru dau capului ei agresiv şi odihnit o marcă imperială de gips. Creasta ei pergamentată uscată, iritabilă şi degenerată, aşa cum stă bine unei fiinţe de stirpe străveche, şi-o poartă doar ca pe un memento de prestigiu. Gheara îi e păsărească, dar sălbatică. Ciocul sfîşietor, ca al nici unei alte orătănii de curte, cunoaşte scrima şi crima.

Are cele mai alese însuşiri, pentru a fi apreciată: un format comod ca o mingie de rugby, o livrea plăcută, o carne savuroasă ca a potîrnichii, însă, vai, caracterul acestei păsări este imposibil! Zănatecă, ea ţipă toată ziua, se ceartă cu tot ce întîlneşte, e nemulţumită de absolut orice, vrea să domine curtea, cartierul, oraşul, suindu-se pe garduri, de unde lansează proclamaţii hodoronc-tronc, pe un ton ultimativ şi este de o umoare rătăcitoare. Pînă şi uliul fuge de ea.

Bibilica e o adevărată satană-muzicală, e lirismul tinichelelor, e scandalul pus pe note, e un strămoş primitiv şi violent al jazului, un supliciu cacofonic. Ea a inventat atonalismul şi dodecafonismul. Ţipă la toate orele, în toate anotimpurile şi contra oricui, inconsolabilă!

Îi place să se bată. Provoacă în dreapta şi în stînga, bizuindu-se pe laşitatea generală. Pentru un bob de porumb, umple de sînge toată curtea. Cocoşul şi curcanul trebuie să facă o adevărată politică belicistă, pentru a ţine Bibilica la o oarecare distanţă. În mod vremelnic, numai!... Pînă să se pună curcanul sub presiune, Bibilica i-a altoit cîteva lovituri şi a fugit! În gospodăriile unde este ţinută această pacoste, nu toate animalele mai au doi ochi: găinile, raţele, pisica, Azorică devin o colecţie de chiori, de ciclopi, de invalizi nevinovaţi.

Pasiunea ei pentru vagabondaj nu e chiar atît de dezinteresată precum pare. De un egoism feroce, dimineaţa, la distribuirea în comun a grăunţelor, Bibilica îşi are şi ea o parte cuvenită, la care se adaugă totdeauna cota achiziţionată prin spiritul de întreprindere personală. Ei bine, acolo se cunoaşte persoana! Ea nu poate ciuguli fără să-şi sîngereze vecinul.

În peregrinările ei, de-a lungul şi de-a latul cîmpurilor, Bibilica nu admite decît Bibilici. Predilecţia asta ambulatorie nu e nici la oameni un semn de onestitate!

Constituită în echipe admirabile, cîrdurile de Bibilici aleargă dincolo de zona în care s-ar putea exercita controlul stăpînului, şi acolo sînt capabile să lupte pînă şi cu omul (însă prin „luptă" trebuie să înţelegem fuga: e şi asta o armă).

Alergînd, Bibilica e feroce. Simulînd defensiva, e agresivă, vindicativă şi bestială. Mutilarea prin bătaia buco-maxilo-facială, la păsări, Bibilica o face cu artă de chirurg dement, ca Ivory, din Citadela lui Cronin. Ca să manifeste într-un mod şi mai probant orgoliul ei, Bibilica îşi depune ouăle prin tufe, ca sălbăticiunile, iar dacă totuşi, prin mijloace ingenioase, omul reuşeşte să i le culeagă şi să i le dea la clocit, Bibilica găseşte totdeauna un mijloc de a dezerta de la cuibar, cu o nemiloasă indiferenţă faţă de propria ei speţă, sau cu o genială certitudine că omul va pune ouăle ei sub aripile materne ale unei păsări mai cumsecade.

În orice caz, patima ei pugilistică şi turistică diminuiază mult facultăţile reproductive ale acestei apocaliptice vietăţi.

Puii ei sînt debili, cresc cu dificultate, iar la vîrsta nubilă, însemnată prin coloraţiunea barbeţilor, Bibilica îi omoară alergîndu-i. Salvaţi, prin solici-

tudinile interesate ale omului şi ferindu-i de umiditate, aceşti pui devin întocmai ca şi părinţii lor, adică agitaţi, zgomotoşi, vagabonzi, egoişti şi deosebiţi de întreaga societate a curţii de păsări, prin splendida lor izolare, într-o semidomesticitate recalcitrantă.

Pe castane, sau pe cartofi, rumenită la cuptor, Bibilica se potoleşte şi împarte, în cele din urmă, soarta comunităţii pe care a combătut-o cu o lirică imbecilitate, de-a scurtul unei existenţe.

OAIA DOMNULUI, sau CONDIŢIA PĂCII

— „... AŞADAR, IUBIŢI CETĂŢENI, GENIALI ALEGĂTORI, domnilor miei... cunoaşteţi ideile pentru care lupt eu, ziua şi noaptea. Idealul meu este ca fiecare dintre noi să aibă castelul lui, vatra lui, moşia lui, trăsura lui, hergheliile lui, miliardul lui... Deocamdată, le am numai eu, dar cînd se va realiza programul Daraveriştilor, spre deosebire de toate celelalte formaţii inferioare şi rivale, nu va mai exista nici un om care să nu posede de două ori, ce vorbesc, de zece ori mai mult decît am eu acum..."

Oaia este o comoară mişcătoare. Fără oaie, nu se poate, şi trebuie s-o mîngîiem. De aceea, în Abecedarul meu de clasa întîia primară, din anul 1913, era scris aşa:

„Ioniţă are o oaie-bucălaie. El îi dă iarbă din mînă şi o mîngîie pe lînă."

Această cugetare economică-poetică, pentru curs de băieţi, s-a dovedit o învăţătură practică şi de uzaj universal-monden.

E drept că Oaia face parte dintre înrudirile bovideelor, dar reprezintă, faţă de boi, ceea ce e moneta subdivizionară. Trăieşte din grăsimea pămîntului, şi ne dă tot ce realizează. Extrage urda din aer.

N-are opinii proprii. Creierul ei este un loc viran, rezervat pentru ideile post-istorice. Nici o idee nu-i dă nelinişte.

De la toate, invariabil, ţigăi sau ţurcane, se pot lua smîntîna şi lîna, iar în momentul de legitimă

enervare a baciului stînii, chiar și pielea, cu care se căptușesc mănușile și încălțămintea.

În ordinea biologică, Oaia e un animal bătrîn, care se îmbracă englezește, adică numai în lînă.

Lîna însă, în stare pură, nu exista nici în natură, din cauza cîmpiilor care o amestecă necontenit cu celofibra din scaieți. Omul a reușit mai bine cu celofibra sintetică, așa încît există pericolul de a se crede că Oaia produce numai celofibră, sau că omul produce oi cu lînă sintetică.

Cum lîna sintetică se fabrică din caseina din lapte (și deci trebuie să avem lapte), constatăm că aceia care dispun de caseină, dispun și de lînă naturală, de la oaia veritabilă! În timp ce posesorul secretului industrial, al lînei artificiale, nefiind lăptar, e lipsit de materia-primă. Oaia și-a păstrat monopolul de producție a lînei, independent de genialitatea Chimiei! . . .

Se pare că acest animal a fost domesticit în India, dar nimeni n-a avut curajul să afirme că, înainte de domesticire, ar fi existat vreo Oaie mistreață, feroce. Nu. E un animal ductil, care se convinge fără argumente.

Înțelegem cum porcul a putut să cadă în robia omului, din cauza unei lăcomii aproape monopoliste, și a predispozițiilor sale la obezitate. Dar Oaia cornută, binișor înarmată, ferită de rigorile frigului printr-o blană naturală care curge din pielea ei în valuri frizate, înzestrează cu un picior agil și cu o copită aptă la fugă, ni se ivește ca un netrebnic abdicant, ca un animal nu atît de onest, cît de pasiv, lipsit de noțiunea valorii sale, în fine, un animal destinat să nu trăiască decît plural, să se prostească necontenit, sub paza cîinelui și a măgarului . . .

Îngrășată rațional, alimentînd măcelăria, lăptăria și industria textilă, cedînd metodelor de reproducție în serie, adică admițînd să gesteze necontenit, pînă dincolo de apetiturile firești — uneori chiar și prin mijloace de fecundație artificială — Oaia nu cere decît o idee de păscut, fie aceasta și de iarbă, dijmuiește pămînturile neîmprejmuite, și nu mușcă pe nimeni, nici chiar pe lup! . . .

Religiile, care au oroare de conflicte, cu toate

că au alimentat uneori numai de-astea, bucuroase mai mult de resemnare decît de dreptate, nu puteau să nu vadă în Oaia aceasta o sinteză de prodigioase sugestii pedagogice.

Lîngă fiecare erou al iconografiei, vedem zugrăvită Oaia rentabilă, animalul eminamente exploatabil, reprezentînd inocența, atrofierea sentimentelor raționale, victimă fără greșeală a lupilor, sau a cîinilor (pe unde lupii au fost exterminați, cîinii mănîncă oile), victima victimelor, indiferența față de sine însăși, condiția păcii absolute.

Această constatare amară justifică pe deplin campania modernă de dispersiune în adîncime a culturii, în colectivități, pentru că oricît de usturător ar fi s-o spunem, incultura a favorizat imoralitatea. Lipsa de combativitate a Oilor a favorizat înmulțirea lupilor, care au găsit în blîndețea lor o hrană suculentă, sigură, facilă și abundentă. Într-o lume cultă, nici faraonii, nici țarii, nici satrapii, n-ar fi produs atîta rană, în lume.

Tintoreto, pictînd pe Sfînta Agnès, nu putea să uite Oaia, în tabloul faimos al sfintei martirizată sub Dioclețian, iar Școala Flamandă primitivă, avea să consacre A g n u s D e i, sub penelul lui van Eyck, sub numele de A g n u s C a s t u s, același lucru care nouă ne place sub numele de drob cu verdețuri, în lunile de primăvară.

— „Știți cît de mult vă iubesc, iubiți cetățeni, și cît mă sacrific eu vouă, ziua și noaptea... Ca un semn al recunoștinței voastre, îmi fac o plăcere din a spera că nu veți vota cu alții, care pretind să învățați carte, care vă cer să munciți, care vă cer să deveniți bogați... Eu nu vă cer nimic decît atît: să mă votați!... Restul vine de la sine..."

Dacă omul ar fi fost mai luminat, astfel de cuvinte n-ar fi răsunat decît la comedie, și nici acolo cu mare haz... Dar nu numai minciuna, fățăria, lăcomia, trufia ciobanului au căşunat pe Oi. Cervantes ne arată că și idealismul ignorant e o nenorocire, descriindu-ne cu realism ce au pățit Oile nu numai în Biscaya, și aș putea spune, pretutindeni unde poporul n-a știut carte, și unde, așa cum scrie Caragiale, într-o fabulă: „Să ferească Dumnezeu pe țăranul prost, de boierul nebun"...

PORCUL, sau LUBRICITATEA

SIMBOL AL INTIMITĂȚII ABSOLUTE, PORCUL ESTE AUtorul metaforei: „prieteni ca niște porci".

Opinia omului despre Porc: „Animal pe drept cuvînt numit astfel, din cauza murdăriei lui". (Culeasă dintr-un dicționar reputat.)

Opinia Porcului despre om: „Oi fi eu murdar, cîteodată, dar sînt simpatic! Iată, dumneata ești curat, dar foarte antipatic."

Reputațiile nu trebuie acceptate fără un control sever al adevărului. Porcul e animalul cel mai curat al curții. Bucuros de o baie higienică, el o face oriunde găsește prilejul, chiar și în noroiul balnear al tembelismului. Cotețul Porcului, oricît ar fi de puțin confortabil, oferă vederii un mic ungher, ales cu o inteligență de care nimeni nu face caz (cum intri, în fund, pe stînga), pentru problemele de toaletă intimă. Se chinuiește acolo, meditînd, își mănîncă „pulmentum"-ul, care e o fiertură de făină, și se îngrașă.

Ați văzut cu ce eleganță umblă Porcul prin noroi?

Cine ar mai putea umbla, cu atîta distincție, prin noroi?

De aci, concluzia că Porcul își merită titlul de campion al eleganței subumane, despre care un clasic ar fi afirmat odinioară că Porcul e tot atît de celebru prin lubricitate, cît și prin neasemuita frumusețe neremarcată a piciorului său cu patru degete, dintre care calcă numai pe două, ca Isadora Duncan, ca și cum s-ar duce la „ludi florales", la jocurile florale.

Acest detaliu aristocratic — că Porcul are pi-

ciorul mic — a folosit societății „high-life" la stabilirea criteriilor de subțirime. Piciorul mic nu înșală: îl au conții, prinții, baronii și marchizii, îl are și Porcul! Cu mult mai ruinat este al căprioarei săritoare.

Porcul, ca specie, este înrudit cu mistrețul, dar uneori avem impresia că el are afini mult mai răspîndiți: are copita despicată, însă nu rumegă, așa cum fac animalele cu astfel de copită; prezintă la vedere două degete, dar sub unghie are patru. Piciorul e ca la cornute, dar el, personal, n-are coarne. Are 44 de dinți tăioși, cu incisivi sus și jos, încît e mai înarmat decît elefantul, care nu-i are decît sus — și totuși Porcul mestecă rău, pentru că dinții nu i se suprapun și sînt înșirați pe maxilare inegale și de o curbură necoincidentă. Își depune grăsimea separat de carnea lui, ca nici un alt animal, în afară de balenă. E gras și greoi, dar e violent și brutal, cum nu sînt animalele greoaie. Paradoxală persoană!

I se recunoaște un singur ideal porcin: de a mînca mult. Ca și tigrul, el își mănîncă progenitura, dacă e lăsat flămînd.

Cu toate că provine din India, pachidermul acesta era exclus din lista de bucate, acolo.

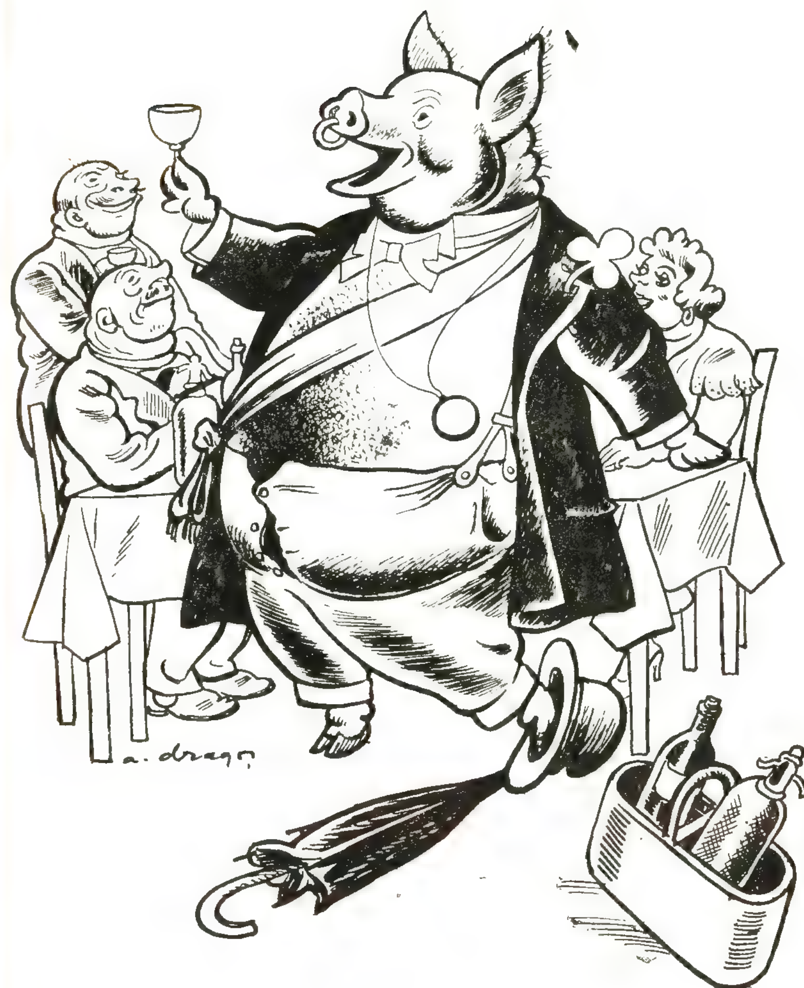
Unele popoare l-au socotit ca pe un demon al lăcomiei și al voluptății. Grație acestei concepții discutabile, Porcul a intrat de plin drept în iconografie, și-l vedem gravat lîngă Sfîntul Anton, ca să ne sugereze puterea prodigioasă a moralei, asupra ispitelor carnale.

Textele ne arată că, atunci cînd s-a făcut minunea de a vindeca o Magdalenă care flirta cu ofițerii garnizoanelor romane, din armata de ocupație a Iudeii, bolile femeii au fost izgonite într-o turmă de porci.

Toate au mers așa, pînă cînd Grătarul și Varza au reabilitat pe acest nedreptățit!

E mare lucru, în lume, să faci cunoștință cu persoana! Să nu dăm crezare calomniilor! Cele mai defăimate ființe se întîmplă să fie creaturile cele mai cumsecade.

Astfel, după ce Porcul a fost reconsiderat și luat în serios, devenind o personalitate de coteț cunos-

cută și onorabilă, oamenii au descoperit că animalul acesta are un miros extrem de fin, împotriva susținerilor lui Buffon. Țăranii francezi din Béarn și din Périgord mai folosesc și astăzi Porcul la căutarea delicioaselor ciuperci care se numesc „truffes" (bineînțeles, nu truffe de șocolată!)

În fine, Porcului i se atribuie descoperirea penicilinei, în sensul că ciupercile cu spori tămăduitori au fost descoperite de niște Porci (înainte de fabricația masivă a acestui prețios medicament, pe cale sintetică). Totuși nu i s-a acordat nici un premiu, cum de altfel nici cîinelui, care a descoperit culoarea purpurie pentru pictură.

O gramatică perversă l-a transformat din substantiv, în adjectiv, ca un agravant de invectivă pe lîngă cîine, devenind astfel o sublimă sinteză de nesimțire și de nerușinare. Nu se obosește nimeni să-l studieze temeinic: „E un porc, adică niciodată bun, atîta timp cît e în viață („H e i s a h o g n e v e r g o o d w h e n l i v i n g").

Tot ce produce Porcul își află o fericită întrebuințare, în afară de grohăit.

— „Multă gălăgie și proastă lînă — zise dracul — cînd se apucă să tundă Porcul!" ne asigură un proverb inventat cu interes.

Odată tăiat și afumat, Porcul ne oferă cel mai zguduitor și mai convingător exemplu de metempsihoză experimentală, de reîncarnare, de migrațiune a sufletului. Cu cît scade Porcul, cu atîta crește consumatorul abuziv, chiar și în greutate. Această observație poate fi reținută ca strict științifică, de toți cei care mai prestează un respect desăvîrșit animalului și vestigiilor provenind din Epoca de Lapte a Rațiunii.

În împărăția cerurilor, un paradis opalin, de absinth, sau de alte alcooluri tari, și în care se amestecă unul galben, de tutun, îl așteaptă și pe Porc, ca să-i facă dreptate și lui: să se cunoască barem un singur caz în care Porcul să fi murit de bătrînețe!

Acolo își va reface silueta, ca Porcius Cato de la Tusculum, un sportiv războinic, care, după al doilea război punic, îmbogățindu-se din rapt, s-a îngrășat pînă și-a meritat numele.

BOUL, sau MEMORIA PERGAMENTATĂ

A AVEA PATRU PICIOARE PARE UN FAPT REGRETABIL. Ca speță zoologică, Boul nici nu există. Nici un bou nu se trage din alt Bou, susține Zoologia.

Toți legislatorii Dreptului Roman, apoi Flaubert, Planiol, Renard au observat că tatăl vițelului este totdeauna altul, iar Boul nu este decît unchiul vițelului. Este o observație științifică, în ciuda confuziei pe care o produce fabula B o u l ș i V i ț e l u l . . .

Nu pare prea inteligent, dar în schimb Boul e un specialist al contemplației.

Este într-adevăr contemplativ, și nu tachinează viața intimă a nimănui.

E senin, așa cum l-a cîntat Carducci, și este unica formă sub care se cunoaște taurul „pacificat" în părțile esențiale. Dar chiar atît de prost nu este, pentru că am băgat de seamă că nici lui nu-i place munca istovitoare.

Neglijent, nesimțitor și asperm, Boul are, în schimb, un sistem nervos care concurează cu fabricile de cabluri, și a parvenit la un astfel de echilibru, încît în limbajul uzual, Boul poate fi considerat un atlet al blîndeții și răbdării. Însă ajuns la bucătărie, orice Bou se numește vacă.

Pentru eventualitatea că i se vor descoperi vreodată înrudiri compromițătoare, omul a înnobilat Boul în cîteva gravuri druidice, ba l-a și divinizat sub numele de Apis, îmbălsămîndu-l ca pe un adevărat faraon al rumegătoarelor. Pielea de Bou, ca

pergament, face puntea între generații, spre eternitate și conservă bine cultura imprimată.

Mult mai practici sînt cei care se mulțumesc să încalțe un pantof ușor, solid, suplu și fin, cum n-a fost furnizorul, adică răposatul . . .

VACA, sau LĂPTĂRIA CONTRA MĂCELĂRIEI

ACEASTĂ FIINȚĂ CU VOCAȚIA CELEI MAI PUNCTUALE maternități are reputația de a fi o specie mai reală decît boul, iar înclinarea omului de a reduce totul la sinteză a făcut din Vacă simbolul profitului continuu și al exploatării discrete și licite.

S-a pornit de la următorul principiu:

— Cînd ai o singură Vacă, nu poți face din ea și lăptărie și măcelărie! Trebuie să te decizi între a o comercializa dintr-o dată, sau a-i sustrage, din viață, rate imperceptibile, de lapte.

Într-adevăr, produce săraca: lapte (cu derivatele lui), vițel, îngrășămînt pentru agricultură, carne, și exemple de corectitudine maternă.

Unii cred că Vacile albe dau laptele, iar cele negre dau cafeaua, — într-atît este legată vaca de ideea micului dejun. Țin să dezmint această erezie.

Mai tîrziu, tot Vaca-Idee ne-a ajutat să exprimăm oroarea fizică pentru firile excesiv de conciliabile.

Blîndețea orelor de mulsoare, la apusul soarelui, în mirosul fînului cosit, sau în mirosul delicios al respirației ei, nu ne-a convins de necesitatea reciprocității de caracter.

Nevinovată și uitucă, Vaca are un singur mod de a-și aduce aminte, dar ceva mai tîrziu: „e l l e a l'e s p r i t d e l'e s c a l i e r"[1]. Atunci își întoarce în gură bolul alimentar, și-l rumegă. În domeniul intelectual, fenomenul acesta se numește „aduceri aminte" și zicem: — „Hai, să scriem și noi niște amintiri!" . . .

[1] *Îi vin ideile, după ce s-a terminat discuția (traducere liberă)*

CALUL, sau MINUNILE CIVILIZAȚIEI

CALUL ȘI PIRAMIDELE EGIPTULUI SÎNT SINGURELE CAPODOPERE pe care le-a produs robia. E un animal care, acceptînd frîul, a dobîndit, în schimb, educație. Calul pare a fi ceva care nu se poate obține decît sub un regim de constrîngere. Educația și dresajul sînt două lucruri deosebite: animalul inteligent se educă, iar dobitocul se dresează. Fără cucerirea disciplinei, nu s-ar putea crea nimic, în lume, și n-am avea nici o știință și nici o artă. Cei care teoretizează despre libertate absolută, nu știu ce zic.

Calul a devenit nobil, elegant, nervos, suplu, înțelegător și util, numai și numai fiindcă a urmat voința omului.

Dimpotrivă, în starea lui naturală, Calul sălbatic e cenușiu ca un măgar, scurt, greoi, păros, crud, „independent" ca orice primitiv, inconștient de interdependența firească a lucrurilor și ființelor din lume, și preocupat exclusiv de pășune. În preerile Americii de Sud, Calul face parte, și astăzi, dintr-o singură familie: a prăpădiților . . .

Pe scara biologică, întocmai ca și pe scara socială, viața s-a complicat necontenit, s-a diferențiat, și astfel Calul care are, în serviciul omului, cam tot atîtea milioane de ani, cîți are cîinele, a ajuns să fie răspîndit în atîtea ordine, familii, triburi, genuri și specii, ca și acesta. Cîinii și Caii au fost domesticiți cam în aceeași epocă, depărtîndu-se de culoarea inițială, prin milenare etape de evoluție.

Desigur, omul l-a prins și a făcut din el o anexă a forței sale, un aliat sincronic, a imprimat în ca-

racterul animalului ideea nobilă de a servi cu demnitate, fără să se înjosească.

Dogorît de ambiții și de scopuri omenești, Calul a devenit altceva decît l-a lăsat natura să fie, iar astăzi el este socotit ca un produs al omului, întocmai ca și vinul, în sensul că, pentru Cal, natura nu ne-a oferit decît materia-primă, nicidecum modelul.

Cu potcoave potrivite, la picioare, cu zăbala în gură, cu întreg corpul împletit în curele și catarame strălucitoare, Calul apare ca o sculă vie, ca un aliat al umanității, căruia alianța îi vine ca o haină pe măsură, acceptată cu un aer de prietenie, fără exuberanța cîinelui, fără umilința boului, fără imbecilitatea măgarului, fără cornuta visătorie a vacii.

În starea asta, Calul a cîștigat războaie, și a mers la Ierusalim, cu cruciații.

Montaigne aduce laudă prinților care învățau călăria și cutează să le spună că, într-o lume de curteni mincinoși, care lingușesc pe stăpîn, Calul e singurul servitor sincer, care reprezintă un principiu de realitate nealterată de viciu. Calul nu vrea să știe de ecusoanele, sau de blazoanele stăpînilor; el nu consideră pe prinț „tabù", și dă cu el de pămînt, așa cum dă și cu băiatul potcovarului!... Cei care cred că știu totul, este bine să afle că e cu putință și una ca asta!...

Caii au răsturnat prinții abuzivi, cu mult înainte de a fi învățat oamenii să-i răstoarne!...

Dacă e inteligent, sau nu, Calul nu ține să pară mai mult decît ce este. Asupra acestei chestiuni nu vreau să contrazic pe nimeni. La atîta serviabilă supunere, uneori este greu să mai distingi vîrful suliței inteligenței.

Știm doar că acest animal a acumulat o forță nativă și sporită, o promptitudine franceză, o hărnicie germană, un calm britanic, o sensibilitate andaluză, o amabilitate italiană, o tăcere filozofică. Ființa lui ne întreabă ce ne place, sare garduri pentru noi, ne satisface capriciile, și nu face uz de voința proprie decît atunci cînd e lăsat singur cu semenii lui. În orele de lucru, Calul e o persoană serioasă.

Totuși, cînd e chemat Calul, nu vine. E ca și cum nu și-ar admite numele. Pentru a-i completa această facultate anemică de a răspunde cînd e chemat, pădurarii noștri leagă un cîine de căpăstrul Calului care paște. Cînd vrea să-i vină Calul, pădurarul își cheamă cîinele, iar acesta i-l aduce.

În basmele românilor, este vorba despre luminoase fețe de Zîne și Feți-frumoși care, travestiți în hainele modestiei, treceau tărîmurile morții, și se duceau să servească o inimă iubită. În aceste aventuri, Calul este eroul principal, cu toate că e lăsat afară, la ușă, priponit.

La autopsia unui Cal, Buffon a băgat de seamă că scheletul acestui animal se aseamănă straniu cu al omului, pînă și la oasele digitale care compun copite, iar corpul lui era în plus cîteva vertebre; fiecare nouă vertebră presupune o pereche de dinți în plus, prelungindu-i maxilarele: „singurele maxilare care fac excepție de la regula „brutelor", adică unica falcă lungă fără să fie semnul unui caracter urît. Redus la scară, dacă scădem cîte o vertebră pentru fiecare pereche de dinți în plus, ajungem la scheletul omului.

Toate animalele care umblă în turmă sînt fricoase: cu excepția Calului. Leul,Tigrul, Pantera sînt puternice, dar solitare. Oile, Vacile, Caprele formează turme, fiindcă sînt slabe și fricoase. Calul trăiește în turme, în herghelii, numai din sentimentul superior al sociabilității.

Solidaritatea distinge speciile superioare.

Singur Calul, fiind puternic, a rămas sociabil, în sălbăticie, ca și lîngă om, cu inteligența lui subtilă și discretă, care face ca, pînă astăzi, să mai existe controverse asupra facultăților lui intelective, cu totala lui abdicare de la solidaritatea cu animalele, cu zguduitoarea lui iubire față de căruțașul care încă nu a desființat biciul.

Cine folosește biciul, nu merită Cai...

MĂGARUL, sau TÎMPITUL-DE-DREPT-DIVIN

PENTRU CĂ MĂGARUL ARE IDEILE SALE, PE CARE NU înțelege să le discute cu nimeni (c'est mon opinion, et je la partage"[1]), oamenii s-au pus de acord să-l calomnieze.
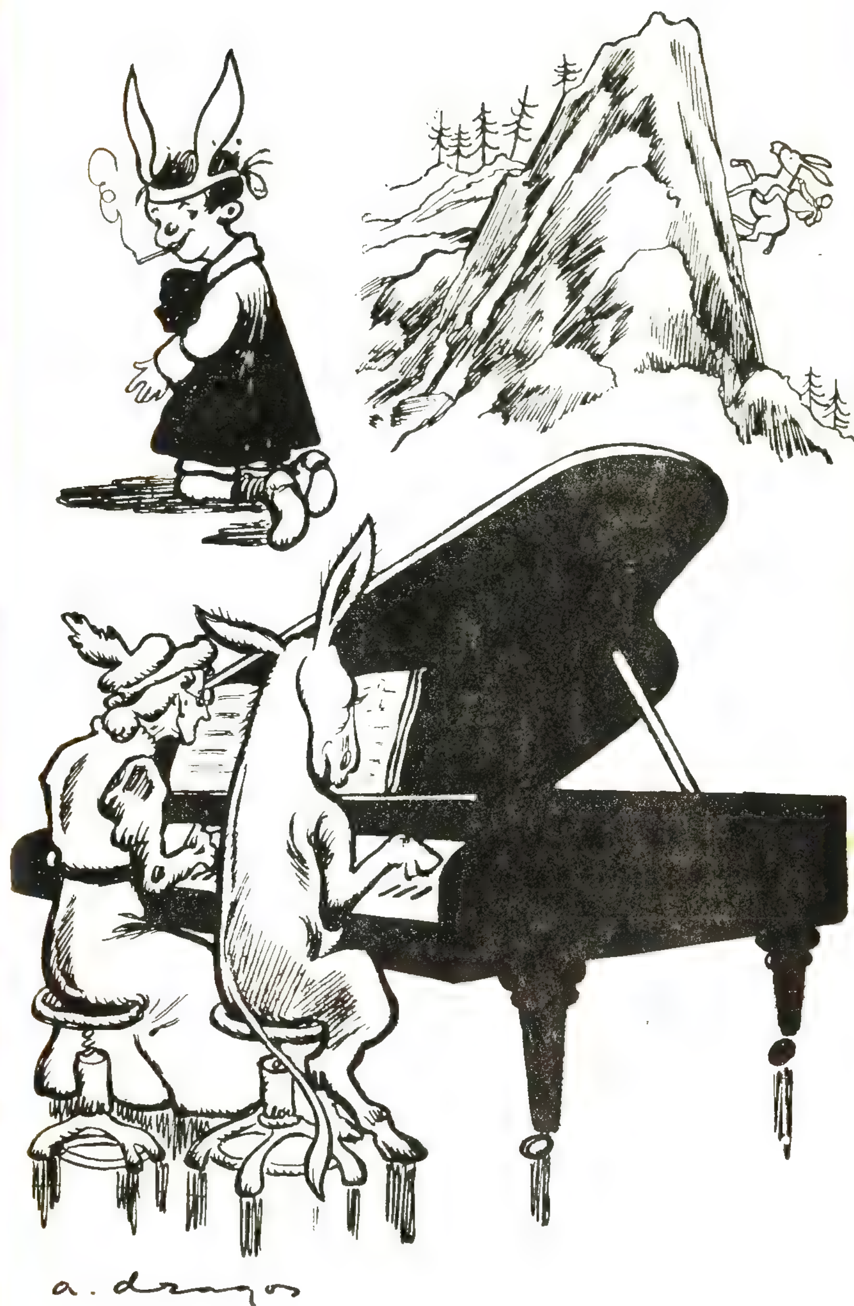
În acest chip, pentru grosul judecăților, Măgarul a ajuns să fie un fel de porc-cu-copite, un Tîmpit-de-drept-divin, un individ cu vocația de a fi inferior, — în sfîrșit, un Măgar!

Ființă austeră, și de o demnă umilitate, Măgarul se dispensează de confortul la care aspiră acest pretins văr al său, calul, și cere o pîine mai neagră, dar un tratament mai onorabil.

Observi numaidecît că e de neam prost! Că nu e înrudit deloc cu calul! Încrucișat cu calul, Măgarul dă naștere la o specie hibridă — Catîrul — care nu lasă urmași, ceea ce constituie semnul suveran al opoziției naturii, deci al neînrudirii. Urechile sale, împrumutate de la iepuri, și care nu au nici barem scuza de a fi muzicale, sau scuza fricii, care modifică corpul, îl denunță pe Măgar ca pe un poltron, ca pe un laș. Prima calomnie i-a pus-o pe cap însăși natura. Mai observi apoi că individul nostru are toate pasiunile năpăstuitului, ale necăjitului: e răbduriu și e prolific. Pînă și foamea — care e o veche cunoștință a Măgarului — îi sugerează idei senzuale. Asta îți risipește toată poezia! Este plăcerea caliciului . . .

Ipotezele care s-au făcut asupra originii Măgarului n-au dus la concluzii mulțumitoare. Știm numai

[1] „*E părerea mea și o împărtășesc cu mine*".

că Măgarul e despărțit de cal prin specii intermediare, care au dispărut, și că a fost cucerit și adaptat la societate, foarte tîrziu, probabil din niște regiuni ingrate sub raportul climei, unde toți rămîneau scurți de picioare, ca toți subnutriții. Coada lui aproape lipsită de păr, coama rară și uscată, lipsa lui de selecție în alimentație, proporțiile lui fizice, viața lui afectivă, totul îl portretizează în defavoare. Dar ceea ce îl arată obosit și învechit în spețа lui, este rapida, monstruoasa, trista bătrînețe care-l atacă de timpuriu, precocitatea îndărătnicii-lor lui, îngroșarea pielii lui. E singurul animal păros la care nu găsești niciodată paraziți! Ce să ia paraziții de la Măgar? Piele groasă, domnule!...

Lucius Apuleius a scris o carte splendidă, autobiografia unui Măgar clasic.

Trăiește, ca și calul, pînă aproape de treizeci de ani, suferă de boli mai puține decît calul, și în general le suportă mai bine — ceea ce de asemenea îi confirmă vechimea. Este cu mult mai răspîndit, pe fața pămîntului, decît calul, și nici o climă nu-l descurajează.

E uns cu toate alifiile. Îi priește orice hrană. Lipsit de orice specialitate, face orice fel de muncă, însă cu o condiție: să nu-l silești, să nu-i arăți că ești mai deștept decît el, să nu vrei nimic împotriva voinței lui, să-i lași impresia că „colaborezi", făcîndu-l să facă ce trebuie.

Măgarul este un animal foarte bătut, de mii de generații mereu bătut, lucru care i-a perfecționat pielea care continuă să fie bătută și după moarte, fiindcă cele mai bune tobe de orchestră simfonică se fac din piele de Măgar, piele acordabilă după diapazon de la Do, pînă la Do, o octavă perfectă. Majoră sau minoră, pielea lui cîntă mai bine decît a cîntat animalul în viață.

Această prodigioasă piele este ceea ce se numește „c h a g r i n" (tristețe).

Din unele oase de Măgar se fac flaute scumpe, care interpretează pe Bach, pe Haendel, pe Mozart și pe Beethoven.

Ca și furnica, în raport cu micimea corpului său Măgarul e capabil să ducă cele mai voluminoase poveri.

E un animal sărac. Nu mai are decît o singură consolare: să fie mîndru!... Și este, — ce e drept!

Uite, așa de calic cum îl vedeți, trăitor în mizerie, Măgarul ține să fie tratat ca un Cineva, și nu se înduplecă să fie concesiv. În privința orgoliului, care uneori este masca socială a paupertății, Măgarul gîndește echitabil. Asta ne scoate din sărite!

Dar dacă nu te stimezi singur, nu te stimează nimeni.

MIRIAPODUL, sau ABUZUL-DE-PICIOARE

EL: (FOARTE CULT) — EI, DRAGĂ, CÎTE PICIOARE CREZI tu că are un Miriapod?

Ea: (foarte gîscă, dar legitimă) — Să aibă, așa, ca la f'o sută de picioare, nu?

El: (mai cult decît adineaori, dar mai enervat) — Cum să aibă o sută, dragă? Tu nu auzi? Mi-ri-a-pod, mir-iap-od, miriapod. Ce vrea să zică asta? Mînăstire-ntr-un picior! Chiar numele îți spune: miriade! . . .

Ea: (lejer umilită) — Mai mult decît o sută?

El: (jignit în matematicile sale) — Miriadele sînt mai mari decît milioanele și chiar decît miliardele. Așadar, Miriapodul . . .

Ea: (lămurită, în sfîrșit) — Am înțeles. Dar cine i le-a numărat? Cine știe e mai prost decît mine, care nu știu . . .

Vine rar vorba despre Miriapod, în buna-societate. Grădinile zoologice nu ne arată această clasă de orthropode, pentru motivul că ele se prezintă singure la domiciliu, și le putem vedea oricînd, în mod gratuit. Dar, la o examinare mai serioasă, atît El, ca și Ea, se întreabă:

— Unde sînt milioanele? Unde sînt miliardele? Unde sînt miriadele?

Nici un Miriapod nu are mai mult de patruzeci-și-două de picioare. Ignoranța are mai mult bun-simț, decît erudiția.

Piciorul este picior, adică un mădular articulat, cu o demnitate proprie, cu o autonomie organică. Nu-l poți lua în rîs. Iulii și scolopendrii fac tot ce pot pentru a-și înmulți picioarele, dar zadarnic: îndată ce numărul de 42 a fost atins, picioarele suplimentare devin niște cili ambulatorii, niște fire corespunzătoare articulațiilor corpului inelat, și care niciodată nu ajung pînă la o sută.

Așadar Miriapodul este un pseudonim, o inexactitate științific consimțită.

Zoologia îi dă înainte cu Miriapozii și, dintr-un dezgust justificat, nimeni nu-și dă oboseala să numere atîtea picioare, cu toate că nu sînt prea multe.

Scolopendrul care, nici el nu știe cîte are, e carnasier și veninos. Nici asta nu e ceva caracteristic: parcă amicul nostru X nu este, și el, carnasier și veninos? Și, desigur, n-are nici barem scuza numărului picioarelor!

Așadar, Miriapodul a rămas o aproximație științifică, un animal care nu există, și a cărui mușcătură se dovedește ades mortală.

Rămîne bine stabilit că Miriapodul are un miriad de picioare. Dacă le-ar purta încălțate, l-am vîna ca să-l descălțăm, însă așa, oricît de otrăvit ar fi, îi oferim pace și igrasie gratuită, și-l calomniem la Facultatea de științe naturale, pe unde Margareta trece numai cu tramvaiul, fără nici un efect cultural.

CATÎRUL, sau TRISTEȚEA MEZALIANȚELOR

CATÎRUL AR FI EL BĂIAT BUN, DACĂ NU S-AR RUȘINA de tat-su! . . .
Nu ne-am ales noi părinții . . . Și nici copiii nu sînt arbitrii cei mai buni pentru a judeca bătrînețea. Mai grea decît samarul, Catîrul poartă o tristețe absurdă, a unei oribile eredități. O citești în ochii lui, în coada chelboasă ca a măgarului său părinte. În fine, grația divină l-a dăruit cu ceva consolator: de a nu rîvni la plăceri pămîntești! Catîrul e un animal de o congenitală și totală castitate, e odios de feciorelnic . . .

Cum, după actele sale de stare civilă, e bastard, ar trebui să fie, după regulă, un individ inteligent și excepțional dotat! . . . Nu este așa. E un idiot. E singurul bastard prost care se cunoaște. Acest dublu paradox — adică inamovibil-prost, și neprolific — Catîrul poartă prin lumea animalelor cazul unic al neputinței, și singularitatea unei aberații reușite.

Misogin și auster, Catîrul nu cunoaște alt stupefiant decît suferința. Muncește ca un căpiat, și dacă e lăsat în voia sforțărilor lui, moare de bolile inimii, pe care nu o constatăm la nici un alt animal de tracțiune și de sarcină. Catîrul cardiac acuză abuzul ce se face de el.

E nălțuț, ca un cal, dar e atît de fără haz, atît de morocănos, atît de resemnat și de urecheat, încît dincolo de paroxismul compătimirii, recoltează numai antipatie. Privindu-l, ai zice că e scîrbit pînă și de a spune că pe linia maternă, el se trage dintr-un clan mai rafinat. De disperare, se face ocnaș onorabil, se exilează în nisipurile Africii,

înghite masiv amărăciunile unei dezmoșteniri cerești.

Într-adevăr, pentru un Catîr veritabil, orice trudă este mai bună decît timpul liber.

Dar cine-l întreabă? Cine-l ia în serios?

Acest eunuc nu doarme niciodată culcat, ca măgarul, ci drept, în picioare, ca iapa, și se chinuiește, probabil, dar nu vrea să doarmă altfel. Vrea ca acest tribut de stimă, adus de el cavalinelor, să fie înțeles ca un omagiu: zadarnic! . . . În sîngele lui, se bate calul cu măgarul, necontenit! . . .

Din încrucișare, hibridul virgin aduce pe pămînt o sinteză de imperfecțiuni: un cap mare și inexpresiv, bărbos, cu urechi leporine, un corp relativ lung pe picioare scurte, o coadă în trei peri.

Căutarea paternității e interzisă!

„I s p a t e r e s t q u a e n u p t i a e d e m o n s t r a t" . . .[1]

[1] *„Tatăl este acela care dovedește căsătoria" (principiu de drept roman).*

LICURICIUL, sau

LUCIOLA

NUSEȘTIEBINECEI

DE MORAVURI NOCTURNE, PREVĂZUT CU O BATERIE electrică de buzunar, Licuriciul este o decepție cu aripi. Îl prinzi, și constați că scînteia asta nu frige. Îl simți, dimpotrivă, moale și umed, rece și nervos, sub niște elitre de sticlă casabilă, șterpelită dintr-un pom de Crăciun. O scînteie cu cîrmă, o brichetă cu flacăra rece, incapabilă să aprindă o țigaretă, și foarte coruptă.

Licuriciul este o insectă de trib, care îți face impresia că, în timpul zilei, umblă după furat, iar noaptea, — vai, cum i-am răunărăvit pe toți! — umblă după amor.

Unde se duce un Licurici?

— Unde te duci, bijuterie ieftină? Lămurește puțin și pe cei doi îndrăgostiți, care-și caută un loc pe iarbă, să se odihnească, noaptea, la marginea pădurii.

— Ce e, dragă, Licuriciul? — întreabă ea, cu o feminină curiozitate.

— Ce să fie?!... E o muscă! răspunde el, care știe tot.

— Ah, ce minunat! Ce minunat!

— ...o muscă electrică... carnivoră...

— ...și ... și de ce, de ce strălucește, lasă-mă că țip...

Numai licuriciul-bărbat zboară. Femela este de un format mai mare, mai moale. E mai urîtă, mai statornică. Ea se semnalează cînd vrea, în intervale prelungite, ca farul de la Tuzla, plasată la loc geometric, în iarbă, aproape de cuib.

Iată, mirele vine!

E tînăr, e frumos, e neserios, e intreprinzător.

Ea nu-l vede, dar îl presimte, și își aprinde luminile. Cînd vine vremea de a împlini comandamentele naturii, Licuriciul zice adio rațiunii.

Fericirea e scurtă. Licuriciul se duce. Are treabă. E mereu ocupat.

Vîrsta ei o poți cunoaște după întrebările pe care ea le pune:

— Cum îl cheamă? — întreabă ea, la douăzeci de ani.

— Ce este? — întreabă ea, la treizeci.

— Cît cîștigă? — întreabă ea la patruzeci.

— Unde este? — întreabă ea la cincizeci (că nu-l mai vede!...)

Nimeni n-are timp să afle ce este Licuriciul.

Nu isprăvești de pus întrebarea, și răspunsul nu mai interesează.

O muscă, un vierme de conversație, în lumea asta de speranțe. Bijuterii căzute din Calea Lactee...

PĂUNUL, sau PRINȚUL PROST

ORICE S-AR SPUNE, ADEVĂRATA COCHETĂRIE A FOST lăsată păsărilor. Omul nu reușește decît o palidă imitație, și numai cu premeditare.

Natura a dat femeii mai multă sobrietate și mai mult bun-gust decît bărbatului. Noi ne îmbrăcăm sobru, după gustul femeilor, în timp ce ele sînt nevoite să se îmbrace ca niște sperietoare, ca niște curcubeie sexuate, ca niște paparude, în culori strigătoare-la-bărbat, fiindcă au aflat și ele cît prostgust poate să zacă într-un bărbat...

Păunul pune lucrurile la punct. Masculul e împodobit cu tot ce este necesar pentru a i se ierta și uita un caracter execrabil. Rudă cu găina, și cu fazanul, acest păsăroi microcefal (și uneori acefal) reprezintă cu sinceritate și fără jenă vanitatea bărbătească. Penajul său somptuos îmbină verdele cu albastrul (cîmpul și cerul), cenușiul cu roșul (intelectul rece și pasiunea fierbinte) într-o coadă care ne sugerează un fast indochinez, și ne duce cu gîndul la o antică idolatrie malaeză, despre care ignoranța și depărtările geografice ne-au format opinii greșite.

Păunița (Ea) este o ființă mai modestă, dar mai simpatică. Capul nu-i este încoronat de superbele egrete ale soțului, iar coada ei o fi atrăgătoare numai pentru Păun. Ea se poartă cuviincios, și dobîndește șapte sau opt ouă anuale, din care vor ieși Orgoliul, Vanitatea, Fățăria, Maiestatea cea mai parvenită și Prostul-Gust.

Așa cum îl cunoaștem, cu varietăți albe în China și negre în Anam, Păunul este pretutindeni considerat ca „prea-multul", îngîmfarea excedentară,

excesul supărător, sorcova-veselă a Ornitologiei. Penele lui nu se întrebuinţează la nimic, pentru că sînt PREA frumoase. În modă, ele reprezintă Oroarea. Regina Pustiului poartă la pălărie numai pene de Păun, fiindcă n-are cine s-o huiduiască.

Aflăm Păunul în repertoriile artei decorative ale Bizanţului, iar înainte de acest debut artistic îl găsim lîngă Junona, aşa cum găsim Porumbelul lîngă Venus, Vulturul lîngă Jupiter, Bufniţa lîngă Minerva, Lebăda lîngă Leda, Zero lîngă Cifră.

Păunul a fost antipatic tuturor veacurilor, dar ca motiv ornamental continuă să fie acceptabil. În marile grădini, prin parcuri el face concurenţă florilor, fără să-şi dea seama că miroase ca orice găină vie, şi are o voce de trei ţoli. N-are nici un talent, carnea lui e fadă şi necăutată, nici inteligent nu este, nici nu se află în război cu reptilele, sau cu viermii dăunători. N-are nici spaimele grozave ale celorlalte păsări (care dovedesc astfel multă imaginaţie), nici n-are auzul fin, nici vederea perspicace, nici nu ştie să zboare.

E *„formos"*, e vanitos, e maiestuos şi e inutil!

E un prinţ gata-încoronat, în căutarea unui popor care să-l primească în triumf, cu trufia lui, cu „aerele" lui, cu ifosul lui levantin, nejustificat prin altceva în afară de o uniformă pompoasă, intimidantă.

Într-o lume cu noţiuni precise asupra valorilor, Păunul n-are ce să caute. Va deveni un simplu vestigiu heraldic, pentru alteţele ce vor mai trăi în imaginaţie şi în Almanahul de Gotha, din care aflăm că Prinţul e un animal care pierde toate bătăliile, fiindcă este totdeauna rău.

PAPAGALUL, sau FALSA INTELECTUALITATE

— DUPĂ CE CUNOŞTI GRADUL DE SUPERIORITATE A unui animal?

— După numărul caracteristicilor, după asemănarea lui cu omul.

— Atunci, dacă am înţeles bine, consideri că maimuţa reprezintă gradul cel mai înalt, imediat după om?

— Fără îndoială!

— Dar după maimuţă, cine vine la rînd?

— Cred că vine Papagalul.

— Şi pentru ce?

— Pentru că poate vorbi.

Aşa judecă cei mai mulţi oameni.

E lamentabil.

O bestie care se ridică în două labe; care „face" ca omul; care, printr-o misterioasă evoluţie, şi-a pierdut coada; care-şi arată fesele şi e roasă de sentimentul invidiei şi al geloziei — cu un cuvînt: maimuţa — trece înaintea castorilor, înaintea furnicilor şi albinelor, înaintea păsărilor artiste, creatoare, harnice, curate, numai pentru că maimuţa manifestă zgomotos instinctul ei imitativ, doveditor de o stranie imbecilitate, şi asta, pe criterii obiective, de valoare a speciei.

Iar Papagalul ocupă locul imediat următor, după această smintită simiescă.

Se poate presupune că o maimuţă care ar putea vorbi ar intra, de plin drept, în rîndul oamenilor. (Poate chiar că o fi şi intrat, şi nu ştim noi.) În orice caz, porţile sînt deschise şi, dacă umanitatea ar pieri — cum sîntem mereu ameninţaţi — maimuţele, împreună cu Papagalii, ar reconstitui-o, ba încă, sub raportul trivialităţii, ar depăşi-o.

Cei care se miră de Papagal, sau mărturisesc vreo admirație pentru acest descreierat, sînt, în general, în relațiuni oculte (de afinitate) cu primitivismul degradat al psittacideului. Chestiunea nu este de a constata că Papagalul vorbește, imitînd ce a auzit, ci de a ne întreba: Papagalii, între ei, vorbesc? Iar cînd rostesc cuvinte omenești, știu ei ce spun? E produsul unui proces de gîndire, sau numai un exercițiu labial?

O prietenă a noastră creștea un Papagal, la bucătărie, cu servitoarele, care-l învățaseră să spună cîteva obscenități și unele interjecții care, în anume momente, se rostesc cu necesitate convingătoare, fiindcă sînt însoțite de acțiuni pasionale. Ei bine, cînd prietena noastră și-a măritat fata, nuntașii au dorit să interogheze și oracolul Papagalului, iar acesta, amabil, le-a spus, pe șleau, proza oribilă ce știa... În aceeași noapte, l-a mîncat pisica, absolut nevinovat.

Altă cunoștință a noastră, ținînd un Papagal, tot la bucătărie, acesta de cîte ori auzea soneria, zicea: „Las-o să sune, las-o să sune..." Papagalul învățase de la fata-n-casă aceste vorbe; și tot pisica l-a justițiat.

Buffon și Rivarol au dovedit originea socială a vorbirii. Omul n-a vorbit decît în aglomerație. (Bineînțeles, singur, n-ar fi avut interesul să vorbească.) Datorită existenței sale, la înghesuială, a scornit toate cuvintele și subtilitățile sale, care se învață azi la școală. Și cu cît centrele urbane cuprind mai dese și mai strînse rînduri de oameni, cu atîta se cere relațiilor o mai mare suplețe, și o mai elastică subtilitate, pentru a realiza un echilibru, sau o armonie socială, oricît de instabile, provizorii, sau superficiale. În orice caz, mereu alte subtilități lexicale vin să refacă dezechilibrul.

Și mai este o întrebare buffoniană la care se cere un răspuns: maimuțele din gesticulația lor omenească, și Papagalii, din vorbirea lor omenească, transmit oare urmașilor lor vreo experiență, vreo superioritate dobîndită prin exercițiu, așa cum face omul, așa cum fac animalele cu adevărat superioare?

Nu transmit nici una, și este dovada peremptorie

despre neparticiparea inteligenții lor la actele zise „inteligente", pe care le săvîrșesc, și pe care unii le admiră.

Papagalul nu știe ce spune, întocmai cum oglinda nu știe ce imagine răsfrînge, fiindcă, dacă ar fi altfel, noi ar trebui să declarăm că oglinda e un animal infinit superior maimuței, și ar fi superioară tuturor pictorilor, oglinda-sculptor, oglinda-literat, fiindcă oglinda ne imită mai bine decît maimuța!...

Iar aptitudinile sale către domesticitate, zugrăvesc Papagalul îndeajuns, pe scara valorilor animale, dacă-l situăm în antiteză cu leul singuratic, și cu vulturul cel plin de mîndru eroism.

Papagalul e o imagine a sterilității imitative și via imagine a cretinismului împodobit, pentru folosința prostului-gust universal.

Trăiește mult, uneori cîte patru sute de ani. E zgomotos și posac. Rezistă la toate molimile. Bolile care-l răpuneau, acum o jumătate de milion de ani, au murit de bătrînețe, iar Papagalul trăiește! Micul Pierre, al lui Anatole France, nu putea suferi Papagalul, pînă în ziua cînd cineva i-a spus că, dacă i-ar da să mănînce o frunzuliță de pătrunjel, pasărea ar muri numaidecît. Și gîndul că numai din atît poate să piară un monument al naturii, atît de colorat, din duioșie, Pierre a început să-l iubească. Așa iubim noi pe cei care, oricît de puțin atrăgători, sînt tandri la ispita morții.

Realitatea aceasta a ajutat Papagalul să se acrediteze în funcțiunea de oracol al sufletelor fricoase, unde, prin mahalale, în acompaniamentul unei flașnete, emite pneumaticele destinului, redactate de flașnetar, dar pe care prostia le atribuie psittacideului. Antichitatea mistică a Pythiei, după ce a făcut un pas în jos, pînă la M-me de Thébes, mai face un pas, direct în paranoia, unde, alături de alcoolism, de sifilis și de bigotism religios, contribuie la acalmia celor ce trăiesc fără bibliotecă, asigurîndu-le o fericire apropiată, fără merit, fără muncă! Aceasta e imaginea pe care a lăsat-o „cultura-fără-știință-de-carte", despre Papagal. Nu e de rîs. E un subiect jalnic.

VRABIA, sau CONGRESUL CERȘETORILOR ZBURĂTORI

ANECDOTISTUL SPUNE CĂ, ATUNCI CÎND S-A CONSTRUIT primul automobil, Vrăbiile nu-și mai încăpeau în piele, de bucurie. Se așteptau ca mașina care cumulează atîți cai-putere, și care face atîta zgomot digestiv, ar trebui să lase, pe șosea, ceva mai substanțial, și pentru Vrăbii. Dezamăgirea lor a fost indescriptibilă. Vrăbiile s-au refugiat la sate. Viața rurală prezintă considerabile facilități, din punctul lor de vedere.

Acolo, cireșul gîndește numai Vrăbii, mărăcinele alb și roșu nu gîndește nici el altceva, iar cînepa și haldanul, meiul și mohorul marchează locul unde se țin întrunirile permanente ale marelui senat de Vrăbii . . .

Cu toate astea, Vrabia este reputată ca utilă, fiindcă e insectivoră. Nu se bagă de seamă că ea devorează și o seamă de ființe utile, ca furnicile, albinele, rîmele. Distruge multă viață într-o singură vară. Singurul amănunt că nu mănîncă vertebrate, i-a creat o presă bună. Baza esențială a regimului de Vrabie este atît de bine disimulată, încît foarte rar se face mențiunea că pasărea e granivoră, și că păgubește culturile de cereale.

Așa se fac reputațiile, pînă și în cea mai inocentă dintre lumile posibile: prin omisiuni esențiale!

Dacă este vorba de păsări folositoare omului, desigur există altele care ar merita să stea în fruntea listei, cu mult înaintea Vrabiei. Vulturii și ulii sînt indispensabilii dricari ai regiunilor fără apă, unde cadavrele, putrezind în aer liber, ar umple lumea cu molimi, dacă n-ar interveni concursul acestor impopulare rapace. Bufnițele și cucuvaiele

nu aduc omului numai fiori nocturi, ci mai ales servicii prețioase, de higienă și de medicină preventivă, prin vînătoarea de mici vipere și de rozătoare.

Totuși, ele au un renume odios! Dacă nu ne hotărîm să verificăm tot ce am crezut bun și rău, în legendă și în superstiții, grea va fi existența umană . . .

Rața sălbatică, de exemplu, vinovată de distrugerea unei mari cantități de pește, are scuze popularității, prin calitățile culinare care o fac asezonabilă cu celelalte orătănii comestibile. Dar Vrabia?

Vrabia e un purice al Cerului-Apropiat; parcă s-a născut din puțin praf, în concubinaj cu o streașină. Și cum numai mălai visează, e singurul vis prozaic care zboară printre visuri. Zboară prost, nu știe nici să umble; penajul Vrabiei n-are nici calități calorice, nici calități ornamentale; e lipsită de talente constructive, ca rîndunica, sau vocale, ca mierla; e inaptă la dresaj, ca porumbeii; și fiind neînsemnată, oricum ai judeca-o, Vrabia are totuși infinite calități care o fac iubită, pe lîngă casele noastre (că e domestică: în pădure nu trăiește). Ea știe să practice o cerșetorie simpatică și perseverentă, în prudența ei relativă.

Are multe dintre insușirile omului, pînă și predispoziția la anonimatul necesar traiului în aglomerații, un veritabil talent de a fi exact un nimic cu aripi.

Impertinentă, îndrăzneață, lacomă, calculată, burgheză, nițel cam mahalagioaică, dar în general, modestă și fără mofturi, fiecare, Vrabie-femelă face aproximativ 24 pînă la 30 de ouă, respectiv de pui, pe an, în trei serii. Nu vom fi niciodată în criză de Vrăbii . . .

Servită la masă în stare de pilaf, ea capătă numele onorific de „prepeliță-ad-interim".

A furat destule cuiburi străine; a sosit clipa să înlocuiască păsările acelea, în funcțiuni mai, ca să zic așa, gastronomice . . .

BALENA, sau DECLINUL MARILOR DIMENSIUNI

ADEVĂRUL STRICT ȘTIINȚIFIC ASUPRA BALENEI ESTE compus dintr-o serie de negații: nu e nici pește, nici mamifer clasic, nu e înrudit cu elefantul, nu prezintă nimic măreț, nimic meschin, care să-i explice satisfăcător caracterul. Nimeni nu știe precis ce este o Balenă. Nu știe nici ea ce e . . .

Masivă și informă, din prima zi cînd se naște — maternitate în apă, cu hazul ei — Balena cîntărește cîteva mii de kilograme și are opt metri lungime. În starea asta, de pui, umblă după afectuoasa mamă, care își poartă laptele tot pe lîngă ghețari și tot pe la răcoare, știindu-și copilul cu un stomac dificil.

După cinci ani de alăptare sistematică, puiul de Balenă începe să aibă inițiativă. Are acum o sută și cincizeci de mii de kilograme greutate, și e lung, de treizeci de metri! Este semnul că nu mai este un copil, e o domnișoară.

Un amor dintre cele mai diafane se încinge, în apele cercului solar. Dimineața, la prînz și seara, Domnișoara luptă cu *spleenul*, cu neurastenia, *ieșind* cît mai mult și cît mai departe de familie: are angoase!

Este drept că are de luptat cu asiduitățile valorosului cavaler admirator, dar se pare că acestea n-au constituit niciodată o rațiune suficientă pentru organizarea vieții sentimentale. Cum fiecare an în plus îi adaugă grațioasei Balene încă un moft de treizeci de mii de kilograme calorice, însetate de romanță, menajul devine o problemă urgentă, și este ca și întemeiat.

Spun „ca" şi, pentru că tocmai atunci se întîmplă să fie criză de săpun în lume. Civilizaţia noastră se măsoară după consumul de săpun şi de zahăr. Nişte pescari olandezi, vîslind din largul mării, cu socoteli bine făcute, şi cu echipajul plătit „la zi", navighează pînă la orizontul extrem-nord atlantic. Ei aduc fel de fel de perfecţiuni, şi mai ales tunul cu obuzul legat cu lanţ. E o splendoare de obuz; un fel de cîrlig exploziv, care întîi se înfige şi apoi face explozie, cu întîrziere. Spinările de Balenă, pornite pe idilă, sînt recunoscute cu uşurinţă din faptul că ies la suprafaţă, să se încălzească la soare. Un specialist, la tun, ocheşte şi trage. Chiar în clipa aceea, Balena rănită se lasă la fund, trăgînd după ea şi harponul (cîrligul), şi tunul, şi barca, şi pe isteţii pescari. De indignare, cei mai mulţi decedează, fapt nautic care contribuie direct la scumpirea săpunului de Balenă, cu 15%.

Nu trebuie să ne impresioneze această aventură cosmetică. Sînt şi Balene care nu mai scapă. Topită în butoaie metalice, Balena este poftită pe continent, unde idila este încununată cu prestigiul industriei parfumurilor sintetice, cu tarifele de excepţie ale articolelor de lux, şi cu transportul gratuit pînă la Paris, unde „uleiul de ficat de Balenă" (toată Balena e un ficat) a fost folosit la iluminarea oraşului, înainte de descoperirea electricităţii.

Dinţii Balenei, care odinioară se întrebuinţau în industria modei strangulatoare a corsetelor, sînt, în clipa de faţă, o marfă necerută şi disponibilă.

De pe abdomenul şi de pe spinarea unei singure Balene se recoltează mii de kilograme de scoici şi de alţi paraziţi, întocmai ca de pe partea cufundată a vaselor de navigaţie, dar comerţul acestui subprodus, destinat fabricilor de nasturi de sidef, nu e suficient pentru a ridica primele de asigurare cuvenite familiilor pescăreşti îndoliate.

Unii ar putea crede că de cînd se vînează mai puţin, Balena e pe cale de dispariţie, fiindcă aceste fapte sînt coincidente.

Nu. Balena dispare cum dispare tot ce e gigantic, tot ce necesită linişte absolută şi pace eternă...

PISICA, sau DISPREŢUL DIRIJAT

ÎNRUDITĂ CU EGIPTUL ŞI CU FEERIA GEOMETRIEI EUCLIDIENE, cu Nilul şi cu Ptolemeii, cu Leul şi cu toate felinele din spiţa Cleopatrei, Pisica dispreţuieşte pe om. Se zice despre ea că dă prea puţin, în timp ce cîinele dă prea mult. Chiar şi după ce higiena preventivă a izbutit să izbăvească umanitatea de excedentul de şoareci urbani — lucru care a redus Pisica la un şomaj pe care-l petrece ca presse-papier, pe masa cui o tolerează — caracterul ei demn şi distant nu a suferit nici un fel de modificări notabile. Aşteptăm, de mii de ani, să se apuce de muncă, şi nu vrea!

Mamiferă şi carnivoră, Pisica nu ne iubeşte, şi singura legătură care o ţine în domesticitate, este faptul că-i place încălzirea centrală, laptele pe o farfurioară şi un domiciliu legal. Deci cine se mută, îşi pierde Pisica. Atîta pagubă!...

Am avut odinioară un splendid motan, căruia îi dădusem un nume dintre personagiile *Romanţioşilor* de Rostand. Se numea Straforel. Prin acest Straforel, eram înrudit cu toţi locuitorii din Cotroceni, inclusiv cu familiile nobile, unde trebuie să fi existat şi acolo pisici tinere şi ispititoare. El a murit ca un erou, cu o lăbuţă pe inimă, la ultima lui conchistă, în timpul şi din cauza serviciului, adică pe un acoperiş.

A nu şti la ce să se aştepte de la un animal, a nu putea să împiedice surpriza, este ceva care a umplut omul de o fricoasă stimă pe care, nevoind s-o recunoască în mod făţiş şi sincer, a atribuit-o abuziv şoarecilor. Ascultă dumneata această defăimare neverosimilă şi universal crezută: „Şoarecii

joacă pe masă"! Proverbiala calomnie nu este decît o naivitate care să oblige Pisica să rămînă acasă fără nici o simbrie.

Și rămîne ea acasă? Nici vorbă! Nu vrea!

Pisica nu cunoaște zelul canin. Nu ne crede.

Disprețul nostru nu-i provoacă suferințe. Pisica vede bine chiar și prin întuneric (ca toate animalele care n-au vedere, la naștere). Cu ochii ei lentilați, privește și ea lumea animalelor din jur: nu e nici unul de la care ar putea să învețe ceva! . . .

Are un veritabil complex de superioritate. Ce-a cîștigat animalul care a abdicat de la sine? — gîndește Pisica . . .

În antichitate, Pisica a trăit în Asia, iar europeană ea n-a devenit decît în măsura în care omul s-a adaptat Diplomației.

Ca mai toate felinele, detestă curajul, care este inutil celor slabi ca ea. Curajul nu există! . . . Există numai panică: panica înainte, care se cheamă bravură, și panica înapoi, care se cheamă lașitate! . . . (E o cugetare de Pisică.)

Detestă munca, de la care, cu mîini leneșe, nu se poate aștepta nimic.

Detestă toate formele de despotism — chiar și al iubirii.

Poate doar galbenii, cu ochii „bridați" și în preajma cărora ea s-a domesticit, ar ști să vadă dincolo de fizicul ei în patru labe, în sufletul ei suveran, religia ei, doctrina ei inflexibilă și care se reduce la un singur principiu: a nu face nimic!

E un lucru teribil să nu faci nimic! . . .

Este ceea ce face Pisica.

Distantă și pudică, așteaptă noaptea, pentru desfătări.

Nu se împrietenește cu nimeni, nici chiar cu celelalte pisici, ca și cum l-ar fi citit pe Pliniu cel Tînăr: „Nil sperare, nulli rei fidere"[1].

[1] *„Să nu speri, să nu te încrezi în nimic". (Raport diplomatic al lui Pliniu, din Iudeea, către împăratul Traian, la Roma.)*

E refractară la orice tentativă de dresaj, dar interesată la orice mîngîiere, la orice pernă moale, la orice apartament încălzit, la orice mînă parfumată.

Există oameni care iubesc sincer Pisicile; nu există cazul cînd o Pisică să fi avut pentru lume altceva decît indiferență și oportunism.

Și dacă ura Pisicii este mai acută și mai manifestă, împotriva cîinelui, decît împotriva altor animale, acest detaliu demască pe deplin un caracter independent, ponderat și egoist, care de mii de ani, întărit într-o hotărîre deliberată, a lovit și lovește necontenit în toți cei care se devotează omului. Baudelaire a cunoscut bine Pisica. Acest animal duce împotriva omului, cu o congenitală ferocitate, un război surd, permanent și laș.

De aceea, Pisica nu poate fi numărată printre amicii noștri. Mulți nu o apropie decît în stare de mănuși . . .

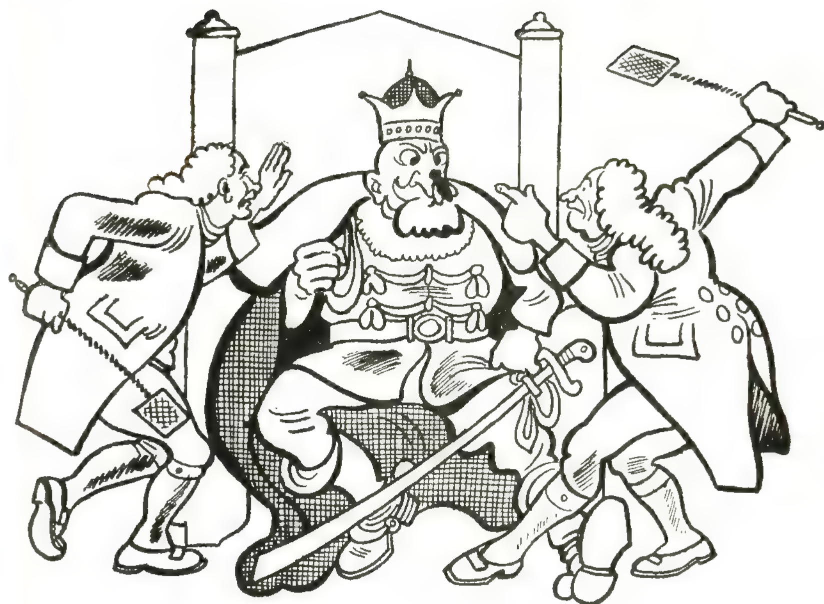
MUSCA, sau MICROBUL PLICTISELII

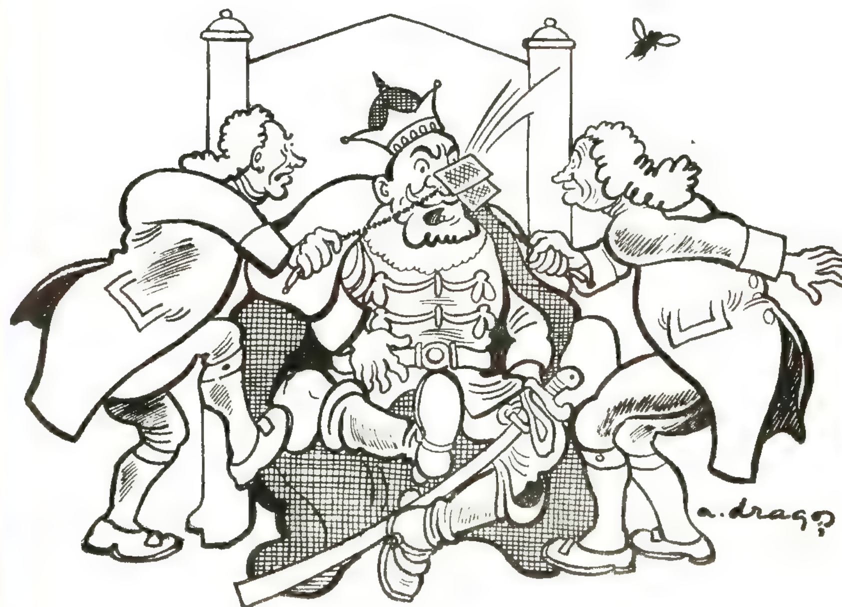
ÎNTR-O CAMERĂ CU MUȘTE, NU TE POȚI PLICTISI. E UN microb uriaș care dă trîndăviei o opoziție, și oarecum, o activitate. Din cauza ei, lenea absolută nu există decît ca linia dreaptă; este un concept filozofic.

Fapt constatat de microbiologi și de higieniști este că Musca face un dezinteresat trafic de toți bacilii, și că din această cauză, omul a înscris-o printre dușmanii lui personali.

Trafic de bacili mai fac și alți agenți din natură, ca bunăoară viața sentimentală destrăbălată, sau puricii pe care animalele de casă le au în consignație, pentru noi, dar buba produsă de aceștia noi o trecem cu vederea, pe cînd vina Muștelor o lăsăm dipterelor susnumite.

Sănătatea este ceva care nu vestește nimic bun — cum a spus un medic de teatru. E de ajuns un pahar cu apă, pentru ca setea să fi fost mortală. Un curent de aer curat, intrînd cu prea mare viteză, printr-o fereastră deschisă, ucide cogeamite savantul. Iar omul nu se revoltă. Găsește că e ceva normal. El nu pune sub microscop miliardele de microbi pe care-i îngurgitează, o dată cu cele cîteva cireșe, iar dacă individul piere, el zice c-a murit de cireșe!... Nu ne dezgustă brînza exotică, fermentată, deasupra căreia viermii abundă. În schimb, ne indignăm de fiecare Muscă, pe care o înghițim o dată cu cafeaua pură, savuroasă, dar suspectă numai din acest punct de vedere: devenise o chestiune de încredere între client și bucătar.

Musca are cel mai inconștient curaj. Leul, Pantera, Zimbrul, toate animalele reputate prin forța lor, știu de frică. Zeii nu știu de frică, exact ca muștele, care nu se intimidează nici de Atila. O izgonești cu mîna, dar nu se ofensează. Nici un secretar, nici un demnitar, nici un guvern, nici o armată, nici o flotă nu descurajează Musca. Ea revine la locul de unde a fost izgonită, și-și continuă activitatea de a nu face nimic altceva decît să ne sîcîie. E cea mai mare uzină a Plictiselii active.

Nu se gîndește: — E un nas de academician, de savant, are treabă ...

Nu cunoaște prudență, nici măsură; nu cunoaște decît interesul personal.

Tot studiind-o, omul crede că a descoperit mare lucru, arătînd că Muștei nu-i place oțetul, și că ea va fi prinsă la miere! Există Muște bețive, care beau și oțet — ca să știți! ...

Sîntem niște îngerași ai răbdării, ciuguliți de Muște.

SOBOLUL, sau SOLITARUL CATIFELELOR

MIC ȘI PÎNTECOS, NEGRU CA O FĂRÎMIȚĂ DE NOAPTE materializată, stă ascuns Sobolul sub pămînt, îmblănit în catifelele tenebrelor și ale căldurii sale incomparabile, hrănindu-se ca Daniel în pustie, numai cu viermi și cu rădăcini care nu-l satură, construind galerii și abataje de forma coroanelor heraldice, și care toate ne arată pe unde l-a purtat foamea, nicidecum pe unde a domnit. E cel mai redutabil distrugător de larve. Foamea lui fenomenală a fost salvarea agriculturii, în primitivitate. Astăzi, treaba Sobolului o fac uzinele chimice.

Netrebuindu-i ochi, în beznele subterane, aceștia i-au dispărut aproape cu desăvîrșire, așa cum a degenerat coada omului, sau rușinea nerușinatului: tot ce nu se exercită dispare.

Cu un stomac durabil, care nu poate măcina decît alimente pe jumătate digerate de vermina larvară, Sobolul se hrănește numai cu stomacul cui are stomac, și prin această slăbiciune, el devine aliatul cel mai puternic al grădinarului și al agricultorului, distrugînd tot ce mișună și colcăie în regiunea sensibilă a rădăcinilor, aruncînd afară, la suprafață, un bol alimentar care ar putea servi altor jivine, ca o hrană completă, dacă nu l-ar înghiți solul ca pe un excelent îngrășămînt, și consecutiv plantele.

E pensionarul pămîntului. Nu iese niciodată la lumină. Trăiește cu perechea și cu puii lui, în iubire și în singurătate. Totul e uimitor de gingaș la acest animal ale cărui labe se aseamănă cu mîna omenească, bine palmată, bine unghiată, ai zice că e mîna unui miner. Și într-adevăr, miner este.

Din punctul de vedere strict utilitar, Sobolul ar trebui să fie tratat cu o prietenie nețărmurită, îngrijit și adăpostit, atunci cînd ariciul ar reuși să-l scoată din vizuină. Dar reușește el vreodată? Niciodată. Fabula A r i c i u l ș i S o b o l u l e o minciună de sus și pînă jos. Locuința Sobolului e un labirint de galerii interminabile, ca niște cupole de stil Bidermayer, în care nu încape ariciul. În afară de asta, Sobolul are un auz extrem de ascuțit și e greu să-l întîlnești, necum să-l prinzi și să-l înghesui, și să-l înțepi cu acele ariciului, cum scrie fabulistul.

Omul însă nu-și cunoaște prietenii și Sobolul e tratat cu o indiferență ce se arată tuturor ființelor timide ale întunericului.

Blana lui e cusută și industrializată cu mare atențiune, pînă cuprinde suprafețe capabile să acopere și să încălzească vaste epiderme umane.

Moravurile pașnice ale Sobolului sînt rău înțelese. Movilele de țărînă fertilizată de el, și pe care el le scoate la lumină ca pe niște vulcanice cuiburi ale abundenței, sînt luate ca puncte de reper, pentru a-l prinde, și pentru a-l transforma într-un articol de comerț.

Acest sfredel viu al pămîntului este o minune de animal, de o velocitate care nu indispune pe nimeni, și care nu face umbră nimănui. El e piazarea a cărăbușului, în faza de ou; e destinul rău al puilor de șarpe; e în sfîrșit, uzina care oxigenează și azotează pămîntul arabil al luncilor.

Sobolul poartă sub stele simbolul ocult și binefăcător al artiștilor și al tuturor săracilor care propovăduiesc binele în lume, cu o socială simplicitate.

Ignoranța ce se demască în frica de a presupune existența mai multor dușmani decît avem în realitate, îl vînează, îl exploatează, îl comercializează, și-l denunță ferocității copiilor (fiindcă orice minte slabă e feroce). Nu tot ce este subteran este și subversiv, și nu tot ce este nesubversiv este și sincer, leal, cinstit.

Sobolul este o biată victimă a bestialității care nu-l cunoaște. Chiar și în conflictul absurd închipuit de fabulist, Sobolul se poartă ca o ființă bine-

crescută, iar ariciul, prin revendicările abuzive la gazda bună, ne convinge de slaba poziție morală a onestității, în contact cu viclenia egoistă.

Rămînem cu convingerea că Sobolul e un prost, din împrejurarea în care i se fură vizuina. Într-adevăr, prostul creează climatul în care apare hoțul. Ocazia creează pe hoț.[1]

[1] *Proverb german:* „Gelegenheit macht Dieb."

GĂINA ȘI COCOȘUL, sau SADISMUL-DE-COTEȚ

SE CUNOSC GĂINI COCHINCHINEZE, BRAHMAPUTRE ȘI borsaline. Din ele se desfac apoi nenumărate dinastii de Găini, de Africa, de Berberia, de Numidia, de Habig, de pene, de paie, de fetru, chiar și de legume și flori.

Toate, fără excepție, se așază pe ou, pentru a-l păstra cald și este un semn de distincție masculină de a purta cît mai multe Găini, și a le schimba după anotimp, după costum, după buget, sau după capriciu...

Nimic nu explică blazarea noastră față de moravurile desfrînate ale acestei spețe de coteț. Marea ei emisiune de ouă este o veritabilă inflație; se pretinde că: 365, pe an, iar în anii bisecți, 366! Liricul ei talent la scandal, ca și impudoarea cu care-și face singură publicitate și reclama creațiilor ei de serie, constituie pricina indignării generale, în lumea silențioasă și cumsecade a cotețelor.

Se pare însă că i se găsesc calități remarcabile. E o ființă facilă și tandră la ispită, expeditivă și servilă în modul ei de a culege satisfacțiile existenței, din gunoi, nepretențioasă, mereu gata de plecare, nemofturoasă.

Lăsată prea mult la garderobă, Găina are tendința să dispară, ca Nora lui Ibsen, și chiar cînd i se întîmplă să fie regăsită și readusă la proprietarul ei inițial, totdeauna e prea tîrziu.

Halul ei de diformare o face inutilizabilă.

N-are nici o prejudecată, nici judecată, nici calcul. Conștientă de nevoile bucătăriei, de la care nu se poate sustrage, Găina luptă cu propria ei pieire, printr-o formidabilă desfrînare, ca și cum n-ar fi

pasăre. „De vreo două ori pe an" — scrie Eminescu. Găina dezminte tot ce știm noi despre păsări...

Un proverb pretinde că Găina care cîntă seara, dimineața n-are ou, iar știința a explicat pentru ce primadonele n-au copii: cîntă seara!...

Cocoșul menține chiar și azi regimul abolit al Pașalîcului, Califatului și Haremului. E o ființă de o galanterie incomparabilă, de o politeță care nu se mai întîlnește la nimeni. Priviți-l, la ora grăunțelor, și constatați că oferă, cu ciocul, fiecărei Găini, tot ce are dinainte.

Nu se știe cu ce se hrănește Cocoșul...

Găinile cred că, dacă el n-ar cînta, soarele n-ar răsări (Rostand dixit).

Dis-de-dimineață, pe nemîncate, el se gîndește să facă ceva pentru bucuria Găinilor, și trece la fapte.

Un virgilian vers latin unde e vorba de Găini, „ghiorghikos", adică de pasiunea pămîntului, citim: „Post coïtum animal triste sed gallus cantat"[1].

Omul, privighetoarea, cucul, pitulicea, gîsca, mă rog, toți și toate, cîntă înainte. Numai Cocoșul cîntă după. Un omagiu mai desăvîrșit n-a conceput nimeni! Există desigur cîntăreți mai reușiți, în genul liric, decît el, dar nici unul nu poetizează viața, în actele ei elementare, cu o mai ulterioară cordialitate și recunoștință, ca el. Mulțimea desfătărilor și frecvența lor abrutizează și răcesc, îndepărtează și adorm, ca pe Holofern. Cocoșul face o excepție atît de înduioșătoare, în natură, încît ar trebui să fie gravat nu numai pe monetele de metal prețios, ci pe toate inimile tandre și devotate care au căutat în lume, pînă la ultima vibrație, pe Didona, pe Elena, pe Hero, pe Călugărița Portugheză, pe Julieta, pe Jessica și pe Ysolda.

Dar literatura n-are ce face cu astfel de exemple, pentru că „dumnealui" e poligam, în timp ce noi oamenii... Știe fiecare cît sîntem de monogami, și cît de mult respectăm această regulă inflexibilă a conjugalității...

[1] *„După împerechere, orice animal e trist, doar Cocoșul cîntă."*

TAURUL, sau MITOLOGIA GALANTĂ

OVIDIU, ÎN CARTEA A X-A A METAMORFOZELOR, ISTORISEȘTE cum, lîngă altarul lui Jupiter Ospitalierul, Cerașții vărsau sîngele crimei peste niște lespezi venerate, și că sîngele nu era bovin, cum i-ar fi plăcut zeului, ci omenesc.

Prima persoană care s-a revoltat a fost o femeie. Era firesc! Și anume, Venus. Nici nu se putea altfel! Cine putea să deplîngă moartea atîtor amanți inocenți, dacă nu Venus? Pentru degradarea Cerașțiilor, zeița a cerut să li se retragă fizionomia umană. Printr-un sortilegiu divin, Venus a transformat, pe Cerașți, în Tauri turbați.

Dacă femeile ar mai păstra ceva din puterile cu care era investită această nobilă a lor străbună, poate că ar repara mitologica greșeală, fiindcă nu e de loc recomandabil să transformi, pentru eternitate, pe dușmanul umanității într-o brută neîmblînzită, iar dovada o avem în aceste fierbinți rugăminți amoroase, ale unei fiare, adresate unei femei:

„O, Galatee, suavitatea ta întrece pe aceea a crinului; tu ești mai înfloritoare decît cîmpiile, mai răsărită decît ulmul, mai strălucitoare decît cristalul, mai suplă decît tînăra căprioară, mai poleită de orizonturi decît scoicile marine lustruite de valuri, mai plăcută decît razele soarelui în timpul iernii, sau decît umbra boschetelor vara, mai fermecătoare decît darurile Pomonei, mai împărătească decît crestele platanilor, mai clară decît gheața, mai dulce decît strugurii copți, mai învăluitoare decît puful lebedelor, mai savuroasă decît smîntîna oilor; ai fi mult mai frumoasă decît cele mai îmbătătoare grădini, dacă n-ai fugi de mine... Disprețul tău te face mai sălbatică decît taurii neîmblînziți, mai inflexibilă decît stejarii seculari, mai înșelătoare decît unda apei, mai schimbătoare decît umbra ramurilor sălciilor și vițelor de vie, mai insensibilă decît stîncile, mai impetuoasă decît torentul, mai orgolioasă decît păunul, mai necruțătoare decît flacăra, mai înțepătoare decît mărăcinii, mai feroce decît ursoaica, mai surdă decît furtuna Oceanului și, ceea, ce-mi displace mai mult decît orice, ești mai pregătită să fugi decît cerbul urmărit, sau decît zburătorul zefir..."

Așa vorbește Ciclopul Polyfem, către frumoasa Galateea, în Cartea a XIII-a a *Metamorfozelor* lui Ovidiu, confratele nostru dobrogean, marele patron al scriitorilor români.

Apoi, acest Taur, care știa că forța, și numai forța ar mai putea să-l ajute, inaugurează pentru posteritate metodele de intimidare, devenite clasice, în fața femeii care rezistă:

— „Curmă-mi timidele rugăminți: tu ești singura în fața căreia mă înclin. Jupiter și Olimpul, trăsnetul său inevitabil, nu mă sperie: numai ție îți aduc tributul respectului meu. Mă tem de mînia ta mai mult decît de fulger. Dar disprețul tău mi s-ar părea mai suportabil, dacă tu ai fugi de toți aceia care aleargă după tine. Cum poți nesocoti un Ciclop, pentru a ceda lui Acis? Preferi îmbrățișările lui, în locul celor pe care ți le ofer eu? Fiți fericiți, atunci, unul prin altul! Dar să știi că, îndată ce împrejurarea se va ivi, îl voi face să simtă că giganticul meu trup nu are puterile cu care el e obișnuit. Am să-i smulg măruntaiele și am să semăn cîmpiile cu mădularele corpului său. Ai să găsești bucăți din trupul lui pînă și în scalda în care te vei cufunda. Fiindcă, din pricina lui, eu ard în cele mai flămînde flăcări. Mi se pare că-mi clocotește vulcanul Etna în piept, o, Galatee, atita timp cît vei rămîne nepăsătoare față de mine..."

O harfă care nu are decît o singură coardă nu poate să cînte frumos. O pasiune care se exprimă ca Taurul este întruparea vulgarității și o cunoaștem numaidecît din aceea că se rezervă exclusiv pentru amor. Carieră scurtă!...

PĂDUCHELE, sau AL-TREILEA-CARE-CÎȘTIGĂ

URÎT CA UN PĂDUCHE ȘI LENT CA UN ARISTOCRAT LA tenis, el este împăratul paraziților. Particularitățile lui sînt aceleași din toate epocile:

1) e notoriu;
2) e plural;
3) e lipsit de prejudecăți;
4) e antipatic, și
5) e gratuit.

Din punctul lui de vedere, trebuie să recunoaștem că are motive valabile de a fi nemulțumit: el n-a avut copilărie!... Păduchele-copil, adult sau bătrîn este tratat ca beligerant, fără distincție, fără menajamente.

Mica lui personalitate nu ne înduioșează.

Unii Păduchi sînt intelectuali, și atacă exclusiv capul: p e d i c u l u s h u m a n u s c a p i t i s. Alții — dimpotrivă — se dau exclusiv la trup: p e d i c u l u s h u m a n u s v e s t i m e n t i.

De unde și osebirea dintre Păduchele Apolinic și Păduchele Dionisiac.

Dar adevărata lui personalitate începe să facă ravagii numai în viața aglomerațiilor.

Înainte de invențiunile Chimiei, care sînt pe cale de a-l extermina, Păduchele cobora în timp de pace, în închisori, în spitale, în cazărmi, în tîrguri, în cortegii, și chiar în familiile „w e l l - t o - d o"[1], cu un rar spirit de confuzie, ca membru activ.

[1] *„Cu dare de mînă".*

În timpul războaielor, parazitul acesta a ucis mai multă pedestrime decît arbaleta, sabia sau berbecul-de-cetate.

În timp de pace, ascultăm discursuri care apără starea de înapoiere a coloniilor, și e penibil să vezi Păduchele acuzator, Păduchele cu morală, în sfîrșit, Păduchele Admisibil.

Oamenii de pe întreg pămîntul ar fi datori să subscrie din viața lor proprie, fiecare cîte o zi, pentru ca Molière și toți fabuliștii, satiricii, să nu moară niciodată: să judece cu asprime Păduchii travestiți.

Adevărata sa natură, sau artă, Păduchele o arată în timpul mizeriei: se hrănește cu de la toată lumea. Dar, cum spune poetul:
„E s t m o d u s i n r e b u s: s î n t d e i n d e f i n e s"...

Să fie totuși o limită!... Parazitul nu cunoaște moderația. Fură tot ce poate, din sîngele tuturor, din vlaga, din idealurile individuale și colective. Profită de conflictul care mobilizează oamenii în tranșee și flagelul acesta devine atunci justificarea tuturor abdicărilor morale, și a tuturor injecțiilor preventive, curative, necurative și dureroase.

Dacă n-ar fi el, ne-am bate ca orbeții, cîte o mie de ani, fără întrerupere, dacă, între timp, nu ne-ar extermina el pe noi.

Dar Păduchele are bunătatea să apară în lupta dintre noi, ca al treilea inamic și atunci ne împăcăm la repezeală, de frica lui, și ca să zic așa, pe spinarea lui...

ŞOARECELE, sau „FAMILIE MARE"

INCHIPUIŢI-VĂ DEGETUL CEL MARE DE LA PICIOR, CĂruia i s-ar monta o codiţă, şi care, umblînd singur prin casă, fără papuci, s-ar apuca să facă pui, lipsit de moderaţie, adică numai degete de picior...

Ar deveni Şoarecii insesizabili, ca un ideal.

Nerecunoscător pentru cîtă autonomie şi libertate i s-ar fi dat, Şoarecele se apucă să vă roadă pantoful, haina, iar în lipsa noastră, vă roade pisicile din casă, vă consumă proviziile (desigur numai parţial; nimeni nu pretinde că Şoarecii au mîncat tot: ne lasă şi nouă, destul...), lăsîndu-ne mici cărţi de vizită gentil-dezgustătoare.

Intelectualilor fără provizie, Şoarecele preferă să le roadă cărţile. Mănîncă orice: proză, poezie, critică, teatru, pamflet, de preferinţă inedite, dar consumă şi opere premiate!... Predilecţia lui merge însă către hainele solemne de paradă, fracuri, robe de nuntă, şi uneori mirese întregi, cînd mirele întîrzie prea mult în oraş. Face găuri pretutindeni, în podele, în dulapuri, în brînză, face şi în perete, ca şi în gîndirea manuscrisă.

Formatul său miniatural permite să i se remarce nişte urechi sincronizate cu picioarele, şi un bot ascuţit, sincronizat cu coada.

Cît e de mic, are o familie numeroasă, cu multe rude sărace (nedorite, ştim noi), unele asemănătoare, altele diferite, şobolani, rîtani, ghiorlani, popîndăi. Există Şoareci sedentari şi cazanieri, la ţară; există Şoareci agricultori şi Şoareci marinari, care cutreieră Oceanele, fără nici un profit cultural, în croazieră, în jurul lumii, şi se pricep să facă găuri pe fundul corăbiilor, în vederea naufragiului.

„Totul e de ros, pe lumea asta", a scris un Şoarece filozof, şi se pretinde că unii şi-ar fi construit cuibul chiar în urechile pisicii. Unii provin din continentul american, alţii sînt australieni, alţii din Indii. Unii pasc iarba, alţii aleg spicul, alţii se mulţumesc numai cu făina, şi cu biscuiţii.

În Asia, unde paguba produsă de acest oaspe se evaluează la cifre fantastice, a apărut o specie de Şoarece comestibil, care, tratat ştiinţific, cu sos picant, se stîmpără pe farfurie, în sfîrşit.

Dar nu meschinătatea şi pluralitatea ne dezgustă de Şoareci.

Nici faptul că gingiile lor tuberculoase, plantate cu doisprezece molari, ating proviziile noastre de iarnă, într-un anotimp cînd nu le mai putem reface. Toate astea, şi multe altele, n-ar fi nimic.

Dar din arsenicul, cu care vrem să-l ucidem, mănîncă de obicei pisica, copilul şi nevasta (soacra, lucru curios, nu mănîncă), pe cînd Şoarecii preferă să se hrănească din lumînarea celor pofticioso-decedaţi. Poartă cu ei şi ciuma, şi nu moare nici unul decît de moarte bună (vorba vine), sau de grea născare, că sînt prolifici.

Norocul omenirii este că Şoarecii se mănîncă între ei. E destul ca unul dintre ei să mănînce creierul soţiei sale, sau al unui pui, pentru ca acest gest inelegant să „facă şcoală", şi din spirit imitativ, să se extermine între ei, pînă la ultimul. Se refac apoi, cu o torenţială abundenţă şi fecunditate.

Cineva a luat puii unui şobolan, în clipa cînd s-au născut, i-a uns cu placenta pisicii care fătase în acelaşi timp, şi i-a lăsat pisicii să-i alăpteze. Pe de altă parte, a luat pisoii orbi, de abia născuţi, i-a sclivisit cu placenta şobolancei, şi i-a dat în seama acesteia, să le dea lapte şi să-i crească. Pisoii au supt lapte de şobolancă adoptivă, pînă au ucis-o. Şoarecii alăptaţi de pisică s-au făcut mari şi dolofani, dar cînd au încercat să roadă şi să fugă, cu o patimă de mamă vitregă ofensată, pisica i-a mîncat.

Natura se lasă păcălită, prin surprindere, dar numai pentru o clipă.

Șoarecele e singurul animal care știe să umble, ca Minotaurul, prin Labyrintul lui Minos, prin schweitzer, fără să-i procure găuri suplimentare, organizîndu-le doar pe cele existente, după concepția arhitectului Dedalus.

Atîta finețe ni se pare inadmisibilă, și în neputința de a lua măsuri mai eficiente, dăm toată vina pe cotoiul care sforăie liniștit lîngă sobă, și care a devenit un convins vegetarian, tocmai acum cînd, vorba coniții Eleonora, „ne-ar trebui unul ceva mai canibal, ceva mai «ampotrofag» că ăsta se ține numai după pisici“ . . .

RÎNDUNICA, sau PUNCTUL-MATEMATIC-AL EXTREMITĂȚII-LINIEI

ESTE SINGURA PASĂRE DIN JURUL NOSTRU CARE ȘTIE să zboare. Mai zboară și alte păsări, e drept, dar zboară ca și cum ar fi urmat un curs seral de zbor, avînd, ca antrenor, pe struț. Zboară așa cum înoată omul: făcînd o sforțare oarecum nefirească. Numai Rîndunica a găsit mijlocul să se apropie de libelulă. Într-adevăr zboară aproape ca o libelulă; prin săriturile în aer, și prin flexibilitatea ondulațiilor de itinerar, ea este ca păstrăvul; și e ca săgeata, prin forma fizică. Zborul Rîndunicii este însuși desenul liniar în spațiu.

Ca toate păsările, a fost și Rîndunica pește sau reptilă, odinioară, dar apa i s-a părut prea groasă. I-a trebuit o apă mai fină, și a ieșit în văzduh, unde-și continuă înotul aerian. A depășit astfel toate performanțele vitezei, duce o existență eroică și călătoare.

Rîndunica e prietenoasă față de om, legată de domiciliul acestuia, și de o moderată prolificitate, într-o familie consolidată.

Aritmomană (are pasiunea cifrelor, care i se trage, pesemne, de la kilometraj), ea revine în fiecare an ca să-i numere omului primăverile, iar la sosirea toamnei, ea se răspîndește pe toată fața caldă a planetei, cu o singură grijă supremă: ca acolo unde aterizează să nu fie cumva Madagascar! Cînd aude de Madagascar, fuge mîncînd pămîntul! Această antipatie nu are nimic aberant, dacă ne amintim că acolo se produc cele mai catastrofale trombe și cicloane atît de frecvente, încît nici chiar persecutații, în timpul celor mai crunte excese moderne și antice n-au acceptat azilul sau exilul în

Madagascar. E de înțeles să te smulgi, cu oricîtă durere, din locul unde te-ai născut, unde ai morminte scumpe, unde ai contribuit prin muncă fizică și spirituală la sfințirea plaiului, și să te duci pentru a începe totul de la cele mai elementare creații, pe teren ostil. Așadar, nici Rîndunelele nu s-au dus în Madagascar, și bine au făcut.

De moravuri supravegheate, laborioase, și cu un apicol talent pentru Arhitectură, Rîndunica avînd un stil propriu, cunoaște regulile construcției și estetica ei, ca și omul, ținînd seama de toate principiile rezistenței materialelor, ale orientării, aerației, spațiului locativ rezonabil, parcă le-ar fi studiat cu Vitruvius, cu Buonarotti, cu Violet Leduc, cu Peret și cu Le Corbusier. Soliditatea, utilitatea și frumusețea sînt caracteristicile cuibului ei, premeditat cu atît simț al proporțiilor, și inspirat din Geometria care este magazinul general al tuturor artelor.

Examinată de aproape, Rîndunica este deconcertant de simplu întocmită. Perfect închisă în penaj, ca șarpele în pielea lui solzoasă, ea prezintă, anatomic, un aparat respirator excepțional dezvoltat, cu plămîni voinici, cu saci de aer cald care moderează acțiunea gravitației asupra corpului său, cu oase pneumatice ușurate tot de aer cald, toate acestea acoperite într-un sistem muscular de o rară finețe. Organele sensoriale (ale văzului, auzului, mirosului, îndeosebi), inima și sistemul nervos, sînt ajunse la o perfecțiune care nu suferă nici o comparație, nu numai cu mamiferele, dar nici cu păsările. Originea reptilină a Rîndunicii se trădează și din extrema simplitate a structurii sale anatomice, care, de la cioc și pînă la orificiul excretor, nu este decît o schiță organică solidă, dispusă anume pentru a favoriza eminente facultăți locomotrice.

Dar înlăuntrul acestei minunate cutiuțe zburătoare, locuiesc o minte severă și o inimă feroce. Cînd a fost desființat un grajd, la o veche gospodărie de țară, la Dărmănești-Valea Uzului (Bacău), în copilăria mea, am găsit zeci de cuiburi de Rîndunele, cu intrarea încuiată și cimentată. În fiecare cuib se afla cîte o vrabie moartă demult, peste cîteva ouă. Înțelegeam prezența vrăbiilor acolo,

fiindcă aceste hoațe fură cuiburile provizoriu părăsite. Cunoșteam obiceiul acestor păsări obraznice și leneșe de a se așeza în cuibul Rîndunelelor, după plecarea lor de la noi, în septembrie, dar vrăbiile moarte pe ouă, în cuiburi cu intrarea zidită, m-au intrigat. Ce se întîmplase?

După ce toate cuiburile Rîndunelelor au rămas pustii, vrăbiile, după năravul lor, s-au instalat în ele. În primăvară, cînd Rîndunelele s-au întors în țară, le-au găsit tot acolo, și ele au refuzat să cedeze cuiburile. Cu toată oboseala călătoriei din care veneau, Rîndunelele și-au construit, de nevoie, alt cuib. Dar s-au gîndit să se răzbune. Într-adevăr, în luna mai (cînd și vrăbiile, ca toate zburătoarele, clocesc) cele două Rîndunele păgubite au astupat intrarea cuibului furat de vrăbii, năbușind acolo pe vrabia-mamă. Instinctul matern al vrabiei, teama de a nu-și răci ouăle, teroarea calmă a Rîndunelelor, au imobilizat vrabia, care a murit sufocată. Și cum faptul se petrecuse de zeci de ani de-a rîndul, au apărut zeci de cadavre de vrăbii, și sute de ouă fărîmate. Am văzut acest lucru de necrezut.

Cu toate că trăiește lîngă noi, Rîndunica nu e cunoscută de ajuns. Unii o consideră „sfîntă". Alții o consultă ca pe un barometru popular.

Trăiește foarte mult în cuib. Iese, pentru zboruri de justețe, numai la extremitățile matinale și serale ale zilei. Se înmulțește numai în clima continentală de la noi, unde scoate două serii de pui, în fiecare an, cîte 3—4 deodată. După vreo zece zile, ucide, ca spartanii, aruncîndu-i din cuib, pe cei mai slabi, lăsînd să trăiască numai doi. Educația puilor se face acasă, iar aplicațiunile practice, în triburi, în grupuri, în stoluri de pui, cu antrenori voluntari, pe rînd. Se hrănesc cu insectele vînate în vitezele amețitoare ale zborului.

Puțina hrană din aer ajunge pentru milioanele de Rîndunele. Și fiindcă se stimează, și au simțul măsurii, au viață de familie, au și viață socială, fără bătăi, fără scandal, fără războaie. Nu atacă decît pe eretele agresiv și scelerat.

Toate păsările, toate animalele se bat între ele. Rîndunelele nu. Sînt singurele care au parvenit la

deliciile supreme ale fidelității, ale solidarității, ale păcii. Au simțul cartesian al limitelor libertății rezonabile.

Realismul este formula cea mai grea a artei, fiindcă înseamnă a reflecta realitatea. Zborul cel mai dificil este zborul jos. Numai Rîndunica poate zbura jos. Numai marile talente pot face artă realistă.

ALBINA, sau ROBOTUL CAPITALIST

O MORALĂ UTILITARISTĂ A PROMOVAT ALBINA LA rang de exemplu social.

Nu cunosc ființă, sub soare, de un cretinism mai colosal. De mii de ani, omul îi fură fagurii, consumă cu largheţe economiile ei adunate cu picătura, iar Albina tot nu învață să se hrănească și ea mai inteligent. În fiecare an, această Distilerie Zburătoare reîncepe umplerea altor faguri, și la timpul potrivit, rămîne fără miere.

Din ce teribil empireu nerezonabil provine Albina?

Într-un stup, muncesc pînă la cincizeci de mii de muște, lipsite de orice bucurie obiectivă, lipsite chiar și de satisfacțiile elementare ale procreației, pentru că, în afară de matcă și de trîntori, toate sînt neutre. O singură femelă trăiește bine acolo, în cîrdășia a circa opt sute de trîntori, ocupați de grațiile ei, cu o neobosită asiduitate. După ce matca (sau regina, cum i se mai spune) și-a atins idealul de a fi fost fecundată în vederea celor șaizeci de mii de ouă pe an (și ea ouă bine, timp de patru ani, adică produce aproximativ un sfert de milion de unități), trîntorii sînt căsăpiți fără milă sau excepții, ca să nu consume din mierea coloniei, și să nu dea membrilor stupului exemplul demoralizator al luxurei. Pînă aici, e de înțeles.

Legea stupului nu o face matca. Ea face numai ouăle. Regula acestei ființe colective o proclamă întreg blocul social. Există și acolo trei categorii de specialități: Albinele însărcinate cu aprovizionarea și cu producția; Albinele care muncesc, ziua și noaptea, construind celulele; și Albinele doici,

adică factorii de distribuție. În afară de acestea, ele au un serviciu de ordine și de poliție interioară, și Albine-grănicere, însărcinate cu paza urdinișului, și cu ventilația.

Nu trebuie să credem tot ce se debitează pe socoteala lor, cum bunăoară că ele aduc de afară, și anume din flori, mierea și ceara, așa cum afirmă, pe un ton regretabil de romantic și de serios, credulii și naivii. Mierea este o secreție a stomacului Albinei, un amestec de nectar și de polen, intrat în faza digestiei, și expulzat într-un moment anume. Ceara provine și mai puțin direct din flori, fiindcă este o transpirație a abdomenului Albinei, canalizată prin opt orificii. Cu materia aceasta pe labe, musca noastră se dedă geometriei euclidiene, iar prisma hexagonală este o invenție a Albinei, înscrisă printre formele geometrice fără nume de autor.

În general, se muncește prin rotație. Echipele se succed în răstimpuri scurte. Cine se odihnește nereglementar este ucis. Fără compas, fără șabloane, fără instrumente de măsurat în spațiu, celulele sînt construite, ca să zic așa, „de mînă", prin perfecțiunea la care a ajuns, de milenii, întreaga ei breaslă condamnată la miere silnică.

După ce construcțiile au fost terminate, începe umplerea lor cu provizii: celule cu polen, celule cu miere, celule-de-dormit, celule-restaurant și celule-garsonieră. În trei zile, fiecare ou devine viermușor, și e hrănit de doici, apoi se încuie fiecare în celula sa, iar după douăsprezece zile de metamorfoze, iese în agoră, ca Albina tînără. Tot atunci apare și noua matcă, dintr-o celulă mare și groasă, plină de merinde. Prin educație, prin hrană abundentă și selecționată, prin dimensiunile palatului în care s-a dezvoltat ca larvă, orice ou poate fi transformat într-o suverană. Numai mizeria condițiilor celulare fac din Albine niște ființe neutre, destinate efortului. Principiul educației și al abundenței, care schimbă condiția și funcțiunea pe pămînt, este experimentat exclusiv în complexul tradițiilor stupului.

Dacă matca moare subit, sau prin vreun accident, problema succesiunii se rezolvă prin munci titanice, prin distrugerea mai multor despărțăminte de ce-

lule vecine, cu locatarii lor, cu tot, pentru a acomoda un apartament special, spațios și ușor de servit.

Albinele au convingerea că numai prin supraalimentare cineva ajunge să fie excepțional! . . . Un viermușor care fusese destinat să devină un robot este instalat în noul apartament. O slugă stă în permanență cu capul înlăuntrul celulei, pentru a-i pompa nectarul, neîntrerupt. Cînd își termină provizia, vine alta care o înlocuiește.

Dacă se nasc două regine, — și asta se întîmplă, într-un labirint atît de complicat — ele se luptă între ele, pînă ce una sucombă, înțepată de cea mai viguroasă. Dacă se naște însă numai una, prima ei grijă este să asasineze, chiar în celula lor, pe acelea de rezervă, care încă n-au apărut ca regine în incinta stupului. Văzînd această precauțiune la o Albină, ai impresia că ea a citit pe Machiavelli Nicolo, secretărașul florentin, care scrie undeva că un împărat nu trebuie niciodată lovit mai jos de cap. Dimpotrivă, dacă este în timpul roirii, atunci Albinele cele mai voinice luptă cu suveranele nou-născute, pentru a le împiedica să se întîlnească între ele. Cîștigînd timp, fiecare generație, adică fiecare roi, poate să părăsească stupul, cu matca respectivă, în căutarea unui alt stup.

Însă pericolul cel mai mare îl creează nenorocita de regină dueriară, baba încoronată cam demultișor, mama tuturor acestor pui, deci autoarea revoluției dintr-o ladă. Ea aleargă să ucidă toate tinerele regine rivale. Nu poate suferi tinerețea altora! . . . Întreaga populație a stupului se ridică împotriva ei, cu o plebee și binesocotită lipsă de respect. Regina ofensată, plină de ură și de invidie, dar redusă la neputință, reacționează aruncîndu-și ouăle afară din celule. Atunci i se taie rația de alimente, i se retrage cartela și buletinul populației, pentru a obține calmarea cocoanei, prin anemiere . . . Toate Albinele devenind combatante, larvele nu mai sînt hrănite și mor. Albinele cărătoare, venind de la drum lung, găsesc răzmerița în toi. Ca să poată mînca și ele ceva, atacă proviziile de iarnă. Nu mai e nici lege, nici ordine. Fiecare trăiește din ce fură, și toate astea sînt din pricina istericalelor de bătrînețe, a pandaliilor, a hachițelor,

și invidiei unei băbuțe ambițioase, care vrea să facă pe tinerica, și nu se resemnează . . .

Ca prin minune, deodată, reginei îi vine în gînd să iasă. Susținătoarele ei o urmează. Roiul își ia zborul, și lucrurile reintră în ordine și în legalitate. Atunci, o nouă matcă este lăsată să iasă din iatac. Pînă nu fuge și aceasta, cu cortegiul ei, reginele închise individual în celula lor sînt mereu în pericol de a fi asasinate. După mai multe roiri, numărul luptătoarelor devine atît de mic încît reginele nu mai pot fi încuiate în celulele lor. Ele reușesc să iasă, și bineînțeles se ucid între ele. Cea mai voinică supraviețuiește și regenerează stupul.

Astfel reîncepe munca de reconstrucție, greaua muncă de reparație a stricăciunilor, într-un anotimp cînd florile au secat, și nu mai au nimic în caliciu.

Rezultă că Albinele procedează ca însăși natura: își refac echilibrul de viață și de muncă, prin sacrificii limitate.

Dacă privim însă mai ascuțit societatea lor, observăm că degenerarea stupului este logicul lui destin. Matca, Albinele și Trîntorii sînt frați. Adelfogamia și cosingenogamia sînt păcatul originar și mortal al speciei. Fără intervenția energică a naturii, toate Albinele ar fi pierit.

Se întîmplă însă ceva extraordinar. În zborul ei nupțial, cînd matca este urmărită de stolul trîntorilor ei, fii din neamul ei, aerul lunii florilor de mai este populat de trîntori răzleți, din alte stupuri, clanuri și familii, exemplare oțelite prin lipsuri, prin mizerie, prin condiții vitrege. Acești trîntori se dovedesc a fi cei mai voinici. Unul mai plebeu prinde matca și o fecundează, lăsîndu-i pe domnișorii de elită „bredouilles"[1] . . . În anul următor, stupul de rasă umplut de noua matcă morganatică, cu albine „de neam prost" va fi, desigur mai numeros, mai sănătos, mai harnic, dar mai puțin rafinat. Se produce o mică scădere calitativă, în blocul social apicol, dar se cîștigă vigoare, vitalitate, rezistență. Apicultorilor nu le convine

[1] *Cu buza friptă! . . .*

această hibridizare a coloniei, dar numai astfel natura își asigură perenitatea creației sale. Metisajul e poruncit chiar de natură.

Cauți progresele ce trebuie să rezulte din aceste jertfe. Nu le găsești. Albina e conservatoare: nu se va hrăni mai bine, nu va reduce pletora trîntorilor, nu va modera excesele de matcă. Îi lipsește geniul de a evolua, pe care nu-l are decît omul.

Să nu-mi vorbiți despre Albină! Nu merită să fie o ființă. Harnici ca ele să fim, dar proști ca ele, nu!

Marile crachuri nu sînt decît efectul unei mentalități de Albină: boala aurului, boala de a capitaliza, boala de a convinge cît mai multă lume la religia stupului, de a munci pentru trîntori.

Orice virtute exagerată devine viciu.

GÎSCA, sau CÎINELE COMESTIBIL

EGIPTENII ANTICHITĂȚII N-AU MÎNCAT GISCĂ, FIINDCĂ era sacră.

Aptitudinile ei de santinelă, dovedite în timpul unui atac al Galilor asupra Capitoliului („La Vercingetorix", se numea o măcelărie de lux, care servea Gîște), au expropriat pasărea asta și de ultimele vestigii ale prestigiului ei piramidal și, scoasă de sub protecția Junonei-Persephona, Gîsca a fost invitată la bucătărie, unde i s-au deschis toate posibilitățile.

Și ca orice ființă destoinică, în drumul ei de la altar pînă la grătar, a fost, vezi bine, calomniată. Orice persoană obeză și tîmpită, în societate, este asimilată cu această suculentă orătanie.

Gîsca nu cade în exagerarea prolifică a găinilor, ci este premergătoarea și străbuna natalității moderate.

Ființă sobră, de moravuri, supravegheate, Gîsca nu dă, în curtea de păsări, spectacolul dezonorant al libertinajului, pe apucate, printre picături, așa cum a avut ea însăși oroarea să constate, în lumea cotețului comun.

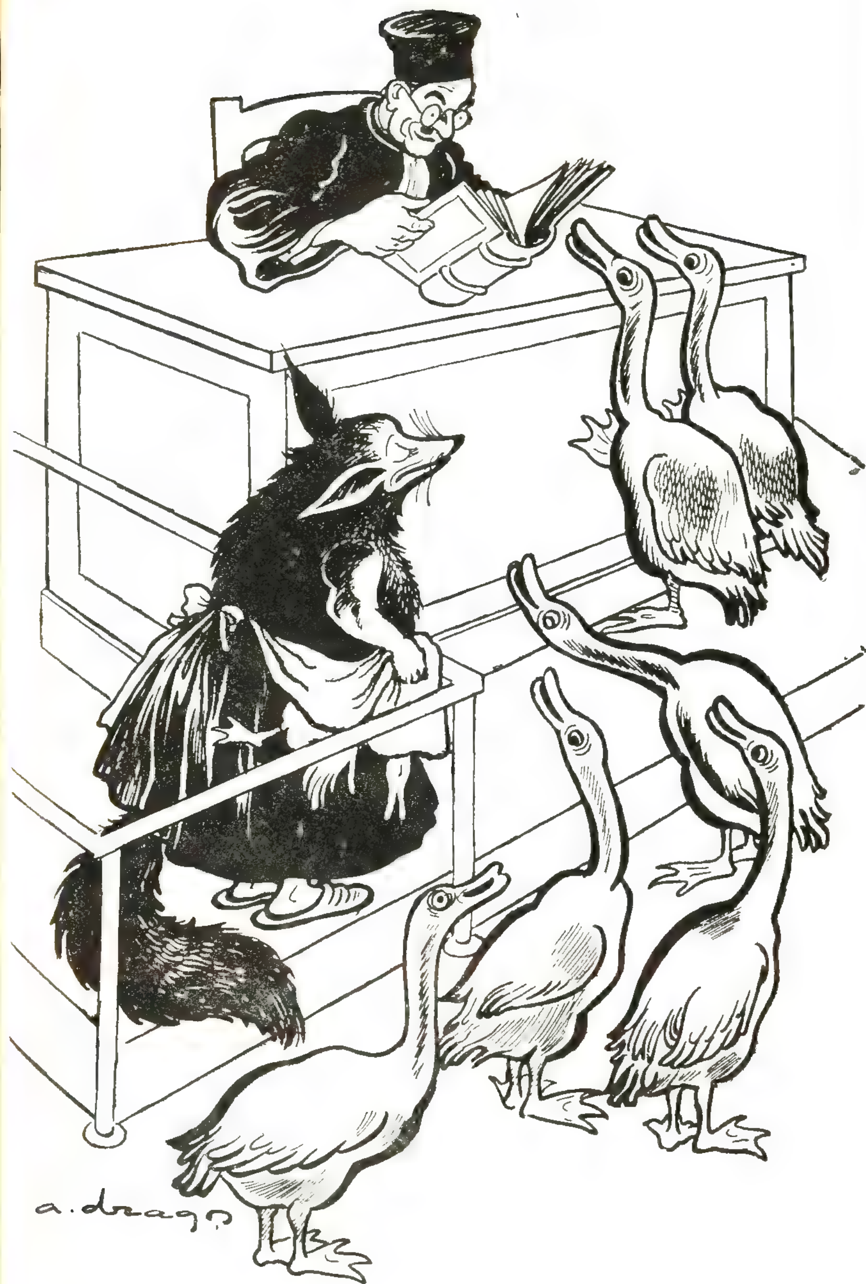
Foarte rar e veselă, și atunci încă, numai în sezonul ploilor.

Devotată gînsacului ei, căruia îi dăruiește, de Crăciun, ouă cu surprize, Gîsca este, printr-o regretabilă confuzie, sacrificată o dată cu porcul, jumulită de puful pernelor trîndăviei, prihănite de poligamia concomitentă sau succesivă a amatorilor.

Gîsca e o pasăre care ar putea face același serviciu ca și cîinele, semnalînd evenimentele printr-

un fel de lătrat, printr-un fel de scurt comentariu frenetic și spontan. Are, asupra cîinelui, avantajul de a fi gustoasă, de a nu turba, și de a nu intra în apartament, cu molimi.

Eventual, dacă, vreodată, vom avea nevoie de cîini comestibili, să ne adresăm lor, cu încredere. Ea întreabă de acte pe acela care bate la ușă, iar hoțul, care la ea a venit, ne scapă de Gîscă mai ușor decît de alte ființe devotate.

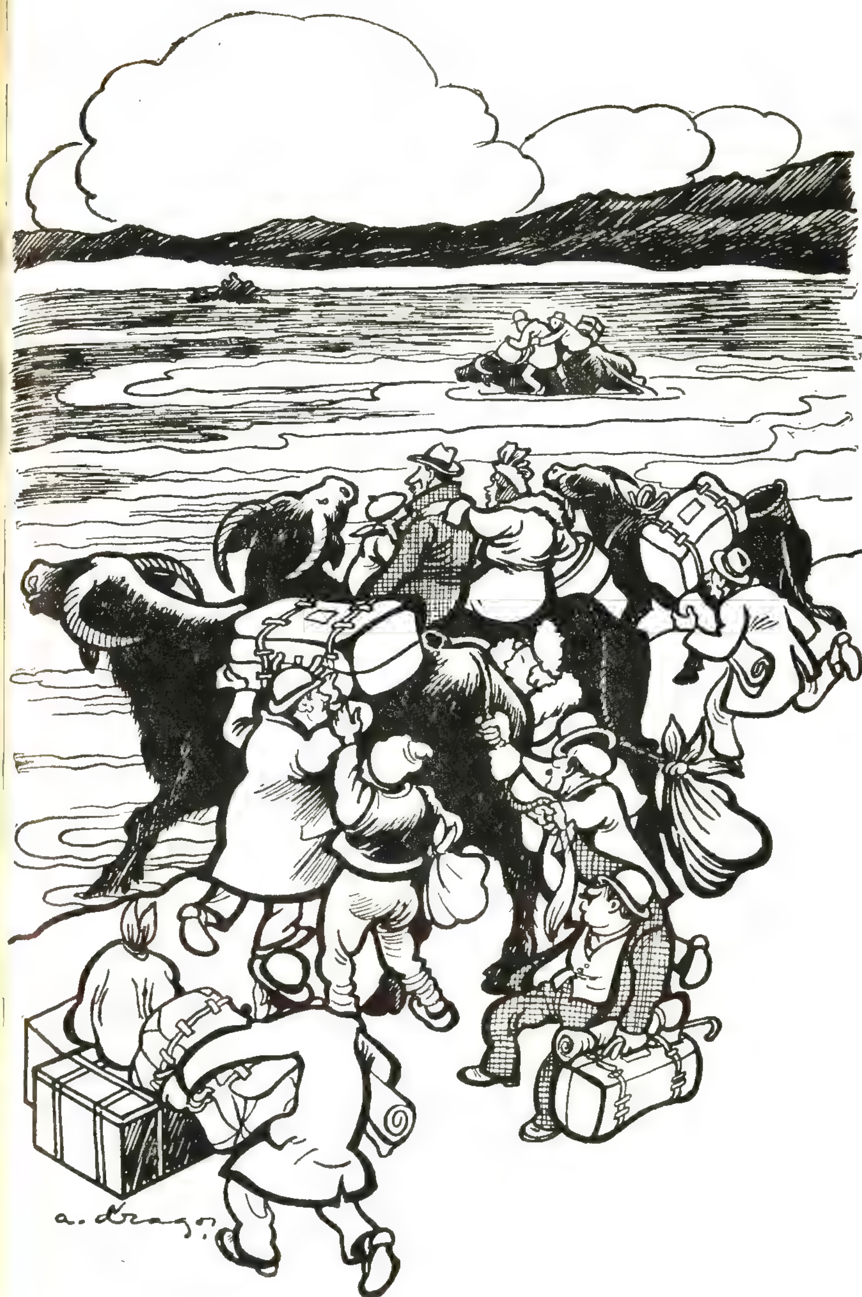

BIVOLUL, sau REMORCHERUL-PE-USCAT

UN FEL DE BOU CARE AR FI VRUT SĂ FIE PEȘTE. S-AR fi mulțumit să facă parte din orice familie de înotătoare: batracian, crustaceu, submersibil, orice ar fi fost mai bine pentru Bivol, decît titlul de bovin rumegător. Broască, rac, submarin, orice format l-ar fi mulțumit mai mult decît acela care i se cunoaște. Dar i-a fost dat să stea în noroi, ca un pachiderm, să ofteze după plajele însorite, după aerul temperat al altitudinilor, și avînd totuși o asemănare stranie cu un vapor primitiv, să tragă la jug, legat de nas, acționat de un cablu, de o parîmă sau de o funie, ca orice navă condamnată să se necăjească pe uscat.

Trosnind din toate încheieturile, dar mereu rezistent pe picioare elefantine, uns cu un catran inuzabil pînă mai sus de linia de pescaj, greoi ca un șlep, legănîndu-se ca un remorcher, dotat cu o fizionomie pocită, jinduitoare și suferindă, întru nimic justificată, Bivolul are meritul incontestabil de a fi contribuit cel mai mult la spiritualizarea frontierelor fluviale: le trece fără passe-port, cu o cornută indiferență.

Într-un vechi manual de la începutul secolului nostru, am citit această enormitate prestigioasă: „*Primul pod peste Dunăre a fost construit de Apolodor din Damasc, ale cărui picioare se mai văd și astăzi, la Severin*“. Neadevărul mustește prin toate literile acestei afirmații, fiindcă adevărul este altul: primul pod peste fluviu a fost un pod de Bivoli, de coada cărora se apucau și se țineau păstorii.

De unde, se vede că astfel de poduri vii, transfluviale, nu pot fi prăbușite, iar procesul de apropiere a țărmurilor continuă să se desfășoare, în pofida rigidităților lăsate prin tradiție.

Ne plac coarnele lui, potolite, petrecute pe după ureche, ca niște mustăți. Ne place expresia lui de o covîrșitoare elegie bovină, din care trebuie să țîșnească o lirică plină de melancolice geamanduri, de pescăruși care se țin de urma navei, ca rechinii, și unde se aude talgerul dejunului sunînd pe punte, și chemînd într-un salon pe toți Pinkertonii multiplicați, și toate femeile devenite accesibile, din plictiseală navală.

Boul, cînd a căzut în genunchi, la jug, nu mai poate nimic, a terminat. Bivolul cînd cade în genunchi, de-abia atunci își dă măsura. E o sforțare enormă, care se termină în sînge, în noroi, în necaz, cu roțile carului fărîmate în bucăți.

PURICELE, sau SALTIMBANCUL BACTERIOLOGIEI

PÎNĂ ȘI GHEȚARII AU PURICI.
Știința, pudică în fața realității, i-a numit „pulex desoria glacialis".

Ca insectă, nu ne-ar supăra prea mult, dacă, de la Creație, nu s-ar fi omis de a i se da aripi. A trebuit, săracul, să se adapteze la o existență parazitară de saltimbanc.

Rudă de sînge cu omul, Puricele este persecutat de nepăsarea acestuia, care încă nu s-a gîndit să exploateze faptul de a avea un ambasador în lumea subumană.

Refugiat plezirist printre cîini și pisici, Puricele duce acestor nevinovați lipsiți de mijloace bolile netratate ale omului, împrăștiate prin înțepătura insectei.

Nici o morală nu se revoltă.

Nici o idee nu-l apără.

Reîntors din pribegie, Puricele timid, discret, atent, nu vine niciodată cu mîna goală, ci aduce omului diferite surprize și suvenire ca: ciumă bubonică sau simple bube cărora nu știm ce să le facem.

El ia cu sine ce mai găsește în sîngele uman, și pleacă mai departe, cu bolile „de la lume adunate, și iarăși la lume date".

Poate că într-o lume în care Puricele ar avea o reglementată libertate de circulație, nici o molimă n-ar mai fi cu putință, fiindcă omul s-ar adapta la realitatea bacteriologică a planetei și ar deveni imun.

Iar Puricii ar putea fi dresați pentru muncile distractive (în miniatură, cum am văzut, la Viena, în parcul de la Schönbrunn, acum vreo douăzeci și cinci de ani), înhămați la un cărucior de fildeș, mic cît un degetar . . .

MELCUL, sau ARGINTUL-VAGABOND

BIZAR ESTE ACEST ANIMAL, CU GARSONIERA DUPĂ EL. Organizat pentru o viață nomadă, singuratică, de anahoret, sărac lipit pămîntului, mondial campion al timidității, Melcul nu poate să atace pe nimeni ca să-l jefuiască, sau să-l devoreze, și trăiește în neutralitatea lui de vegetarian incoruptibil, mîncînd varza cu pasiune — varza, alimentul fricoșilor, la care își dau întîlnire cei trei timorați ai lumii: iepurele, broasca și Melcul. De la iepure în sus, pe scara zoologică, Melcul nu cunoaște decît inamici, și te miri cum n-a pierit.

Într-adevăr, amatorii se iau pe urmele lui de salivă argintie, și-l află ducîndu-se la Rouen, cu ochii puși în vîrfurile celor două degete de marionete, cu opririle lui șovăielnice și savante, de academician care și-a rătăcit ochelarii.

Cînd i se tulbură singurătatea, fie de om, fie de alt melc, el se retrage în turnul său spiral, de o inimitabilă noblețe de stil, și ascultă acolo eternitățile. S-ar părea că de nimic nu are nevoie, în afară de varză! . . . El poate spune, întocmai ca unul dintre cei șapte înțelepți: „Ale mele pe toate le port cu mine". La atîta austeritate, el merita să fi trăit și pentru un ideal, dar acesta îi lipsește.

Toate viețătile au pasiuni. Melcul nu are nici una. Unde le-ar putea plasa? Natura l-a făcut hermafrodit. Reproducția Melcului se face prin partenogeneză, adică prin feciorie auto-fecundată, sau mai explicit, prin Duhul Sfînt! Înzestrat cu arme sexuale complete, și încă în partidă dublă, el presimte că nu avem de ce să ne grăbim în viață, și că găsim de toate, pentru toți; chiar și ne-găsirea

lucrurilor căutate este ceva care ne prinde bine, dacă avem răbdare.

De unde-i vine această inutilă înțelepciune? Să vedem.

Timp de o lună, Melcul este femelă, și-i merge bine prin varză, ca atare. Face acolo grațiile care-i convin, pînă la completa anemiere a organelor de reproducție. Atunci, se deșteaptă organele de schimb, și Melcul devine bărbat, sceptic și cinic, ca Don Juan-Gasteropodul, tot în leguminoase, bineînțeles, dar cu avantajul memoriei sale din viața de femelă, de pînă ieri. Fenomenul memoriei și imaginației fecundează specia. Ca hermafrodit succesiv, Melcul cunoaște profunzimi sufletești de care psihologii și romancierii, exasperați de lipsa „subiectelor interesante", nici nu se pot apropia!

Eterna dispută dintre sexe, la Melci nu există. Nici un Melc nu a ofensat vreodată suficiența notorie a masculilor, sau fantastica lor vanitate, nici sensibleria feminină care, în fond, își are farmecul ei, despre care undeva, Proust scrie că „o c h i i e i s t r ă l u c e a u d e s p l e n d o a r e ș i d e p r o s t i e". Nu. Melcii se știu egali cu ei înșiși, nu se iubesc, și nu se urăsc, ci pur și simplu, se preferă... După atîta igrasie, atît le-ar mai fi trebuit! Fiecare își alege plăcerile de sezon, adoră ploaia de vară, apoi se retrage în propria salivă, trage un oblon de foiță Job, albă, peste intrarea sa domiciliară unică, și adoarme fericit. Cochilia de calciu îi crește din piele, ca unghia, în timpul somnului. Fiecare Melc se naște împroprietărit, iar prin creștere, îi crește și apartamentul.

Dar unde-și crește el puii, unde se duce, după ce își părăsește casa, în ce se mai preface Melcul, după aceea, nu știe nimeni... Îi găsim gospodăria goală, pe jumătate fărîmată, în grădină, într-o după amiază de arșiță.

Ce s-a întîmplat?

Nimica toată: i-a fost cald, a ieșit să se plimbe puțin pe dinaintea porții, la umbră, și l-a mîncat pisica.

„O garsonieră de închiriat, pentru un gasteropod tînăr, singur, serios, statornic. Intrarea separată. Acces la varză. A se adresa la Proprietăreasă."

A doua zi, Melcii tineri, serioși, singuri (citește: celibatari) se prezintă. Pisica apare, travestită în Proprietăreasă:

— Sînteți singur?

— Singur!

— Statornic?

— Ca omul!

— Aveți un caracter nobil?

— Caracter garantat nobil, în permanență, doamnă...

— Atunci, poftiți, intrați...

Așa mor Melcii!...

CĂRĂBUŞUL, sau FEBRA-VESPERALĂ-A-STEJARULUI

CĂRĂBUŞUL APARE O DATĂ, LA FIECARE TREI ANI, CA să încurce socoteala anilor bisecţi.

Solul, după ce a primit numai nişte ouă roşii, de mărimea unor mărgele, gestează larva Cărăbuşului, de trei ori cîte patru anotimpuri, la o adîncime de aproape doi metri. Cele cîteva ouă îngropate de o femeiuşcă, la şase milimetri, se trag instinctiv în adînc, ca să beneficieze de fineţea rădăcinilor subţiri.

Cum se sorb aceste ouă, la o astfel de profunzime, cum parvin ele lîngă rădăcina care le va hrăni, cum revin larvele la suprafaţă, unde lumina solară încoronează metamorfoza Cărăbuşului, dăruindu-i aripi, — toate astea fac parte dintre splendorile din natură.

Atîta doar s-a aflat, că insecta este crepusculară, apare deodată în preajma pădurilor de stejar, devorează în cîteva zile frageda frunză a lunii iunie, şi dispare apoi, pentru a se ocupa de moartea stejarului, pe la rădăcină.

Sistemul de trei lovituri joase şi una la cap, ca la box, pare a fi, în lumea entomologiei, cel mai radical.

Cărăbuşul e sifilisul pădurii.

E făcut ca să reprezinte un flagel sigur! N-are nevoie de nici o inteligenţă, atîta e de numeros. Se pare că Geniul şi Numărul se exclud reciproc, în zona subumană. Ochii nu-i servesc la nimic, deşi îi are. Intră cu capul în cele mai evitabile obstacole, zboară dormind, doarme zburînd, totdeauna la ora cînd apune soarele şi constituie, pentru copac, exact fenomenul febrei vesperale.

Cu ce nu a fost combătut în antichitate?

S-a mers pînă acolo încît, în secolul trecut, s-a aşternut naftalină pe întinse hectare, s-au incendiat terenuri de cultură şi de păşune, s-a dat drumul porcilor în arătură, s-au chemat corbii la brazde, s-au tocmit copiii şi femeile să culeagă larvele.

Nici un rezultat!

Cărăbuşul a continuat sistemul său de trei lovituri joase, şi una sus, dar specia lui are zile numărate. Chimia modernă i-a venit de hac!

Stranietatea nu se opreşte aici. Cărăbuşul mai e şi simpatic! . . .

— Nu-l ucide, Dulciule! Uite, ce aripi frumoase are! . . . Să-mi cumperi un colier de culoarea Cărăbuşului . . .

Şi Dulciul schimbă vorba, nu-l ucide, dar nici colier nu cumpără!

Cărţile şcolare erau, odinioară, pline de propagandă împotriva Cărăbuşului. El era denunţat ca un inamic al Omului-Exploatator-de-Păduri.

— Cărăbuşul distruge pădurile! strigă omul, dîndu-şi o misiune de protecţie forestieră, aproape divină şi comercială.

Totuşi, dacă iubim adevărul, istoria ne povesteşte că mai multe păduri au fost distruse de oameni, decît de Cărăbuşi.

— Am sosit să vă tăiem, — spune el, adresîndu-se pădurilor. Vă aducem civilizaţia, electricitatea, radioul . . .

Iar pădurile, extrem de măgulite, răspund: — Vezi, că v-aţi gîndit şi la noi! . . . Mersi, pentru atenţie! . . .

A rămas definitiv stabilit ca, în fruntea listei, Duşmanul Nr. 1 al Pădurii să fie tot Cărăbuşul.

LIPITOAREA, sau VAMPIRUL-NIMFELOR-HIPERTENSIVE

PRACTICA ILEGALĂ A MEDICINEI PREISTORICE A CONsacrat lipitoarea printre viermii savanţi.

I se atribuie talente policlinice şi chirurgicale, de care bărbierii secolului trecut au ştiut să profite, atrăgînd-o în bocale de vitrină, şi oferind poftelor ei de vampir numai tinere mădulare, în care boala se asocia cu disperarea.

Verde sau cenuşie, Lipitoarea este continuitatea epocii medicinei care ignora microbii. Este sigur că a fost un timp cînd această bestie pseudo-tămăduitoare trebuie să fi făcut o prodigioasă propagare a sifilisului în lume.

Primitiv constituită, fără antene, călcîndu-şi direct pe buze, cînd e vorba de a face un pas, pe uscat, complet apodă, neavînd nici barem ambulatoriile camuflate ale protozoarelor, şi lipsită chiar de saliva locomotrice a melcului, Lipitoarea reuşeşte totuşi să trăiască bine, din hipertensiunea oamenilor, din antraxul cailor, din sifiloame, ca hermafrodit (altul!) de apă, şi parazit, pînă în clipa cînd, întîlnind prostia complice a vrăjitoarelor, a vracilor, ea a făcut un pas uriaş în Filantropie, şi în ştiinţă, unde tradiţia o mai păstrează pînă astăzi, sub protecţia Ignoranţei, zeiţa tuturor fărădelegilor terapeutice.

O întîlnim ca animal de vitrină, pretutindeni unde domiciliază mentalitatea epocii de piatră, sau imbecilitatea benignă. Reprezintă „bunul simţ" datele-prime ale cunoaşterii, în sfîrşit, ideea conservatoare! . . .

Nu poţi pleda împotriva Lipitorii, fără riscul de a te certa cu Coana-Mare, şi cu jumătate din numărul tradiţionaliştilor care te ascultă cu o scîrbită neîncredere. Are pretudindeni protectori, care o voiesc durdulie — şi asta în interesul umanităţii! . . .

Lipitoarea este înzestrată cu cîte o ventuză la fiecare capăt. Şi are două capete. De unde muşcă, hemoragia nu se mai opreşte.

Anti-trombina, cu care injectează şi infectează corpul omenesc face ca sîngele să nu se mai coaguleze: curge ca din izvor, ca viciul! Curge! . . .

Lipitoarea nu e justificată de nici o explicaţie valabilă, în afară de Ignoranţă.

Constaţi că există. Că nimeni nu scapă de ea. Că, fără Lipitoare, nu se poate! . . . Nu merge! . . . Nici un om şi nici un bogat nu sînt destul de anemici pentru a se dispensa de Lipitori.

Cred că s-a luat după semizei, la gîrlă, şi a ajuns pînă în Olimp! . . . Prihăneşte pe-acolo carnaţia Nimfelor, a Naiadelor, a Driadelor, a Feelor, a Zînelor, la baie.

Restabileşte, prin infuzii de sînge, legăturile dintre speciile zise inferioare şi om.

Îndeplineşte funcţia unui trafic atît de abil, încît încă nu şi-a deşteptat duşmanii, pretutindeni . . .

CORBUL, sau ANTIPATIA BĂTRÎNEȚII

ÎN EMISFERA NOASTRĂ NU SE CUNOAȘTE O PASĂRE mai inteligentă decît Corbul, nici una cu mai multă memorie, sau mai prudentă. Familia corvideelor, în toate timpurile, n-a dat decît personalități eminente. Pînă și ruda scăpătată a Corbului, și anume Cioara, este citată cu elogii de ornitologi, ca mamă bună, soție fidelă, aducătoare la cuib, educatoare, și care sfidează pe vînător.

Ceea ce n-a împiedicat pasărea să recolteze o abominabilă reputație, nu numai printre oamenii, uneori prea mîndri de șubreda lor factură, dar și printre păsările văzduhului, care par a se fi pus de acord să urască pe Corb!

Există peste optzeci de familii de Corbi, variați ca înfățișare și egal de antipatici. Sînt risipiți pe toată suprafața pămîntului și chiar a mărilor (cormoranul). Totuși, America de Sud nu le-a plăcut, și acolo nu s-au dus. Nu știu de ce! . . .

Pasăre de pradă, carnasieră, destul de robustă — 60 de centimetri în lungime, iar între extremitățile aripilor, de un metru — Corbul, deși zboară bine, evită înălțimile și s-a consacrat exclusiv stepelor, unde lucrează atît de bine, încît foarte ades, vînatul destinat omului, îi revine Corbului abil, diplomat, și de o admirabilă promptitudine. Zborul la pămînt, aproape razant, e specialitatea Corbului. E lucrul cel mai greu.

Aversiunea arătată Corbului este explicabilă, pînă la un punct, fiindcă păsăroiul acesta vătămător, mare amator de vînătoare, care atacă, din zbor, iepurii, depopulează vizuinile căprioarelor, de pui, cuiburile de păsări, și rîpile de cadavre, nu s-a

putut face nici iubit, nici respectat. Sentimentele acestea se dezvoltă, de obicei, între ființe egale, între păsările granivore, care nu-și rîvnesc reciproc sîngele. Omul, de asemeni, nu poate privi cu ochi indiferenți la împuținarea faunei de stepă, ca o consecință a rapacității acestui brigand necruțător. Dar, la urma-urmei, aceste distrugeri le fac și ereții, și vulturii, și o mulțime de mamifere — în fruntea listei lor stă lupul și vulpea — care, desigur, nu sînt agreate, dar nici urmărite de un odiu activ și neobosit.

Cred că ceea ce alimentează ura contra Corbului este exasperanta lui longevitate.

— Ce face, dragă, Cutare?

— Ce să facă? A murit.

— Vai, era un om tînăr . . . Dar copiii lui?

— Au murit și ei . . .

— Dar nepoții lui?

— S-au rărit de tot și ei. Dar știi că mama străbunicului lor trăiește! Are peste o sută și cincizeci de ani . . .

Cum să nu te miri? Au pierit sumerienii, fenicienii, medo-perșii, asiro-caldeienii, elamiții, elinii, latinii, dar supraviețuitorii sînt încă tineri, activi și plini de virtuți creatoare, cu tradițiile lor, cu filozofia lor aproape netransmisibilă în privința lumii și vieții. De ce să ne ostenim studiind această enigmă a longevității? Cine e inferior, nu studiază, ci urăște, pur și simplu. De aceea, cunoști omul sărac-cu-duhul din ura lui rasială, din judecata lui sumară, din sărăcia izvoarelor sale lăuntrice, sau din invidie. De aceea cred că popoarele vechi nu pot fi înțelese decît de la un anume nivel de cultură, în sus. Zoopterele, care trăiesc numai douăzeci și patru de ore, fără organe de nutriție, hrănindu-se exclusiv cu azotul din aer, dacă ar avea o conștiință oarecare, ar fi cele mai active vrăjmașe ale Corbului, care trăiește ușor pînă la trei sute de ani. Moare privighetoarea, mor cucii, pitulicele — simpaticul Piț-împărătuș al pădurilor, cu cele cinci pene, în coadă, ca cinci degete resfirate—mor monumentele naturii, mor și oamenii; dar Corbul trăiește! În loc să cerceteze pentru ce — prostia se pune pe ura neagră.

Această paradoxală longevitate face ca familia corvideelor să îngroape tot păsăretul, să prohodească generațiile mai slăbuțe, în timp ce ea se află din ce în ce mai bine, conciliată cu vîrsta înaintată, căreia îi descoperă voluptățile înțelepciunii, resemnată cu gerul și cu greaua viață singuratică.

Există în fiecare stol de Corbi un bătrîn cuminte care-l conduce. Nu e o gerontocrație, fiindcă nu orice bătrînețe este înțeleaptă. Dar capitalul de experiență încă nu-l poate avea tinerețea, oricît de bine dotată ar fi. Grosul energiei este stolul, tribul, colectivul, Numărul. În frunte, pe locomotivă, este nevoie de un individ deștept. Fără organe de conducere, nimic nu e posibil. Omul, de-a lungul existenței sale individuale sau colective, face în tinerețe risipă de experiență și economie de inteligență, iar spre bătrînețe, face risipă de inteligență, și economie de experiență. Cu alte cuvinte: experimentez, fiindcă nu știu: iar mai tîrziu: știu, ca să nu mai experimentez!... Corbul a parvenit la această expresie a maturității. Berzele, cocorii și toate pasările migratoare, pun convoaiele lor sub comanda unuia care cunoaște drumurile, vînturile, apele. Studierea trecutului este necesară, ca și planificarea viitorului.

Este totuși tulburător să ne gîndim că dintre Corbii care au ciufulit oștile lui Napoleon, în campania din Rusia, în 1812, aceiași Corbi s-au ospătat și din generațiile celor două războaie mondiale. Corbii de la Waterloo și de la Leipzig au apărut și pe liniile Maginot și Siegfried, pe Marna și pe Siret, la Verdun și la Mărășești, fără ca aceștia să fie încă bătrîni. Aceiași Corbi, aceiași indivizi, printre oamenii care au uitat Istoria, sau n-au adîncit-o niciodată, au stat în fața lumii cu ghearele în carnea Doctorului și Profesorului, Artistului și Muncitorului, Țăranului și Copiilor de pretutindeni, demonstrînd stupiditatea războaielor, moartea prin ura propagată de cîțiva interesați, pentru un fals ideal, verificat numai de Corbi.

E un gropar cumsecade, un crematoriu înaripat, un dricar volant al naturii, alăturea de acvilidee, de falconidee, de strigiforme.

La începutul civilizațiilor, mormîntul a fost inventat pentru a sluji ca un ascunziș sub pietre, pentru a salva demnitatea umană de la impudoarea morții. Acolo unde s-au găsit Corbi și Vulturi, ca bunăoară în Indiile de odinioară, cadavrele erau oferite, pe stînci, zburătoarelor carnivore, care le transportau, în bucăți, la bucuria cuiburilor. Kipling, în A m i n t i r i l e sale, istorisește cît de impresionat a fost, în copilărie, la Mandalay, cînd a găsit, într-o tufă de trandafiri, un braț de copil, aidoma cu brațul lui. Fusese scăpat din ghearele unui Corb, sau ale unui Vultur.

Pasărea-crematoriu a scutit pe mulți de sentimentul oribil al compătimirii și de cinica minciună a „veșnicei pomeniri". V-ați plimbat, poate, vreodată, pe o alee de cimitir, într-o radioasă dimineață de primăvară înflorită. De pe toate pietrele, de pe toate crucile, dușii de pe lume te imploră să nu-i uiți, să-i pomenești veșnic! — Cum să te pomenesc, frate! Cum să nu te uit? Tu nu vezi ce minunată e viața asta? Tu nu vezi că darurile îmbătătoare ale vieții ne fac să-l uităm chiar și pe acela care ni le-a dăruit? Cum să te țin minte pe tine, necunoscutule? Tu nu vezi că și viața mea e trecătoare? Ce veșnicie aștepți tu de la mine?

Corbul o fi știind cît e de serios un astfel de răspuns lipsit de umanitate, și se poartă în consecință. Faima lui de individ care poartă ghinion, de pasăre macabră, cum a evocat-o Edgar Poe, este nedreaptă: Corbul apare atunci cînd ghinionul nu mai are nici un efect!... Penajul lui negru-antracen pune un doliu cuviincios acolo unde lipsește omul.

Cioara, cu mai dezvoltate aptitudini domestice, e deopotrivă carnasieră și vegetariană. Livezile cu fructe, ogoarele cu semințe, gospodăriile cu păsări destinate bucătăriei fac deliciul vieții sale pluricentenare. În timpul iernii, Cioara se resemnează pe spinarea porcului, unde tot găsește ceva.

PĂIANJENUL, sau ARTĂ PENTRU ARTĂ

SĂ NE OCUPĂM PUŢIN ŞI DE VIAŢA ACESTUI NERUşinat.

Nimic nu e mai plictisitor decît musca. Şi nimeni nu o stîrpeşte mai sigur decît Păianjenul. Cu toate astea, am refuzat să vedem în el un aliat natural al Higienei, şi-l distrugem fără nici o consideraţie.

Neîndoios, este cel mai antipatic dintre nevertebratele cu care venim în contact. Şi e un anormal, un pervers, cum se va vedea.

Un cefalotorace pe opt picioare, urmat de o remorcă abdominală complet apodă.

La examenul anatomic, cauţi plămînii individului şi găseşti acolo stomacul! Cauţi inima şi nu găseşti nimic! Inima, domnule, unde i-o fi inima? Căutînd mereu, dai de ea: e ascunsă în partea dorsală a abdomenului! A pus-o la remorcă! ... Bine că n-a uitat-o acasă! ... Pe dedesubtul ei trece enorm un intestin care culminează într-o cloacă, şi te aşteaptă să descoperi, prin apropiere, cum ar fi natural, glandele generaţiei. Dar nu sînt acolo! Ce e drept, locul e foarte aglomerat: filiere anterioare, filiere posterioare, filiere mediane, toate în legătură cu glanda sericigenă (fabrica de sfoară a Păianjenului), apoi un mamelon anal. Ai imediat stupoarea să constaţi că Păianjenul, ca şi omul, îşi conservă gingăşiile la mijlocul corpului, imediat după pedunculul care leagă între ele toracele cu abdomenul.

— Ăsta e nebun! exclami, şi treci mai departe.

Mai departe, descoperi că, pentru cît mai puţină sforţare într-un corp astfel plăsmuit şi pentru a evita gastritele, hipo- şi hiper-clorhidriile, amicul

prinde musca, şi o stropeşte cu sucuri digestive, care dizolvă ţesuturile victimei, nemailăsînd decît chitina, după care el suge alimentul gata-digerat afară şi se culcă la umbră, întocmai ca reptilele.

— Cît mai puţin deranj, dragă, cît mai puţin deranj! ...

Minima sforţare, ridicată la rang de principiu, ia forme bizare, atunci cînd este vorba de a-şi asigura perenitatea speciei.

Chiar între animale, există oarecare protocol de apropiere galantă. Intimităţile sînt chestiuni de o confidenţialitate supremă, şi încrederea trebuie cîştigată reciproc, într-un fel sau altul, între parteneri. Păianjenul consideră însă că acest lucru este curată pierdere de timp. Caracterul său solitar şi egoist ar suferi atunci cînd ar fi nevoit să se ocupe de o femelă mai mult decît o clipă. Aşadar, nu-i va face „curte", ci o va pîndi tîlhăreşte, o va acosta şi o va fecunda. Apoi se va culca din nou, la umbră! ...

Dar să vedem cum.

Păianjenii-masculi au palpele maxilare transformate într-un organ complicat, traversate de cîte un canal spiraloid, terminat printr-un fel de lingură. Acolo îşi adună animalul sămînţa! ... Cu această lingură încărcată ca o mînă, el se apropie de femelă, pe furiş, iar cînd ajunge într-un loc convenabil, îi introduce aceste daruri în receptacolul ei seminal. E ca o fecundaţie artificială. Operaţia e plină de pericole. S-au văzut femele prinzînd şi devorînd cu ferocitate Păianjenul neabil. Atunci însă cînd operaţia reuşeşte, progenitura este asigurată fără nici o oboseală paternă, după satisfacţii care s-au consumat anterior, în solitudini incomparabile! ...

Superficialitatea, care — drepţi să fim! — este pseudonimul fericirii, s-a oprit cu mirare şi cu admirare în faţa savantei ţesături a Păianjenului. A făcut din aceasta o misiune a femelei întreţinute:

— Să fii ca el! i-a spus bărbatul, în onctuoasa lui viclenie. Să ţeşi pînză! Să omori muştele! Ca să

pot eu dormi! Și să apari numai seara, fiindcă „Araignée du soir, espoir!"[1]

Iar dînsa, obedientă prin tradiție, s-a supus.

Păianjenul este însă un vampir pieton, o mică viperă, care unde mușcă face cucui.

Nu ne place că e solitar. Disprețuim arta lui, fiindcă nu o putem folosi, ca pe aceea a viermelui de mătase. Numai Păianjenul, cu plasa lui inutilă, denunță ca stupidă teoria despre „Artă pentru Artă", adică: Artă pentru nimeni și pentru nimic...

Strivit, Păianjenul continuă, de dincolo de moarte, să mai miște un picior care nu i-a încăput în infern!...

Forța lui, discreția lui, inutilitatea lui ne enervează.

Și atunci, bineînțeles, preferăm muștele...

[1] *„Paianjen de seară, speranță."*

RAȚA, sau TRIVIALITATEA-BUNULUI-SIMȚ

PUNȚILE DINTRE CONTRARIILE DIN NATURA UMANĂ nu pot fi așezate decît prin știință și prin artă, nicidecum prin bunul-simț gol-goluț.

Rața este unul dintre campionii sărăciei sufletești, un fel de porc cu pene, un eminent membru al orchestrei simfonice de coteț.

Gălăgioase — nu-i vorbă — sînt și găinile, curcile, gîștele, bibilicile, dar activitățile lor oratorice, lirice sau alarmiste sînt motivate invariabil de apelul la grăunțe, sau de vernisajul vreunui ou, într-un cuibar. Rața însă, care nu depășește niciodată recordul de 14 ouă pe an, și de foame nu suferă (deși se hrănește uneori chiar și cu lucruri curate), se auto-recenzează fără motiv, își impune personalitatea măcăind fluvial, simulează științismul scrutînd cerul cu un singur ochi, emite buletine meteorologice, compune strofe clasice, ritmate, pline de o punctuație neconcludentă. Rața reprezintă „modernismul" cu mijloace arierate.

A văzut cineva vreun marinar plimbîndu-se singur? Marinarii se plimbă ținîndu-se de braț, fiindcă pe pămînt stabil ei nu-și pot ține echilibrul. Întocmai așa este și Rața. Ea a introdus tangajul și ruliul, pe uscat.

A văzut careva vreo păpușă care să aibă picioarele frumoase? Nu s-a pomenit, pe lume, așa ceva nici în lumea acestui palmiped.

Vocația Raței înspre navigație este guvernată de o Amiralitate electivă: întreg cîrdul de Rațe intră

și iese din apă, în ordine, iar abaterile capriciului individual nu se constată niciodată. Împotriva aparențelor, Rața este o pasăre intelectuală.

Unde începe prostia ei? E guralivă, din cale afară, spune vrute și nevrute, în afară de cazul cînd Rața e „fluierătoare": fluieră gîrlă, fluieră Wagner (crede ea) și e divin de cacofonică în rolurile „solo", trivială în formațiile corale. Nu ne-ar deranja prea mult, dacă exemplul ei nu s-ar fi contagiat în lumea umană. Omul-Rață este Niagara limbajului articulat, chiar și în scris. El se așază în fața idolului de «șantier", de creație, și zice: — Dicționarul acesta conține toate capodoperile trecutului și viitorului. Să le amestec, să le combin, să le logodesc, să le divorțez, fiindcă hazardul vorbelor este mai teribilist decît gîndirea. Numele artiștilor celebri sînt mai numeroase decît capodoperele. Gloria decurge deci, nu din valoarea cărților, ci din viteza de circulație a numelor și fotografiilor. Și iată-ne în plin desfrîu al unei mentalități de Rață.

Ciocul ei, mai lung, mai lat, mai disproporționat cu corpul, dacă îl comparăm cu al gîștei, este un veritabil instrument de foraj: ciocul de Rață ne-a sugerat buldozerul, ciocanul pneumatic (cu aer comprimat) și oarecare mistrețism de caracter.

Rața-femelă se îmbracă „ia, așa, ca pe acasă", în cele mai urîte pene, brune, cenușii, plus în coloarea „murdară", neinventariată în spectrul solar. Nu aspiră la distincție. În privința asta, n-o imităm.

În schimb, Rățoiul este „baudelaire"-ian, poartă o coafură verde și e frizat la coadă, cu un „accroche-coeur" zbîrlit în sus și promițător de paradise pămîntești. De dragul lui, Rața îi dăruiește ouă verzi.

Am afirmat că Rața are talente meteorologice, și n-am explicat cum. La subsuoara fiecărei aripi, Rața dispune de o glandă care produce briantină, un fel de ulei. Înainte de orice ploaie și după ploaie, Rața își excită glanda, cu ciocul, adună pomada asta și își unge penajul, ca să reziste dușului din natură. Cînd vrem să ieșim în oraș, chiar dacă

nu se vede nici un nour pe cer, dacă vedem Rața cosmeticindu-se, practic este să luăm cu noi umbrela de ploaie. Fără să fi învățat carte, Rața prezice „cum va fi vremea", cu mai puține „probabilități" decît comunicatele meteorologice.

Cu cît se măcăie mai urît, cu atît se imită mai bine realitatea, la Rațe. „Estetica" Rațelor amenință grav modernismul artistic și literar. Picioarele „palmipede" ale acestei orătănii sînt așezate prea înapoi, pentru a-i favoriza mersul și prea înainte, pentru zbor sau înot. Nu-i rămîne decît să se apuce de scris. Azorică o latră, pentru concurență nelealǎ.

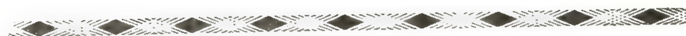
Mahalagioaica asta nu e prolifică și nu-și clocește ouăle, întocmai ca și cucul. Bobocii ei se nasc, ca să zic așa, în străinătate. Sînt puii cei mai reușiți, cei mai grațioși, poartă aureola gălbenușului de ou și provoacă stupoarea cloștii-mame, cînd îi vede ducîndu-se pe gîrlă, ca cei mai ingrați dintre copii.

Ouăle de Rață sînt „cu surprize", în sensul că ele conțin ades niște mizerabili agenți patogeni ai bolii numită „salmonella", un fel de tifos de mlaștină, care nu produce Raței decît o ușoară diaree, iar oamenilor o grabnică dispoziție, de tratament și de înmormîntare.

Rața e modestă. Numai apa curată o dezgustă.

Foarte imaginativă, Rața este singura pasăre de curte care moare de apoplexie, de congestie cerebrală, ca și cum și-ar prevedea sfîrșitul pe varză, pe cartofi, sau în sos de portocale, cînd în sfîrșit, devine și ea celebră, „post excessum", adică „post mortem".

Va avea și ea un loc în iad, cît mai în față, ca orice ambițios prost.

VIERMELE DE MĂTASE, sau NOUA-PIELE-UMANĂ

LUMEA MODERNĂ NU SE MAI CHINUIEŞTE CU VIERMELE de mătase. Odinioară, omul întindea omizile lui pe dud (pe agud, pe frăgar, cum i se mai zice), păzea copacul de păsările flămînde, timp de o vară întreagă, mii de veri, de-a rîndul, într-o istorie multimilenară, se bucura de lipsa ploilor, iar la sosirea toamnei, vindea cîteva sute de kilograme de mătase, pentru o gheată scîlciată. Încă puţin, încă un an, şi va umbla încălţat la ambele picioare.

Atît de modeste erau bucuriile omului sărac, sub împăraţi...

Europeanul este un om mai puţin metafizic decît asiaticul. Nişte călugări nestorieni au furat, din China, în interiorul unui baston de trestie, cîţiva coconi ai Viermelui de mătase, apoi s-a găsit cine să investească miliarde în industria filaturii. Viermele de mătase a îmbrăcat pe împăraţi, apoi pe împăraţii oţelului, ai şocolatei, ai chewing-gumei, a iritat gelozia celor bogaţi, setea de lux a femeilor — şi iată pe omul-alb căzut la o nouă robie: robia straiului de mătase.

Mătasea a devenit un ideal chiar şi pentru construcţii mai largi decît o haină. Apartamente întregi sînt concepute ca nişte uriaşe gogoşi ale Viermelui, tapisate cu mătase, aşternute cu mătase, pentru curtizane cusute cu mătase, de la cămaşă pînă la peritoneu.

Ce nu se ştie despre acest Vierme, care a fabricat noua piele textilă a omului?

I s-a umblat în toate intimităţile, i s-a facilitat reproducţia, i s-a stimulat apetitul sexual, i s-a încurajat munca. Există Viermi Mătăsari care fabrică pînă la 150 metri de fir de mătase, pe zi. Industria nu-l mai lasă a se obosi în zadar. Viermele nu mai este lăsat să se înfăşoare în firul întins pe mărăcine. Omul culege firul direct de pe ramuri, condamnînd Viermele la o moarte sigură, în ajun de a deveni crisalidă şi fluture. Procesul naturii este împiedicat de om. Se economiseşte timpul fierberii coconului, şi al desrăsucirii firului. N-avem timp!

Timpul nostru e bani, singurii noştri bani...

Industria sericicolă a fost mecanizată. S-a ivit concurenţa mătasei artificiale, şi a celei de bombyx. Trebuie să producem repede! Glandele sericigene ale Viermelui sînt mai răsfăţate şi mai îngrijite decît oricare alte glande, chiar şi decît cele omeneşti. Campionatul mondial consacră o speţă de Vierme care produce pînă la două mii de metri de fir, de o subţirime care e mai mică decît a treizeceamia-parte dintr-un milimetru. E recordul ispitei epidermice.

Călugării nestorieni care au adus Viermele în Europa, în anul 555, nu se gîndiseră, desigur, la un atît de strălucit viitor. Atena, Teba, Corintul nu bănuiau că mătasea va fi una dintre cauzele primordiale ale decăderii lor militare, pentru a fi promovate, implicit, în rîndul civilizaţiilor cele mai sclipitoare ale antichităţii. Romanii începuseră să numească China „Serique". Iar Peloponesul, care putea să crească numărul cel mai mare de Viermi, în duzii săraci, avea să lepede zdrenţele greceşti ale despoţilor conducători, pentru a le înlocui cu taftale, cu serjuri şi satinuri, mergînd cu parvenitismul atît de departe, încît avea să-şi schimbe pînă şi numele ţării, în Moreia, adică Mătasea.

Într-adevăr, saliva Viermelui chinezesc realiza, pentru artă, speranţele greşit puse de alţii în saliva păianjenului. Heliogabal, primul despot învestmîntat în cea dintîi haină de mătase, atîrnată pe umerii unui bărbat, a dat un cutezător exemplu de modul scandalos în care bărbaţii pot să înlocuiască femeile, în cele mai naturale talente ale lor. N-a fost spre înălţarea omului. Dar istoria e discretă în privinţa capetelor încoronate — sau, cum spune Jéroboam, în F i n a n ţ a f ă r ă m e n i n g i t ă: „U n

sărac imbecil este un imbecil, pe cînd un bogat imbecil este un bogat..."

Morala publică, Arta, Comerțul, viața de familie, toate au fost influențate de un vierme dezgustător, gras și cenușiu. Milioane de spinări au purtat, prin anii tineri, defectul pupitrului școlar, pentru un vierme care bestializa omul pe dinlăuntru, care impunea pedagogia furtului, a corupției, a asasinatului, orgoliul bătăliilor cîștigate, cruzimea celor pierdute, motivul poetic pentru a scrie în slovă și în piatră, despre ambiția omului — mătasea.

Și toate aceste fenomenale orori aveau o blestemată justificare, pentru ei: viermele proclamat ca ideal! ... E bună și mătasea, dar să n-o idolatrizăm.

Demența asta n-a fost fără efecte istorice și sociale. Viermele a arătat bărbatului civilizat că femeile sînt frumoase. Într-adevăr, sînt. Sculptura a ridicat obiecțiuni serioase, fiindcă mătasea nu servește acestei arte.

Se crezuse, pînă atunci, că femeile sînt folositoare, virtuoase, credincioase, statornice, serioase, muncitoare, devotate ...

Nimic din toate astea! ... Sterilitatea în mătase a fost propusă ca foarte practică! ... Realitățile vieții s-au răzbunat, punînd lucrurile la punct, dar cu ce preț ...

Umanitatea a trecut prin multe erezii, pînă să se afle, aproximativ, cum stau lucrurile.

LEBĂDA, sau ADULTERUL ÎN ARTĂ

ORFEU, LA GRECI; MOISE, LA EVREI; NUMA, LA ROmani, toți au exprimat chintesența geniului uman specific neamului lor, avînd, ca toți strămoșii clasici, însușirea prodigioasă de a fi și artiști, și oratori, și profeți, și medici, și distribuitori de dreptate.

Natura a reușit, uneori, să rezume milenii de ani într-un singur om.

În lumea palmipedelor (citește: rațelor) cine a făcut acest lucru este Lebăda. Dacă observăm bine rața, gîsca, lișița, ele nu sînt decît niște schițe rudimentare, niște caricaturi, aruncate în curtea de păsări. Lebăda este modelul reușit. A impus tuturor respectul, prin liniile ei rafinate, prin caracterul ei inflexibil, prin formele ei de viață. Din cauza asta — cum nu se dă împrumut decît bogaților — i s-a atribuit și ceea ce nu are.

I s-a lăudat glasul ei atît de ultim. I s-au dedicat balete și partituri muzicale, care desfată sufletele sensibile la idealul ei de rață spiritualizată, pe toate continentele, și probabil în paradis.

Afecțiunea umanității pentru frumusețea de pe fața pămîntului, leșinul mintal, dezarmarea subită a geniului în fața plăsmuirilor fizice ale naturii, — splendorile fizionomice feminine au scos din minți nu numai un singur bărbat serios: dezastrele produse de plăcere au mers tot atît de departe, ca și crima. Cincizeci de ani de prietenie devotată, pot prea bine să nu obțină niciodată surîsul pe care Iubirea îl obține într-un singur și memorabil minut! ... Iuliu Cezar, dacă nu cucerea Egiptul, și nu ar fi căzut cucerit, în brațele Cleopatrei, n-ar fi fost asasi-

nat de complotul lui Brutus, la Roma: un surîs l-a nenorocit.

O femeie fără treabă, — și asta nu putea fi decît o regină — Leda, soția lui Tyndar, din Sparta, a înnebunit pe însuși Zeus, care a transformat-o în Lebădă, cu care a concubinat la gîrlă, procurîndu-i patru ouă ilustre, cu surprize, din care au ieșit Castor și Pollux, Elena și Clitemnestra. Apoi, Zeus a redevenit la forma umană, uitînd-o pe Leda sub forma de gîscă, așa cum a meritat să fie...

Adulterul acesta notoriu (fiindcă libidinosul Zeus era nu numai „lebădănos", ca să zic așa, dar și de o necavalerească indiscreție), a inspirat pictorilor tablouri de o paradoxală intimitate, înfățișînd pe Leda cedînd lui Zeus, cu o senzualitate demnă de alt epithalam. La Florența, în marmoră (ca să vedeți că nici sculptura n-a...), Leda stă cu mîna pe Lebădă. La Berlin, o pictură de Corregio ne arată cum a procedat Jupiter ca să fie fericit cu Leda. Tot la Florența, Tintoreto ne reprezintă pe regina Leda într-un act incestuos, cu gîscanul ăsta incoronat, din Olimp. Leonardo da Vinci, Veronese, Tițiano, Andrea del Sarto, Baudry, Courtat popularizează în lumea întreagă, din razele artei muzeelor din Roma, din Bruxelles, din Paris, tehnica unui banal act de libertinaj, devenit celebru și artisticește adorat.

Cum să nu susțin că frumusețea fizică pune în stare de eclipsă totală creierul genial?

Totuși, cine poate să rabde ifosul insuportabil al acestei gîște parvenite? În anii tineri, la Geneva, o vedeam cu capul petrecut grațios sub aripă, alunecînd pe lacul Leman, pe valurile Ronului care traversează lacul de la Furka, pînă la Geneva. Lebăda era ca un bicorn diplomatic luat de apă!... „S-a dus diplomația!" ziceam în gînd, și mi se părea o metaforă... Simțeam întreaga vanitate a acestei superflue creaturi.

Sub penajul ei diafan, se ascunde un suflet de fiară. Are o sadică înclinare de a ucide copiii, în parcuri. Nu o dată, cuprinsă de furie, Lebăda a sfîșiat rochia unei doamne care-i refuzase ceva, ca și cum ar fi denunțat străzii și cetății lui Rousseau, atît de austeră, un adulter ratat, ca și cum altă femeie decît Leda n-ar putea să aibă o conduită mai severă și mai distantă decît gîsca asta mitologică.

Domestică, de cînd e lumea, parazita curtizană a parcurilor cu bazinuri și lacuri de agrement, orătania aceasta cu „g r a i n d e b e a u t é", cu alunită pe cioc, simbolizează apogeul unei inspirații în agonie. Wagner a avut slăbiciunea de a o aduce pe scenă în L o h e n g r i n, pentru armoniile evanescente ale Graalului. Are succes mare. Intr-o seară, la Operă, cînd se cînta C a r m e n, de Bizet, o doamnă, tratîndu-și bărbatul cu caramele, ca să-i calmeze nerăbdarea, i-a spus:

— Mai stăm pînă trece Lebăda, și apoi plecăm acasă.

Dar un vecin de scaun i-a răspuns:

— Astă seară trece numai Toreadorul! Lebăda trece mîine seară, coniță...

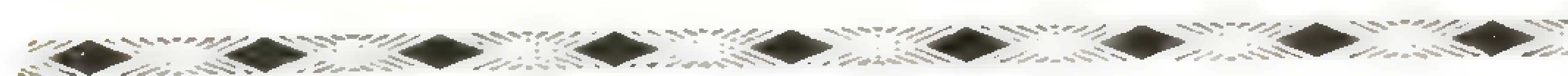
Cucoana a fost foarte decepționată, fiindcă, probabil, i-ar fi plăcut Lebăda mai mult, de-ar fi fost adusă pe muzică de Bizet!...

Toată literatura, pictura, sculptura, muzica, arta în general, bazată pe o concepție romantică asupra Lebedei, n-are nici un raport cu realitatea animalului.

Lebăda este monumentul succesului facil, al tentației imbecile, și al răutății inutile și ingrate. Lebăda e o substituire artistică a șarpelui ispitei, și atîta tot. Chiar și așa, avem destui șerpi pictați, prin muzee, tîrguindu-și un măr celebru prin consecințe.

Iar după imaginea care ni se face despre ea, ar trebui luate în considerație picioarele ei oribile și escamotabile.

Iar splendidei constelații, zisă a Lebedei, cu Castor și Pollux, ținîndu-se de mînă, îi voi purta totdeauna o duioasă amintire de toată viața, de nopțile calde, cînd singurătatea ne inspiră o adevărată nevoie de a ne ruga stelelor, ca primitivii, cînd demonul tinereții ne trudește cu dorul unei umbre îndepărtate, sensibili la toate amăgirile consolatoare, de care existența e plină.

RACUL, sau DRICARUL APELOR

INTR-UN VECHI LEXICON INTRUVABIL, PE CARE MULŢI l-au avut în mînă, Racul era definit aşa: „*Mic peşte roşu, care merge de-a-ndaratele*".

Nu e mic, nu e peşte, nu e roşu, şi nu merge de-a-ndăratele — restul e perfect!

De aceea, avem impresia că ştim ce e Racul.

Crustaceu decapod! proclamă acela care l-a cercetat.

Ce-are a-face? Crustaceu e şi crabul, şi homarul... Decapod, deci cu zece picioare, este şi langusta, şi multe cefalopode fac acest lux de picioare: şi multe moluşte îşi calcă pe cap, atunci cînd umblă.

Tot nu rezultă lămurit ce este Racul.

Individul are capul piramidal, iar într-un astfel de cap nu încape decît o singură idee: una singură. Iat-o, fără menajamente: Cum să fie el cît se poate mai agresiv, părînd în acelaşi timp un animal defensiv?...

Aceasta este chestiunea hamletiană. Apeşi degetul pe frunte, şi faci creierului semn să intre în funcţiune.

Şi atunci, ce face Racul? Înoată numai în retragere, prin flexiunea cozii, sub abdomen. În acest chip, nu i se mai observă uşor factura războinică, nici picioarele formidabile ale faţadei, care-i servesc ca nişte maxilare.

Închipuiţi-vă, printre oameni, pe unul care ar umbla în fălci, sau ar duce la gură picioarele... Ce spaimă ar provoca!... De acest efect vizual,

peştii apelor calme nu sînt scutiţi, fiindcă Racul se află printre ei, şi le arată grozăvia.

Flexibil ca un cablu, Racul aduce în fauna apelor moravuri detestabile. Este singurul care îşi construieşte o vizuină, în care se retrage ziua (că e de moravuri crepusculare şi nocturne, dumnealui), iar noaptea iese, şi atacă tot ce e mic, tot ce e slab, tot ce e bolnav, tot ce e cadavru.

Adus pe uscat, prin bunăvoinţa pescarilor specializaţi, Racul se comportă onorabil, ca orice amfibie. Aici însă devine timid, aşa că merge *înainte*. Merge, dar nu cu talente excepţionale, fiindcă iată-l călcîndu-şi tembel pe mustăţile lui blindate, cu toate că are nişte foarfeci incapabile de a i le prescurta.

Ustensilele ambulatorii îl fac să pară mai curînd un paralitic general, decît un infanterist motorizat al apelor. E drept că această carapace îi asigură o siluetă convenabilă. E avantajos să fii exoscheletic, adică cu scheletul pe dinafară şi cu muşchii pe dinăuntru. Ce ar fi fost lumea, dacă omul ar fi fost aşa...

În rîurile mîloase şi leneşe, alunecînd prin pasta caldă a cotloanelor, Racul face o oribilă meserie de dricar. E carnasier, ca ultimul animal de junglă; şi e trîndav ca un pachiderm.

S-a decis: va devora numai mortăciuni.

— Nu vă uitaţi la mine, că sînt atît de înarmat. Deocamdată, nu vă fac nimic! Dar să ştiţi că dricarul a sosit!

Locuieşte în regiunile unde ştiuca exterminä populaţia ihtiologică. Tot ce scapă rănit, din vînătoarea ştiucii, constituie vama Racului. Apoi el atacă ştiuca, totdeauna de jos în sus. Vine de la fund, şi-i străpunge abdomenul totdeauna plin. Fură, strangulează, pradă, apoi o duce în vizuină, aşa cum vulpea duce gîsca.

În societate, Racul iese rar, şi numai cu o garnitură de piper.

Fiindcă e inteligent, i s-a făcut reputaţia că ar fi şi afrodisiac, ceea ce îi asigură o consumaţie lipsită de moderaţie printre ramoliţi, ca romanele cantaridale.

Morala mereu în căutare de simboluri și de metafore a făcut din Rac o imagine a regresului. Fenicienii i-au consacrat o constelație pe cer, care-i poartă numele, și o zodie, mi se pare în luna iulie; alcoolicii, un instrument de scos dopurile din sticlele înfundate, iar medicina lasă Racul să se confunde cu sarcomul și cu cancerul.

Însă toate aceste pretexte, care fac din Rac și altceva decît un crustaceu suculent, nu înseamnează nimic pe lîngă impresionanta lui realitate biologică: un uriaș înarmat, prinzîndu-se de blana primului pisoi înecat, digerînd în tihnă ceea ce alții au vînat prin luptă grea.

Lecția Racului deschide o acoladă explicativă. Natura culege tot ce e nereușit, tot ce e slăbănog, fiindcă această cucoană vrea să fie veșnic tînără, și nu admite să trăiască din stupefiante, sau din operații chirurgicale estetice. Însă — cum spune poporul — „c-un Rac, tot sărac" . . .

ELEFANTUL, sau „SIC TRANSIT GLORIA MUNDI"

E ABSOLUT REMARCABIL CE POATE ACEST HAMAL, PE un șantier.

În gravuri instructive îl vedem cărînd apă, cu căldarea, sau purtînd un butuc de o jumătate de tonă, din pădure, după indicațiile unui cafru sau botocudo. Ambii sînt nenorociți de exploatatorii lor, și amîndoi au o culoare de noroi care bate spre culoarea șocolatei, culoarea națională a robiei. În Indii, Elefantul se află glorificat în statui dansante, și e zeul Geneca.

La circ, Elefantul face gesturi imperiale, regale, prezidențiale și pontificale, în aplauzele generale, — curios! N-are nici un interes să gesticuleze ca aceia pe care îi imită. Se pretinde a fi inteligent. Nu-l disprețuim: nimeni nu e responsabil atunci cînd nimic nu e facultativ și cînd totul este sau obligator, sau interzis.

Pretutindeni pe unde a putut fi prins și supus condițiilor viagere ale captivității, Elefantul s-a consacrat exclusiv problemelor de transporturi, pentru care are un talent nerentabil, de lift, cu aerul acela obișnuit, de hamal, cu recordurile lui, de atlet distrat. Viața lui neavînd greutăți insurmontabile, Elefantul crede că singura cale onorabilă, pentru un filozof ca el, este meditația, sub greutăți fizice, cum a trăit Platon în tinerețe.

Trei căldări de creier elefantin cugetă la ridicarea de jos a unui bloc de piatră. E foarte fantezist, fiindcă e singurul animal care apucă cu nasul, ridică și lovește cu nasul; are chiar un deget la nas.

Dar nu e serios, şi în tot ceea ce face, Elefantul pare un copil prostănac. Eşti surprins să afli că el a împlinit etatea de peste o sută şi cincizeci de ani.

În cele mai mari grădini zoologice, am văzut Elefanţi de peluză, liberi în curtea captivităţii lor, pui de Elefanţi, cu care se joacă copiii, inconştienţi de forţa lor.

De moravuri caste, poligamul nostru îşi asigură cu sinceritate, prin pădurile Ceylonului, o turmă de opt femele, pe care înţelege să le domine, pedepsind pe loc cea mai mică neascultare a lor, cel mai neînsemnat act al invidiei feminine, sfîşiind instructiv pe una dintre ele, în faţa celorlalte, şi înlocuind-o numaidecît cu alta. Din această cifră limită, de 8, Elefantul nu iese. E un soţ oarecum despotic, e un sultan cu un harem relativ modest, şi nu suportă infidelităţile.

Înspre bătrîneţe, însoţitoarele lui îl izgonesc, îl bat, îl hărţuiesc, pînă ce el se însingurează. Atunci, ca la un preludiu al sfîrşitului, Elefantul începe unica şi ultima lui epocă, de ferocitate absurdă, cînd îşi pierde caracterul generos.

Elefantul plăteşte naturii o vamă exorbitantă, ca de altfel tot ce e mare şi puternic. Toate animalele dotate cu o capacitate de distrugere deosebită sînt înfrînate de natură în procesul de reproducere. Femela-Elefant gestează doi ani, ca să facă un singur pui. Puiului îi trebuie vîrsta de aproape douăzeci de ani de adolescenţă, ca să poată, la rîndul lui, să-şi sporească speţa.

Gestaţia aceasta îndelungată ridică Elefantului probleme de conjugalitate şi de populaţie elefantină, pe care nu le poate rezolva decît prin poligamie. E ponderat şi de o calmă sentimentalitate.

Jongleria, pe care o demonstrează penibil, nu face parte dintre aptitudinile lui, şi înţelege că e nevoit să despăgubească pe stăpîn pentru că, fiind ierbivor, şi în consecinţă fără dinţi-canini, nu-i poate oferi mai mult decît doi incisivi, care-i cresc numai de sus în jos, şi numai de o sută de kilograme fiecare. Sînt buni şi aceştia, dar dacă ar fi avut mai mulţi, ar fi fost mai bine de noi. Disperat de o cerere excesivă pe piaţa fildeşului, Elefantul îşi cedează măselele, care-i cresc la loc, de cinci ori într-o existenţă.

Industria fildeşului, ajutată de arheologie, a reuşit să-şi sporească materia primă prin aşa numitul fildeş siberian, provenind din fosilele mamutului.

A spori producţia stocurilor de fildeş este o imposibilitate, nu numai pentru că Elefantul gestează abuziv de încet şi de rar, sau că adesea este ucis animalul numai pentru doi dinţi. E aici o cauză mai adîncă. Mizeriile i le face natura însăşi. Elefantul, fiind o namilă cu exigenţe alimentare uriaşe, ar trebui să mănînce şi el ceva mai consistent. Ei bine, nu iese din salate şi din fructe. Proporţional vorbind, Elefantul consumă mai puţine calorii decît un şoarece, şi atunci, desigur, din energia acumulată dintr-un regim vegetarian, nu poate să stimuleze glandele seminale la o activitate prodigioasă, comparabilă cu a şoarecelui.

Astfel stînd lucrurile, Elefantului nu-i mai rămînea decît să se apuce serios de muncă. Faraonii i-au venit de hac. E greu să fii Elefant.

Aptitudinile lui de facchino se completează cu un spirit imitativ caracteristic giganţilor. Închis cu animalele domestice, Elefantul învaţă, de la acestea, obedienţa şi consimte cu o tristă blegeală să i se taie colţii, în mod periodic, sau, ca să zic aşa, îşi plăteşte hrana în monetă-fildeş, şi în valută-muncă.

Invenţiunea şi ieftinătatea comercială a pianului, ca şi înmulţirea meselor de biliard au masacrat turmele de Elefanţi din Africa, din Indonezia, şi din toate pădurile ecuatoriale.

Este un fapt important, în Istoria modernă, şi l-am citat numai pentru a dovedi că Arta, cu toată inocenţa ei aparentă, a introdus în lumea Elefanţilor mai multă mortalitate decît Pyrrhus şi Hannibal, care, în strategia lor demodată, au întrebuinţat acest pachiderm la treburile pe care unii oameni „civilizaţi" le săvîrşesc cu tancurile blindate, cu aviaţia şi cu bombele incendiare.

Pînă în prezent, Elefantul a trecut prin următoarele profesiuni: car de război, rob de lectică, hamal de mare tonaj, artist de circ, pian, biliard şi bibelou. Ce n-a fost el, mititelu . . .

De curînd (la mai mare!, dacă-l vom mai întîlni!) sculptura l-a pierdut, de cînd nu mai sînt la modă figurinele cizelate. Azi am admirat un evantai din fildeș, mîine o statuetă și astfel pădurile din Sumatra, din Java, din Ceylon, din arhipelagul Pacificului, din Asia tropicală, din Africa, s-au depopulat. Aflăm, prin publicațiuni științifice, că Elefantul e pe cale de dispariție (așa, de la sine; noi nici nu bănuiam!).

Specia Elefantului a consimțit să se reproducă în captivitate, dar e plăpînd, e mai mic, e mai prost și mai puțin „uman" . . .

Mult trebuie să se bucure șarpele boa! Elefantul era singurul pe care acest Dalai-Lama al reptilelor nu l-a învins niciodată . . .

BROASCA, sau ORATORIUL NOPȚILOR CALDE

PUȚINI ȘTIU CE SE PETRECE CU ACEASTĂ SENZUALĂ amfibie, pe care nu ne-o închipuim iubită de nici o lume, inclusiv într-una de orbi, — într-atît e de urîtă, de rece, de lipicioasă și de cheală.

Buboasă ca un dovleac turcesc, poroasă ca un degetar, exercitîndu-și funcțiunile renale pe toată suprafața pielii, mai ales cînd e atacată, afișîndu-și cea mai fotogenică axoftalmie, ca o bolnavă de Basedof, cu timpanele în afară, vizibile, ca și cum ar avea urechi pentru toată gîrla, Broasca este totuși una dintre cele mai amoroase, mai lascive, mai tandre și mai pătimașe făpturi ale pămîntului, și într-o singură lună de iunie, e capabilă să depună zece mii de ouă, respectiv tot atîția brotăcei, care marchează în univers fericirea de a fi Broască udă.

E pocită, dar iubită. Și asta se vede, nu e o vorbă-n vînt. Trăiește puțin, n-are timp de Literatură. Are o menire față de specia ei, pe care nu o deficitează (lac să fie că Broaște sînt destule), și dispare repede, înainte de înghețul iernii! . . . Fapte, nu vorbe! . . .

În anii mei foarte tineri, am făcut disecții și vivisecții pe Broaște. Eram impresionat de vitalitatea lor extraordinară, de rezistența lor la durere, de autonomia nervoasă și musculară a fiecărui mădular, de tăria pielii ei care nu putrezește decît foarte greu și foarte tîrziu, de simplitatea și splendoarea scheletului ei, alcătuit cu o armonie constructivă incomparabilă.

În anii aceia îndepărtați, de „Violon d'Ingres", pentru istoria naturală, m-am împrietenit atît de mult cu Broaștele, încît prețuiesc biografia și lirica

lor, literatura lor universală, ca și pe ele însele. Așa, am reușit să constat că, sub masca sonoră a unui orăcăit monoton, ea se crede atleta variației muzicale, pe planeta noastră. S-a observat că umoarea schimbăcioasă este mai apreciată decît constanța, și că ne despărțim cu ușurință de ființele monotone, în timp ce ființele capricioase riscă să fie, cel mult asasinate, niciodată divorțate.

Broasca se naște acvatică și ierbivoră, și își încheie cariera ca terestră și carnivoră. Stă în apă, dar dacă e nevoie, se urcă și pe casă, și pe copac, unde concertează de aleanul cui îi place. Poartă coadă, însă la o adică, o leapădă ca pe o pălărie demodată. Dejunează ca melcul, dar și ca păianjenul. Bea mult fiindcă găsește materii descompuse care o hrănesc, dar e capabilă să nu bea timp de o săptămînă întreagă, cum am constatat cînd am ținut-o captivă într-un recipient cu apă saturată de zahăr. E, în schimb, extrem de emotivă, și n-am văzut nici una care să nu fi murit cu lăbuța pe inimă, atunci cînd am tras, în apropierea ei, cu un pistol cu capse, cîteva bubuituri, pe rînd. Neatinsă, ea totuși a murit de emoție.

Nici nu s-ar putea altfel. E o făptură numai afecțiune și maternitate, așa urîtă, cum se vede, cu spinarea ei scorțoasă, cu pîntecul de un alb de nimfă, cu gura aceea largă ca o chibritelniță, și rău croită ca o spărtură într-un pneu de automobil, cu labele ei superb digitate, de o mare finețe epidermică.

Dar în fața unei atît de fantastice capacități de bunăvoință, dispar toate defectele ei aparent-bubonice, și porii umezi și timpanele zborșite, pentru ca iubirea să-și cînte pasional epithalamul, în mediul cel mai igrasios, cu niște flaute, de o sfîșietoare melancolie, în si-bemol.

Toate astea, Broasca le face cu sînge rece.

LĂCUSTA (LOCUSTA), sau FOAMEA-CU-ARIPI

DE CÎND E LUMEA, FOAMEA A ZBURAT, A VISAT, ŞI A dovedit că lipsa şi nevoia sînt cei mai celebri pedagogi ai umanităţii.

Lăcusta însă a inventat foamea contagioasă: o duce şi altora.

Lăcusta ne-a învăţat că foamea e o boală molipsitoare, ca şi bolile de nervi: acolo unde se află un nebun, toţi înnebunesc. Unde soseşte Lăcusta, toţi mor de foame.

Ortopterul acesta săritor, la un examen superficial, se înfăţişează ca un fel de purice mărit la microscop de zece mii de ori, şi are un cap de măgar fără urechi, micşorat, la scară, de un milion de ori.

În toată lumea, Lăcusta figurează numai ca flagel. Mai niciodată singură, circulînd cu tribul, cu roiul, sub formă de nori şi de ploaie, diurnă ca şi nocturnă, vegetariană, dar şi carnasieră, înarmată cu nişte mandibule neobosite, ea distruge, în cîteva ore, mii de hectare de recoltă muncită, producînd o stridulaţie curioasă, oarecum asemănătoare cu a greierului, numai cînd mănîncă. Cu picioarele din spate disproporţionat de lungi, de musculoase, şi de elastice, se înalţă repede de la pămînt, ca helicopterele, zboară distanţe considerabile cu nişte aripi rigide împrumutate de la libelulă, şi, acolo unde aterizează, pune definitiv pecetea mizeriei şi a morţii.

A fost o epocă în care, adusă de furtuni, sau de misionari, asupra lanurilor de grîu verde, Lăcusta a înfometat regiuni întinse, nemailăsînd pîine în-

tr-un întreg imperiu, decît pentru o dinastie, dinastia Ming.

Ciuma, holera, dinastia, inundaţiile, mandarinatul, colonialismul, Lăcustele şi politica numită „The open door" (Poarta deschisă) au ţinut poporul cel mai inteligent, mai delicat, şi mai cultivat, într-o suferinţă din care numai revoluţiile repetate au smuls-o la lumina secolului, cu preţul unor inestimabile jertfe.

Multă vreme, guvernele chinezeşti imperiale nu combăteau flagelele decît prin comunicate (oficiale, ce e drept) care apăreau în toate ziarele lumii, cu literele cele mai prizărite, şi în paginile cu soţ, anunţînd că în urma unui nor de ortoptere săritoare, Locusta cantans, sau Locusta viridissima, adică specia cîntăreaţă, sau specia verde, a pustiit şaptesprezece mii de sate, în care sute de mii de cetăţeni paşnici au rămas muritori de foame.

Totul era grandios, sub imperiu!

Apăruse chiar şi un proverb care, pe chinezeşte, suna aşa: „Nulla dies sine locusta", nici o zi fără lăcustă . . .

De cînd au dispărut orbitoarele curţi împărăteşti din China, oamenii au silit Lăcusta să se modereze, tratînd-o cu chloropicrină pulverizată din avion, pe toată întinderea holdelor, într-o soluţie de 50%. Convinsă de acest argument, Lăcusta s-a astîmpărat. Mai dă ea tîrcoale, dar nu mai are succes.

Cum n-o mai protejează indiferenţa imperială, omul simplu are şi el o pîine asigurată, muncită de el, pentru el. Dar n-a fost uşor, pentru că multe guverne civilizate au trecut de partea Lăcustei . . .

Migraţiunile Lăcustelor (larvele, pe jos, ca infanteriştii, iar adulţii, ca aviatorii, pe calea aeriană), au provocat enorme migraţiuni de popoare, dînd istoriei întorsături neprevăzute. Ele continuă şi azi să-şi depună „pacheţele" de ouă, şi au o egală capacitate vegetariană la toate temperaturile senegaleze, argentiniene, sau asiatice. Dar omul s-a schimbat, şi cortina nu s-a mai ridicat asupra

acestei tragedii, aproape necunoscută în grozăvia ei . . .

Cîte interese imperiale, industriale, bănești-bancare, erau legate de mizeria agricultorului! . . . Acolo unde popoarele s-au trezit și s-au mișcat, simbolul încoronat al Lăcustei s-a prăbușit.

LEUL, sau PRESTIGIUL LEGENDELOR

DINTRE TOATE FIARELE PĂMÎNTULUI, LEUL ESTE CEL mai fotogenic, cel mai avantajat în heraldică, în desen, în pictură, în sculptură, în caricatură, și chiar în viața economico-financiară.

Animalul de junglă este inevitabil murdar, feroce, amator de cadavre, fioros și impopular, dar fiindcă Arta s-a amestecat și aici, Leul a rămas să figureze printre armoarii, asimilat cu însăși noblețea și cu demnitatea! . . .

— Proprietarul — „acest animal preistoric", cum a spus Brecht — avea nevoie și de prestigiul forței, de propaganda acesteia, și în mod practic nu o putea demonstra peste tot. Lucra prin intimidare, prin sugestie. Leul servea această idee, admirabil. Ursul, bunăoară, care nu atacă nici copiii, nici femeile, și care e delicat la mure și generos în pădure, întrece Leul într-o seamă de privințe, cum e bunăoară abținerea de la stîrvuri. În ceea ce privește curajul dublat cu finețea atacului, pantera și jaguarul trec înaintea Leului. În privința forței, a inerției masei, Elefantul și șarpele Boa sînt mai tari decît amicul nostru leonin.

Ceea ce nu împiedică Literatura să consolideze necontenit reputația Leului, ca titular al unor virtuți fizice și morale, cel puțin discutabile, fără să mai socotim faptul că, față de om, Leul a capitulat de mult, și nu-l mai atacă decît în cazurile de certitudine absolută a reușitei, în timp ce reptilele n-au capitulat, nici unele feline, mereu agresive și demne, acceptînd riscuri supreme.

Virtuțile atribuite Leului, el le reprezintă, desi-

gur, numai parțial, deci nu exclusiv, și nici în fruntea listei.

Asupra Leului mort, care e cu mult mai prietenos, umanitatea este de acord că valorează mai puțin decît un măgar viu.

Ceea ce e lamentabil, și nu se cunoaște îndeajuns, este că acest senior al junglelor, tot atît de înfricoșător, în Africa, precum a fost și omul-alb, poate fi perfect domesticit, dacă e prins de tînăr, și că, în starea civilă nou-obținută, el devine un animal de menajerie aproape cumsecade, intimidat de un pistol cu capse, docil la munci de tracțiune, colegial cu boul, care, de milenii, a constituit hrana lui principală, în starea de natură.

Ideea suveranității, a magnanimității (magnanim nu e decît Elefantul, și uneori ursul), a forței, a găsit în această fiară o legendară întrupare. Smalțul, cobaltul, jadul, și argintul heraldicei perpetuează această vanitoasă erezie.

Din cauza opticii romantice, înnăscută în om, lumea s-a aflat de atîtea ori în situația penibilă de a se bizui pe un Leu care să fie în realitate o ființă lipsită de seriozitate. Mitologia Cezarului va umple pămîntul de Cezari și de falși-Cezari, mari antreprenori de vaste cimitire. Atunci e vai de ginta oilor . . .

Leul de armoarie, Leul-blazon, Leul metalurgico-pirotehnic paște numai Catedrale și mestecă numai muzee, orașe, sate . . . El continuă, sub orice formă, să decimeze turmele.

Pentru ca să nu se piardă această podoabă de flagel, i s-a căutat o vagă asemănare din profil, printre stele, și în cerul boreal, i s-a înscris o constelație, numită a Leului, în mijlocul căreia strălucește un astru purtînd numele unui general de armată, Regulus, un erou, bineînțeles.

Ai o vagă melancolie cînd constați că tocmai victimele de vocație, ființele slabe, exagerează cultul leonismului, cezarismului, faraonismului și al tuturor formelor surogate, atît de scump plătite.

ŞARPELE-DE-LAPTE-DULCE, sau CREŞTE-DE-UNDE-SE-RUPE

CILINDRIC ŞI LUNG, LIPSIT DE VEZICĂ URINARĂ ŞI fără timpane, surd dar vigilent, Şarpele explică, prin simpla lui înfăţişare anatomică, preferinţele Evei, din istoria seducţiunii, din Geneză.

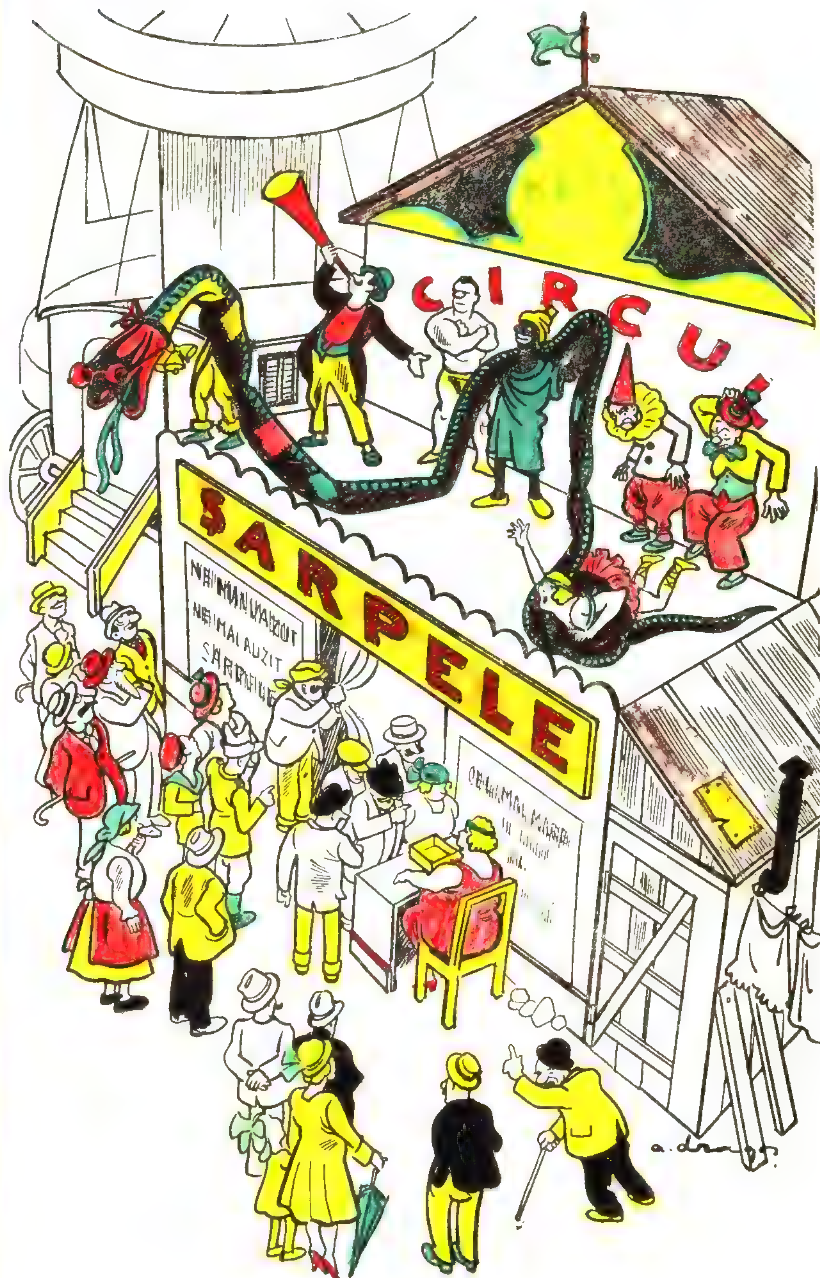
Elasticitatea şi vigoarea, eroismul lui sobru şi iute, lăcomia lui, şi mai ales somnul lui letargic-digestiv, holofernianul somn reptilin, completează portretul Şarpelui, lămurindu-ne pentru ce, în toate reprezentările iconografice, el întrupează Ispita.

Înrudit cu păsările, prin sistemul de respiraţie pulmonară, şi prin ouă, rece ca un peşte, carnasier ca un cîine, şi organizat terestru ca un om, nemaitrecînd prin formele larvare, ci apărînd pe lume în forma lui definitivă, din ouă, Şarpele îşi schimbă cuirasa solzoasă în fiecare an, modernizîndu-şi armamentul, adaptîndu-şi corpul care creşte atît de greu.

Cu toată circulaţia lentă a sîngelui, lucru care-l face rezistent la răceală, Şarpele e vital ca nici o altă fiinţă de pe pămînt, şi aproape indiferent la mutilare. Cui îi mai creşte, la loc, un mădular pierdut? Dezvoltîndu-se ca unghia şi ca părul, la orice punct ar fi retezat, Şarpele se reface, şi e singurul animal scutit de infirmităţi.

Nu e veninos din vreo perversă dispoziţie a naturii. Sucul gastric, care-i lipseşte din stomac, Şarpele îl are în gură. (S-a observat că şi între oameni unii strănută vitriol . . .)

Dificil în raporturile cu omul, Şarpele e, în schimb, foarte prietenos cu vitele. Un prieten al meu, pădurar din Alba, a împuşcat cu flinta lui un Şarpe care se întîlnea zilnic cu o vacă, se înfăşura

pe unul dintre picioarele dinapoiului, și sugea pînă se sătura de lapte, cu o delicatețǎ care provoca vita să-l aprecieze, să-l caute și să-i arate toate solicitudinile, cele mai paradoxale.

Specia Șarpelui de casă — pentru cine-l suportă — nu e decît un ornament al strachinei cu lapte, un pique-assiètte sentimental, un linge-blide și ocupantul unui scaun liber la masă, în serile cu invitați în număr fără-soț.

De cînd Șarpele ne furnizează o piele suplă de pantofi, de poșete, de port-vizit și chiar de mănuși, se poate spune că i-am întins mîna, ca tuturor animalelor, într-o universală și emoționantă armonie și pace profitabilă, ca fauna.

Profitabilă, dar nu reciproc profitabilă.

De aceea, fuge de noi, lucru care ne cam ofensează.

E de rigoare, în clipele acelea, să facem o figură întristător de surprinsă, și să spunem cu superioritate:

— Animalele nu ne înțeleg! ... Trebuie să le iubim cu o celestă dezinteresare!

A doua zi, fiind ziua onomastică a știu eu cui, îi trimitem o pereche de pantofi de șarpe, cu un sentiment atît de generos și dezinteresat!

CĂMILA, sau TRENUL-NEFEROVIAR-ȘI-FĂRĂ-FUM

CEI CARE N-AU AFLAT DESPRE CĂMILĂ DECÎT DIN vechile texte sacre ale Orientului Apropiat, cred că o Cămilă e un fel de sfoară, sau frînghie, parîmă sau odgon, capabilă să treacă prin urechile acului.

Practica milioanelor de cazuri ce ni s-au oferit infirmă această prezumție.

Cămila e un animal care, ca și Trenul de marfă, nu se cunoaște decît în stare domestică. Nu se știe cine o fi fost strămoșul feroce al Cămilei, și nici nu e probabil să fi existat.

Există Cămile de mărfuri, de călători, personale, accelerate, rapide și albastre.

Există încălzite, în Siberia; răcoritoare, în Sahara; există și continentale; de asemenea există Cămile din care ne putem servi cu friptură, și altele care își oferă arterele lor, cu robinet. În fine, în cele mai neospitaliere deșerturi, animalul acesta își ospătează clientela, ca orice tren internațional, ca purceii din „Schlaraffenland".

Robustă și asiatică, Cămila este imaginea Amorului Ghebos: rabdă! Ea este navigatorul nisipurilor și pustiurilor toride și campionul vieții nomade.

Cine are cămilă, n-are domiciliu. Domiciliul este chiar ea. Destinul geniului ei vagabond este armonios legat cu acela al circurilor de tipul numit „Aziaicimîinenfocșani."

Sobră ca o profesoară de chimie, uneori urîtă ca și aceasta, dăruită cu o blîndețe bovină, Cămila n-are decît un ideal: să cadă sub povară, și să-i fie sete. Ca orice ideal autentic, este un ideal intangibil, și nici o Cămilă n-a murit istovită sau însetată. Găsește! E curios, dar găsește ce-i trebuie! ...

Cămila, depozitara unei nobile făgăduințe, și hotărîtă să servească pe om, își serbează onomastica de ziua Sfîntului Buzunar, ca și în timpurile biblice, în Asia, în Africa, în Analfabetania, cărînd, cu spinarea ei reprezentativă, cu copita ei lipsită de unghie, moale ca o chiflă, nu numai averi bine împachetate, dar și tunuri care tot din acestea se fac, promovînd viciul lăcomiei mondiale, tocmai ea, Cămila, simbolul chinului fizic, întruparea cea mai monstruoasă a indiferenței, și negația bucuriei de a trăi.

Paradoxul este că, după sforțări incomparabile, și după endemica sete sahariană, Cămila naște un fel de viței congenital cocoșați, cu precocitate idioți, ca niște fii degenerați, ereditari, și care constituiesc sămînța suferinței fizice pe pămînt: ei nu doresc să trăiască decît acolo unde duc lipsă de iarbă, apă, și unde întîlnesc arșița, vîntul fierbinte, nisipul și pietrele, toate la un grad de exces, în condițiile exact ale morții. Cămila trăiește și ajută pe om să trăiască, mai mult și mai direct decît toate mitologiile la un loc.

PORUMBELUL (COLUMBA), sau PACEA-VĂZUTĂ-DE-DEPARTE

PORUMBELUL NE FACE CONCESIUNEA DE A FI DE MAI multe feluri: Nansen, Francez, Cravaté, Rotaș, Turcesc, Polonez, Misirliu, Strafagal (extravagant), Călător, Curier, Negru, Rămurar și Acrobat.

Merge pînă acolo încît consimte să existe și în stare de natură, abuziv numită „stare sălbatică", adică turturele care n-au nimic sălbatic.

E o pasăre de moravurile cele mai caste, cu un singur ovar, ca toate păsările. Umple un columbarium cu niște pui urîți, golași, ciocoși, care ajung adulți la forma elegantă, de o frumusețe ponderată, de un pacifism devenit simbolic, nu de azi, de ieri, ci din timpul Arcei lui Noe, de cînd ramura de măslin . . .

Porumbelul a debutat în istorie ca un băiat bun, modest și serviabil. Are o delicată sensibilitate mai ales pentru muzica instrumentală, inclusiv pentru patefon, gustă farmecul prieteniei, tristețile despărțirii, neliniștile dorului, bucuria revederii, apreciază pasiunile liniștite, dar toate acestea — deși recunoscute — nu-i folosesc la nimic, pentru că într-un aliaj cu sosul de vin, cu sosul de unt-negru și cu sosul tartar, el s-a dovedit apt pentru gastronomie, de un format comod care intră în oală și, se pare, și în gură.

E paradoxală această natură blîndă și voioasă, la o pasăre robustă, și care prin dispoziția ghearelor și puternicia ciocului trădează talente războinice, definitiv abandonate. O dată cu trecerea lui la domesticitate, a devenit granivor, dar e sigur că într-o epocă îndepărtată trebuie să fi fost car-

nasier și feroce și în orice caz migrator, cum de altfel unii Porumbei au și rămas.

Porumbelul s-a dezarmat atît de radical, încît și-a modificat caracterul și felul de viață. La o mai atentă cercetare anatomică, se poate constata că-i lipsește fierea, fapt din care unii romantici au crezut că pot să deducă tandrețea lui amicală, vocația lui ireductibilă la naivitate și la duioșie.

Porumbelul nu are nevoie de mai mult pentru a fi iubit și încetățenit în poezie.

Desperecheat de soțul său, Porumbelul care nu se apără niciodată — după cum nu-și apără nici femela, nici puii, prin nici un gest, nici barem atît cît face găina-cloșcă — protestează pasiv împotriva teribilei lovituri sufletești ce i s-a dat: protestul lui este că se vestejește ca o floare fără apă. Suferă ca un Werther, iar penajul lui de nuntă e înlocuit cu un penaj de eclipsă. Se retrage singur, pe un coperiș, cu niște priviri care se pierd în vag, ca ale Aurorei lui Michel-Angelo de la Florența, iar ca o dovadă peremptorie de intensitatea durerii sale, refuză hrana.

Apoi, la scurtă vreme, se însoțește cu altă Porumbiță! ... Nu există regrete eterne ...

Cercetat îndeaproape, descoperi că e o pasăre inactivă, cu un cuib gospodărit la întîmplare, lipsit de ingeniozitate, într-o ladă, într-un coteț. Specia de pădure nu e întru nimic mai pretențioasă: fie cum o fi, cuib să fie! Mai abdicant și mai tembel chiar și decît găina, se lasă uneori fără ouă, fără pui, fără soție, cu o lamentabilă acceptare. Nici un țipăt, nici o lovitură cu ciocul, sau cu gheara, nici un gest, nimic, prea încrezător în forțele morale din lume, care vor pedepsi pe răuvoitori. N-ai altă explicație decît aceea că se teme să nu fie izgonit din cuib.

Viața lui colectivă nu e luminată de vreo forță, ca inteligența vrăbiilor, și nu are un puternic sentiment al tribului său; nu e nici un model de curățenie, ca rîndunelele care aruncă departe cu ciocul bolul fecal al puilor. În condițiile sanitare ale columbariumului, nu e nici o mirare că găsim acolo un focar infect de boli teribile și transmisibile, în principal tuberculoza.

Mai aduc Porumbeii și o altă bucurie casei: ei fac necesară primenirea cît mai des a tablei de pe acoperiș. Ghearele acestei păsări pașnice concurează cu grindina, la avariile aduse acoperișurilor metalice, într-un timp record. Totuși, nu-l detronează nimeni și nimic, în afecțiunea noastră.

Heraldica l-a exploatat cu ramura de măslin. Pablo Picasso — care, prin opera lui de pictor, este și clasic, este și modern, dar este și avangardist inadmisibilo-acceptat — a întrunit toate sufragiile admirative și îndreptățite ale omenirii, cu un Porumbel Alb. Armatele moderne, în grija lor superioară de a termina războaiele cît mai repede, au pus Porumbelul să poarte mesagii și calcule balistice savante, pentru a regla tirul artileriei, sporindu-i eficacitatea, și deci grăbind pacea. La Muzeul Carnavalet din Paris se păstrează și azi, într-o vitrină de cristal, o pană de Porumbel, legată cu o panglică de culorile Franței: este din aripa Porumbelului-curier care în 1870 a trecut peste armatele germane de asediu, cu instrucțiuni strategice, care au fost decisive ...

Mă gîndesc că dacă am încrucișa Porumbelul cu Papagalul, poate că am obține un hibrid care să vorbească, pentru a ne asigura un serviciu poștal urgent. Îl și văd pe Porumbelul meu, întrebînd la colțul străzii de adresa lui Necșulescu, corect și timid ca un provincial, predîndu-i telegrama, fără nici o pretenție.

Veneția, în timpul verii, prezintă nu numai un venerabil parfum de Renaștere, dar și unul de Porumbei, de la Mestre pînă la San Nicolo, de la San Marco pînă la Murano.

Porumbelul nu are însă un caracter european, ci e un portret sufletesc al Indiei, care, de peste două mii de ani, a pus pe Kamadeva, zeul iubirii și pe soția lui, călare pe un Porumbel. Popoarele indiene, care prin blîndețe și prin forța morală au învins pe toți oaspeții lor nepoftiți, pe macedonenii lui Alexandru, pe afgani, pe arabi, pe mongoli, pe portughezi, pe francezi și pe englezi, se înscriu în istorie, sub emblema pașnicei păsări. Acolo, Porumbelul e omul însuși.

— „În noaptea lui Brahma — spune Siva, zeul dansator în flăcări, pe umerii căruia atîrnă mantaua lui de Spațiu și de Eter — cînd toate ființele erau cufundate într-o nemișcare liniștită, am zărit pe marele Narayana, sufletul universului cu mii de ochi atotștiutori, ființa care e în același timp neființă, aplecat asupra apelor lipsite de formă. Iar eu, orbit de strălucirea lui, am atins ființa eternă și am întrebat-o: — «Cine ești tu? Vorbește»... Atunci el, ridicînd spre mine ochii lui de lotus, încă adormiți, se ridică, surîse și zise: — «Bine ai venit, copilul meu, splendidul meu stăpîn!» Dar, jignit, am răspuns: — «Cum poți tu, zeu fără păcat, să-mi vorbești ca un elev, unui profesor, și să-mi spui copilul meu, tocmai mie, care sînt cauza creației, dar și cauza distrugerii, creatorul miilor de universuri, izvorul a tot ce există?» Iar Vișnu a răspuns: — «Oare tu nu știi că eu sînt Narayana, creatorul, apărătorul și distrugătorul lumilor, bărbatul etern, izvorul și miezul? Tu nu știi că faci parte din corpul meu nepieritor? Nu știi tu că ești firimitura din mine, Porumbelul trimis de mine în lume, cu mesajul: Iubiți-vă unul pe altul!»“...[1]

Din cauza acestei concepții, indienii privesc cu sfințenie munții lor de floare și de filozofie. Ei știu că florile hrănesc animalele, și că din cadavre fetide cresc flori suave, în formă, în grai, în parfum.

I-am auzit pe acești oameni neverosimili, vorbind englezilor la Geneva, englezește, exact ca niște Porumbei.

A evoluat și Porumbelul uman. E tot atît de îndrăgostit de animale și de plante, dar Pandit Nehru, care a fost un poet și un filozof, a înscris în fruntea marilor lui fapte, cuvintele lui Vivakananda: „Atît timp cît un singur cîine, în țara mea, va fi fără hrană, toată religia mea va fi să-l hrănesc“; sau ale lui Ramacrișna: „Religia nu e pentru flămînzi“. Și n-a existat vreun scriitor, sau om de acțiune, în India, Ram Mohum, Rabindranath Tagore, Gandhi, Kes-

[1] *Ramayana.*

hub Sen, Bose Rao, din viaţa şi opera căruia să nu se desprindă acest credo inflexibil: — Eu sînt de naţionalitate om.

Această idee au propovăduit-o Ramacrişna şi Aurobindo Ghose, care nu s-au speriat de mulţimea zeilor şi a religiilor. Să fie cît mai multe! Să mai vină şi altele. Puţin ne pasă de ele. Spiritul e unu, şi pacea e iubirea de oameni.

Ca printr-un fel de miracol, Porumbelul e singurul păsăroi care a cucerit întreaga geografie zoologică, şi s-a adaptat absolut pretutindeni. Pacea îl va găsi pretutindeni, perfect aclimatizat şi ni se rupe inima cînd îl vedem pe vreo margine de streaşină, dînd lecţii gratuite, în aer liber, de Ars amandi, de arta de a iubi.

IEPURELE, sau ARMA FUGII

PESTE VREO SUTĂ ŞI DOUĂSPREZECE MII DE ANI, steaua Vega din constelaţia Lirei va deveni stea polară, fiindcă e tendinţa ei spaţială de a trece prin locul acela. Să avem puţină răbdare! Tot peste o sută şi douăsprezece mii de ani, Iepurele va fi un animal voinic, viteaz, care va ataca omul, în grădina cu varză.

Este probabil că, pînă atunci, îi vor creşte şi coarne, ca animalelor decorative. Nu va mai fi sfios, şi-n panica fugii, nu-şi va mai pierde memoria, ca pe un obiect din buzunar. Atunci Iepurii se vor aduna în jurul vînătorilor, la primul lor sunet de corn, şi-i vor devora. Vor avea toate motivele s-o facă.

Madreporii urechilor leporine se vor mai micşora, îi va creşte animalului şi al cincilea deget care-i lipseşte, i se vor mai rări mustăţile, iar părţile cărnoase ale dinapoiului nu vor mai colecţiona plumbii amatorismului cinegetic.

Pînă atunci însă, amicul nostru va trece, din pădurea propriu-zisă, în Pădurea-Ideilor-Morale, drept cel mai tipic reprezentant al timidităţii vertebratelor şi unul dintre exemplele izbitoare prin care se încurajează vărsarea de sînge, îngăduită de lege. Nu există decît două locuri unde se găseşte plumb: în minele neferoase şi în noada Iepurelui. Tertium non datur. Îl putem persecuta, fără răspundere!...

Faptul că individul îşi schimbă culoarea blănii, după anotimp şi după mediul ambiant, este calificat ca un semn de „nesinceritate" şi de „lipsă de curaj", faţă de noi. Lumea dispreţuieşte acest mi-

metism, care nu se constată niciodată la oameni, p-onoarea mea, dom'le, niciodată! . . .

Oh, da, e oribil, e insuportabil să fii Iepure de pîrloagă, nicăieri la tine acasă, mereu grăbit, calomniat în cărțile de citire, exploatat în industria pălăriilor de fetru și a mănușilor polare, gătit cu măsline și cu puțină lămîie, distrus fără folos, hulit ca ființa cea mai hulită, — și asta, știți pentru ce? Pentru că el antipatizează sincer sporturile cinegetice. E oribil, să ai, toată viața, regretul de a nu fi legumă sedentară, și de a sacrifica toate talentele persoanei tale, capacitatea morală de a nu mușca pe nimeni, pentru a-ți dezvolta exclusiv auzul și praștia picioarelor, eliptic de coadă, ca să nu ai nici o greutate în plus . . . Să fii elastic, cu mult înainte de descoperirea arborelui de cauciuc; să te sperie vîntul și pașii de somn ai visului, fiindcă se cunoaște bine tehnica masacrelor colective; să ai, despre lume, o imagine vertiginoasă, prinsă doar din fugă, cenușie și fluă ca o fotografie nereușită...

Totuși, să fii un animal drăguț și afectuos, un bun părinte și un soț fără cusur, care, în orele libere să-i flanchezi nevestei doisprezece șoldani, și asta de șase ori pe an, în fiecare an, perfect sănătoși, absolut legitimi, și bineînțeles fricoși, fiindcă familia nu are decît două pasiuni: frica și modestia valorii reale.

Șase ediții de pui, care după două luni de creștere, procreează și ei, la rîndul lor, înmulțindu-se geometric, iar pe seama lor, în acest timp, se elaborează mereu alte legi reglementînd vînătoare, și exceptînd mereu Iepurele de la „Vînătoarea interzisă". În netrebnicul ăsta, ai voie să tragi mereu, oricînd, că e cumsecade și numeros . . . Dacă i-ar da cineva puțin ajutor științific, să nu se mai prăsească atît, să se stingă, încetișor! . . . Vai, n-ar fi uman! . . .

Se pare însă că animalul are o intuiție justă asupra situației care s-ar crea atunci. Cît de fără ideal s-ar simți umanitatea, cînd n-ar mai avea pe cine să persecute, să suprime, de plăcere . . .

Rezolvarea problemei Iepurilor ar face să ruginească flintele în panoplii, sau poate că am căuta

oameni veritabili, simpli indigeni din arhipelaguri, declarîndu-i Iepuri-ad-Interim, fiindcă, înțelegîndu-mă bine, mai există unii care simt nevoia vitală de a chinui pe cineva, și trebuie să aibă pe cine, altfel ne-am ucide între noi, între frați, ceea ce noi nu facem niciodată, cu inima bună ce se știe că avem . . .

De aceea, Iepurii nu consimt să dispară, și nici n-ar fi bine să dispară.

Nu știu care o fi mîngîierea lor, dătătoare de speranță. O bănuiesc însă plină de imagini agitate, de sublime trăsături, o literatură sincer și adînc însetată de pace și de extaz, cu un surîs căreia îl atîrnă perla lacrimei pe obraz, cum au unele portrete ale lui Gainsborough.

Cînd ai suferit atît de mult, nu-ți mai rămîne decît demnitatea, surîsul, decența — ultimele eleganțe. Numai așa poate fi creația spirituală a unei specii fugărită prin toate meleagurile, și fără protecție.

În fond, să-i recunoaștem Iepurelui un formidabil curaj în faptul că vine în grădină să guste ce-o găsi pe-acolo. În condițiunile în care își hrănește el ființa, n-ar mai mînca nimeni. Varză cu plumbi. Varză cu fulgere! E animalul cel mai viteaz.

La varză, devine Iepurele căciulă.

Vînat facil, el vede multe și știe multe, pentru că aleargă mult. E colosal cît învățăm cu picioarele, noi Iepurii. Sîntem în stare să jucăm tenis, de unul singur, fără partener, și să nu pierdem nici o minge.

Fiind pretutindeni nefericit, Iepurele e fericit în familie. Sărbătorile îl reproduc ca pe un idol de șocolată, și-i ridică mici statui de marțipan, care nu costă mult, și nu ațîță în om nici setea de răzbunare, nici orgoliul, nici despotismul, ci numai sucul gastric.

Peste o sută și douăsprezece mii de ani, cînd una dintre cele mai luminoase stele ale cerului va lua locul Stelei Polare, Iepurele va fi altfel înțeles. El are forța de a aștepta și atît . . .

Poate că atunci, pămîntul va fi rece — habar n-am! — încălzit doar de soarele subțiat, ca un borangic. Din lipsă de asasini, nu vor mai fi nici victime.

Pînă atunci adresez Iepurelui cel mai umil salut. Să trăiești și tu, cel mai iertător dintre victime... cel care porți cele mai vechi și mai moderne răni...

MOLIA, sau NASTURI-NU-MĂNÎNCĂ

ȘTIINȚA N-ARE DECÎT SĂ PROTESTEZE. VICTIMELE MOliei opun științei acest adevăr, care provizoriu o fi neștiințific, dar e confirmat de observații practice.

Molia e un ou, apoi un viermușor, apoi un fluturaș, care se hrănește cu naftalină, cu paciuli, cu camfor cristalizat, și cu sublimat 2 la mie. Lăsată fără aceste alimente substanțiale, Molia se resemnează mîncîndu-ți paltonul și hainele cele mai elegante, în liniștea umbroasă a dulapului încuiat de două ori cu cheia. Descoperim apoi, în țesutul de stofă, niște admirabile decupaje, și arabescuri ale Moliei, încît, din ce a fost haina, te alegi cu un fel de zdreanță cu broderie flamandă, din care atîrnă nasturii.

Nasturi nu mănîncă.

Molia nu caută lîna, ci caută naftalina, și dovadă este că Molia nu atacă oile. N-am văzut oaie, oricît de mițoasă, și care să fie devorată de Molii. Nu există așa-ceva! Oaia se adresează lupului, cînd are nevoie de serviciul de a fi mîncată. În bună logică, Molia umblă numai după naftalină.

Ființă parazită și foarte muzicală, Molia mănîncă pianul, pe dinăuntru, mestecînd, într-un an, șapte octave și un sfert, de ciocănele de lînă, fără să se intimideze dacă pianul e Pleyel, Gaveau, Thibout, Bechstein, Blüthner, Collard, Schiedmayer, Bösendörfer, Steinway sau Chickering.

Ființă sobră, Molia mănîncă ciocănelele de lînă ale pianelor reducînd această namilă sonoră la rolul de simplă mobilă inutilă, în familiile unde fetele bătrîne își țin la distanță pretendenții, cîntîndu-le Chopin-Dezacordat, zicînd că e Wagner!

Apariția celofibrei industriale, a nailonului și a maselor plastice, care se dispensează de camfor și de paciuli, a dezlănțuit o teribilă criză alimentară în lumea vorace a Moliilor, și toată presa lor este preocupată de probleme defensive, cerînd să se revină la un regim rațional, adică la lînă cu naftalină. Dreptul la viață este imprescriptibil. Chestiunea e în studiu, iar pacea cu Molia pare a fi amînată pe o mie de ani.

Este însă o problemă dificilă.

Unii au propus federalizarea Moliilor cu paraziții radiofonici, pentru a roade un condominium neistovit, cum ar fi acela al undelor herziene, pe care încă nu le-a deparazitat nimeni. Dar nu s-a făcut nimic, nici în acest sens. Treburile astea diplomatice merg încet! . . .

Inimi caritabile n-au lipsit, arătînd Moliilor că ele au totuși ceva comun cu paraziții radiofonici, și anume pianul — și că federalizarea ar fi totuși posibilă.

Pînă la găsirea unui modus-vivendi onorabil, s-au lăsat roase de Molii ideile: toți repetenții istoriei; toți amanții concepțiilor quiritare și reacționare asupra persoanelor, bunurilor și succesiunilor; toți dogmaticii de nuanțe cadaverice; toți cei care așteaptă să se oprească roata intereselor la averile înnobilate cu îngrășămînt uman; toți naivii care credeau că „nu se poate altfel"; toți soții dotali; toți inapții la fenomenele istoriei; toți livreștii și ereditarii averilor leneșe; toți copiii perimetrelor petrolifere; toți exportatorii de porci și de cornute, în fine, toți cei care n-au curajul de a ieși din moravuri și din năravuri, toți au fost atinși de Molii.

Pe toți aceștia, Molia îi devorează încet, încet, și suferă cumplit, fiindcă ei nu înțeleg nimic, după cum nici pianul n-a înțeles de ce Moliei nu-i place Mozart . . . De cînd au pătruns în pian acești zburători banali cu zeamă, nu mai sună bine apogiaturile . . .

PRIVIGHETOAREA (FILOMELA), sau VISUL-ÎN-STARE-DE-VEGHE

UNII IUBESC TALENTUL NUMAI PENTRU CĂ INTENSIFICĂ plăcerile.

Ne place plăcerea!

O datină antică a asimilat talentul cu desertul, și „a fi la desert", sau „a fi la talent", era momentul tuturor slăbiciunilor. Numai că, în timp ce desertul costa ceva, talentul se oferea gratuit, și se păstra la ușă, printre servitori, cu secreta apreciere ce se acorda potîrnichii fezandate, sau secretarului idiot, cel mai util.

Însă, vai, să nu vedeți Privighetoarea!

Exemplul acestei păsări, menit să aducă numai consolare în rîndul artiștilor adevărați, este dintre cele mai deconfortante. Privighetoarea este de o înfățișare modestă, cenușie cum e creierul, puțin gălbuie pe pîntec, și ceva mai răsărită decît o vrabie impertinentă. Halul ei de slujnică este de nedescris.

În afară de umilitatea ei fizică și vestimentară, și de geniul liric, nici o solidaritate nu apropie o Privighetoare de altă Privighetoare.

Trăiesc singuratice — cîte o pereche — fiindcă sînt de o indefectibilă monogamie, și fiecare ignorează complet tribul din care face parte. Nu tot așa fac și oamenii excepționali?

Fiecare individ cîntă altfel, în alt grai, în alt glas.

Ca toți artiștii înnăscuți, Privighetoarea înțelege că a vedea este a vedea altfel și altceva decît imitatorii ordinari, și că nu e posibilă poezia, dacă nu dai Arta în judecată.

Concepe fidelități care, în lumea ei, nu sînt nici barem virtuți, ci sînt însușiri firești, ca un instinct

de curățenie; ca și cum nu ți-ar plăcea să mănînci dintr-o farfurie, cu încă șase-șapte-opt.

Îndată ce se gîndește la cuib îi vine glasul. Arta ei este un atribut al onestității casnice. Cîte soții legitime au inspirat bărbaților lor poeme și sonate? Ceea ce avem ne decepționează . . .

Dar cuibul acela, cuib o fi?

E o gropiță căptușită cu fulgi, ridicată puțin de la pămînt, pe niște ramuri mărăcinoase, de abia atît de sus încît puii să distingă mișcarea, culoarea și valoarea viermilor gustoși de pe sol. E cuibul sărac și simplu al unei ființe lipsite de viciul proprietății. Așa sînt toți adevărații artiști. În jurul ei, un baraj, de sîrmă ghimpată, de ciulini și de ghimpi, denunță pornirile spre existența solitară a inspirației, care nu vrea să ne îngrașe din cîntec.

Dar, sub lună, Privighetoarea devine o veritabilă orchestră în mărăcini. O flacără care se mistuie în visul Artei. Cînd începe să cînte, nu mai există pe lume decît Cerul, Pădurea și Privighetoarea. Se oprește timpul, ca s-o asculte. Ai impresia că toate zînele care fac de planton, în jurul Splendorii, vin în jos, înspre noi, pe o scară de cîntec, și rămîn la noi.

Anatomia, această sublimă știință, cu vocația, uneori, de a tăia anapoda, a alergat să ne explice gîtlejul fenomenal al Privighetoarei, dar s-a întors decepționată. Un gîtlej oarecare, aproape la fel cu al păsărilor afone! . . . La examenul cu bisturiul, talentul s-a strecurat, și a fugit! Dacă am ști noi cum se face talentul, și ce este acesta, l-am fabrica în serie, și l-am ieftini pe piață, ca nasturii de caseină! . . . Dar încă nu ne-a reușit, pînă în prezent.

Beethoven nu a rezistat ispitei de a stenografia trilul Privighetoarei, în *Simfonia a șasea*, zisă *Pastorală* (în Fa major, cea mai blondă dintre tonalități). Dar trilul ei, pe trei portative din „Scena la rîu", exprimă descurajarea compozitorului în fața greutății de a reproduce frumusețea din natură.

Am auzit, la Karlovy-Vary, în Cehoslovacia, pe Alte-Wiese, o Privighetoare electrică, la priză, care cînta celor care-și stropeau ficatul cu apă tămăduitoare (ziua) și cu alcool (noaptea). Nu era Talentul, era impostura lui.

Din marile sortilegii nocturne ale lunii mai, ies invariabil căsătorii, divorțuri, crime, poezii și cinci sau șase ouă, pe care Privighetoarea le clocește (el și ea, pe rînd).

Pînă la apariția puilor, el cîntă mereu, dar după marele eveniment, începe proza existenței: cară furnici la cuib.

În septembrie, frigul european răgușește vocile. Pînă și tenorul Mascalțonescu-Dodesus își pune un fular la gît, ca să înțelegem că el e tenor. Se apropie marea călătorie peste mări, de unde ne sosește, în schimb, Orga de Barbaria. Privighetoarea a plecat încă din iulie! . . . Călătorie de suflete sărace, modeste, în cîrd cu păsări de un lux orbitor, cum sînt paradisiacele. Nu-i deloc adevărat că pleacă cu pupezele, cocorii, berzele, rîndunelele! Nu întreabă nimeni de Privighetori. Zboară cu greu, și obosesc ușor. Aterizează de sute de ori, cu riscul vieții, după hrană, după odihnă. Unele se salvează și mai vin la noi și anul următor.

Stima de care se bucură acest trubadur al codrului îi vine din aceea că pînă și cele mai calificate brute, în tinerețe, au iubit barem odată și au auzit gratuitul salt în divinitate, pe care îl prezintă Privighetoarea.

Unii îi ignorează pînă și existența. Pe un clar de lună, în mijlocul unui tril de Privighetoare, o domnișoară mi-a spus:

— Ia auzi, dragă, cucul! Ce frumos zice! . . . Ce-o fi zicînd? O fi mîncat?

În *Decameronul* lui Boccaccio, aflăm că doi tineri au ascultat, o noapte întreagă, Privighetoarea, și că, la ziuă, cînd au adormit, ea ținea Privighetoarea, în mînă . . .

Toți artiștii se domesticesc! . . .

PUMA, sau ALIATUL-FEROCE-AL-OMULUI

PISICA ASTA CARE CREȘTE PÎNĂ APROAPE DE MĂRImea unui leu este un veritabil Oficiu de Informații, în Patagonia: știe despre fiecare ce face!

Carnasieră, ca toate felinele, lipsită de pijamaua ordinară în care se îmbracă tigrul, arboricolă doar atunci cînd vrea, dar în general terestră, Puma deține recordul celui mai ondulat, mai mlădios și mai elegant mers pe jos, dintre toate mamiferele lumii. Mersul ei este un adevărat balet.

Inteligentă, judicioasă pînă la aparențele unei etici, Puma a observat că, dintre toate jivinele pădurii, tigrul, ruda sa, reprezintă caracterul cel mai abject, așa încît îl dușmănește fățiș și aplică sistemele acestuia numai împotriva lui: acolo unde reușește să-l atace, îl sfîșie fără menajamente, fie că-i e foame, fie că nu. În restul timpului, Puma se hrănește numai cu micro-animale și numai în limitele apetitului.

Astfel, foamea i se mai potolește uneori, dar ura contra tigrului nu are margini, nici repaos.

În clocotul acestei patimi, Puma nu știe nici ea, nici noi, dacă are, față de om, vreun sentiment umanitar, însă — vrînd-nevrînd — trebuie să recunoaștem că a devenit cel mai feroce dintre aliații noștri. Dar, ca orice felină, ea nu face nimic fără un interes. Interesul, care e comun tuturor ființelor, devine vizibil ca o cocoașă, la neamul pisicesc.

Puma folosește pe om, așa cum omul folosește rîmele, la pescuit. Ea a observat predilecția tigrului de a ataca omul. Acolo unde ea vede oameni, este sigură că va apărea tigrul, ca să-și aleagă victima. Puma se ascunde bine, fie într-un tufiș, fie

într-un copac, şi-l aşteaptă. Găseşte femei şi copii dormind, în umbra pădurilor. Puma nu atacă niciodată ființa umană. N-are nevoie: vine dumnealui, vărul, tigrul! Îndată ce-l vede pregătindu-se să se repeadă la om, Puma îi sare în spinare, îl căsăpeşte, îl rupe în bucăţi, în cîteva clipe, fără alt motiv decît acesta: să-l sature de vînătoare! Este singurul sport care o pasionează. Pisica asta imensă a făcut, din tigru, şoarecele ei! Tigrul nu se teme nici de elefant, nici de şarpele-boa. De Puma, fuge ca dracul de tămîie. O găseşte antipatică. Are serioase motive personale.

În grădinile Zoologice, custozii ştiu bine că aceste animale înrudite nu se pot suporta. Dacă prin neştiinţă, sau prin imprudenţă, cuşca tigrului se învecinează cu cuşca Pumei, ambele animale mor, primul de frică, al doilea de furie: nici unul, nici celălalt nu mai pot să se hrănească. Există stări conflictuale atît de adînc înrădăcinate, încît nici o raţiune nu le poate stinge.

Cu toate celelalte feline, Puma se află în relaţii amicale. Are doar acest mic cusur: nu poate să ierte canalia!

Puma are un suflet de penalist. Dezinteresaţi cum sîntem, o admirăm şi o iubim.

Biletul de intrare la Menajerie nu e scump. O găsim sigur acasă.

BROASCA ŢESTOASĂ, sau DESTINUL

NATURA A FOST GENEROASĂ CU ACEST MĂRUNT strămoş al tancului. I-a dat, ca şi melcului, un domiciliu ambulant, în plus deosebirea că e bine blindat. I-a împodobit casa cu plăci refractare sudate, bombate, rezistente, i-a dat un plastron cu frac alb-gălbui, o dantelă marginală care e frumoasă la privit, dar tăioasă la pipăit, aşa cum e necesar pentru a impune adversarului distanţă şi rezervă.

A făcut din Broasca Ţestoasă un animal neatrăgător, i-a dat un cap de actriţă ieşită la pensie, un gît afon şi cu expansiuni cutanee ce-i dau aparenţa unui picior varicos, un cioc de papagal, o gură fără dinţi, iar pe corp nici pene, nici solzi strălucitori. E o reptilă cheloniană. Natura a înzestrat-o cu tot ce trebuie unei vieţi pentru a se dezvolta interior, netulburată, nederanjată nici de duşmani, nici de amici. Totul părea a fi fost conceput pentru a fi aplicat cu generozitate pe toată scara zoologică, în scopul de a ameliora sufletul animal, în optime condiţii de siguranţă. Scutită de a naşte pui vii, deci ovipară ca găinile şi ca reptilele, Broasca de tip „testudo" se găseşte pe pămînt ca şi banii: există mărunţiş mediteranian (testudo graeca), fină şi micuţă ca drahmele, dar există şi moneta mare, elefantină, sub protecţia lirei engleze, în colonii, în insulele Seychelles; în Europa, de toate dimensiunile pe care brutarii o dau pîinilor, iar în Galapagos, uriaşe, pînă la o jumătate de tonă.

Dar ca să nu fie nici ea sigură de nimic — şi tot ce trăieşte, prezintă o secretă şi gingaşă vulnerabilitate — natura i-a dat o carne dulce şi savuroasă, şi cu asta a înscris-o în catalogul fricoşilor. O cu-

legem de pe fundul carapacei, ca pe un rest de dulceață, cu lingurița, și o tratăm din punct de vedere culinar, în industria de supă.

Inutil este testitudinară, degeaba este reptilă și amfibie, nefolositor-terestră sau acvatică, sălbatică sau domestică. În van e discretă, nu latră, nu mușcă, nu cîntă, nu miroase, în mod neapreciat își îmbălsămează corpul înainte de moarte, pentru ca să nu semnaleze niciodată cadavrul ei înmiresmat, ca odinioară mumiile faraonilor. Orice ar face Broasca Țestoasă, oricum ar întoarce-o și-ar suci-o, ea nu va convinge pe nimeni că a fost alcătuită pentru a servi ca prototip de diplomat-cuirasat, în frac inuzabil care-i crește din piele, domol și pe picioare solide, cu egale aptitudini pacifice și războinice, așa cum trebuie să fie un ministru plenipotențiar, maleabil, adaptabil la mediu, delicat și politicos, dar energic și brutal cînd trebuie, pentru a servi culorile țării sale.

Dacă omul ar fi fost astfel protejat, poate că operele nemuritoare s-ar fi produs în serie, iar Shakespeare, Dante, Ibsen, Tolstoi, ar fi devenit tot atît de răspîndiți ca și oamenii obișnuiți. Ar fi izbucnit mai puține conflicte între noi, dacă n-ar fi fost decît pentru motivul că fiecare am avea, în spinare, o structură defensivă, locativă; am fi avut idei mai moderate și mai rezonabile, nelăsînd rapacității și luxurei cîmp deschis pentru conflicte; ne-am fi mulțumit, așa cum sîntem satisfăcuți de tot ce ne-a dăruit natura, unde nici o ființă cu doi ochi nu pretinde să aibă trei sau trei sute.

Însă natura nu poate fi decît obiectul unor științe constatative, statistice, descriptive sau moral-raționale. Broasca Țestoasă trebuie să rămînă monumentul firesc al defensivei inutile, al certitudinilor relative, al vulnerabilității inevitabile, al Călcîiului lui Ahile, al Frunzei de pe umărul lui Siegfried, din legenda Niebelungilor.

— Vei muri strivit, lovit într-un accident! — a spus Oracolul, într-o zi, marelui tragedian Eschil.

— Nu se poate!... Așa ceva nu e cu putință!... Eu duc o viață retrasă. N-am nici o pricină cu nimeni. N-am o meserie manuală, n-am unelte grele care să mă lovească. Eu sînt scriitor. Scriu tragedii

inimitabile. Mai am atîtea opere de scris! — se jeluia tulburat anticul și nedepășitul nostru confrate grec. Mă voi duce la țară, într-un loc pașnic, unde nu se întîmplă nimic, și am să scriu acolo!... Nu mă voi culca decît sub cerul liber, ca să fiu sigur că nu voi pieri la vreun cutremur de pămînt, sub dărîmături!... Nu, nu, Oracolul nu știe ce spune...

Și Eschil s-a dus la țară, unde s-a apucat de scris. Mai erau încă vreo cinci sute de ani pînă la începutul erei moderne. Scriitorii mai aveau liniștea de a gîndi fără patimă. După acest pneumatic al Oracolului, tot ce a făcut Eschil a fost să se retragă din viața sportivă, unde concurase la Maraton, cu fratele său Cynegir, care a cîștigat, cum am zice noi astăzi, cupa și tricoul galben. Eschil scrisese niște sublime tragedii. Cine n-a auzit de Perșii, de Cei șapte contra Tebei, de trilogia numită Orestia? Toți le știm pe dinafară! Nu-i așa? E vreunul să nu le fi citit? Așadar, s-a dus omul la țară, ca să se ferească de o moarte violentă.

Pe cînd se plimba, sub cerul liber, cufundat în meditație, un vultur, care zbura foarte sus, la altitudini reci, de invizibilitate, a scăpat din gheare o Broască Țestoasă care a căzut drept pe capul lui Eschil, și Eschil a murit de meningită.

Acest fapt istoric ne-a înduioșat atît de mult, încît ne-a sugerat ideea filantropică de a efectua bombardamente din avion.

— Nimic nu e sigur pe lumea asta! — oftează Broasca Țestoasă și analfabetă.

— Nimic nu e sigur pe lumea asta! — oftează pseudo-filozofii, atît de „alfabeți".

Extremele se ating.

Sînt nevoit să spun că din carapacea acestei reptile, ingeniozitatea noastră fabrică ceea ce numim noi obiecte de ebenisterie, mînere, filigranuri transparente, prin care joacă lumina ca prin cupele de vin, piepteni, rame de ochelari, zise de „bagà". Exista o rațiune pentru a vîna testudul. De cînd industria oferă o „bagà" sintetică mai bună, mai rezistentă, mai elastică și mai ieftină, de ce se mai

ucide testudul, în regiunile calde, unde carnea nu e cerută?

Probabil, pentru a răzbuna moartea lui Eschil!... La Eschil ne gîndim mereu, îndurerați, zi și noapte!

Pedepsim Broasca. De vultur nu ne legăm. Această nobilă trăsătură de caracter merită să fie consemnată.

PARAZITUL DE TRANDAFIR, sau ROBIA-ÎN-STARE-NATURALĂ

IATĂ-L ŞI PE DUMNEALUI, CARE ŞI-A ALES, DREPT cîmp de bătaie, o roză!

Războiul celor două Roze, adică în paguba rozelor, nu e singurul din istorie.

Despre Parazitul de Trandafir, se crede că nu-şi mai pierde timpul cu ouatul, ca ceilalţi paraziţi, ci naşte pui vii, ca pisica. Ar fi o enormitate neverosimilă. E mic, dar e prolific. L-aţi văzut, desigur, pe faţa inferioară a frunzelor de trandafiri, sub forma unui păducel verde, înghesuit, în formaţiuni paramilitare, miniaturale. După zece zile de la naştere, parazitul acesta începe şi el să nască. Fiecare individ e tatăl sau mama unei serii de cincizeci, bunicul unei serii de 2500, şi străbunicul unei serii de peste cinci milioane. Numai în timpul necesar unui boboc de trandafir pînă să devină floare, Parazitul Trandafirului este în stare să umple grădina, strada, lumea, cu miliarde de paraziţi horticoli. Însă nu toate fiinţele înmulţindu-se, în ordine geometrică, sau ca el, merg direct la idealul Numărului. Natura e ponderată şi ponderatoare: i-a dat forţa de a se multiplica, dar nu şi pe aceea de a se apăra.

Deocamdată, va debuta în arta invaziei, poate în speranţa că va face mare carieră în grădină. Strecurîndu-se pe sub corsajul împodobit cu o roză, pe un piept palpitant şi feciorelnic, parazitul va provoca pielii iritaţii, eritemuri, dermatoze etc. şi va fi ucis. Totuşi, este destul ca un singur exemplar, pe o frunză, să se salveze, pentru ca, prin multiplicare progresivă, să devină un flagel verde-apos şi

vital. Buruiana devine animal, sub ochii noştri neîncrezători.

Minunea asta o face parazitul, dar actul al doilea este mai interesant.

Ca din senin apare coccynela, gărgăriţa smălţată, roşie, galbenă, albă, cu şase puncte pe elitrele ei coraliene. Pacifistă gînganie este şi gărgăriţa noastră! Ea se urcă pe tulpina florii, şi începe să mănînce paraziţii de floare. Într-o singură zi, mănîncă peste două sute de pediculidaţi. Îi găseşte delicioşi, de aceea îi preferă. Lîngă coccynelă, soseşte la ospăţ omida unei muşte care se numeşte (nu se numeşte ea aşa, dar vorba vine!...) „syrphe", o fiinţă remarcabil de lacomă, ca şi de altfel victima ei, anoplură.

„Syrpha" asta avînd un stomac mai delicat decît gărgăriţa, îşi tescuieşte vînatul, îl suge cu mijloace de vampir, lăsîndu-i corpul întreg, lipsit de viaţă. În tot timpul cînd se produce acest carnaj entomologic, Păduchii de Trandafiri stau cuminţi, unii lîngă alţii, neştiind ce se petrece în vecinătate, cu ei, cufundaţi în visul lăcomiei lor neîntrerupte.

Pînă acum n-ar fi nimic. Fără concursul acestor două insecte, pămîntul întreg s-ar fi populat exclusiv cu paraziţi.

Dar soseşte furnica!... Asta umblă după vaci!... Şi vaca ei este tocmai vampirul rozelor! A descoperit ea, că, dacă atinge un Parazit de Trandafir cu un strop de acid formic, parazitul, de usturime, transpiră numai nectar! Descoperirea furnicii este că păduchele secretează un fel de miere, un elixir, care se expulzează numaidecît atunci cînd e gîdilat ştiinţific, cu antenele ei acidulate. Cel puţin funcţiunea semnalată aici nu e adusă în ştiinţă de om, ci de furnică. O lovitură, două, şi individul dă drumul unei picături de ambrozie. În asemenea condiţii e mai bine să-l exploatez decît să-l omor!... — s-a gîndit furnica.

— De ce să mă mai deranjez, urcîndu-mă sus pe trandafir, cînd aş putea să aduc vacile astea, la mine acasă!... Le voi spune că le apăr de gărgăriţă!...

Fiecare furnică întreţine, în apartamentele din fund ale furnicarului milioane de Păduchi de Tran-

dafiri, lăsați să se multiplice în neștire, pe frunze aduse de la suprafață. Cu produsul lor zaharat, furnicile își alăptează puii. Primăvara, furnicile scot și depun pe Trandafir cîteva „vaci" ca să se înmulțească.

Inutil, acești pediculidați ar protesta contra nemiloasei exploatări ce se face cu ei. Natura e nemiloasă. Zadarnic ar invoca ei argumentul că ar fi cine știe ce de capul lor că sînt niște paraziți crescuți numai pe roze, și fac parte din faimoasa familie a Phytophterelor, că — mă rog! — sînt și ei niște beizadele de Aphidide!

Furnicile nu se impresionează de astfel de argutii!... Grație exploatării lor, Păduchii de Trandafir sînt reduși la un număr nepericulos pentru om, iar omul are astfel răgazul să reflecteze la formele teribile ale naturii amorale, care a inventat robia.

13-21

SCORPIONUL, sau FORMIDOLOSUS

E UN NOBIL CĂZUT ÎN IMBECILITATE ȘI ÎN VENIN. Păianjen, sau rac — nu se știe bine ce-i — Scorpionul locuiește departe de om, și nu dă lupta cu omul decît atunci cînd e provocat. Acceptă orice condiții, oricît de inegale, și termină totdeauna eroic, adică prost, pentru el.

În sudul Franței, copiii prind Scorpionul, îl împrejmuiesc într-un cerc de cărbuni aprinși, lăsîndu-l apoi să-și caute ieșirea din cerc. Scorpionul aleargă în toate părțile, de colo pînă colo, iar în clipa cînd înțelege că n-are ieșire și este condamnat, se sinucide, împlîntîndu-și în abdomen acul lui înveninat.

Avem motive să-l stimăm. El moare cu noblețe, ca Seneca. Nu-i putem da alt nume decît pe acela de Formidolosus.

Pe scara speciilor subumane, Lama, Scorpionul, Pițigoiul, Rîndunica și O'Capi se sinucid „cu mîna proprie". Numai primii doi enumerați își servesc moartea; ceilalți se lasă să moară.

Zeița Diana, despre care mitologia ne-a lăsat legenda că nu avea ispita lesnicioasă, cum erau cele mai multe divine consore, a poruncit Scorpionului să înțepe în picior pe donjuanescul Orion, care-i făcuse propuneri rușinoase, o brutalizase, ba chiar trecuse la un început de viol prea trivial pentru a mai fi divin.

Orion este primul amant celebru ucis de Scorpion, dar după el, au mai fost destui...

Decăderea zeilor mitologiei, urmată de înlocuirea lor cu doctrinele monoteiste, a redus pe nobilul, pe stupidul Scorpion, la o crîncenă mizerie. Neprote-

guit de nimeni, s-a mutat sub o piatră, și trăiește acolo, cu piatra-n cap, cum e mai rău.

Păgînismul învins s-a mutat în astre, și în codițele astrelor, care sînt artele. Mai există și azi oameni care întreabă de cărți de descîntece, de tălmăcirea viselor etc... Dar aceștia sînt rari. Știința a măturat lumea de prostiile prestigioase.

Astronomia s-a dovedit astfel mai ospitalieră decît alte științe.

În nopțile cînd el este lăsat în pacea și în foamea lui cea de toate zilele, Scorpionul iese de sub piatra domiciliară africană, și își înalță privirile spre cerul înstelat. Vede acolo, între constelația Balanței și a Săgetătorului, locul său bine precizat, de a opta zodie din Zodiac, vizitată de soare numai în luna octombrie.

Atunci, Scorpionul apare sub forma unui bătrîn demodat, care izbutește să fie rău și antipatic, fiindcă n-a putut să înțeleagă o altă lume care să-l iubească și să-l schimbe, în afară de a lui, și care își caută prin hrisoave cunoscute numai de șoareci, blazoanele ridicole, ambițiile ascensionale, noblețea coborîtoare, preferînd să trăiască exclusiv prin locurile fierbinți, pe Ecuator, ca toți aceia care nu mai au gratuități decît de la soare.

O dată cu lichidarea Olimpului, multe s-au schimbat.

Orice formă de bun-trai duce, în mod inevitabil, la crearea unui Olimp, care e viabil numai atît timp cît se sprijină pe sincera adeziune a celor mulți, și nicidecum pe corupție și pe exploatare, cum a fost lumea Mitologiei. Nu numai lipsa și suferința mențin ființele în superioritate. Lumea nu mai poate fi terorizată de Scorpioni.

Reformele au creat inevitabil cîștigători și păgubași, dar prin ele s-a asigurat progresul. Firesc era să fie învinsă și zodia Scorpionului. A pieri cu noblețe, nu e interzis nicăieri.

O fi avut Scorpionul vreun ideal?

Dacă l-a avut, acum cînd trece în moarte, sau mai exact, la altă instanță a materiei, voi ieși pe puntea vaporului, și-l voi saluta pe învinsul care se duce la fund! Nu-l voi insulta. Nu e nici primul, nici ultimul greșitor pe pămînt. Și nu e nici ultimul

prost. Slăbiciunea și simpatia celor duioși fac bestiei învinsă un mare rabat la celebritate. Nu vreau să i-o acord.

Scorpionul n-a fost, sufletește, decît un ordinar împărat al preistoriei. N-a fost decît un ifos agresiv, o nevaloare voluminoasă. Era firesc ca natura să-l elimine, ca tot ce nu lucrează în sensul naturii.

Fauna mitologică mai supraviețuiește: în cărți, în lumea Artelor, în constelațiile cerului, și pe sub pietre. Este ultima și cea mai cutremurătoare splendoare a ideilor fosilizate. Dar pe tine de ce să te păstrez? Ce-ai reprezentat mai mult decît profesionalismul crimei? Ai trăit prin prostia altora, și ai pierit prin a ta proprie.

ȚÎNȚARUL, sau BOALA-ÎN-CONSIGNAȚIE

NUMELE ROMÂNESC AL ȚÎNȚARULUI ESTE FĂCUT DIN contactul efemer al Zoologiei cu Istoria, și ne deșteaptă sonoritățile cifrei 5. Într-adevăr mulți soldați romani, din legiunea a Cincea Macedonica, aduși de civilizația Romei, în lumea elenică și dacică, au murit de malarie. Nu se cunoștea boala, nici agentul ei, care e anofelul, culexul malaric, dar oamenii ocoleau soldații legiunii a Cincea, temîndu-se ca de o boală contagioasă. Îi numeau Quinquenarii, cincinarii, adică Țînțarii.

Am avut în casă, timp de trei zile, un Țînțar foarte cumsecade, fixat pe un perete, în poziția metaniilor de ispășire a călugărilor: cu capul în zid, cu picioarele lăsate mult în urma corpului, cu aripile strînse sus, pentru ca transparența lor superbă să nu deștepte inițiativa dușmanilor. Timp de trei zile și trei nopți, Țînțarul nu s-a clintit din loc. Începusem să cred că e bolnav, și că postește. Invidiam o atît de liniștită agonie.

În a patra zi, inima mea îmi șopti:

— Du-te pînă la farmacia din colț. Cumpără de acolo cîțiva infuzori malarici, cîțiva „microbi de paludism", cum zice vrăcița lui Esculap, și dă-i Țînțarului să-i mănînce! Poate că se face bine! N-ai, în fiecare zi, un prilej ca acesta de binefacere.

Așa am făcut. Malaria este o boală, dar și un leac și se găsește în comerț. Am pus „microbii" pe o farfurioară, și i-am oferit pacientului meu, pe care-l socotisem aproape mort. El însă, îndată ce s-a desprins de lîngă mine, manifestînd o indignare nervoasă prin modul neospitalier în care-l deșteptasem, zburînd, fără să se fi atins de apetisanții microbi, mi s-a așezat pe frunte (fiindcă acolo premeditasem greșeala), și într-o clipă, mi-a dovedit că are malarie.

Avea!

Am făcut febră vesperală înaltă, am tremurat ca un african, m-am amărît cu chinină. A fost o tristă experiență și o durabilă amintire.

Trăiesc printre noi ființe cărora nu li se poate face binele, fiindcă nu doresc să aibă, sub nici o formă, relații cu oamenii. Slăbiciunea lor nu-i povățuiește la nimic. Au un univers de gîndire și de simțire care-i fac refractari, arțăgoși, enervanți și nervoși, preferînd să fie striviți, cu cea mai mare plăcere, numai pace să nu aibă, cu noi. Asta pare o boală mai gravă decît malaria.

Agenții sînt Culexul și Anofelul, propagandiștii cei mai serioși ai maladiilor contagioase, ca bunăoară paludismul, frigurile galbene, dangua, filarioza și, în fine, sifilisul, micile atențiuni pe care ni le lasă în trecere, iar cînd nu au nimic din aceste delicate catastrofe personale, ne dau cel puțin un oedem dureros.

Sub căldurile toride, milioane de oameni drenează suprafețe mlăștinoase, plantează arborele de chinină și fabrică prafurile providențiale. Capitaluri neînchipuite sînt investite într-un comerț remunerator, în lumea întreagă, și dacă, prin absurd, Țînțarul ar fi exterminat, s-ar prăbuși bănci, afaceri, plantații, profesiuni, dintre care multe atîrnă de acest „mosquito". Se scriu cărți savante despre el. Studiem fără încetare problema bălților. Aclimatizăm pești din grupul cyprinideelor, care nu se hrănesc decît cu larve țînțărești. O astfel de piramidă de investiții nu se poate dărîma fără riscuri.

Așa cum arată, firav și neînsemnat, Țînțarul face să progreseze profesiunile filantropice, asigură clinicilor și spitalelor o clientelă viageră, consolidîndu-ne ideea că ispășim cu adevărat, pe pămînt, păcate de a căror virulență nu ne apără decît acțiunea hapo-prafo-fiolo-benevolistică și funcțiunea Banului, aceste necesare Nenorociri Savante.

Ţînţarul nu vrea să ne provoace nici deranj, nici şomaj şi nu dispare, fiindcă barem atîta ştim şi noi, şi anume că acolo unde odinioară ne muşca un Ţînţar, s-ar putea să ne muşte un armăsar.
Ordinea din natură este mai suportabilă...
Cineva trebuie să ne rupă chelea!...

FAZANUL, sau FORMA-COMODĂ-A-GENIULUI

SEZONUL DE VÎNĂTOARE ÎNCEPE ŞI SE TERMINĂ CU Fazanii, aşa cum răsfăţul începe şi se termină cu şocolata. Cine nu e destul de abil pentru a împuşca sitarul, dropia sau cocoşul de munte (păsări de campionat), sau nici prepeliţa şi potîrnichea (o specie de vînat de clasa a doua), dar nici nu e destul de stupid pentru a trage cu puşca după găinile din curte, acela se duce la vînătoare de Fazani. Are mîngîierea de a aduce trofee mai substanţiale, de o valoare economică indiscutabilă sporită, dar sub raportul cinegetic neglijabilă.

Fazanul e tot o rudă parvenită a galiformelor suspomenite, e mai voluminos, e mai vizibil, ca ţintă, e aproximativ zburător, dar duce o viaţă mai mult terestră, creşte bine în aşa-numitele parcuri de Fazani, plantate cu pădure de jur împrejur, pentru ca vînătorul să se creadă, pur şi simplu, vînător.

Pasărea asta n-a fost totdeauna în acest hal. Are strămoşi splendizi, pe munţii cei mai înalţi ai planetei, în Asia Orientală, în masivele chinezeşti, unde cu un penaj magnific, de o eleganţă fără comparaţie posibilă, stropită de culori inimaginabile, pe lîngă care păstrăvul însuşi e umilit, Fazanul a devenit obiectul unui adevărat cult, din partea tibetanilor, oameni sensibili la minunile naturii.

În Europa, Fazanul s-a pripăşit în nişte condiţiuni fanfaronado-istorice. Filip cel Frumos, regele Franţei, se lăsa greu la invitaţiile Vaticanului de a porni în cruciadă. Atunci trezoreria papalităţii a recurs la „n e r v u s r e r u m g e r e n d a r u m", cum scrie Eminescu într-o Epistolă, adică la argumentele care fac ca lucrurile să se mişte: la bani! Fazanul a

fost trimis de papă, ca plocon, la Curtea regelui Franței. Cînd regele a mîncat din minunea asta silvicoculinară, i-a plăcut atît de mult, încît cu gura plină și cu barba unsă pînă sub centură, unde boxerii n-au permisiunea să lovească, Filip cel Frumos a promis și a jurat că va extermina pe otomani și anume chiar în anul 1454, nu mai tîrziu! ... Bineînțeles, cruciada aceea proiectată, în vederea căreia baronii bourguignoni și baronii flamanzi oferiseră regelui francez Fazani gătiți cu perle și cu briliante, n-a mai avut loc, din cauza lui Carol al Șaptelea și a Sfintei Ioana d'Arc, și au fost abandonate toate idealurile congestive ale momentului, în favoarea unui război cu englezii. Dar cu ocazia asta, Fazanul a rămas în Franța, apoi pretutindeni, și o duce bine pînă în zilele noastre.

Fazanul e singurul cocoș monogam (poligam e și cocoșul sălbatic, nu numai cel de curte).

Dacă se vînează atît de mult, cum se face că n-a pierit? Monogamia Fazanului e un factor anti-economic: Făzănița, ca soție fidelă a unui soț fidel, n-are caracterul destrăbălat al găinii. Deci încă o dată: cum n-a pierit?

Să vedeți cum. Omul știe să combată monogamia, fiindcă o combate și în alt domeniu (fără a mai spune unde, cînd și cum), cu oarecare succes. Încăput pe mîna omului, Fazanul devine o orătanie de curte, unde i se oferă, în fiecare zi, altă Făzăniță, iar el, politicos, divorțat cu de-a sila, ce poate face? Își întemeiază căsnicie nouă, de șapte ori pe săptămînă. Sexualitatea lui este forțată. De aici decurg generații de pui, obținuți prin înșelăciune. Vrea să fie cinstit, dar omul nu-i dă voie!

Fazanul numit Lady Amherst este una dintre minunile naturii, o pasăre de înălțimea curcanului, cu un cap gros îmbrobodit în penaj, ca al bufniței, dar cu ochi mici ca ai galinaceelor, cu gîtul scurt care face una cu pieptul bombat și expus, ca din fracul lui Le Bargy, cu un plastron amețitor de frumos, care se prelungește cu de două ori lungimea lui, în coadă. Ciocul îi e scurt și încovoiat, ca al papagalului, piciorul zvelt călcînd ca balerina Maria Wigmann, iar culorile care îl împodobesc sînt atît de variate, după spectrul solar, atît de metalice și

de medalioase, încît arta bijuteriei și a smalțului nu va reuși niciodată să ne ofere o copie comparabilă. Fazanul argintat, în pelerina lui alburie, și cu expresia aceea de pasăre comună, nu se compară cu Lady Amherst.

Fazanul reproduce, în lumea păsărilor, destinul acelor utile talente mărunte, incapabile de a suporta marile singurătăți, unde s-au făurit marile creații. Toată arta Fazanului este el însuși. Vanitos, plin de el, frumos și prost pînă la superlativ, suferă dacă nu e admirat. Tuturor artelor li se acordă o libertate și o independență, în cadrul legilor făcute pentru cei mulți. Fazanul nu aduce nimic nou. E mediocru. Va ajunge departe. Nu e tocmai Fazanul acela care să merite aceste excepționale daruri, dar el e beneficiarul lor, fiindcă suportă apropierea oricui, are o fire acomodabilă și savuroasă. E o pasăre parcă născută pentru a trăi la fotograf.

Dincolo de limitele caracterului de Fazan, încep necazurile pentru artist, cît și pentru societatea umană care l-a produs.

Este ceva mîhnitor faptul că tot ce se dovedește excepțional dotat, în ordinea facultăților creatoare individuale, vine pe lume însoțit de nenumărate defecte, de oribile antipatii, de înfățișări fizice neatrăgătoare, și de paradoxale inegalități partitive, în caracterul fiecăruia. Nu toți oamenii de geniu aduc coincidențe fizice armonioase, ca Goethe. Găsim fizionomii angelice la criminalii de drept comun; și figuri posace, triste sau insignifiante, la oameni de o mare puritate, ca Beethoven, Kant sau Dostoiewsky; frunți înnorate la aticul Tolstoi, sau la Baudelaire, și aparențe false de seninătate la Shakespeare, sau la Petrarca.

Totul este să-i descoperim și să-i acceptăm, așa cum sînt ei.

Fazanul nu e decît o expresie blîndă, de sufragerie, a geniului din natură.

Post-scriptum.
Nu jumuliți fazanul decît cu o jumătate de oră înainte de a-l frige.

Carnea lui se parfumează din propriul penaj, după ce a fost ucis. Și pe artiști îi parfumează opera, atunci cînd nu mai încurcă circulația. Natura nu poate suferi pe îngîmfați.

CURCA ŞI CURCANUL, sau MAGNIFICENTIUS UMILIT

UN PRIETEN PE CARE L-AM PIERDUT, PREOCUPAT DE psihologia nebunilor, a spus:

— Curcanul este un dement, care se crede Curcan!

O pasăre metalică în întregime, împodobită ca o paparudă, a cules un moţ de păr, din care şi-a făcut o mustaţă pe piept! Şi-a construit, cu o rară obscenitate, nişte erectile pungi pe care le-a atîrnat dedesubtul ciocului (cum să nu ne scandalizăm!), adică exact acolo unde, în mod natural, ar fi putut să-şi poarte barba!... În plus, el a reuşit să fie licenţios chiar şi prin culoarea anexelor pliscului şi gîtului, prevăzut cu un apendice inflamabil, iritabil, dilatabil şi ridicol în atitudini de cabotinism imperial, cu disponibilităţi de sînge albastru, care-i apar decorativ, ca mărgelele! Cogeamite bărbatul, apare ca o tahitiană alcoolizată de nişte marinari europeni!... Curcanul este subiectul de rîs al găinilor din curte.

L-aţi văzut umflîndu-şi pieptul lui de hoplit, zbîrlindu-şi penajul, coborîndu-şi majestuos aripile ca să atingă cu egretele pămîntul, iar cozii dîndu-i forme solare.

Unii, văzîndu-l aşa umflat, zic: — Acum să-l tăiem, că acum e gras!...

Lungindu-şi gîtul, astfel îmbrăcat în odăjdii, ca şi cum s-ar fi declarat şef de trib, Curcanul scoate o cascadă de sunete pretenţioase. Ar vrea să ne dea o proclamaţie, dar îi lipsesc ideile şi se miră că nu i se acordă nici o atenţiune.

Cocoşul îl priveşte cu milă, numai cu un ochi, înclinînd puţin capul, sceptic: — Ăsta nu ajunge bine!...

Găinile se adună şi-şi spun una alteia:

— Nu vă uitaţi la el!... Nu-i daţi nici o atenţie... Lăsaţi-l să sufere!...

Într-adevăr, după o propagandă de un sfert de oră, Curcanul e vînăt de necaz! Nu-l ascultă nimeni! Păcat de diatribele şi de proclamaţiile lui!... Este ca un „şuietar", într-un mediu unde nimeni nu-l ascultă.

Curca se apropie de el, umilită de comentariile găinilor, şi-i şopteşte confidenţial:

— Maiestate, ocupă-te puţin şi de mine, roaba ta credincioasă... În gloata asta inferioară, eşti un filozof neînţeles... Numai eu te admir, numai eu te înţeleg!...

Bine vorba nu sfîrşea, Curcanul se desumfla, consoarta şi-o dezmierda, se-ngîmfa, se-mpintenea, pînă ce se răcorea, apoi se îndepărta, şi din nou filozofa!

Curca face pînă la douăzeci de ouă, pe an.

Pentru că, într-o gospodărie, nu poate fi crescut decît un singur Curcan, toată superbia lui de sultan, din unicitate i se trage. Se simte sigur pe situaţie! La fermele şi în gospodăriile unde sînt crescuţi mai mulţi, nu se mai umflă atît, temîndu-se de bătaia confraţilor! Deci şi Curcanul se dovedeşte educabil!...

Curca, în schimb, poartă mereu o zdreanţă de rochie pe ea, şi o melancolie de soţie neglijată. Ea cugetă, ca La Bruyère: Trebuie să rîdem mai înainte de a fi fericiţi; altfel riscăm să murim înainte de a fi rîs! Într-adevăr, soţul ei este singurul ridicol, dar dacă ar rîde de el, l-ar pierde...

Dacă, la bucătărie, nu s-ar fi inventat acest fel gastronomic care se numeşte Curcan-umplut-cu-castane, am putea crede că nu există nici o dreptate pe pămînt! Cu ocazia pregătirii acestei fripturi, Curca are fericirea, şi ea, să mai stea puţin alături de bărbatul ei legitim... Acest galinaceu provine din patria emancipărilor tardive; paradisiac, în haine demodate, el ne ţine predici despre cugetătorul neînţeles.

LENEȘUL, sau CONSOLAREA NEFERICIȚILOR

IDEALUL A FOST INVENTAT DE FILOZOFI PENTRU A NE face mai nefericiți!... „A filozofa, este a învăța să murim", a scris Montaigne.

Din clipa în care am pus dinaintea ochilor noștri un soare atît de luminos și de iluzoriu, răul cel mai mare nu ne mai vine de la natura ponderată, ci de la noi înșine, de la o imaginație excitată, adică exact din sentimentul de intangibilitate a idealului. Cei care au exploatat pe om ne-au propus idealuri intangibile, rezervîndu-și domeniul tangibil.

Cînd imbecilul rege Tobol, la vîrsta de optzeci de ani, a primit vestea că regina lui, frumoasa și tînăra, de treizeci de ani, a dat naștere unui copil de sex bărbătesc care să-i moștenească tronul, octogenarul s-a simțit de două ori omagiat: ca părinte, și ca mascul. Paternitatea este o chestiune de încredere, iar masculinitatea, una de demonstrație practică.

Regina însă, care știa mai multe decît Tobol, soțul ei, în privința modului cum se fac copiii unei astfel de conjugalități, a dispărut din palat, cu husarul ei, lăsîndu-i copilul pe brațe.

Acum, Tobol plîngea ca o vacă spaniolă, în halat și-n papuci, neînțelegînd cum a putut regina să găsească un bărbat mai „bine" decît el. Apoi, în nefericirea lui, s-a gîndit să asigure barem băiatului o fericire sigură.

— Numai filozofii știu ce e fericirea — gîndea Tobol. A chemat pe primul-dregător în audiență, și i-a poruncit să aducă la palat pe cei mai „buni" filozofi ai regatului, ca să-i consulte în privința rețetei infailibile a fericirii absolute. Barem prințul să nu sufere atît cît a suferit tatăl său!...

Primul-dregător i-a înfățișat, deocamdată, o listă cu toți filozofii. Dregătorul însă era sceptic în privința hotărîrii suveranului său.

— Sire, a spus el, filozofii se ceartă între ei, mai rău decît țiganii. Nu există doi care să fie de acord, între ei, asupra oricărei probleme.

— Cum așa? se indignă Tobol. Nu se înțeleg filozofii între ei? Atunci, ce păzești dumneata?

Încolțit de maniera asta, primul-dregător a întins pe masă lista cu numele filozofilor.

— Ăsta cine e? a întrebat Tobol.

— Ăsta e un pesimist.

— Dă-l încolo, nu-mi trebuie pesimiști, se scutură cu scîrbă și distincție regele. Dar ăstălalt cine e?

— Și ăsta e tot pesimist.

— Păi, ziceai că nu există doi de acord între ei; iată doi pesimiști...

— Scuzați-mă, sire, ambii sînt pesimiști, dar osebirile dintre ei sînt colosale: în timp ce unul preconizează dispariția lumii prin bombe, incendii și războaie, celălalt preconizează dispariția lumii, întocmai ca îngerii, prin castitate, abstinență și plăceri solitare!...

— Așa, bine zici!...

Au cercetat ei lista, care era lungă și au ales trei filozofi: un pesimist, un optimist și un eclectic. Apoi i-a adus pe tustrei în audiență.

Cu mincinoase lingușiri pe buze, Tobol i-a primit, în jachetă civilă. Ei erau în haine cîrpite.

— În fiecare zi, primul meu gînd îl îndrept spre voi, spre filozofii regatului meu... Dar vedeți, trebile mele de suveran mă împiedică să vă văd mai des. (Îi vedea pentru prima oară.) Și privind pe cei trei filozofi, care se codeau unul în spatele altuia, Tobol se opri asupra unuia care era gras, roșu la față, robust, sănătos:

— Dumneata, probabil, ești optimistul... zise Tobol.

— Da de unde dracu, sire, eu sînt pesimistul...

Tobol se înveseli și adăugă:

— Ei, spune-mi și mie, cum se poate îngrășa atîta un om care vede totul în negru?

— Să vă spun secretul meu: sistemul meu filozofic prevede că toate se vor termina prost. Toate judecățile mele au la capătul lor o tragedie. Însă lucrurile se petrec altfel, și din cînd în cînd, iese cîte unul așa de bine, care-mi merge la inimă, și sînt tare fericit, ca orice om simțitor la darurile hazardului, încît am ajuns la 140 de kilograme. Optimistul e dumnealui!... (Și arătă pe filozoful vecin.)

Slăbănogul de lîngă el era într-adevăr optimistul, și scuipa mereu niște căpșuni de sînge, într-o batistă. Tobol, intrigat, îl întrebă:

— Un filozof optimist să ajungă a fi așa de slab! Pari a fi bolnav. Spune-mi...

— Sire, sistemul meu filozofic prevede că toate se vor termina cu bine, feeric și superlativ... Dar lucrurile nu ies așa! Iar eu, care am un suflet de mimoza sensitiva, sufăr, mă mistui, și iată în ce hal am ajuns...

Al treilea filozof, cel eclectic, nu era nici carne, nici pește: ceva mijlociu. Avea arta sigură de a nu fi niciodată nici fericit, nici nefericit, era un fel de polip al existenței „amestecate". Pe tustrei, Tobol i-a dat afară!

— Trebuie să întreb un popă... Popii ăștia știu ei ceva, în privința fericirii de la profeții și mîntuitorii lor. Uită-te la ei cît sînt de grași! Ei ne învață să disprețuim materia, și dacă îi cauți, vezi că nu se ocupă decît de paradisul materiei lor... Să vină un popă!...

Așa că a adus la palat un cardinal, cel mai mare episcop, și l-a întrebat de fericire, iar clericalul i-a răspuns așa:

— Cînd oamenii erau fericiți, în rai, ei se simțeau nemulțumiți. Fiecare voia altceva, și voia altfel. Nu știa nimeni cum să fie acel altceva, nici de ce să fie altfel, fără să se fi pus de acord barem ei, între ei, în afară de latura negativă adică „erau contra"!... Și atunci, bunul Dumnezeu i-a dat afară din rai, spunîndu-le:

— „Descurcați-vă singuri!"... Acesta e secretul fericirii... În acest mod, Creatorul nu și-a mai uzat prestigiul dirijîndu-i, fiindcă fiecare om nefericit poate să-și spună: „Mi-am făcut-o singur cu mîna mea". În acest mod, Dumnezeu a rămas mare, cum ne arată Emile Baunier, în istoria numitului rege Tobol despre inutilitatea fericirii.

Nu puteam descrie animalul Leneșul, fără această pregătire introductivă. Natura are cruzimi care depășesc orice imaginație. Dintre toate făpturile pămîntului, Leneșul stă ca o enigmă, în fața noastră. Numai și numai suferința și nefericirea l-au conservat!

Leneșul — sau „Aiul" — e un mamifer rumegător, dar fără dinți; singurul mamifer cu mai mult de șapte cervicale, cu toate că aceste oase ale coloanei vertebrale ar trebui să fie proporționale cu numărul dinților, ca la toate vietățile. Dar ca la el, la nimeni!... Toate animalele sînt înzestrate cu arme, unele defensive (ca fuga), altele ofensive (ca forța fizică, ghearele, dinții, coarnele, copitele, acul veninos etc.). Leneșul nu are nimic din toate astea!... Nu e total lipsit de coadă, ca ruda sa „unau"-ul, dar decît să ai doar trei centimetri de coadă, mai bine lipsă!... La picioare are trei degete („unau"-ul are numai două, ca struțul); nu poate mișca separat pe nici unul; ca să rumege, n-are măsele; e lent ca melcul și ca broasca țestoasă; e aproape orb, ca sobolul; e fără incisivi, fără canini, ca nici un alt animal.

Iată monstrul născut numai ca să sufere. Conformația lui anatomică este tocmai cum trebuie pentru a-l chinui. Nu înoată, nu aleargă, nici să zboare nu poate. Cînd îl apucă foamea, Leneșul (e o denumire scandalos de nedreaptă) trebuie să se deplaseze pe niște picioare care nu-l pot susține, fiindcă cele trei unghii îi sînt îndoite înspre talpă, tendoanele-i sînt moi, și calcă animalul pe propriile lui degete, iar șoldurile îi ies mult în afară, rău articulate la corp, încît eroul nostru nu poate nici să apuce, nici să-și sape o vizuină, nici barem o groapă, fiindcă cele patru mădulare par smulse din coapse, și sînt incapabile de a se stabili în poziții

paralele între ele, și fixe. Leneșul nu poate sta decît agățat de o cracă groasă, cu picioarele în sus („anapoda", cum se spune grecește).

Cu gura demobilată de dinți, el nu poate mînca; lipsit de picioare solide, nu se poate mișca; tîrîndu-se ca un deșelat, Leneșului îi trebuiesc douăzeci și patru de ore pentru a se urca într-un copac brazilian, cu penibile chinuri. În acest timp, nu mănîncă, fiindcă n-are ce. Ajuns, în fine, în copac, trebuie să se mulțumească numai cu ce găsește acolo: cîteva fructe, dar mai mult frunze ... E foarte puțin pentru un animal de mărimea unui ursuleț. Nu poate alerga la un izvor, pentru a se adăpa, nici nu poate coborî din înălțimea unde foamea l-a cocoțat. Rămîne acolo o săptămînă, mîncînd pînă la ultima frunză, și acum așteaptă o minune, care nu se întîmplă niciodată. Epuizat de foame, de sete, de poziția lui anormală, cu capul în jos, termină prin a cădea de sus, greu ca un sac. Un corp fără elasticitate primește lovitura forței gravitației, pînă în axa ființei sale. Atîta îl costă un prînz! ... Zace apoi mai multe ore, în țărînă, expus viperelor (față de care dispune de o relativă imunitate) și animalelor de pradă, care-l apreciază. Dacă are noroc și scapă cu viață, în cel mai bun caz, își reîncepe tortura urcării în alt copac.

Considerat anatomic, Leneșul este cu mult mai anormal. Toate animalele au organe de reproducție separate de tuburile excretoare. Leneșul însă e construit exact ca păsările: un singur canal comun, necesarmente foarte murdar, îngrijește și de funcțiunile stomaco-intestinale, și de funcțiunile rinichilor, și de glandele seminale.

Ca și cum n-ar fi destul, el are patru stomacuri (mai mult decît rumegătoarele). Scheletul său e o aberație: omul are douăzeci și patru de coaste; cîinele are douăzeci și șase; viezurele are treizeci; calul are treizeci și șase; elefantul, care este cel mai mare animal de pe fața pămîntului, are patruzeci de coaste. Leneșul are patruzeci și șase ... Mult prea multe! ... E o greșeală a naturii, pe un corp atît de scurt, la o specie atît de puțin mobilă, lipsită de forță, și fără dinții corespunzători fiecărei vertebre. Întreg corpul Leneșului este o dezordine, risipa îngînată cu avariția mijloacelor, lipsa de logică și de armonie, — prima anomalie ce se semnalează cu atîta enormitate, în fauna zoologică.

Savanții care l-au studiat în pădure, în captivitate, și pe masa de disecție — Lamarck, Daubenton, Pison, Buffon, Brehm și alții — au descoperit că Leneșul le mai rezervă multe surprize. Operat cu bisturiul, fără nici o anestezie, Leneșul suportă durerea cu o singulară impasibilitate, ca Mademoiselle N'y-Touche, la manicure, la dentist și la mamoș. După atîtea căderi din copac, după atîtea mușcături de șarpe, după atîtea lovituri și ofense de la animalele normale, o tăietură de cuțit i se pare o glumă! ... Dar gluma naturaliștilor se îngroașă, fiindcă aceștia taie fără nici o moderație, cum ar demonta un automobil. Leneșul continuă a se gîndi la altceva, cu ochii închiși, ca animalele lucifuge și obscuricole, din mine și din grote. Cît de sărac și de prăpădit este, mai suportă și paraziți, pe dinafară ca și pe dinăuntru. În sfîrșit, tăietura bisturiului a ajuns pînă la inimă. Aceeași indiferență. Pison apucă inima, o retează din rǎgăliile ei de artere, și dintr-o singură mișcare de scalpel, îi scoate inima afară. Leneșul continuă să trăiască, întocmai ca paianjenii, și ca reptilele! .. Forța lui de viață nu este așezată exclusiv în funcțiile cardiace, ci e repartizată în diferite alte organe ale corpului, ca banii în diferite buzunare! ...

În acest mod, înțelegem mai ușor cum animalul parvine să suporte grozavele lui căderi, de la înălțime, și lipsurile la care l-a condamnat nemiloasa lui conformație. Împotriva durerilor vieții, el opune o putere de îndurare cu mult mai mare și mai pregătită.

Cum se înmulțește, cum a făcut să nu dispară, cum reușește să-și asigure progenitura, acest animal care nici prolific nu este (fiindcă nu are decît două maméle, ca omul), iată atîtea întrebări fără răspuns, în afară de acelea ale voinței. Cu atîta forță vrea să trăiască, încît natura l-a ascultat, modificîndu-l ca să reziste la orice.

Leneșul e o dramă în natură, o dramă cu „happy-end". E durduliu, e încrezător în destinul său, mănîncă puțin și doarme mult, ca filozofii pesimiști.

Cînd vă veți simți vreodată singuri, în nefericirea voastră inavuabilă, gîndiți-vă la regele Tobol, care era nenorocit, și la animalul numit Leneșul, care nu pretinde să fie altfel, suportîndu-și destinul cu o dulce răbdare, și fără nici barem cu voluptățile răzbunării, ca și cum ar fi înțeles miezul divin al cuvintelor:

— Descurcați-vă singuri!

INSEPARABILII, sau SECRETUL IUBIRII

NATURA A DĂRUIT FIDELITATEA CEA MAI SUPRAVEGheată doar păsărilor și animalelor care trăiesc departe de om. Tot ce se apropie de om, de casa lui, sau de ograda lui, deviază de la prototipul său primitiv, într-atît e de influentă personalitatea umană asupra faunei! Comparați cocoșul de munte, cu cocoșul de coteț, și puneți o tăcere decentă concluziilor care se impun. E mai prudent.

Inseparabilii nu puteau fi, bineînțeles, altceva decît niște papagali.

Ei sînt de acord între ei, asupra tuturor problemelor. Pe firele de telegraf care traversează Australia, ca și în coliviile europenilor amatori de păsări captive, nu-i găsim decît grupați, cîte doi, într-o duioșie fără sfîrșit, fără plictiseală sau alte mofturi, care sparg atîtea forme de asociație.

Am vrut să fac o anchetă asupra vieții lor, care se ivește ca o tainică indiscreție. Nu se știe aproape nimic. Tot ce știm ceva mai bine — scrie undeva Maeterlinck — este cu privire la materie. Și nici despre aceasta nu știm decît puțin. Iar dacă toată materia existentă o comparăm cu cosmosul infinit — despre care de-abia în secolul nostru începem a ști precis ceva — materia din întreg universul, formează un volum mai mărunt decît un bob de mazăre depus în mijlocul unui continent pustiu.

Fenomenala unire și tandrețe, care leagă Inseparabilii între ei, pune oamenilor enigme sufletești în privința sentimentului de iubire.

Noi știm, sau credem că știm, că iubirea este ceva care se consumă proaspătă, ca fragii, și că în stare de conserve, suferă importante degradări. Iată

însă că Inseparabilii — fără hîrtii la mînă, fără liste dotale, fără ofițer de stare civilă, fără nuntă cu lăutari, fără popi, fără zestre, fără literatură — au descoperit că iubirea e mai tare decît viața, că se poate muri pentru iubire, că nu se poate trăi fără aceasta, în cea mai teribilă insecuritate personală; și că dincolo de aspectele superficiale și epidermice, iubirea livrează o vitalitate și o pasiune, prin care se recîștigă ceea ce se pierde în spasmul pasional dintre Amor cu Psyche, dînd naștere Voluptății, care calcă în picioare Virtutea.

Ideea aceasta, Voluptatea umilind Virtutea, se află imortalizată într-o statuie, la Roma, însă viața Inseparabililor o dezminte. E frumoasă arta, dar e mai frumos Adevărul.

Atîta doar pot să spun, și anume că știința a botezat Inseparabilii „Melopsittacus undu latus", în Australia, iar în Africa, s-a mulțumit a-i numi mai concludent: „Agapornis Pullaria."

Mersi de explicație! . . .

Imaginea Inseparabililor, pe o sîrmă de telegraf, este o usturătoare mustrare, dacă vrem să o înțelegem, și pe care aș rezuma-o astfel:

— Cît sînteți de egoiști, cînd vă părăsiți femeia . . . Cît de puțin vă gîndiți că această crimă, care nu lasă deocamdată nici o pată de sînge, vă suprimă dreptul de a vă mai plînge de singurătate, de bătrînețe și de faptul că ați fost, la rîndul vostru, părăsiți . . .

RAPACELE NOCTURNE, sau HAMLETISMUL AVICOL

AVEM O SIMPATIE ROMANTICĂ PENTRU PĂSĂRILE DE noapte (fără echivoc). Copiii de la țară știu multe și frumoase adevăruri din istoria naturală, dar mai ales din mitologie. Cînd îi auzim vorbindu-ne despre cucuveici, despre bufnițe, despre huhurezi, tremurăm de repulsie. Toate zburătoarele nocturne sînt legate de liniștea cimitirelor, a clopotnițelor, a podurilor de casă pustie. Păsările de noapte prezidează convoiul stafiilor, nălucilor, ielelor, moroilor, pricolicilor, ursitoarelor, caloienilor, strigoilor, mă rog, al dușilor de pe lume! Ca să suportăm atîta spaimă, încercăm să cunoaștem persoana! Astfel, nu mai judecăm pe nimeni după legenda lui, ci îl privim în față, îi punem întrebări amabile (nu indiscreții), și terminăm prin a iubi ceea ce crezusem că e odios. Sentimentul urii este un semn al ignoranței. Urîm numai ce nu cunoaștem.

Păsările rapace nocturne (strigiformele) sînt singuratice, mai puțin ciripitoare decît cele diurne, și de o mai mare demnitate. Desigur, fiecare familie se distinge printr-o personalitate care e însăși pecetea creațiunii, fără care am fi la fel, ca năsturașii de cămașă, treisprezece la duzină, și nu scumpi.

Dintre toate, Bufnița se impune de departe, ca un bancher, prin ghearele receptive și sfîșietoare, prin ciocul puternic încovoiat și rezistent, cum și prin regimul antidietetic (carne, ouă, cadavre și alte conserve) pe care-l observă cu strictețe. Ca orice zburătoare fără vizibilitate, are organe senzoriale de teleghidaj, și un penaj de culoarea întunericului-de-lună-plină. Capul nu diferă mult de

al vulturilor, dar ne amintește pisica: e singurul cap brahicefal, la o pasăre.

Reputația filozofică și minerviană a acestei păsări de pradă, devenită emblematică, a ridicat Bufnița la rang mare. Este destul să taci, pentru a trece drept un înțelept. Toate ființele sînt adesea ceea ce se crede despre ele și e tare greu să convingi pe cineva că s-a înșelat.

Nu înțelege oricine pentru ce Bufnița nu iubește lumina solară, nici aerul îmbălsămat al primăverii, nici ramura verde, nici parfumul florilor, nici întîlnirea (care trebuie să fie foarte amuzantă) cu alte pasări, de alt format, și de alt colorit, nici predilecția ei carnasieră, față de șoareci, șerpi ș.a. Nu i se presupune rostul adevărat pentru care a creat-o natura.

O întîlnești fantomatică, sau de culoarea spaimei — cenușie, galbenă, verde, albastră, sau de culoarea numită Alb-de-cearșaf-de-clasa-a-treia-la-un-hotel-prost pe o ramură totdeauna uscată. Servește lunii ca scrumieră, iar în revărsatul zorilor, fuge de lumină, ca și cum i s-ar fi dat cu praf în ochii ei înconjurați de un disc de pene, aurii ca nasturii infanteriei, imitînd admirabil ochii falși ai păsărilor împăiate.

De obiceiuri monahale, această pasăre-literată este monumentul aparențelor contrarii: are ochi mari și expresivi, cu care nu vede; are urechi de pene cu care nu aude; și o expresiune gînditoare, care nu gîndește. Poartă aripi de pasăre răpitoare, dar nu poate zbura decît la distanțe, altitudini și viteze mediocre, ceea ce n-a împiedicat-o să fie universală, cosmopolită, în același grad ca și lăstunul. Cuibul ei amintește o șatră: ceea ce nu mai folosește nici celei mai prăpădite cioare, convine Bufnei. Nici nu se naște acasă, nici nu moare acasă, fiindcă n-are confortul necesar.

Una dintre familiile de Buhă se pasionează de turism. Foamea îi dă aprinse idei de drumeție aeriană. Traversează mările, își expune viața, consumă șoareci și șerpi veninoși cu o inconștiență demnă de ea, și aterizează ca să moară, prin gropi întunecate, prin magazii vaste, sau prin zăcămintele de guano, unde putrefiază printre excrementele ce

i-au plăcut. Cînd cade pe guano, locul se numește Chile, o țară îngustă, bogată, harnică și lungă, în America de Sud.

Bufnița e rapace și hoață. Dar nu e nici cea mai rapace, nici cea mai hoață, dintre păsările din aceeași familie. Se află în stare de război cu tot ce zboară. Respiră un odiu unanim, dar e o pasăre splendidă.

Omul a observat-o și — cunoscînd-o — s-a gîndit să o facă profitabilă. Într-adevăr, cine vrea să împuște păsări pe alese, fără să se obosească, așază într-un cîmp deschis o Bufniță captivă. Subit, toată populația cerului (minus divinitățile) se adună în jurul ei, ca să-i facă o neîmblînzită manifestație de ostilitate, și atunci, orice cartuș, tras orbește, recoltează mai multă păsărime decît o zi întreagă de vînătoare.

O Buhă moartă! Ce importanță are asta! Seamănă leit cu una vie!... Nimic din fizionomia ei nu s-a clintit. Se gîndește mai departe, la nimic, la abis, la ceea ce unora li se pare a fi ceva, și care, pentru ea nu e decît „H u m i s, P u l v i s, F u m i s . . ."[1]

Privind-o nu știi dacă e un Ambasador al Morții, trimis aici pe pămînt pentru a mai reduce dintre flagelele nopții, sau dacă nu cumva o fi vreun Ambasador al Vieții, travestit pentru a trece clandestin vămile Infernului, și căruia i s-au retras, printr-un glonț, scrisorile de acreditare.

Homer, oricît de orb a fost, a văzut Bufnița zburînd în jurul Acropolei. El a înțeles misterul estetic pe care-l adaugă o pasăre nocturnă inexplicabilei și singuraticei arhitecturi epice. Astfel, a zugrăvit pe Zeița Atena cu această fizionomică rotunjime și lățime bufnițărească, spunîndu-ne că zeița e „g l a u c o p i s", care nu înseamnă numai ochi verzi sau privire oarbă, ci înscrie un cuvînt care, de trei mii de ani, e intraductibil și vrea să exprime că a c o l o u n d e F r u m u s e ț e a î n t î l n e ș t e Î n ț e l e p c i u n e a ș i o a n e x e a z ă, f i z i o n o m i a o m e n e a s c ă d e v i n e î n f r i c o ș ă t o a r e ș i a t r ă g ă t o a r e c a p e r i c o l u l, p r i n l i n i ș t e, p r i n o r d i n e a i n f l e x i b i l ă a l i n i i l o r, p r i n c l a s i c a p e r m a n e n ț ă a i d e i l o r p u ț i n e, d i n c a r e a u r ă s ă r i t c e l e m u l t e. „Glaucopis" înseamnă liniștea privirii forței geniale.

În spatele acestei fixități, în care splendoarea fizică și cea intelectuală s-au contopit, se ascund însă imposturi falacioase, și alte șarlatanii, și se fac cariere bazate exclusiv pe ușurința cu care tăcerea imită înțelepciunea. Scamatorii trivializează tot ce este etern în Artă. Netulburați, ei amăgesc cu nimicuri și giumbușlucuri seducătoare, pe nepreveniți. Ei pretind că știu ce e arta, dar sînt incapabili s-o facă. Marile creații ale artei au apărut atunci cînd numai colectivitățile au făcut operă de critică, adică opinie.

Bufnița e departe de a fi o pasăre mediocră. Fizionomia ei intelectuală nu este o nepotrivire, nici un fals al naturii. O pasăre care-și adună provizii de șoareci vii, atunci cînd presimte că furtuna și zăpezile o vor împiedica să iasă la vînătoare, și cînd, pentru a-și scuti stomacul de intoxicații, mănîncă numai picioarele șoarecilor vii, ca să nu-i fugă din depozit, lăsîndu-le viața, pentru a-i regăsi proaspeți, la ora foamei, o astfel de pasăre nu e fără o superioară judecată.

A nu fi spus nimic, o viață întreagă, este a nu fi greșit niciodată, în cea mai bicisnică invulnerabilitate, și a fi murit plin de păcate necunoscute, cu burta plină de prăzi, ca acest păsăroi noctambul, a cărui utilitate agricolă o vom găsi lăudată pretutindeni.

* * *

Cucuveica, sau Cucuveaua, e un cuc de noapte, extrem de simpatic. E plină de vervă, pentru un rapace nocturn, e lipsită de egretele decorative ale bufniței, e de un format mai mic, duce războiul numai cu șoarecii și cu șobolanii, lucru care ne convine, și ne arată aceeași mutră felină de director la Kredit-Anstalt, cu o enormă circumferință în jurul ochilor, și cu un cioc aproape cufundat în re-

[1] *„Humă, pulbere, fum..." (Inscripție pe un mormînt antic, la Praga.)*

lieful profilului. Privită din față, Cucuveica ne prezintă un cap ca o efigie de ban, care în loc de o gaură, ar avea două găuri oculare.

Nimbul ei funerar e un produs al închipuirii antice, consacrat însă și prin nomeclatura ei științifică: „Aegolius funereus". N-are nimic funerar! Umblă după vînat, ca orice flămînd! ... Dimpotrivă, livreaua ei pestriță, dispoziția penelor faciale în formă de discuri perioftalmice, pe un obraz vast, acordă Cucuveicii un aer jovial, pe jumătate fantomatic, pe jumătate ridicol. Cînd își pune ghearele pe pradă, cine țipă? Țipă victima? Aș! ... Țipă Cucuveaua! O judecă copilărește, cu toate că o măcelărește în toată regula. O vezi vitează, dar o simți fricoasă. Te uiți la ea și nu-ți vine să crezi ce vezi. Numai prin scandal își ucide ea victima! Totul e neverosimil: înfățișarea ei, faptele ei, alarma ei.

Țipă de frică, de mînie, de spaimă, de apetit nupțial, ucide de frică, trăiește de frică. Victoriile ei asupra broaștelor, șerpilor, coropișnițelor, ne arată imensa resursă de forță a disperării. Tot ce face, face în stare de panică. Impetuoasă, în toate actele ei, se bizuie exclusiv pe intimidare. Dacă nu reușește, fuge. Ni se pare bizar! N-am auzit de nici un caz similar în zoologie sau în istorie! ...

*

* *

Huhurezul e tot un fel de cucuveică-buhă, un hibrid extraordinar de expresiv, cu o fizionomie spăimoasă și, de fapt, francezii „spăimoasa" o numesc: „u n e e f f r a y e". Strigiform, ca toate rudele amintite mai sus, insectivor și vermivor numai de nevoie, pînă găsește arborele uscat. Acolo îi place să se așeze și să urle ca un derviș, fiindcă are talentul Hecubei, de a debita ieremiade și lamentații interminabile. Nesigur de sine însuși, nici de specia sa, are obiceiul de a zidi într-un fel anume, într-o scorbură, pe femela sa, în timpul incubației, fie pentru a o sili la o treabă dezagreabilă, fie pentru a o apăra, fie, în fine, din neîncredere. Clocitul se termină invariabil cu moartea mamei, prin înfometare. Nu e poligam, ca alte păsări, dar

prin efectul dispariției perechii sale, el devine un singuratic și un poligam succesiv, voluntar, ca Barbă-Albastră. Și dacă natura a voit ca bărbătușul, la păsări, să fie mai decorat și mai strălucitor decît femeiușca — coloritul fiind efectul unei retențiuni urinare care se face mai abundent și mai selectiv, la masculi — faptul acesta este perfect rațional: este ca să camufleze mai bine pasărea în timpul clocitului. Huhurezul nu are acest motiv, fiindcă ambele genuri, masculin și feminin, sînt egal de șterse și lipsite de atracții vizibile. În plus, noaptea ascunde perfect orice penaj, cu atît mai mult unul tern.

Curios lucru este că acestă pasăre robustă, geloasă, plină de temperament, este de o subactivitate genezică revoltătoare: puii Huhurezului sînt numai doi, pe an, slabi, anemici, cresc cu atîta greutate și încetineală, încît cei pe care-i prinde frigul de octombrie încă nedezvoltați mor de rigorile anotimpului, ca niște debile odrasle de intelectuali bătrîni, care nu oferă vieții decît progenituri inapte. Singuratic și nesociabil, monoton și monolog, acest păsăroi cu o fizionomie extraordinar de umană, cu fața lată, de o rotunjime brahicefală, cu ciocul care i se desprinde dintr-un veritabil nas înspre care i se lasă colțul implantațiunii părului de pe cap, dezvelind deasupra ochilor o veritabilă frunte bombată și cugetătoare, Huhurezul se distinge, în lumea avicolă, printr-o personalitate tulburătoare. De sub penaj, ca o zdreanță rău purtată, se ivesc două picioare groase și strîmbe, dar puternice ca ale vulturului, cu gheare terminale redutabile. Huhurezul aduce agriculturii servicii inapreciabile, distrugînd exclusiv reptile și șoareci de toate familiile și calibrele, dar fiindcă e înfricoșător și nocturn, elegiac și de un lirism funerar incomparabil, prostia umană, aliată cu violența armelor de foc, extermină această modestă binefăcătoare, căreia legenda, folclorul și frica de necunoscut au condamnat-o iremediabil la un destin pe care cultura n-a reușit încă să-l înduplece, decît la popoarele unde raționalismul filozofic distruge treptat enormitățile misticei și ale mitologiei.

Într-o lume superficială și ductilă la naivitățile misticismului, dacă nu ești „congenital simpatic", zadarnic vei avea o inimă profundă ca o orgă, și o căldură sufletească geologică, vei pieri sau de ura neagră, sau de frica galbenă a semenilor.

*

* *

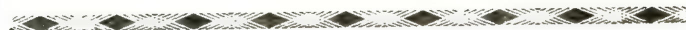
Dintre pasările de noapte, fără îndoială cea mai frumoasă este Harfangul zăpezilor — Nyctea nyctea — splendoarea regiunilor circumpolare, veritabilă cucuveică, înrudită cu zburătoarele de pradă, prin forța brută și dezvoltarea fizică, prin faptul că picioarele prevăzute cu gheare leonine, sînt încălțate de pene pînă la extremitatea degetelor, ca și Vulturul Chrysaëtos, însă egal de înrudită și cu fauna apelor, prin dimorfismul sexual și prin caracterele sexuale secundare; femela e minunat pestriță-porumbacă, și e cu mult mai mare decît masculul, care e alb, de un alb aproape de albul mintal.

Deosebirea aceasta dintre femelă și mascul a înșelat chiar și pe unii naturaliști, care au crezut că se află în fața a două specii ornithologice deosebite, și nu în fața uneia singure. Dar eroarea a fost corectată, atunci cînd s-a constatat că dimorfismul, la unele crustacee capopode — ca lerneele, cyclopii și caligele, trăitoare în apele fluviilor, altele în apele sărate — nu cunosc alte forme de parazitism decît forma cea mai scandaloasă a parazitismului, bărbatul trăind pe spinarea femeii, nu în sens figurat, ci la propriu. Și dacă există crustacee, la care parazitismul milenar a făcut ca masculul să degenereze pînă la forma în care femela să-l poarte în spinare, fiind el de o mie de ori mai mic decît ea, nu e de mirare că, în această lume de păsări, între ape și ghețari, dimorfismul să opereze în același fel, ca printr-o contagiune, sau poate printr-un determinism în natură, care nu exceptează pe nimeni.

Harfangul zăpezilor nu e tocmai un parazit al femelei sale, dar e servit, e apărat, e tratat cu răsfăț de perechea lui. Astfel, a devenit mai mic, mai slab și mai princiar, din care cauză Harfangul tinde să dispară.

Acest lucru aș fi vrut să-l spun la ureche, numai bărbaților, dar celor care trăiesc astfel nu li se mai găsește urechea! ... Ei nu sînt justițiabili de zvonurile moralizatoare. Se pare că au alte minciuni florifere!

Natura le oferă un argument în plus pentru a trăi așa. N-am inventat atîtea cîte credem noi. Copiem natura mai mult decît bănuim. Natura însă nu imită pe nimeni: cine imită natura nu e atît de „natural" precum se crede! ...

CASTORUL, sau CONCEPȚIA-PATRUPEDĂ-A-ARHITECTURII

DUPĂ CE ZOOLOGIA ȘI-A DESENAT MAI BINE SPECIILE și personalitățile, s-a produs ceva curios, ca și cum natura ar fi avut o penibilă șovăire, la o tulburătoare răscruce de drumuri. Pornise bine din loc și funcționa perfect viața din ape, ca și derivatul ei cu sînge rece, pe uscat, adică lumea reptilelor, ca și falnica ei apoteoză ornitologică, feeria zburătoarelor. S-a produs o trăsătură de unire între păsări și mamifere, cu dublul efect de a vedea păsări devenind nezburătoare, și mamifere care au zburat. Cum ar fi mai bine? Să se continue progresul perfecțiunii, pînă la om, pe ramura pești-reptile-păsări — sau, dimpotrivă, să se realizeze omul pe linia pești-reptile-mamifere? Dintre mamifere, cea mai susceptibilă de progres era maimuța antropoidă, pithecosul grecesc, simia latinească, maimuța fără coadă, „orang-utanul", cum zic indienii, adică „omul sălbatic", — iar pe linia evolutivă a peștilor se află legătura acestuia cu regnul mamiferelor, hibridul numit Castorul. Hotărîrea finală din natură a fost aceea care rezultă din teoriile darwiniene și evoluționiste: în favoarea maimuței, ruda noastră cvasi-exterminată.

Cu acest prilej, Castorul a dat privitorilor un exemplu de modestie umilită, cum nu s-a mai pomenit.

Dacă ne-ar fi întrebat pe noi — poate și din cauza considerației noastre congenitale pentru curajul de a rămîne în minoritate — noi am fi dat votul în favoarea Castorului. Putem fi respectuoși față de acest Arhitect-Inginer, pe care l-a produs natura, ca și pe Le Corbusier, cel mai mare arhitect modern, care nu studiase arhitectura, ca și pe Pasteur, care nu studiase medicina, ca și pe Mecinikov, care n-a fost medic.

Dacă omul n-ar fi acoperit pămîntul cu construcțiile lui nemuritoare și legendare — uneori depășind chiar modelul natural, iar natura devenind o materie-primă în mîna omului, fiul ei cel mai desăvîrșit — treaba aceasta inginerească ar fi făcut-o Castorul. Cum ar fi evoluat lumea, în această ipoteză, este greu s-o spunem.

Cert este că, sub semnul Castorului, opera de creație a omului ar fi fost mai bine apărată, așa cum este tot ce provine de la colectivități. Castorul are sentimentul colectivității și al utilității, mult mai dezvoltat decît maimuța.

Simțul social al Castorului, spiritul de colaborare, ușurința de a se pune instantaneu de acord cu mulțimea celorlalți Castori, ar fi dat la iveală o altă formă de civilizație. Maimuța face multe din spirit-imitativ. Castorul e totdeauna convins și are idei originale. Maimuța este, în privința aceasta, mai personalistă, mai egoistă, mai răutăcioasă, mai fantezistă, mai senzuală și mai puțin solidaristă decît Castorul, care stăpînind deopotrivă uscatul ca și apa, depășește maimuța, și aduce gîndirii dubla experiență a amfibiilor.

Nu numai că animalul acesta n-a creat potrivit cu aptitudinile lui excepționale de inginer-constuctor, dar lupta milenară cu maimuța a făcut ca toată fauna să cunoască, în frunte cu Castorul, înfrîngeri de domeniul calitativ. Frica și nevoia de a mînca, frica de a dormi, frica de a se reproduce, a redus animalele la o formă de viață fugace, împanicată, neevoluată, pentru care omul nu este fără răspundere. Individualismul a făcut ravagii fără de număr chiar și printre oameni; cu atît mai mult personalitatea umană a adus vătămare faunei zoologice. Nu toate victoriile omului primitiv au fost necesare. Multe crime s-au comis, din orgoliu, din inutila risipă de sînge.

Pînă în ziua de azi, în unele țări, delictele silvice sînt considerate minore, imediat grațiabile, ca și inexistente. Aici a fost portița crimei contra monu-

mentelor naturii. Oricît de tîrziu, sperăm că ea va fi definitiv închisă.

Talente industriale, de inteligență, au și animalele. Ele au plătit cu tot ce au avut, salvîndu-și doar o relativă libertate în pădure. De ce să credem că n-ar fi evoluat interesant și alte animale? Le-am îndobitocit, am abuzat de ele. Maimuța din om are multe calități, dar e oribil-răutăcioasă și violent-invidioasă.

Omul este, cert, pînă acum, ultimul cuvînt al evoluției, floarea materiei. Tocmai această convingere ar fi trebuit să oblige pe om să fie mai generos. Zimbrii sînt pe cale de dispariție. O mulțime de monumente ale naturii agonizează: balena, elefantul, dropia, struțul, capra o'capi, leul, vulturii mari. Nu mai avem loc de ele! Nici ele, de noi!

Nu voi insista asupra acestei constatări iritante. Voi spune doar că satele și cătunele africane, inventate de oameni, sînt niște umile colonii, în timp ce satele și cătunele de Castori sînt porturi fluviale — în felul lor — iar în concepția lor, orașe de mare viitor.

— Care le-a fost viitorul? mă poate întreba orgoliosul pesimist.

Știu și e trist că o astfel de întrebare mai poate fi pusă. Ieșirea omului din zoologie coincide cu intrarea tuturor animalelor într-o beznă fără sfîrșit vizibil, de persecuție sistematică, datorită căreia a fost distrus sentimentul asociației, geniul animalelor și chiar speța lor. Nu toate erau sălbatice. Erau, pur și simplu, nedomestice. Astăzi sînt aproape toate sălbatice. Multe s-au domesticit. Domesticirea se face pe o scară mică, aproape individuală. Pînă și căprioara, duioasa și grațioasa căprioară, am declarat-o „sălbatică". Animalele au fost libere și independente, fără sclavi și fără tirani. Ele sînt astăzi, sau umilitor domestice, sau feroce la un grad pe care nu-l atinge decît disperarea. Printre ultimele care au dispărut se află și Castorul. Exemplare izolate mai rătăcesc, extrem de rar, în regiunea Ronului, cîteva în Germania, și nu multe în America de Nord. Cu tot geniul său individual, dacă se rupe din societate, omul pierde orice capacitate constructivă și piere. Cu atît mai mult niște

specii de animale, ca să zic așa, inculte... Le-am îndobitocit prin teroare și au pierit. Avem o proastă reputație, printre animalele de pădure.

În ordinea fizică, marile creații sînt exclusiv de resortul geniului colectivităților, după cum, în ordinea morală, efortul individual poate oferi singulare capodopere. Nici o carte de geniu, nici o compoziție, nici un tablou n-au fost fructul unei comisiuni.

Dar să privim și altfel: individul poate să-și taie singur, din pădurea gata-crescută, un ciomag ca să se apere cu el, atît cît îi poate apăra ciomagul, dar o colectivitate de oameni este capabilă să creeze păduri, dacă așa vrea ea, sau să le suprime, cum de altfel a și făcut, construind civilizația, adică opera celor mulți, pentru cei mulți. Cum era să nu piară Castorul, un animal modest, și care trăia numai din și prin colaborare colectivă?...

S-a zis: distrugem colonia lui, nu pe el. Asta e ceva imposibil. Castorul a înțeles ce înseamnă a supraviețui singur, și ne-a răspuns: — Adio!...

Orice individ izolat, se dovedește inapt și inferior[1]. El nu mai poate face operă de creație, fiindcă nu mai are pentru cine. Științele și artele nu pot fi discursuri în pustie.

Talentul arhitectural pe care-l găsim în stupul albinelor, în mușuroiul furnicilor, în galeriile sobolului, în cuibul extraordinar acoperit cu scoici, al pericrocotei, în cuibul cusut cu frunze al pitulicii, în minunile salanganei (rîndunica din China), constituie niște artistice copilării pe lîngă savantele șantiere ale Castorului, lipsite de uniformitate, întemeiate pe aceleași calcule care au călăuzit pe cei care au ridicat piramidele Egiptului, așadar, conciliate matematic cu direcția în care se orientează, echilibrînd forțele naturii între ele, în raport cu efectele mișcării de rotație a planetei noastre, fe-

[1] *În această privință, poate fi consultată lucrarea* Castors du Rhône, *de Paul Cordier—Goni. (Ed. Albin Michel, 1947), unde se arată lămurit că scoaterea individului din societatea semenilor săi înseamnă nu numai incapacitatea, dar moartea lui.*

rind creația de apăsarea excesivă asupra fragilităților. Cred că nu contest facultățile superioare ale omului, afirmînd pe ale animalelor. Cum toți sîntem copiii naturii, am primit de la maica noastră însușiri asemănătoare cu ale rudelor noastre sărace, animalele.

Dar, pentru a pune într-un animal rozător atîta perfecțiune intelectuală, natura a fost nevoită să-l clădească din piese disparate, și genial selecționate, asemenea monștrilor și oamenilor excepționali.

Partea anterioară a corpului Castorului este a unui mamifer de uscat, iar dinapoiul lui este tipic de pește, și cu nevoile peștelui, pentru tot ce anatomic compune această a doua jumătate. Totuși, el aparține mai mult mediului acvatic decît uscatului, și asta se constată din faptul că el înoată mai bine decît poate fugi, așa cum observă Buffon.

Castorul, care este de mărimea unui cîine mijlociu, are două mîini cu degete libere și mobile, apucătoare, ca ale omului, iar picioarele îi sînt prevăzute cu membrane înotătoare, ca ale raței; coada îi este turtită și solzoasă, ca un pește căruia i s-ar fi atașat o remorcă, avînd alternativ misiunea de cîrmă, în apă, și de mistrie, pe uscat. Castorul știe să taie arborii, se pricepe să bată țărușii pe fundul albiilor fluviale, fără clopote de aer; cunoaște legile construcțiilor, digurilor și barajelor, tot așa de bine ca un inginer olandez, iar în Columbia, a dovedit că nu-i este greu să modifice cursul apelor, prin îndiguiri imense, făcute de el, transfigurînd peisajul, ploile, vînturile și tot ce se leagă de un climat. E fricos, molatic, nesigur pe sine, are o singură idee: să construiască imensități. Asta nu este o idee de animal inferior.

Totuși, mai există indivizi de un detestabil conformism, care continuă să numească pe Castor un animal „sălbatic", cu tot talentul lui faraonic dovedit la lucrările publice. Pentru el, ca și pentru om, universul poate fi perfecționat, iar noi sîntem ucenicii, lucrătorii și gînditorii acestei opere gigantice. E rostul nostru pe pămînt.

Toate coloniile de Castori au fost masacrate de lumea civilizată. S-au făcut, din Castori, manșoane,

cape, căciuli, o stea în Constelația Gemenilor, chiar și o operă de teatru, pe muzică de Rameau.

Faci ce vrei cu decedatul! . . .

Astăzi, blana de Castor se fabrică din pisică, fiindcă veritabilul furnizor s-a cam isprăvit.

Știți, este pentru a-l compromite!

— Nu mai plîngeți, că nu era cine știe ce de capul lui! . . .

Omule, ai făcut multe opere sublime. Ai și greșit de multe ori.

LIBELULA, sau BIJUTERIA CADAVRELOR

O VEDEM CA PE UN PUNCT SCĂPAT DIN DISCIPLINA geometrică, şi care caută în spaţiul demenţei, punctul intersecţiei unor drepte. E o broşă a cerului de nivel jos. Numele ei latinesc — libellula — însemnează „nivel jos". Un caligraf al văzduhului, vrînd să coafeze razele oblice ale asfinţitului de soare, a imaginat Libelula şi iat-o, trăgînd linii colorate, pe lumina neliniată.

Aţi văzut Libelula, printre morminte, oprindu-se ca să citească vanitoasele epitafe literare în care se oferă decedaţilor asigurarea unei pomeniri perpetue. Aţi urmărit-o într-o duminică de proprie şi nefericită inspiraţie, printre tumulare pietre şi dale, sub care se descompune statuia umană. Libelula personifică pe Maica Precista-a-Geometriei-în-Spaţiu.

Ce caută Libelula acolo? De ce tocmai acolo?

Libelula nu are nimic comun nici cu visul, nici cu idila, nici cu ascunsa poezie a Geometriei. Este produsul întraripat al unei larve de mocirlă, este un auxiliar care ne ia cu binişorul: — Hai, hai, lăsaţi-mă, că vin eu la voi . . .

Friabilă ca o şindrilă, cu aripile tăiate parcă din frunza cea mai artistic nervurată cu putinţă, cu un corp delicat vopsit în culori de un luciu metalic, Libelula este duhul mlaştinilor, oricît le-ar găsi de impaludate, şi cu capul ei enorm, cu ochii ei globuloşi, formează un fel de floare acvatică volantă.

Larva Libelulei este crescută ca un copil modest, adică lipsită de bijuteriile părinteşti, în noroiul bălţilor. E o larvă mare, grasă, groasă, carnasieră,

care de-abia se mişcă, dar care devine subit de o ferocitate extremă, atunci cînd i se face foame. A inventat un truc care-i reuşeşte admirabil, pentru a se deplasa cu iuţeală: se umflă de apă, se aşază în direcţia musculiţei pe care vrea s-o devoreze, apoi, ajutată de un sistem de plexuri stomacale, evacuează apa printr-o trombă anală, cu atîta forţă şi viteză, încît larva e împinsă înainte. De fapt, larva Libelulei a inventat turboreactorul. Pare atunci un mic submarin proiectat de violenţa cu care-şi goleşte rezervoarele de imersiune. Este un turboreactor natural, în apă.

Navigaţia aeriană, prin propulsiune, inventată şi aplicată foarte tardiv în aviaţie, nu e decît o copie inginerească a unei idei pe care, de sute de mii de ani, o practică Libelula nevertebrată.

Privită cu lupa, o Libelulă, mărită numai de patru-cinci ori, îşi evidenţiază ochii aceia hidoşi, ieşiţi din orbite ca nişte lobi minunaţi, nişte ochi fără pleoape, şi care nu se închid niciodată, văzînd în jur la o mare distanţă chiar şi în timpul somnului, o gură urîtă şi apucătoare, de carnasieră feroce, o gură — curios — cu buze, dintre care una, cea inferioară, se întinde ca o armonică, şi se strînge ca o umbrelă, cu o limbă cleioasă, specializată la prinderea muştelor şi ţînţarilor, un corp lung, care nu e decît un intestin poleit pe dinafară în culori curcubeice, şi care, veşnic nesătul, digeră cadavre mici şi mari.

Studiul geologiei ne face cunoştinţă cu o Libelulă de o impresionantă anvergură, din epoca cuaternară, depăşind ea singură dimensiunea unui metru pătrat, scînteind de splendoare, sub soarele care-şi inspecta zilnic creaţiunea, ca şi azi. Natura oferea fiinţelor totul, la îndemînă: mineralele pămîntului hrăneau plantele: plantele hrăneau animalele şi toate laolaltă hrăneau oamenii, care la rîndul lor, prin descompunere, hrăneau mineralele. Geniul uman a accelerat şi a multiplicat acest proces, simplificînd şi suprimînd. Epigonul pe care-l întîlnim astăzi, în regiunile mlăştinoase ne redeşteaptă imaginea timpurilor dominate de ştiinţele neştiinţifice, ezoterice şi mistice, de mitologii şi de religii, încununate de aureola romantismului omu-

lui primitiv. Ignoranța nu poate fi decît romantică, dar există și ignoranță realistă. Pămîntul a continuat să fie un rezervor de hrană provenită din tot ce a hrănit el, după care a cerut totul înapoi. O mulțime de dricari naturali au pierit, printre care și Libelula uriașă „Meganeura Monyi". Noroaiele de pe fundul apelor calde conțin principii nutritive neputrescibile, dar care pot întreține numai viața animalelor potamice. Tot ce este de litoral și pulmonic, ființe de țărm umed, nu rezistă la ipoteza unei vieți prelungite, și printre acestea sînt galinaceele (berzele nu înoată), insectele apelor temperate și nesărate, eminamente perisabile. Cum Libelula, în stare larvară, nu rezistă la o salinitate mai mare de optsprezece grame de sare la litru, prin mările care modifică neîncetat planeta, clorurile de sodiu și de potasiu au exterminat-o, și s-au dovedit un factor decisiv în ceea ce privește existența ființelor condiționate de apă dulce și stătătoare. S-au salvat, așa cum arată naturalistul G. Racoviță, cele care s-au putut adapta la o viață cavernicolă, dar acolo, dacă observăm bine, hrana lipsește, iar comestibil este numai cadavrul, sau ființa vie și slabă, sub orice formă. Libelula, dacă va fi încercat vreodată să trăiască în spelunci, a fost în mod sigur învinsă, fiind fragilă, în comparație cu păianjenii, cu batracienele, cu reptilele, cu gasteropodele și cu furnicile. Animalele de peșteră toate au avut fie o armă ucigătoare, cum au șerpii și păianjenii, fie o încetineală de mișcare, și care le-a ferit de ciocnirile violente și mortale: e legea spațiului îngust al speluncilor. Viața abisală, viața văzduhului i-ar fi prins bine Libelulei, ca specie, dacă n-ar fi fost condiționată de metamorfozele larvei, în noroaie, deci totdeauna, lîngă sol.

De aceea, o vedem, grațioasă, lacustră, o podoabă a faunei; însă poate fi considerată în agonie. Dispare în mod sigur, o dată cu organizarea uscatului, o dată cu dispariția mlaștinilor. Cu Libelula dispare încă unul dintre dușmanii muștelor, țînțarilor și cadavrelor, în descompunere, la aer liber.

Organizarea modernă a lumii se face pentru a servi scopuri aproape exclusiv economice, iar

unele aspecte ne scapă astăzi. Ziua de mîine va pune generațiile în fața unui formidabil front de insecte mici, și de microbi, atît de puternic, încît fauna contemporană pe care o distrugem va fi regretată de știință și de artă, ca un paradis definitiv pierdut.

Ce se vor face oamenii, atunci cînd, într-o natură fără vulturi, fără bufnițe, fără Libelule etc. toată opera de dricărie va trebui s-o facă ei?

TURACO, sau PREȚUL-FARDURILOR

DESIGUR, N-O CUNOAȘTEȚI NICI BAREM DIN VEDERE, și rareori ați întîlnit-o în literatură, mai ales că nu i se simte lipsa. Dar călătorii care vin din Africa o cunosc, și știu că marele continent negru, mai bogat în culori, decît oricare altul, n-are multe păsări care să-i stea alături fără umilință, atît sub raportul formei, de o eleganță judicioasă și de un bun gust suprem, cît și sub acela al coloritului îndrăzneț, de la verdele-clorofilă, pînă la violetul cel mai melancolic.

Cu un obraz veritabil feminin, ceea ce e rar la avifauna universală, cu o ținută de o modestie care trebuie să-i pondereze puțin podoabele, Turaco pare o frumoasă care a fugit de la o recepție, disperată de gelozie, cu toate dantelele și vanitățile prelungite într-o coadă lungă, de robă, ofensată de mojicia nativă a vreunui ingrat. Ciocul ei este cu totul altceva decît un simplu organ de nutriție. Linia ciocului vine în prelungirea frunții și a crestei, ca un nas fin, de o pură linie grecească. Fondul livrelei îi este de toate nuanțele verdelui, iar aripile sînt pe gama roșului, de la carmin pînă la ciclamen, și pînă la albastru. Totul, pe volumul unui fazan.

Asta ar fi puțin spus. Dar e singura pasăre din lume care „i e s e l a s p ă l a t"; prin spălare, își pierde culorile. Ar fi venit, bucuroasă, și în Europa, dar de teama ploilor, totdeauna probabile, e nevoită să rămînă africană, rugîndu-vă să-i scuzați absența, exprimînd regretele ei, adînc cele mai simțite. Părerile noastre de rău nu i-ar putea nicidecum consola jalea de a-și vedea muiate și distruse delicatele ei toalete.

Într-adevăr, penajul ei provine de la cea mai proastă vopsitorie a naturii, și este destul o aversă de vară, pentru ca pigmentația aripilor ei paradisiace, perfect solubilă în apă, să-i provoace o scurgere de compoturi lamentabil-curcubeice, și să o despodobească pînă la aspectul cel mai deșucheat pupezesc. Din această cauză, Turaco e nevoită să-și caute apa de băut exclusiv în conținutul zemos al insectelor cu care se hrănește. Nu se apropie nici de izvoare, nici de fluvii. Pentru a fi frumoasă, rabdă de sete, așa cum unele femei, pentru a fi „elegante" rabdă strînsura pantofilor prea mici!

Industria chimică, artistă în fabricarea celor mai surprinzătoare nuanțe, apreciază totuși soluția apoasă pe care o extrage din egretele aripilor de Turaco, oferind în comerț o vopsea pe care pictorii o cunosc sub numele de „turacină".

„D o n c, ç a b o u g e a u l a v a g e"[1], cum spune toată păpușeria vie a sentimentelor necesitoase de fard și de false aparențe, declarate pe față și admise în arsenalul frumuseții artificiale.

Păcat de rozeta albă care-i înconjoară ochii, păcat de creasta de pene, verde ca iarba, păcat de coralienele aripi, și de coada roșie, lăsată în jos, ca a bibilicilor: toate se decolorează la umiditate și la umbră. Frumusețea e gingașă ca floarea, pretutindeni.

În bogăția ei inimaginabilă, natura risipește splendori și prin pustietățile sahariene, unde nu e nimeni care să le admire.

Pentru ploile puține de acolo, le-a dat destul fixativ culorilor. Făcută pentru stepe și savane, Turaco e antiacvatică și antilitoraliană, ca tot ce e prost fardat! Există stambă care deși nu iese la spălat, nu e primită în gama artelor naturii, unde se înscriu numai splendori rezistente la ger sau la arșiță.

Orice tranzacție între contraste este mai puțin frumoasă.

[1] *„Deci, intră la spălat!"*

URSUL, sau COREGRAFIA-DE-DOI-BANI

URSUL ESTE RUDĂ CU POLOBOCUL ȘI CU OMUL-DE-zăpadă.

În cărțile din vechime se scria că Ursul se naște inform, ca aluatul dintr-o copaie. Sculptura cu limba a dat formă Ursului. Nu s-a mai pomenit un animal care să se lingă atît, nici chiar pisica. Îl place sculptura...

Într-adevăr, cîți Urși sînt, atîtea forme. Numai asupra cozii, toți Urșii din univers s-au pus de acord să nu o poarte, indiferent cărei familii ar aparține.

De un caracter sculptural durduliu, detestînd conservele, amator de un dejun cu trufandale, Ursul gustă mierea și zmeura, bob cu bob, umblă pe două picioare, dar poate umbla și pe patru, e auster și nu-și pune mintea cu micile animale, cu excepția căprioarei, pe care a rezervat-o zilelor de dulce, din post.

Somptuos îmblănit, afectează o indiferență care nu e decît aspectul social al forței sale; exclude slăbiciuni, ca sensibilitatea, gelozia, verva...

N-are nevoie Ursul de toate aceste mofturi de parfumerie psihologică. Se știe tare și procedează ca acela care poate mult, dar face puțin, capacitățile lui fiind mai dinainte demonstrate. Are modestia forței.

Ca animal amabil, el ne face toate hatîrurile posibile. Numai cine nu-l cunoaște crede că Ursul polar deține culoarea albă, în exclusivitate, în timp ce Ursul terestru e cafeniu, sau negru. Eroare. Există Urși albi, de uscat, în pădurile lituaniene, și în unele regiuni din Caucaz. Dacă îi asemuiești cu Urșii oceanului glacial, observi că ai greșit: sînt

animale cu totul deosebite, prin conformație, obiceiuri, nutriție, instincte, apetituri etc.

Pe uscat, găsești urși cameleonieni, care-și schimbă culoarea pînă la alb, ca unii șoareci, și ca iepurii; unii sînt frugivori și vegetarieni; alții se alintă numai cu furnici, ca tamanoarul, alții — cei bruni — sînt carnivori. Cei negri sînt foarte cruzi, ucid, dar carnea nu le place, și preferă rădăcinile, ca Sfîntul Nuștiucare, anahoretul. Există urși care recunosc pe vînător, dar se lasă împușcați, din pesimism, alții care fug cît văd cu ochii, peste toate prăpăstiile și stîncile, acceptînd chiar și o moarte accidentală, în locul unei captivități raționale, propusă de vînătorii judicioși.

A avut conflicte cu omul, dar s-a lecuit. Pe pereții grotelor spaniole, între Pampeluna și Santander, unde se află o adevărată Capelă Sixtină a picturilor de peșteră, numai Urși se văd zugrăviți, de oamenii primitivi care se antrenau la Belle-Arte. Încă de pe atunci Ursul era obez, greoi și capricios.

Am întîlnit în lume caractere foarte variate, printre care, bărbați ce nu se pot abține de a îmbrățișa orice femeie, cu riscul de a fi bătuți; dar ei spun că și acest risc le convine, fiindcă recoltează astfel mai mult amor, decît bătaie!... Așa gîndește și Ursul: strînge în brațe tot ce-i iese înainte, fără nici o pretenție în privința cadavrelor. Strînge pentru a strînge. E și asta o Artă pentru Artă, dacă nu admiteți că are și oarecare tendință...

Din asta se îngrașă Ursul așa de bine, încît la sosirea iernii, declară post-negru, și nu mai iese din vizuină.

Bineînțeles, Ursul polar, care nu dispune de un domiciliu cald, e balenos, morsos și focos, în toate anotimpurile. Atunci cînd se plictisește de pește proaspăt, nesărat, se apucă de balenă, de morsă și de focă. Se zice că ele sînt extrem de concesive cu Ursul.

Totuși, nu-mi pot reține emoția față de tabloul pe care mi-l evoc — am văzut Urși, legați cu lanțul, cu belciugul prins de nas. Urși proveniți dintre cei sălbatici, executînd dansuri primitive, care se pot învăța la toate vîrstele, punînd animalul pe

o tablă fierbinte, deasupra jarului, și silindu-l, prin pedagogia focului, la acest dureros balet lipsit de grație. Despre Urșii-balerini se pot spune cuvintele lui Péguy, cu privire la semințiile umane persecutate: „N u e x i s t ă, p e p i e l e a l o r, n i c i u n l o c ș o r c a r e s ă n u f i e d u r e r o s, u n d e s ă n u f i f o s t o v î n ă t a i e, s a u o r a n ă, s a u u n j u n g h i s u r d, s a u a m i n t i r e a u n e i s f î ș i e r i s u r d e, o c i c a t r i c e, s a u o f r a c t u r ă, d i n O r i e n t, s a u d i n O c c i d e n t."

Nu-i confundați cu niște dansatori pyromani banali, ca unele triburi de Piei-Roșii americane. Ursul e un animal coregrafic, dar numai prin siluire a putut fi înduplecat să îmbrățișeze cariera de artist de piață, împotriva oricărei predestinări, și fără vreun talent ordinar. Arta pe care o face este un maximum de artă pe care-l pot inspira lanțul și belciugul. Henri Heine, unul dintre cei mai mari lirici ai timpurilor romantice, a dedicat Ursului A t t a T r o l l, o zguduitoare poemă de libertate umilită. Poemul acela e apoteoza Ursului, o perlă a liricei universale. Dar și în suferința lui, îl aplaudau aceia care-l aduseseră în sclavie.

Aș ruga Urșii să-și iubească somnul hibernal și abdomenul, mierea și mura, dar să nu cadă în ispita pasiunilor, pentru că tocmai atunci li se întîmplă să li se ceară blana, pentru voluptățile divanului, sau pentru aplauzele disponibile coregrafiei-silnice-pe-viață. Sfatul acesta nu-i de nici un folos. Ursul este atît de idealist, e o victimă atît de sigură, încît a devenit unicul animal căruia i se vinde blana, din pădure, adică încă înainte de a-l prinde, și prin asta e proverbial, ca oricare celebritate a strîmbătății omenești.

CARABUL, sau INVENȚIA-GAZELOR-DE-LUPTĂ

O OARECARE POTRIVIRE DE VOCABULAR, O AMUZANTĂ potriveală, în graiul românesc, tinde să confunde latinescul „carabus" cu cărăbușul, care este cu totul altceva. Carabul este, la urma-urmei, dușmanul de moarte al cărăbușului, ca și al altor coleoptere. Noi scriem aici despre gîndacul acela, din delta Dunării, bogată în floră și în faună ca pădurile Keniei și ale Ceylonului, gîndacul pe care pescarii îl numesc „pușcașul", cînd îl văd tîrînd pe apă și pe uscat, cu vitejie, cadavrul unei vietăți de zece ori mai mare decît el, răpus prin mijloace proprii.

Entolomogia cunoaște mulți carnasieri, dar puțini sînt atît de feroci, de lacomi și de bizar-înzestrați pentru viața de pradă, ca acest Carab, un adevărat carabinier, cum se va vedea din cele ce urmează. Proporțional, pe lîngă Carab, tigrul, leul, pantera, puma, sînt niște mîțe blînde, aproape niște mielușei. Singurul noroc al umanității este că, redus la o existență de insectă, cu puteri limitate, Carabul își exercită furoarea în lumea lui colcăitoare, lăsîndu-ne nouă alte griji.

Este un gîndac negru, auriu, roșcat, și cam de toate culorile. Are elitre groase, de chitină, ca toți gîndacii zburători, dar el personal nu zboară niciodată, fiindcă la ora cînd el a fost creat, dn grabă, din zăpăceală, și-a uitat în cer aripile membranoase, pe care alți gîndaci le poartă pe dedesubt, ca o cămașă. Carabul n-are nimic sub haina exterioară, nimic decît pielea. Umblă ca un golan, n-ai ce-i face. E prima curiozitate ce se constată. Mai sînt și altele.

Un bot ascuţit ar părea să-l destineze unei existenţe printre flori, albine şi fluturi. Dar nu-i plac florile, nici fructele, nici mierea, nu-i plac nici legumele. Pe gură, scoate cuţite şi ucide cu ele. Atacă oricît de sus, atacă şi răgacea în blindajul ei de invidiat. A studiat-o, i-a descoperit un punct de minimă rezistenţă, şi o ucide pe acolo, tîlhăreşte. Nu e destul: din gură, ca reptilele, o injectează cu un venin de aceeaşi corozivitate ca şi veninul viperei.

În partea dinapoi a corpului, acolo unde elitrele se curbează în jos şi se îngroaşă, ca o buză de cazemată, Carabul are instalată o mitralieră. Îndată ce se simte urmărit de aproape, — şi are duşmani, e firesc să aibă! — Carabul se opreşte locului, se saltă din spate pe ultima pereche a picioarelor, şi începe bombardamentul de foc, producînd o sfîrîială asemănătoare cu aceea produsă de o lumînare aprinsă şi al cărei fitil a fost umed. Nu e un foc de artificii, cum s-ar crede. Bombardamentul expulzează din corpul Carabului un lichid care, în contact cu aerul se transformă într-un fum alb-negricios, greu mirositor, înăbuşitor, lacrimogen, vezicant, care aplicat pe regiuni mai sensibile ar putea să dea chiar şi omului o serioasă luptă cu durerea. Gazele acestea asfixiante reuşesc să izoleze Carabul, fiindcă distruge tot ce atinge, ca o adevărată armă aruncătoare de flăcări.

Folosinţa gazelor de luptă a fost interzisă, pentru oameni, încă de la primul război mondial, prin convenţia internaţională. Însă arma aceasta barbară a cărei invenţiune a măgulit, pentru o clipă, spiritul rău din om, nu era decît un plagiat din natură, mărit la scară, pentru dezastre mai întinse decît cele din raza de acţiune a Carabului.

Dintre toate fiinţele zoologiei, Carabul este cel mai apropiat de structura psihologică a omului: el vînează, ca şi omul, numai pentru plăcerea de a vîna. Cînd îl vezi, cu eşarfa de fum în coadă, alergînd în preajma sălciilor din Deltă, făcîndu-şi loc în societatea marilor gîngănii, pentru a le decima şi a le măcelări mai bine, pompîndu-şi presiunea mitralierii, din mers, îţi dai seama că acest bandit

a servit cel puţin ideea prin care metodele romantice ale războaielor au progresat.

Priviţi pe acest şef, întrebaţi-l de sănătate şi veţi vedea cît instinct de crimă poate sălăşlui în numitul „Brachinus diplozor", care la umbra unui fir de iarbă, în plină poezie a naturii, taie şi spînzură, ca în junglă, sub concertul privighetorilor, sub constelaţiile care au inspirat pe artişti, stăpîn pe toată viaţa care însufleţeşte grădina. În delirul tuturor incantaţiilor şi al îmbălsămărilor florale, mişună moartea odată cu pasul coregrafic al vieţii, culegînd ce întîlneşte, în timp ce natura înlocuieşte tot ce dispare, împrospătînd splendorile care se veştejesc, lăsîndu-ne melancolia clipei care trece, care ne fură, care ne despodobeşte, care ne cufundă în ceea ce nu mai este.

Realismul unei ştiinţe eminamente descriptive ne obligă să consemnăm că, printre binefăcătorii agriculturii, se înscrie şi Carabul. O mulţime de lucruri bune care ne vin din pămînt, n-ar mai sosi pînă la noi, dacă, în prealabil, n-ar fi ucişi, cu milioanele, aceia care le-ar distruge în iarbă şi în spic.

Însă, luat izolat, ca personalitate, Carabul se zugrăveşte ca unul pe care, dacă l-am fi cunoscut mai bine, şi mai demult, l-am fi făcut cel puţin director de arsenal, înainte de a fi folosit salpetrul, arma cu repetiţie şi aruncătoarele de flăcări.

Acestea toate există în natură, şi făceau ravagii miniaturale, pe timpul cînd omul lupta cu suliţa, cu scutul, cu arbaleta şi cu berbecul de cetate.

Eram, odinioară, nişte ignoranţi faţă de fauna pe care, cu uşurinţă o numim inocentă.

ZIMBRUL, sau VALUTA PREISTORIEI

ANIMALUL ACESTA A REPREZENTAT ODINIOARĂ DESpotismul de pădure cel mai absolut, pînă în clipa cînd, și acolo, ideile moderne au domesticit natura, preschimbînd Zimbrul inutil, ca pe o mare bancnotă, în boi mai mici, și utili.

Dispariția lui a fost însoțită de romantice regrete. Tot ce a fost conceput mare — declină, se raționalizează, se dimensionează după criterii utilitare. Cînd s-a retras din lume mastodontul, s-a redus și ideea (vagă, dar imensă) a atotputerniciei naturii. Gigantismul în natură, dublat de gigantismul catedralelor și imperiilor, spusese tot ce avusese de spus. Lumea basmelor s-a terminat: nu se mai învecinează împărăție cu împărăție: măritișul fetelor de crăiese nu mai rezolvă problemele internaționale; Roș-Împărat nu-și mai dă fata lui Verde-Împărat; Negru-Împărat nu-și mai împarte planeta cu Alb-Împărat; hectarul a măturat ideea falsă a „codrilor nesfîrșiți"; fiarelor li s-a alocat un oarecare spațiu vital, supravegheat de pădurari, de legi silvice și de vînători; iar în fața acestor imensități morale și materiale pe care le cadastrează lumea măruntă, Zimbrul a dispărut și el, ca tot ce-a fost grandios și inutil.

Unele grădini zoologice mai conservă (așa cum pot) ultimele exemplare. Însă — ca să spun totul — ireproductibile. În captivitate, ele nu se mai fecundează, nu mai au progenitură care să nu fie degenerată și mor ca niște bacili, sub lupele microscopului. Încă puțin, și nu vom mai ști cum arăta Zimbrul decît urcîndu-ne cu scara pe scheletul lui de porțelan, în bună copie industrială, la muzeele

de Istorie Naturală, așa cum facem cu mamutul, cu plesiosaurul, sau cu pitecantropus erectus și cu omul din Neanderthal.

Moartea indivizilor este un fenomen natural și durerile noastre în fața morții sînt niște nimicuri psihologice pe care natura le respinge, fără milă.

Împărații au avut totdeauna numai dușmani. Ei provoacă prin titanismul lor figurativ, prin lăcomie, prin impunitate, prin indiferența față de viața altuia, prin orgoliu și prin frică. Ei niciodată nu știu încotro să se îndrepte mai întîi și contra cui să lupte mai urgent. Dacă li se întîmplă să mai fie și victorioși, spaima de a nu pierde totul îi face și mai redutabili, și mai cruzi. Învingători asupra oștilor, dar nu și asupra generațiilor care se ridică, împărații plini de vanitatea măcelăriilor internaționale, prin care ies din anonimat atîtea opere fără cap, și atîtea capete fără operă, nici nu pot bănui că dușmanul care-i va răpune locuiește, fără pîine, într-o mansardă, considerat ca cel mai nepericulos dintre cei slabi, și care — acesta — calculează cît pămînt îi trebuie unui om și pune la cale realizarea visului său de dreptate.

Cine ar fi crezut că un țăran, cu un cap ca o halbă de bere, Luther, avea să rupă dintr-o suflare, lanțurile unei vaticane dictaturi, care se acoperise de turpitudini, într-un mileniu și jumătate?

Astfel, în lupta spre mai bine, oamenii au putut limpezi o cale mai dreaptă și mai luminoasă. Din poduri și din mansarde, din cărți și din viață gîndită, au răsărit, ca Șapte Columne, șapte sisteme de a da, pe care le voi rezuma astfel, după *Ghidul Femeii Inteligente*, de G. B. Shaw:

1) Fiecăruia cît produce.

2) Fiecăruia cît merită.

3) Fiecăruia cît poate să apuce.

4) Poporului numai atît cît să-i ajungă de la o zi la alta, ținîndu-l veșnic flămînd și ocupat, iar tot ce rămîne, „oamenilor bine", stăpînilor.

5) Distribuirea pe clase sociale, inegale între ele, dar cu porții egale în fiecare clasă.

6) Să meargă așa cum a mai mers, să rămînă așa cum a mai fost.

7) Parte egală fiecăruia — inclusiv trîntorilor — adică uciderea oricărui ideal moral.

În lumina ideilor de azi, vedem imediat eroarea fiecărei poziţii (ca să nu vorbim decît de eroare, lăsînd la o parte egoismele transparente). Însă la data actualităţii lor, greşelile nu se desemnau atît de clar.

Ei bine, sistemele enumerate sumar mai sus, erau şi sînt rivale între ele, dar există şi un punct asupra căruia toţi oamenii sînt de acord: că Zimbrul e prea mare, prea bogat, prea distrugător, prea neproductiv şi prea voinic pentru a fi moral. Şapte sisteme deodată s-au năpustit asupra lui. Fiinţa lipsită de moderaţie, dar cu un tip de „înţelepciune" de modă veche, a înţeles că i-a trecut vremea, şi s-a retras să moară acolo unde a şi murit. Zimbrii, chiar dacă mai sînt, nu se mai nasc. Gîndirea umană i-a depăşit.

Aş dori să fac animalului un panegiric demn de pana lui Bossuet, sau a lui Lacordaire, fiindcă înţeleg cu milă şi cu silă înţelepciunea lui de bovin ancestral, dacă-l compar cu împăraţii oamenilor, care n-au ştiut să se retragă decît după lupte şi jertfe ale victimelor, după ce au lăsat pe drumuri şi văduvit milioane de suflete nevinovate, ceea ce Zimbrul de pădure n-a făcut. Însuşi genialul Iulius Caesar n-a ştiut să-şi părăsească locul, dar mai aproape de noi, Zimbrii umani, împăratul Chinei, împăratul Turciei, împăratul Rusiei, împăratul Germaniei, împăratul Austro-Ungariei, împăratul Italiei n-au plecat decît făcînd contemporanilor, care îl îngrăşaseră, imense băi de sînge, la despărţire. Ceea ce Zimbrul n-a făcut!

Oligarhia s-a dovedit ca şi teocraţia ca şi plutocraţia, ca şi gherontocraţia, nişte bice antisociale, trecute din mînă în mînă. Mii de ani, am trăit sub zodia Zimbrului.

Descălicătoarea s-a făcut — spune legenda — prin uciderea unui Zimbru: e un prea frumos simbol al ieşirii de sub domnia forţei oarbe, de sub voinţa Bunului-Plac; este ieşirea din indiviziunea Imperiului anonim şi confuz, debutul în ecoul propriei noastre Istorii.

E un fapt care ne dă cheia originii noastre poporane şi revoluţionare.

În afară de aceste consideraţiuni, Zimbrul e un animal vegetarian, mamifer, artiodactyl, trăitor în Europa şi în America de Nord. Pe aceste două continente s-au cîştigat ideile progresiste ale miliardelor de oameni. Dar lupta continuă, pentru că popoarele nu se vor învoi niciodată să dărîme imperiul autocefal al Zimbrului, numai pentru a-l înlocui cu un imperialism policefal de bancheri şi de negustori de arme, dominînd peste vastităţi nelimitate, organizate de banul fierbinte al samavolniciei.

Are patru picioare şi o frunte paradoxal de bombată pentru un negînditor. E înalt de doi metri şi jumătate, şi lung de trei metri.

Mai sînt cîţiva Zimbri în lume dar de pe acum Zimbrul a devenit o idee de muzeu. Îl vom studia fără patimă, aşa cum studiem mamutul şi epoca cuaternară . . .

VIEZURELE (BURSUCUL), sau HIGIENA-DE-PĂDURE

DINTRE ANIMALELE DE PĂDURE, VIEZURELE ESTE SINGURUL care nu concepe vizuina fără o cameră de toaletă, mai la o parte, fie și fără apă curgătoare și boiler. Acolo își depune el, zilnic, rămășițele bolului alimentar, după care trage de lanț și trece în salonul de lectură, încîntat de voluptățile curățeniei căminului conjugal. Pasiunea pentru confort e semnul individului care și-a mărit persoana, care trăiește și dincolo de epiderma sa proprie.

Viezurele nu are nimic care să-l destineze unei eleganțe naturale, iar în plus, miroase urît. Nu e el vinovat de asta: miroase, dar *știe* că miroase, și atunci își ia măsurile ce se impun unei persoane de bun simț.

Așezat pe niște picioare scurte ca Toulouse-Lautrec, îl vezi pe uscat, lung în sensul orizontal, dar scurtuț în verticalitatea lui, ca și cum ar umbla prin gîrlă, cu un abdomen care-i ocupă patru cincimi din volumul corpului, și cu o coadă stufoasă și înspicată. Constați numaidecît că are pasiunea curățeniei fizice, cu toate consecințele psihice care decurg, și că este foarte preocupat de sine, în vizuina lui adîncă uneori de zece metri, ca să nu-i înghețe baia cu aburi și instalațiile centrale, stomacul și robinetele exterioare de care se servește cu o chirurgicală profilaxie.

Atît i-a trebuit vulpii să afle!

De cînd dorea vulpea o vizuină mai călduroasă — dar nu găsea timp să și-o construiască, și nici filodormă nu-i venea să ofere cuiva, ca să locuiască și ea mai confortabil, cu toate că uneori are Vulpea zece vizuini, zece adrese, ca hoțul.

Cînd ești atît de neocupat ca Vulpea, nu mai ai timp de nimic!

Ce-ar fi dacă ar lua-o pe-a Bursucului?

Ei bine, n-ar fi tocmai rău!... Se poate dormi, se pot jumuli gîște, într-o galerie spațioasă, așezată totdeauna spre Sud, ca să nu se certe nici barem cu crivățul. Mai ales, în timpul iernii, un culcuș cald, cu „tout-à-l'égoût", cu o mică loje W.C., un retiro, nu zău, n-ar strica!

Dar cum să dea pe Viezure afară? Ei da, asta e o chestie!

Mult nu s-a gîndit vulpea, că a și găsit: în fiecare dimineață, trecînd spre piață, unde totul e atît de ieftin încît e gratis pentru dînsa, vulpea își depune, la intrarea Bursucului, un fel de carte de vizită sui-generis: îi depune lăsăturile ei împuțite, chiar în prag.

Bursucul, găsind la ușa lui o insultă materială atît de puțin obișnuită și de nespirituală, e pur și simplu indignat. Cum se poate așa ceva? N-o fi căzut chiar de la el?... Nu, nu e posibil!... Nu e încă atît de ramolit! Ar trebui să pîndească și să descopere pe răufăcător, dar viața e grea. Poți să pîndești? Cînd să mai alergi pentru exigențele familiei? Trăim într-un secol civilizat... Nu? Să știi că tot de la el p r o v i n e!... Se va supraveghea mai atent!... Indelicatețea de a bănui pe cineva, fără motive probante, constituie o jignire gratuită... Păcatul cu gîndul e tot atît de urît, ca și acela cu fapta... Et cetera.

Cînd colo, a doua zi, la intrarea vizuinii, o necuviință și mai mare, otrăvind aerul din jur!...

— Bonjour, Monsieur Blaireau! spune vulpea surîzînd galeșă, în trecere. De ce sînteți atît de supărat?

— Nu știu, coniță dragă, cine-mi spurcă intrarea vestibulului apartamentului... (De fapt, Bursucul s-a exprimat mai urît, dar literatura e o artă care trebuie să miroasă frumos.)

— Vai, Monsieur Blaireau, cît sînteți de o r d i n e r!

— Scuzați-mă, coniță, dar eu bănuiesc pe toată lumea. Nu mai am liniște, nu mai dorm, mă sufoc de miasmele fetide ale acestor ofense. Ce să fac?

Bănuiesc pe oricine, fără excepție, fără menajamente...

— Și pe mine?

— Și!...

— Asta ai să mi-o plătești, ramolitule, crăcănelule și maniacule!

Vulpea pleacă, dar din clipa aceea, ea nu mai face nici un secret din politica sa: se ușurează la intrarea vecinului, chiar și cînd acesta e acasă.

Disperat, Bursucul înnebunește.

— Nu e altă soluție, decît să mă mut de aici. Ușor de zis: dar unde? Tocmai acum, în puterea iernii? Cu ce gheare să scurm eu zece metri de galerie, atîția metri cubi de pămînt, în glie înghețată? Totuși, trebuie să fac asta...

A doua zi, Viezurele își părăsește locuința, iar vulpea intră în spațiul rămas disponibil, și deschide acolo măcelărie. La inaugurare, invită și gîștele.

În timp ce Viezurele sapă, ducîndu-și mereu labele la gură, ca să le încălzească și mai ales, ca să le spele (v-am spus că e o persoană simțită), sosește lupul și-l sfîșie.

Ce rămîne din blana lui delicată este pentru om. Ne trebuiau niște pensule pentru săpunit barba, la frizerie! Acum le avem!

Pensulele acelea se numesc „blero", ca să nu se emoționeze nimeni în timpul rasului, de sfîrșitul nedrept al acestui martir al higienei de pădure.

ȚIPARUL, sau DELIRUL FANTEZIEI NATURII

PENTRU ORICE OM DE BUN SIMȚ ȘI PENTRU ORICE SPIRIT critic, care nu e ductil la balivernele senzaționale și neverosimile, tot ceea ce urmează sub acest titlu se înscrie, de plin drept, în legendă, în literatura fantastică, oriunde, numai în știință nu, cu toate că e strict științific.

Natura depășește, la acest capitol, al Țiparului—Anguilla-Anguilla — tot ce ar fi putut aduce fantezia cea mai desfrînată, și e paradoxală în tot ce a creat, minunată și expusă curiozității, pentru a întrece orice imaginație înflăcărată, la lizierele absurdului, și ale enormității. Suprarealismul tot natura l-a inventat.

Pînă în anul 1921, Țiparul era doar parțial cunoscut, și cu multe enigme. Un oceanograf și biologist danez, Johannes Schmidt (dispărut în 1933) a descoperit, după cercetări de o viață întreagă, locul nupțialei călătorii a Anguillei, a Țiparului argintat, specia nehibridizată a eroului acestui portret.

Un naturalist italian, Grassi, care s-a alăturat acestor cercetări, în 1914, și o mulțime de ihtiologi, din absolut toate națiunile civilizate, printre care și un savant român, A. Panu (*Pigmenții tegumentului Anguillei*, teza sa de doctorat, Paris, 1929), au întregit cunoașterea acestui pește, încît există atîtea studii exacte și nu rămîne nici o silabă care să nu fie confirmată, din cele ce scriu aici.

Țiparul este un animal apod, un pește lung și rotund ca un șarpe, cu o singură înotătoare, exclusiv dorsală, și care se continuă pînă la terminația cozii, unde se contopește cu aripioara anală; cu un bot

al cărui maxilar superior e mai scurt decît cel inferior; cu solzi invizibili adînciți în piele. Femela, care ajunge la o lungime de un metru, crește astfel de două ori mai mare decît masculul. Trăiește în absolut toate apele: în mlaștini, în lacuri, în pîraie, în rîuri și fluvii, în mări, în oceane, chiar și în fîntîni. Îl întîlnim și pe uscat. Aristotel, care a fost inteligența cea mai vastă ce a existat vreodată, a observat în anul 350 î.e.n. că, odată cu toamna, Țiparii se retrag din toate apele dulci, domiciliare, în apele sărate ale mării. Atît. A fost primul fapt exact, pe care știința de atunci l-a semnalat ca pe un paradox al naturii, întrucît se știa că apele dulci sînt mai generoase în ceea ce privește hrana și securitatea vieții. Salinitatea mărilor prezintă o aciditate vătămătoare pielii și ochilor faunei potamice, și nici o ființă nu pleacă de la ușor, la mai greu, cu acest eroism. Apoi, s-au scurs aproape două mii de ani de tăcere completă, în privința Țiparului. În secolul al șaptesprezecelea un naturalist, Redi, a formulat presupunerea că exodul Anguillei se explică numai prin nevoia de a-și depune icrele în mările sărate. Temerară observație!

Ce se întîmplă, în realitate?

La sosirea toamnei, toți Țiparii din toate apele lumii părăsesc bălțile, lacurile etc. și pornesc în sus, spre izvoare, dar nu pînă la izvoare. La primul afluent fluvial, se îndreaptă spre apele adînci, cu un simț de orientare care nu-și găsește egal în natură. Dacă șuvița de apă în care înoată nu are nici o legătură fluvială, Țiparul așteaptă nopțile ploioase, iese din apă și se angajează pe uscat, prin iarba udă, prin șanțuri noroioase, prin urmele de clisă ale căruțelor, în direcția fluviului colector. Pentru o astfel de călătorie, peștele își modifică întreg sistemul respirator, circulator și modul de nutriție. Aceste modificări nu-i slăbesc vitalitatea, și dacă ploile se opresc, Țiparul, rezistent la asfixie, ca nimeni pe pămînt, se îngroapă în nămol, și așteaptă pînă la revenirea ploilor, cînd, ca să zic așa, o ia din nou la picior, pînă ce fluviul căutat îl duce la mare. Acolo încep alte transformări morfice: apa sărată îi favorizează înotul, — orice corp se simte mai ușor, în apa sărată — dar îi atacă vede-

13-F-O

rea, îi reduce hrana, care e nu numai infinit mai puțină, dar este și a l t a. Ochii i se măresc extraordinar, ocupînd spațiul ambelor fețe, ca niște nasturi enormi. Nu este o creștere a ochiului, ci o dilatație dureroasă, provocată de nevoie. Suprafața retinei se întinde devenind de patru ori mai mare față de cea normală, iar volumul ochiului se umflă de opt ori. Stomacul se transformă, chiar și în secreția lui. Pielea, care trebuie să reziste salinității, se îngroașă, îngălbenindu-se. Se formează, în mări, uriașe colonii migratoare de Țipari. Mediterana are, după cum se știe, două ieșiri, spre oceane: una, prin Gibraltar, spre Atlantic (drumul cel mai scurt), altul prin Suez, spre Oceanul Indian, spre Pacific, și, în fine, spre Atlantic. Din cauza curentului contrar al apelor atlantice de la Gibraltar, nici un Țipar nu poate trece în ocean, și astfel Mediterana devine cimitirul convoaielor care s-au obosit zadarnic pînă acolo. Cei care s-au dirijat prin Suez, trec prin mările intermediare, traversează Oceanul Indian, traversează Oceanul Pacific, pătrund pe la Nord și pe la Sud, în Atlantic, și înoată pînă ajung în marea celor mai uriașe alge, numită Marea Sargasselor, la nord de archipelagul Antilelor, între 16 și 38 grade latitudine nordică, între 40 și 80 grade longitudine vestică, la sud de ramura principală a Golf-Streamului, și anume în apele insulelor Azore.

Țiparii, care niciodată nu produc nici ouă, nici lapți, în apele dulci, ajungînd acolo, sînt plini de icrele și de lapții fecundației. Depun această încărcătură de viață, și după istovirea călătoriei, mor numaidecît. Fiecare femelă lipește de stînci printre alge, cîteva milioane de ouă. Apele mării se acoperă cu cadavrele cleioase ale Țiparilor, de pe toate continentele, împiedicînd orice navigație prin vîscozitatea și prin mirosul lor fetid. Niște piei putrede, ca niște mănuși scoase din etuvă, plutesc așa, luni de zile, pînă la completa lor descompunere, cînd marea le oferă altora, ca hrană recondiționată . . .

La examenul anatomic al Țiparului, în clipa sosirii în Arhipelag, se constată că, în timpul călătoriei, acești pești și-au mistuit absolut toate organele,

corpul lor a devenit propria lor hrană. Ei nu mai sînt decît niște saci cu icre. Rațiunea de a exista încetează o dată cu asigurarea generațiilor următoare. În călătorie și-au mîncat intestinele, ficatul, inima, totul, în afară de icre.

Organele de reproducție constituie alt mister, și după îndelungate cercetări, au fost descoperite de italianul Mondini, în 1777: niște ovare, niște glande seminale gudronate, care au și altă formă decît cea obișnuită la pești, sînt așezate bizar în alt loc decît la loc firesc și anume pe mediana spinării, ca la nimeni pe lume. Deocamdată, au fost identificate numai organele feminine. Cele masculine sînt descoperite de-abia în 1874, de un naturalist rus, Șirski.

La scurtă vreme după depunerea icrelor, altă încurcătură: dispariția puilor! Nici pe aproape, nici pe departe, nu se vede, nici un peștișor care să mărturisească originea anguillară. Johannes Schmidt care sonda golful Gasconiei, în 1906, pe vasul T h o r, sub pavilion danez, descoperise multe bizarerii naturale, dar acum el nu mai știa încotro să-și îndrepte cercetările, pentru a identifica progenitura Țiparilor. Al doilea vas, M a r g r e t h e, cu care a parcurs drumul dintre Faroe și Azore, apoi de la Terra Nova pînă la Antille, a naufragiat. După ce Schmidt pierduse cîțiva laboranți, prin imprudență, din cauză că încă nu se știa că sîngele Țiparului este veninos ca al șarpelui (toxicitate care dispare la foc, prin fierbere, sau prăjire, — și acesta e alt paradox), acum pierdea în naufragiu, multe documente ale observației de mulți ani, instrumente de laborator, o dată cu cîțiva buni cercetători științifici ai Țiparului. Totuși, cei mai mulți au fost salvați.

Savanții danezi, ruși, italieni, francezi, germani, englezi, erau de zece ani pe ape, în 1913, cînd tot căutînd Țiparii ieșiți din icre, făcînd sondagii la toate adîncimile, extrăgînd apă din ocean, în căzi special construite, cu indicația exactă a datei și locului de extracție, au descoperit, la mii de kilometri de Marea Sargasselor, niște lame transparente, suspecte, rotunde ca niște confetti, cu un

diametru de cîțiva milimetri: erau leptocefalele Anguillei, forma de pruncie a Țiparului.

De-abia pe vasul D a n a, în 1920, Schmidt și-a terminat colosala lui cercetare. Curenții marini au împins aceste leptocefale, timp de doi ani și jumătate, spre coastele continentale, crescînd foarte încet, luînd forma unor lame, și înotînd în formă de S, pînă la lungimea de 6—7 centimetri, cînd se ivește din ele peștele, cu toate caracteristicile scheletului descris mai sus. Acestea se numesc „civelle". Miliarde de civelle pătrund în fluvii și se distribuiesc, ca și rîndunelele, pretutindeni, nu se știe după care anume criterii. După zece ani de creștere, în ape dulci, masculii devin apți pentru reproducere. Femelele, după aproape douăzeci de ani. Și cum nici una nu supraviețuiește depunerii icrelor, rezultă că Anguilla se reproduce o singură dată în viață, cu toate că trăiește mult. Călătoria de nuntă este călătoria de moarte.

Un animal care se autodigeră, într-o sforțare organică de neînchipuit, parvenind să trăiască în pămînt, fără aer, închizîndu-și total orificiul anal, ca o dovadă a arderilor complete în organism; rezistent în apă la toate temperaturile, la toate densitățile de salinitate, la toate salinitățile acide, iar pe uscat, la toate neajunsurile aparatului locomotrice, respirator și digestiv; adaptîndu-și ochiul la toate dificultățile vizuale; cu titanicul efort de a-și modifica radical metabolismul, acest recordman al inaniției și al navigației planetare, care izbutește să-și mistuie întreg scheletul, inima, ficatul, viscerele, continuînd totuși să trăiască, după o decalcificare absolută, numai din voința de a trăi, și de a-și asigura progenitura — un astfel de monument natural escaladează toate legile care explică fenomenele. Este un înfricoșător spectacol al delirului de fantezie din natură. Un pește de 50 de centimetri, și nu mai gros decît un ciomag, parcurge peste o sută de kilometri pe zi, înconjurînd planeta, din octombrie pînă la început de martie, cînd moare, după ce a executat un comandament al naturii. Marea Sargasselor este mormîntul părinților, dar și lumina generațiilor următoare. Nu se mai constată nicăieri o metamorfoză atît de amplă ca

a Țiparului: faza de neutralitate sexuală, faza de feminizare precoce, faza de hermafroditism juvenil, în fine, faza de masculinizare sau de feminizare definitivă consemnate de Grassi, în 1919; de Mazza în 1923; de Ancona, în 1924 și de Rodolico, în 1933. Lupta pentru viață a Țiparilor, merge pînă la consecința ultimă: în captivitate, se mănîncă între ei, treptat, iar cel mai viguros moare ultimul, fără să lase în apă nimic din urmele cadavrelor digerate: el transformă, în cîteva zile, în hrană, niște materii pe care natura nu le poate transforma în hrană, decît în ani îndelungați.

Dacă povestea aceasta n-ar fi despre pești, s-ar putea pretinde că e o poveste despre oameni, singurii capabili de a înfăptui neverosimilul și imposibilul. Nu pot adăuga nimic fantezist acestui portret, în care natura întrece orice fantezie, și brutalizează orice moderație, afirmînd că voința și lupta sînt factorii constitutivi ai vieții însăși, iar capacitatea de adaptare, voința a tot ce trăiește, sînt factori decisivi în existența noastră. Biografia Țiparului demonstrează încă o dată că natura nu acordă viață eternă decît speciilor, și o refuză indivizilor, așa cum am mai consemnat. Personalitatea, ieșirea din gloată, din număr, semnifică iremediabil logodna cu moartea. Țiparul, în uriașul lui marș nupțial, pînă în Arhipelagul Azore, nu se gîndește la moarte, — întocmai ca zeii și ca animalele — ci la viață se gîndește. Trăiește pentru specie, nu pentru sine însuși, ca și cum ar fi înțeles că *impersonalitatea este singura victorie posibilă asupra morții.* Cine rămîne în natură și în legile naturii, nu moare niciodată, și va fi etern tînăr.

În Upanișadele traduse latinește, am citit, odinioară: „*Haec omnes creaturae in totum ego sum; et praeter me aliud ens non est*", adică „*Toate aceste creații, luate în întregime, eu sînt; și în afara ființei mele, nimic altceva nu există*"... Cea mai perfectă definiție a naturii...

Aceste cuvinte exprimă însăși Constituția văzutului și nevăzutului. De aici, vom înțelege că orice individ nu este decît o expresie efemeră și perso-

nală, care a evadat momentan din eternitatea impersonală a bugetului de materii, din natură, și care va reintra în domeniul pe care l-a părăsit: dacă vrea și poate să facă un bine, numai colectivității să-l facă, adică rădăcinii de viață din care el a lăstărit.

Singură invincibilă este specia, Numărul în spațiu și în timp — și e singura personalitate nemuritoare. Este unica explicație valabilă a chinuitei existențe a Țiparului, simbolul vieții eterne a colectivității, comoara acestei lumi.

PINGUINUL, sau GRĂNICERUL NEFIINȚEI

NATURA A CREAT PINGUINUL CA SĂ NE ÎNVEȚE CUM se poartă șorțul alb, sau cum se poartă fracul.

L-a învățat să trăiască în stoluri solitare și lacome, să-și poarte cu mîndrie obezitatea, rar întîlnită la pasările nedomestice.

L-a sprijinit pe picioare scurte, ca să monumentalizeze Pîntecul, și importanța acestui idol detronat.

L-a împrietenit cu stîncile, cu banchizele polare și cu gheața gratuită, ca să ne arate condițiile eterne ale brigandajului, care nu pot fi tolerate într-o lume guvernată de legile binelui obștesc.

I-a dat puterea jalnică de a face un singur ou fecund într-un an, pentru a-l amenința cu pieirea speței sale, ca pe orice izolat și plutocrat, obsedat de gîndul că nu va avea moștenitor, pentru că, în toamnele polare, o puzderie de ouă curg din Pinguin, dar zadarnic, infecunde . . .

Apoi l-a robit moluștelor fundurilor calde, făcîndu-l „plongeur" în hainele lui de popotar, constrîns de boală la un regim alimentar destul de sărac, care ar putea să-i paralizeze toate posibilitățile de a face lux.

E o fantezie a naturii, care e numai fantezie. Cînd vezi mamifere (cum e liliacul) zburînd ca păsările, fără să fie pasăre; mamifere (ca balena) trăind numai în apă, fără să fie pește; păsări (ca strutul), incapabil de a zbura, dar fugind mai iute decît caii; cînd vezi păsări acoperite de păr, și avînd cinci degete în locul aripilor, cum e cazoarul australian; sau pasărea fără aripi și fără pene, acoperit de o blană de cîine, ca apterixul; pești lipsiți

de solzi, cum e somnul și alții; cetacee fără cuirasă solzoasă, construite ca mamiferele, pe patru picioare, nascînd pui vii și alăptîndu-i în profunzimile oceanice, unde e locul peștilor; animale de uscat, cum e „tatu"-ul (dasypus), care e protejat întocmai ca racul, de un cablu osos flexibil, ca pentru înotul în apă; sau rinocerul, care e acoperit de plăci osoase, ca unii pești genoizi (sturio); sau pești zburători, care totuși nu sînt păsări; morsa și foca, binecunoscuta jucătoare cu mingea, făcînd legătura între lumea apelor și lumea federației-sportive, ajungi să înțelegi că tot ce trăiește în univers este strîns legat printr-o înrudire evidentă, care ar fi trebuit să dezvolte în om ideea fraternității, suprimînd cu forță ravagiile, războaiele și exterminarea, care toate provin din ignoranță și din frică, din prostie și din foame — toate susceptibile de a fi rezolvate favorabil prin solidaritate, prin colaborare științifică, în condițiile păcii.

Din antichitate, Aristotel, Pliniu, Galien, iar în timpurile moderne mai mult decît oricare, naturaliștii Buffon și Lamark, au descris și au semnalat aceste caractere acvatice stabilite pe uscat, sau alte caractere de apă, care au devenit, prin evoluție, terestre.

Dacă ar exista ceva fix în univers, ceva stabil, ceva care să nu se schimbe neîncetat, atunci poate că ar exista și rase. Dar acela care observă viața, care constată interferența și reîntinerirea continuă, în materia vie; acela care vede că simpla mișcare a animalelor le modifică profund și radical textura și structura, încît am ajuns să avem aproximativ două sute de specii de mamifere, pe pămînt, dar peste două mii de specii de păsări, și acest lucru numai grație velocității lor, ușurinței cu care-și schimbă mediul, care determină consecințe teribile, — un spectacol natural atît de feeric și de instructiv — acela care observă viața nu poate decît să proclame fraternitatea evidentă, demonstrată, strigătoare, fraternitatea nu numai între vietăți, dar pînă și între elementele mineralogiei, cum a dovedit Buffon.

Aș fi înclinat să afirm mai mult decît pare să suporte adevărul, spunînd că prin felul său de viață,

prin nutriție, Pinguinul, totuși o pasăre, e mai pește decît balena, morsa, foca și peștele-zburător care, între ele, au comun doar atît: sîngele rece și înotul, ca mijloc de locomoție. Pinguinul e tot așa de puțin înrudit cu pasările, tot așa de puțin pește, pe cît de puțin se înrudește ursul alb polar cu urșii silvestri. Vărul Pinguinului, Ciungul (Manchot-ul, Apterodyxul patagonic), care e palmiped ca Pinguinul și ca rața, n-are nici un fulg, nici barem vreun puf, și e acoperit de solzi ca un pește, fiind totuși pasăre. În afară de cap și de labe, Pinguinul nu e pasăre, la aspectul exterior, iar anatomic e hibrid, ca și cum l-ar fi procreat peștii, mamiferele și păsările, împreună, de-a lungul mileniilor, care l-au fixat ca Grănicer al Neființei, la limitele extreme ale vieții posibile, în regiunile polare, ca un bazar anatomic, de hibridități naturale.

Acolo unde trăiește Pinguinul, natura și-a retras florile, și-a oprit cîntecele, a redus numărul culorilor, a suprimat dulcile forme intermediare dintre contraste, lăsînd să se mai simtă o singură floare uriașă: aurora boreală; o singură simfonie: a liniștii sferelor firmamentului; o singură viață la suprafață: el, Pinguinul, sau dacă vreți, Ea, adică Natura, autoarea tuturor splendorilor, chintesențelor, tuturor perfecțiunilor, eternitatea care prezidează la tot ce a creat, și care este și a rămas profesorul nostru de creație.

Pinguinul este ca ultima literă a alfabetului naturii, ca o pecete în colțul cel mai modest al tabloului: semnătura Autorului, pusă exact la finalul și pe marginea operei sale, aproape indescifrabilă, pe un fond care se trage puțin sub o ramă de întuneric, așa cum fac pictorii cînd au terminat tabloul.

Dincolo de Pinguin, este ceea ce nu mai știm, dar ceea ce trebuie să considerăm cu încrederea că vom ști, fiindcă moarte nu există, materie moartă nu există, iar descoperirile moderne cu privire la viața microcosmică a atomului, unde foșnesc energiile ionilor, electronilor, fotonilor și altor forme ale energiei, ne demonstrează că ordinea lucrurilor nu lipsește de nicăieri, și că materialismul este începutul cel mai rațional

și cel mai solid al studiului naturii spirituale, a energiei, care numai aceasta există, în cele mai curioase reprezentări.

Dar omul simplu, care este însuși germenul genialității, are o cutremurătoare teamă, în pragul necunoscutului.

Luther, într-o scrisoare, își imaginează ce s-ar întîmpla dacă el ar putea vorbi cu un copil care încă nu s-a născut, anunțîndu-l că, peste cîteva zile, el va fi evacuat din locul acela cald, moale, delicat și bine aprovizionat din sîngele matern. Copilul ar fi, desigur, cuprins de o disperare fără margini. Nașterea lui ar fi echivalentă cu însăși moartea. În fine, după ce copilul vine pe lume, crescînd și instruindu-se, e din nou invadat de chinurile spaimei, în preajma bătrîneții: e sigur că va muri, fiindcă el nu cunoaște destinul eternei călătorii a materiei vii. Se îngrijorează, e lipsit de încredere și de știință. Repet cu insistență: e lipsit de știință, ca un foetus și de aci decurge teama, îndoiala în el însuși. Nu tot așa gîndește omul care a gîndit formele de împrospătare perpetuă, în natură.

Dacă ar veni Pinguinul, sentinela marginilor vieții vizibile, și i-ar spune că, din orice punct al celor trei dimensiuni, și din orice secundă din dimensiunea a patra (care e Timpul, Durata) începe altceva, care tot viață este, — fiindcă viața este tot ce începe — poate că omul s-ar calma. Natura e o negustorească care preschimbă, dar nu pierde nimic!

Dar așa cum trebuie probabil să fie, orice ființă, la locul său, află prin cunoaștere și prin artă, fizionomia sublimă a creațiunilor naturii, care ni se dezvăluie treptat.

HIENA, sau VEȘNICA-POMENIRE-A-PĂCATULUI

FIINDCĂ E AFRICANĂ ȘI ABSENTĂ DIN MULTE MENAjerii ale lumii, Hiena ne lasă perfect indiferenți. E animalul care se bucură — vorba vine! ... — de o execrabilă reputație printre oameni.

Ce i se impută?

1) Că se hrănește cu cadavre!

(E nemaipomenit! ... Cu cadavre, auzi dumneata! Cînd, după cum se știe, omul nu mănîncă decît tocăniță de garoafe albe!)

2) Că miroase urît!

Ei da, întreaga zoologie are un parfum foarte frumos! ...

Hiena e carnasierul cel mai timid de pe fața pămîntului. Nu atacă pe nimeni, cu toate că dispune de toate cele necesare pentru asta. Pînă și un copil o sperie.

Construită admirabil, de altfel, din resturile a două animale încrucișate (și dacă nu știm cînd, zicem cu competență: „în timpuri imemoriale"!) Hiena e naltă în față și scundă în spate; are o coamă de cal, și o coadă de lup; e viguroasă și cu o mulțime de măsele necariate, neplombate, neprotezate, pe care le arată cînd rîde (că rîde ca nici un alt animal); iar spinarea, urmînd o linie oblică înspre coadă, o face aptă pentru o luptă pe care Hiena nu o dă decît dacă e atacată și trebuie să se apere.

E un animal pașnic, care se ospătează din pacea cimitirelor, unde nu vine nimeni ca să mănînce, cum vine ea.

Natura, care i-a făcut loc pe pămînt, i-a dat un caracter modest, și un stomac care digeră orice,

de la prospătură și pînă la mumia faraonică. Gustul pentru conserve al Hienei este remarcabil.

Așadar, trebuie să rectific: nu Hiena este odioasă, ci hienismul, adică facultatea morală de a dezgropa cadavre.

Pămîntul ne este util și necesar în toate privințele, și în permanență. El acoperă cu decență totul, punînd memoria la odihnă.

Nu îngropăm ca să ținem minte, ci îngropăm ca să uităm.

Strigătul postum de „veșnica pomenire", pe marginea unui mormînt, mi se pare o concepție abuzivă, pentru 999 la mie dintre oameni.

Omul însă aplică acest principiu al imprescriptibilității, tocmai acolo unde n-ar trebui; un om de valoare, un om moral, sărac și muncitor, a pățit ceva diminuant. A greșit o dată, într-o existență fără altă greșeală, și acuma el a murit. Veșnica pomenire a greșelii sale, nemaipomenite! Un individ de nimic, un debil mintal care n-a rostit niciodată vreo vorbă cuminte, hai să-l dăruim celebrității și pe dumnealui: Veșnica lui pomenire! Altul a fost o haimana, un hoț, un asasin. Știm bine cine a fost răposatul, dar ca să facem plăcere familiei, hai, și lui, veșnică celebritate și pomenire! . . .

Ce înseamnă ipocrizia asta?

Dimpotrivă, nu la moarte, ci de-a lungul unei vieți întregi, iată hienismul exemplului următor: o femeie onestă, într-o clipă de uitare de sine, a comis o greșeală: veșnica pomenire a acestei greșeli! Este un mod de a nu reeduca niciodată pe un om.

Cu metoda aceasta, nimeni nu mai are dreptul de a redeveni vreodată bun. Recuperăm deșeuri de la strung, și nu vrem să recuperăm o conștiință umană care, în cinste și sinceritate, își recunoaște greșeala și nu o mai repetă?

Este oare drept și bine, ca viața întreagă a unui om să fie umbrită de fapta unei singure clipe, regretabilă și regretată, deși în clipa săvîrșirii nici barem nu părea greșeală?

Numărul vîscos al răutății molipsitoare va apăsa totdeauna asupra individualităților de merit, ținîndu-le în față spectrul imperfecțiunii umane, care e universală, cufundîndu-le în negreală, voind să ara-

te că meritul și nulitatea trebuiesc așezate la rînd, fără osebire. Metoda asta se practică grație hienismului uman, care dezgroapă trecutul pentru a umili și otrăvi prezentul, prin neodihna timpului putregăit.

Cine cade victima acestui hienism, nu mai are decît al doilea termen al alternativei: să se consacre exclusiv răului.

Hiena propriu-zisă este cu mult mai simpatică și mai morală.

Structural, Hiena puberă prezintă sigiliul anatomic al purității corporale, fiindcă nu se naște femelă, ca alte animale, ci fecioară, ca în specia umană. Nu înțeleg pentru ce natura a exceptat-o, nu știu ce virtuți morale a căutat să-i asigure Hienei. ... Este, în orice caz, un amănunt tulburător.

FURNICILE, sau ANIMALUL RISIPIT

E O FIINȚĂ COLECTIVĂ, DE MICĂ IMPORTANȚĂ, LA singular.
Cînd s-a spus că Furnica nu împrumută nimic, s-a stabilit rangul ei în rîndul speciilor civilizate. Toate animalele vechi nu sînt nici risipitoare, nici avare. Mijlocia justă este un semn de vastă experiență.

Furnica nu-i decît un fel de moleculă autonomă, făcînd parte dintr-un uriaș animal risipit, care e furnicarul. Individul nu prezintă un interes deosebit dacă trăiește, sau dacă moare. Totul este să trăiască furnicarul! Natura nu are grijă decît de viața speciilor. Cine trăiește viața mulțimilor nu va muri niciodată, pentru că mulțimile vor exista totdeauna. Acela care se individualizează, se personalizează, iese implicit din legile speciei, și îmbrățișează inevitabil pieirea. Sau, mai clar: Omul este etern, dar Goethe este trecător. Acest lucru simplu Furnica îl cunoaște, și a făcut din el Constituția Mușuroiului său. O fi stupid, dar e etern.

Cele mai multe Furnici n-au sex, nu fac ouă, își trec viața lucrînd, cu o atroce lipsă de sentiment, într-o secetoasă sterilitate. Rarele lor femei, întraripate, duc o existență de silnică procreație, și, după o fecundă vacanță romantică, de zbor, sînt deposedate de aripi, și se pun pe ouat, în republica lor, lipsită de factor suveran, dar în care ajutorul mutual este organizat ca la nimeni pe pămînt, și unde conflictele interioare lipsesc, prin puterea Ordinii și a Dreptății, mai presus de orice.

Această ocîrmuire în care nu se știe cine aplică legea (dar se constată ușor că legea inflexibilă există) nu are alt scop decît exploatarea rațională a

tuturor posibilităţilor oferite Furnicilor de planeta noastră.

Întocmai ca şi omul, Furnicile cresc turme de vaci — un fel de purici care transpiră zaharat — în furnicarul lor, şi se ocupă cu grădinăritul, cultivînd o seamă de ciuperci subterane, pe nişte pătule de frunze putrede, cărate în labirintica lor vizuină, întreţinute umede, şi însămînţate ştiinţific, de ele. Fac plajă la soare, cînd sînt rănite, îşi expun larvele la razele solare, aşteptînd acelaşi efect vivifiant pe care omul îl aşteaptă în staţiunile balneo-maritime.

Într-un furnicar, nu există bogaţi, nici săraci. Nici îmbuibaţi, nici flămînzi. Fiecare primeşte atît cît îi trebuie, şi numai atît, exact cum recomandă morala. „Pîinea noastră, dă-ne-o nouă astăzi", adică o singură pîine pentru azi, fiindcă acela care cumulează în hambarele pline, s-a dovedit că-şi pierde capul, şi mai pierde şi pe alţii.

Furnicile ar fi trebuit să piară încă din clipa cînd, scoarţa pămîntului răcindu-se, viaţa trecea de la sistemul de încălzire centrală-pirosferică, la sistemul excentric-cosmic (citeşte: solar). Toţi contemporanii Furnicii au pierit atunci, sub potopuri succesive, şi de frig. N-au supravieţuit decît Furnicile şi termitele, nu se ştie cum.

Furnicile sînt cu mult mai vechi decît omul pe pămînt şi au o experienţă infinit mai multă decît alte vieţuitoare. Maeterlinck pretinde că şi mai multă inteligenţă.

Ele cunosc de mult caloriferul şi aerul condiţionat, iar în privinţa mijloacelor de apărare, armatele lor se pricep să dea o luptă fără riscul de a o pierde, ştiu mai ales „cum", şi „de ce", războiul este nefolositor şi păgubitor.

Aceste perfecţiuni înspre care Furnicile tind, de milioane de ani, au devenit comoara şi secretul perenităţii furnicarului, unde civilizaţia impune membrilor o castraţie voluntară, pentru a limita crizele economice şi războaiele dintre ele, şi unde totul, dar absolut totul, este raţionalizat.

Ochii Furnicilor lucrătoare în interior sînt, de timpuriu, sacrificaţi, pentru a nu lăsa ispitei individuale nici un rol subiectiv în viaţa lor colectivă.

Furnicarul nu perfecţionează acest scop suprem, nu ameliorează Furnica, şi în neputinţa de a se abate de la lege, proclamă coloniei un singur ideal: munca! . . . Nu munca pentru un trai mai bun, ci munca-scop. Prin asta, Furnica a rămas o specie inferioară. Munca trebuie să fie un mijloc spre mai bine, şi nicidecum un ţel care standardizează mizeria.

Iată paradisul terestru pe care-l admiră apologeţii Furnicilor: munca sub pămînt, de teama pericolelor care cresc neîncetat, munca fără gîndire, fără artă, munca pentru a menţine dreptul la viaţă al unei specii care ar fi trebuit, în mod firesc, demult să fi dispărut, fiindcă nu e înzestrată cu arme, e fragilă şi nefolositoare. N-o apără nici forţa ei proprie, nici interesul cuiva. Munca în neştire, fără răsplată şi fără conştiinţa unui ideal universalizat şi dezrobit de servituţile umilitoare ale stomacului. Aşa devine orice muncă lipsită de ideal. Este singura critică ce se poate aduce Furnicarului.

Furnicile sînt un pericol pentru omenire, nu numai pentru că mănîncă zahărul, mierea şi orice fel de alimente. Ele sînt o lecţie de tot ce nu trebuie să facă cineva: sînt prolifice şi harnice, dar nu produc nimic. Şi albina munceşte, dar produce. Furnicile nu produc nimic, şi atunci s-au organizat pentru o existenţă săracă, bazată exclusiv pe ce se poate găsi. Au legiferat solidaritatea şi raţionalizarea, pentru o lume lipsită de rezerve; au legiferat sacrificiul perfecţiunii individuale, în folosul discutabil al comunităţii lor negînditoare. Au făcut un pas înspre unirea forţelor — lucru admirabil — suprimînd cutumele şi naivităţile cu care se amăgeşte Entomologia, dar s-au oprit după primii paşi. Au decretat că nu există decît dura realitate, teribila realitate de pe pămînt, dar nu s-au putut ridica, n-au evoluat, nu au promovat valori individuale şi colective, care să le dezrobească din mizeria lor obligatorie.

Omul dispreţuieşte simplistul mod de a gîndi ca Furnica. Civilizaţia începe dincolo de necesarul satisfăcut. Zoologia este guvernată exclusiv de Necesitate, pe cînd Istoria umanităţii este guvernată de excedente. Prin excedente de inteligenţă, de ştiinţă, de arte, de şanse şi de oportunităţi etc. Cu

mentalitatea Furnicilor, oamenii și-ar fi distrus de mult monumentele, arta, știința, totul, în clipa cînd s-ar fi pretins că mulțimile nu se pot bucura de ele. Istoria modernă ne-a dovedit că tocmai mulțimile sînt cele mai exigente în privința bunurilor spirituale.

Nu e de ajuns că Furnicarul se conduce fără suveran, în aparență. Nu e destul ca legea să fie deasupra tuturor, dacă ea este lipsită de orizonturile progresului.

Îi lipsește geniul uman. Numai omul, prin genialitatea lui, poate să practice și să depășească atîtea virtuți cîte găsim în Furnicar.

Însă e sigur că dacă omul ar aluneca într-o prelungită eclipsă de inteligență, el ar copia Constituția Furnicilor, iar principiul de a trăi fără ideal ar distruge toate facultățile creatoare cu care ne mîndrim.

NINI, sau SURÎSUL RAMURII LEGĂNATE

CINE NU CUNOAȘTE PE NINI, AMICA MEA DIN MUNȚII Apuseni, sau de la Schönbrunn, căreia îi dădeam dejunul din palmă, în ultimele zile ale Vienei-de-Altădată, acela nu știe ce e surîsul pădurii.

E o ființă atît de grațioasă, de mică și de gingașă, încît îți vin broboanele pudoarei în obraz, la gîndul că Nini poate fi un mamifer. Ei, da, Nini e mamifer(ă), are acasă copii (cîți o fi avînd?) dar Nini continuă să „flirteze" cu poeții, cu naivii, cu vagabonzii inocenți ai cărărilor pădurii. Ce? E singura ființă cu copii, căreia să-i placă surîsul și alunele? Goethe n-a iubit toată viața o femeie cu șapte copii, făcuți cu altul? De ce să nu iubesc și eu pe Nini?

Dar adevărata ei pasiune este una de saltimbanc, ca a faimoasei Consuella, călăreața de la Circ, specializată în „sărituri mortale", cu aerul cel mai serios și mai amuzant totodată, fiindcă Nini e dirijabilă din coadă, ca orice cochetă, iar coada ei este în formă de pană de struț, și frivolă.

Oh, n-ai fi în stare să crezi că acest caudapod poate fi atît de inteligent, încît o splendidă coadă, să-i servească numai la sărit! . . .

Veverița e arboricolă, și încă într-un grad care lasă-n urmă o mulțime de păsări. Vedeți bine că rîndunica, gîsca, rața, struțul, găina, pinguinul, cormoranul, pescărușul etc. nu trăiesc niciodată în pom. Nini preferă arborii numai ca să nu-și murdărească labele fine, moi, cizelate, ca și cum ar trebui să cînte la pian . . . Cuibul ei se află sub pămînt, ca al șoarecelui, dar plimbarea și-o face prin văzduh, ca pitulicea și ca ciocîrlia. Hrana și-o cu-

lege din stejar, din fag (ghindă și jir consumă numai în zilele de post), din nuc, din alun, din fructele vîrfurilor inaccesibile omului.

Dîndu-și seama că regimul cel mai inteligent, sub raportul alimentar, este unul frugivor, Nini s-a consacrat acestuia, împotriva structurii sale carnasiere, iar consecvența ei tenace la sobrietate i-a aplatizat incisivii, deveniți dispărelnici. Ghearele superioare i s-au micșorat, i s-au stilizat, fiindcă n-au învățat altceva decît să culeagă elegant alune.

Așa o vedem, în fiecare vară și toamnă, cafenie, cenușie, sau de culoarea roșcată a vulpii, urcînd în spirală copacii, ca și cum s-ar juca „de-a v-ați ascunselea" cu noi, în patria ei adoptivă, de frunze moi ca buzele.

Cei mai mulți o strigă: — „Nini!" . . .

Ea răspunde la toate numele. Nu pretinde să i-l cunoaștem pe cel adevărat.

Acela care, în tinerețe, a fost părăsit de Margareta (atît de definitivă, ah, și de provizorie, vai!), se duce în pădure ca să strige numele iubitei (fără indiscreție, ca să nu o compromită), iar Veverița, prin jocul ei, îl convinge să n-o mai strige, că nu se mai întoarce!

Este una dintre lecțiile profitabile din natură.

Chemată, așadar, cu orice nume, Veverița se oprește, îți aruncă o privire ironică și consolatoare, ca un omagiu al încrederii parcă ți-ar spune: „Au mai pățit-o și alții! . . . Așa fac toate! Cosi fan tutte" . . .

În țările unde Veverița fuge de om, cultura poate fi oricît de înaintată, dar educația e înapoiată.

De aceea, Nini vine să dejuneze din palma omului, în Munții Apuseni, pe Găina, pe Retezat, la Viena, la Geneva și în pădurile Bavariei. Mai coboară și prin alte părți. Îmbrățișați să fie toți aceia care și-au meritat o astfel de confidență, de la animale . . .

Unde nu-și găsește iubirea dezinteresată, de care simte o nevoie organică, Nini redevine un animal sălbatic, strînge nucile, alunele și ghinda, și disprețuiește arta celor violenți.

Am descoperit, în pădurile dinspre izvoarele Siretului, pe cineva care dăduse cu hîrlețul peste cui-

bul ei, astfel încît individul a dus acasă un sac de grăunțe și de fructe, conservate de Veveriță. Nini rămăsese înmărmurită, pe o ramură, nu-i venea să creadă ce vedea, cu o lăbuță la gură, tremurînd, flămînzită anticipativ cu imaginația, privind în jos, cu ochii aceia curioși, isteți și sticloși, ca mărgelele, ale căror lacrimi sînt traversate de mustăți sensibile.

Voia să spună:

— Nu te-aș fi crezut atît de rău! . . .

Într-o lume de păpuși, Nini ar fi fost condamnată să servească drept scurteică, dar pentru noi, oamenii, biata Nini reprezintă doar o suprafață de blană, destul de redusă, și impudic de „splendidă".

Așa e Nini: nici ca șoarecele, nici ca păsările, nici ca pisica! De aci înainte, o poți chema oricît de frumos, cu grăunțe în palmă. Nu mai coboară... Te privește în ochi, și-ți spune silaba aceea amară, dezarmantă, pe care ați auzit-o din gura persoanelor pe care le-ați dezamăgit:

— Nu . . .

E cuvîntul cel mai voinic, și pe care femeile oneste îl rostesc atît de frumos, cu atîta demnitate, cîteodată. Recunosc că e un cuvînt nediplomatic, dar e singurul cinstit, cu toate că echivalează uneori cu moartea Rusalkăi lui Pușkin, în apele Volgăi.

Apoi, spre surprinderea ta, o vezi pe Nini coborînd în palma te miri cui. Vezi bine, asta te cam ofensează! Ai fi vrut, poate, ca ceea ce n-ai știut tu să apreciezi, să rămînă inutilitatea tuturor, pentru eternitate. Începi să crezi că ai procedat ca un prost, îți aduci aminte că ai avut drepturi mai vechi, la care ai dat cu piciorul. Ca să-ți ilustrezi inferioritatea, devii gelos! . . .

Urmărești mișcările lui Nini, o vezi intrînd în buzunarul altuia, devenindu-i „mascotă", purtîndu-i noroc, răsplătindu-l cu o fericire necuprinsă, și care, pentru două grăunțe, îl scoate la soarele bucuriei, îl face să muncească de plăcere și să cînte.

Fiecare om își poartă un sistem solar în inimă. Cînd apune soarele acela ascuns, s-a terminat . . . Nici un cosmos de sori nu-l mai încălzește . . . Nini dispare și ea, pe neașteptate, așa cum a venit: tristă și cu nimic, ca o Iubită care n-a cerut vieții decît Iubire, și n-a găsit . . .

Așa venim pe lume — așa plecăm. Călcăm pe un parchet de inimi sîngerate, și numim asta „tinerețe".

Voi nu cunoașteți destul pe Nini, acest animal făcut pe dimensiunile unei lumi de copii. În plin apogeu al civilizației urbane, în plin raționalism, mașinism, sloganism, în plină cinematografie și radiofonie, un om îndrăgostit de primitivitate, care ar iubi atît de mult pădurea încît să se despartă de tot ce-l ținea în oraș, să-și lepede afecțiunile, cărțile, concertele, sportul, notele personale, pianul — și care s-ar cufunda în tristețe, într-o lume unde se întîmplă (poate) întîlniri feroce, dar nu hidoase, acolo unde ar avea răgazul de a se gîndi la așezarea pe pămînt a unei lumi mai umane, în care fiecare să aibă dreptul de a rămîne copil, sau copilăros (fiindcă sînt fericiți numai aceia care mai au rădăcini în copilărie) — acest om ar învăța din nou să surîdă; de la Nini, și de aici, de la acest chibrit, de la această scînteie, din ochii unui animal, s-ar reaprinde, în om, întreg incendiul pasiunilor, al pătimirilor de care ne plîngem, în așa chip, încît lumea s-ar reface, cu exact aceleași caracteristici: o blăniță zburătoare, ca pana de struț, cu misiunea de a face loc în natură unui mamifer atît de fragil, cu două lacrimi solidificate în loc de ochi, cu numai atîta căldură cît se cere pentru a face un pui, în lunile cu belșug de fructe. Vă jur că nu putem fi fericiți decît într-un paradis al Modestiei. Orice exagerată abundență, de orice fel, face din noi niște insensibili.

Pentru iubire, ca și pentru artă, e nevoie de atît de puțin . . .

Iar restul — restul: proză, proză ca o socoteală de băcănie, în cuibul rece de la rădăcina arborelui, acolo unde se concepe și se nutrește visul despre elasticitate, despre bucuriile necondiționate, sub cerul albastru, sub amenințarea permanentă a tuturor dușmanilor proviziei și ai singurătății, de la om, pînă la șobolan.

Atunci, din toate decepțiile tale, se ridică, alb ca o coamă de val oceanic, un cuvînt îndoliat de experiență și de răni invizibile:

— Da, Nini, numai tu mă iubești . . .

PASĂREA MUSCĂ, sau GENIUL-PARTITIV-ÎN-NATURĂ

UNII ÎȘI MAI AMINTESC VERSUL ACELA DIN POEMUL Rolla, al unui mare Alfred romantic:

„On eût dit que sa mère l'avait faite
si petite,
Puor la faire avec soin"...[1]

Parcă ar vorbi despre Pasărea-muscă, bijuteria aerului, sinteza miniaturală a tuturor splendorilor, grația zefirilor, întruparea fizică a parfumelor pădurilor tropicale!

Există cel puțin patru duzini de familii de Pasăre-muscă autentică, și nu seamănă una cu alta. Natura, într-un delir de cochetărie, a creat aceste păsări, nu mai mari decît bobul de fasole, cu moțuri, cu egrete, cu cozi paradisiace, cu străluciri care umilesc aurul și platina, cobaltul și esmeraldul, iar în ceea ce privește forma, sînt de un suprarealism care sfidează cea mai cutezătoare fantezie, cozi ca evantaiul, cozi de cometă, cozi florale, aripi botticelliene. Penajul acestei păsări depășește orice paletă, de la albul diafan al Heliothrixului urecheat, pînă la gama întreagă a roșului, la Cometa Sapho, și pînă la orgia tonurilor albastre, la Petasophorul siniliu. Gulere de toate îndrăznelile, robe de toate decolteurile, trene neverosimile, demne de un desen la care a prezidat Geometria și pictorul Fujita, ca la pasărea numită Loddigesia-Admirabila. Diademe, tiare și etole, stele roșii și albe în ochi, fizionomii galeșe, amuzante, curioase, triste, inocente, mirate, indignate, imploratoare, grave, frivole, torsiuni paradoxale în poziția zborului și repausului, — totul, absolut totul dezvăluie o natură artistă fără limite, fără moderație, grandiosul realizat în cele mici, sau cum spune un poet, „maxime miranda in minimis". Își construiesc un cuib numai cît un degetar, în care e loc destul și pentru părinți și pentru ouă, în cele din urmă și pentru pui. Unele, ca Docimastataeca, sau ca Phaetornis Guy, au un cioc lung cît corpul lor, subțire ca un tub capilar de termometru, și arcuit ca o literă de caligraf rondă. Altele, ca Guldia, sau ca Heliomaster, au ciocul împins pînă la o subțirime aproape invizibilă cu ochiul liber. Cea mai mică dintre ele se numește Calypso-Helenae: e cît o musculiță, și închipuiți-vă, are copii...

Pasărea-muscă e singuratică, altfel ar fi fost exterminată. Prinsă, ea moare imediat, ca și cum libertatea i-ar face parte din aparatul respirator. În Peru, în San-Domingo, în Mexic, în Jamaica, Pasărea-muscă nu-i altceva decît un strop de parfum din flori prevăzut cu aripi... Fetele de la țară își parfumează rochiile și batistele strivind o Pasăre-muscă.

Aceste zburătoare nu sînt cîntărețe. Colibri-ul, care e ceva mai răsărit, din gușa lui de un galben chinezesc, din capul său albastru-Natier, din pieptul roșu ca sîngele proaspăt, nu poate scoate un sunet mai plăcut decît un bîzîit. Există o singură varietate care șuieră ceva nelămurit, ca unul care ar face sforțări să-și amintească un presto dintr-o sonată pentru flaut. Dar, în general, nu cîntă, întocmai ca acele ființe cărora natura, în generozitatea ei partitivă, le-a pus întreg geniul în frumusețea fizică, peste un creier nefertil și virgin, incapabil de a se culca cu vreo idee fără să-i vină greață.

Pasărea-muscă nu e muscă decît prin micime; printre păsări, ea se distinge printr-o fenomenală ingenuitate. Zborul îi inspiră o libertate dispensatoare de orice efort de fantezie și probabil are un dispreț suprem pentru orice ființă condamnată să-și cîștige existența tîrîndu-se pe pămînt. Conștiința aceasta i-a atrofiat geniul limbajului, așa încît nu are nici barem vocabularul redus, dar real, al bucu-

[1] *„S-ar fi spus că maică-sa o făcuse atît de mică, Pentru a o face cu grijă."*

riei, al spaimei, al alarmei, pe care-l găsim la toate celelalte păsări. Privești această Pasăre-muscă, și e atît de muscă, încît te miri că are numai două picioare, în loc de șase, ca muștele veritabile, că e îmbălsămată de nectarul florilor, în loc să fie infectă și sîcîitoare, sau că e paradisiacă sub lupă, în loc să fie păroasă și plină de paraziți intestinali, ca muștele ordinare.

Duce o existență maritală, ca mai toate păsările, și de o zguduitoare tandrețe și duioșie. Bărbătușul e de un cavalerism admirabil, apărîndu-și eroic femela, împotriva pericolelor care vin mai ales de la păianjenul mygala, un arahnid păros și lung de șapte centimetri, care-și întinde pînza în jurul cuibului unde clocește Pasărea-muscă. E grea lupta cu acest dușman, care prinde în firele lui cleioase chiar și păsări mai mari. Dar reușește să-l învingă numai prin inteligență, construindu-și cuibul în preajma coloniilor de albine și de viespi, care, exasperate de păianjen, îl ucid.

În lupta cu șarpele, Pasărea-muscă îi sparge ochiul cu ciocul. Cînd omul prinde puii Colibriului, cei doi părinți urmăresc pe răufăcător pînă la el acasă, și dacă e posibil, hrănesc puii, ducîndu-le hrana în cioc, chiar și în cușca de captivitate umană.

Artiști din toate timpurile, voi ați simțit totdeauna că frumusețea din natură depășește geniul vostru. Splendoarea voastră intelectuală nu e vizibilă de oricine, și sînt rare persoanele care știu să vadă dincolo de aparențele voastre fizice. Creierul vostru nu se maturizează decît după ce a distrus masca frumoasă a tinereții voastre. Natura, în grija ei supremă de a-și păstra tiparele a tot ce e sublim, a pus femeilor podoabe, într-o privire, imediat evidente, iar vouă v-a dăruit perfecțiuni mai durabile, dar mai lente, mai tardive, mai greu constatabile, mai ascunse și mai misterioase, cu scopul de a frămînta etern divinitățile fizice, cu cele abstracte, ca pe o răsplată unică, pentru titanica reînnoire, la reîmprospătarea creațiunii, la care colaborăm, ca oameni. A pus cîntecul abisului în gușa privighetorii urîte, și culorile paradisului pe arabescurile păsăretului afon, recompensînd pe fiecare pentru contribuția lui la ordinea naturală, și fără de care ne-ar mînca viermii, de vii. Pasărea-muscă e o floare volantă. Ne dă ce poate da o floare: desfrîul splendorii trecătoare.

Nimic din ceea ce există nu e de disprețuit.
Toate au un înțeles adînc, fratele meu,

„o i s e a u b l e u, c o u l e u r d u t e m p s"[1].

Faceți ca lumea să înțeleagă tot ce ați înțeles voi, și întreaga alcătuire vizibilă și invizibilă va fi mereu mai bună și mai încîntătoare. Cine n-a venit pe lume pentru a face umanității o declarație de iubire, să se lase de scris . . .

[1] „*P a s ă r e a l b a s t r ă, d e c u l o a r e a t i m p u l u i*". (*Text de Marie-Catherine d'Aulnoy, din secolul al XVII-lea.*)

SUMAR

13-F-O

Lector: ION ACSAN
Tehnoredactor: GABRIELA ILIOPOLOS

Apărut 1972. Comanda nr. 55. Tiraj 4430 broșate. Coli de tipar 11.

Tiparul executat sub comanda nr. 234/972, la Întreprinderea Poligrafică Cluj, str. Brassai nr. 5—7. Cluj — Republica Socialistă România.

